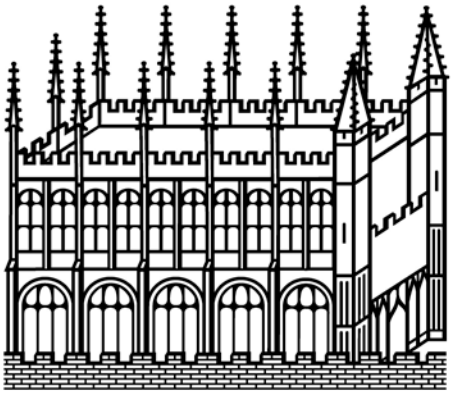

Bodleian Libraries

UNIVERSITY OF OXFORD

This book is part of the collection held by the Bodleian Libraries and scanned by Google, Inc. for the Google Books Library Project.

For more information see:

http://www.bodleian.ox.ac.uk/dbooks

This work is licensed under a Creative Commons Attribution-NonCommercial-ShareAlike 2.0 UK: England & Wales (CC BY-NC-SA 2.0) licence.

کتب قصص نظم درسی وغیرہ

خسرو نام یعنے مثنوی خسرو گل بہت نادر مثنوی ہے گو بظاہر ایک کہانہ شاہان ہے مگر جا بجا من حقیقت روح و جان کا اعلان ہے از جلوہ طبع عرفان پسند حضرت فریدالدین عطار

مثنوی مخزن اسرار مصنفہ مولانا نظامی گنجوی

مثنوی لیلی مجنون 〃 〃

مثنوی خسرو و شیرین 〃 〃

مثنوی ہفت پیکر 〃 〃

سکندر نامہ برّی کلان مشہور درسی کتاب قصہ ملک گیری سکندر و دارا مصنفہ مولانا نظامی گنجوی

ایضاً ایضاً ایضاً

ایضاً ایضاً ایضاً

ایضاً ایضاً ایضاً

ایضاً - جلی قلم مانند قلم متوسط قطعہ نہایت خوشخط

محشی مع فرہنگ 〃

ایضاً ایضاً

سکندر نامہ بحری - 〃

شرح سکندر نامہ برّی موسوم بہ منتخب الشروح مشہور بہ شرح علمای کلکتہ بہت نادر شرح ہی جو بموجب حکم صاحبان کونسل کلکتہ شروح کثیرہ سے باتفاق رائے ارباب علم مرتب ہوئی تالیف مولوی بدر علی عظیم آبادی و مولوی سید حسین علی جونپوری -

ایضاً مصنفہ محمد نصیر الدین شاہ امیر سلطان سفیانی -

ایضاً - مشہور بہ شرح گلوی دیار پنجاب مین بہت رائج ہی مصنفہ محمد گلوی -

مثنوی تحفۃ الاحرار مصنفہ عبدالرحمن جامی

مثنوی یوسف زلیخا - مصنفہ عبدالرحمن جامی

ایضاً 〃

ایضاً - مع معرہ بغیر ٹیٹل 〃

ایضاً 〃 مع ٹیٹل 〃

شرح یوسف زلیخای جامی مصنفہ مولوی محمد شاہ

مثنوی یوسف زلیخای ناظر ہروی بجواب یوسف زلیخای جامی

مثنوی یوسف زلیخای فردوسی - چومعرہ -

مثنوی لیلی مجنون - ملا ہاتفی

مثنوی لیلی مجنون - خسرو -

مثنوی ہشت بہشت - خسرو محشی -

مثنوی تحفۃ العراقین محشی بڑی عمدہ مثنوی ہے فصاحت و بلاغت سے بھری ہے مصنفہ حضرت افضل الدین خاقانی شروانی

ظفر نامہ ملا ہاتفی اسمین بادشاہ تیمور کی فتوحات ملک گیری کا حال مثل سکندر نامہ نظم پاکیزہ مین ہے

مثنوی سنبلستان - ۱۲ شتبع بوستان سعدی ہے مصنفہ منشی ہرگوپال تفتہ -

مثنوی نلدمن - مصنفہ ملا فیضی فیاضی -

مثنوی سیرین خسرو ملا آصفی مصنفہ نواب آصفجاہ -

مثنوی نیرنگ عشق - معروف بہ مثنوی شمیت مصنفہ مولانا شمیت -

مثنوی نشتر غم مصنفہ مولوی محمد مقیم سہارنپوری -

مثنوی نالہ رنظور مصنفہ مولوی منظور احمد

مثنوی شکرستان خیال - مع رسالہ خوان نعمت

مثنوی زلالی - مصنفہ ابوالحسن تخلص زلالی -

مثنوی دلی رام - معروف بچشمہ عرفان -

مثنوی زاد المسافرین مصنفہ ملا حسین واعظ

مجموعہ نوادر نظم یعنے مجموعہ بہت مثنوی از کلام اساتذہ شعرای متقدمین

۱ - مثنوی در صفت بنگالہ - ۲ مثنوی معراج نامہ از کلام تجلی - ۳ - مثنوی قضاو قدر از طالب آملی -

۴ - مثنوی ایضاً دیگر ۵ - مثنوی قضاو قدر - ۶ - مثنوی زرمیہ از میرزا صائب

۷ - مثنوی قضاو قدر ۸ مثنوی در صفت حلم از سلیم -

دیوان حافظ محشی از تصنیف حضرت خواجہ شمس الدین حافظ شیرازی

ایضاً - مطبوعہ جدید بہت خوشخط -

شرح دیوان حافظ باحل معانی و مصطلحات صوفیہ از تصنیفات مولوی سید محمد حماد تعلی از جانب مطبع

دیوان شمس تبریز مشہور کلام اردو فشی طبع دلی مادرزاد محمد بن ملک داود معروف بہ شمس تبریز

دیوان حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی کلام پر تاثیر

دیوان حضرت احمد جام ژندہ پیل سرخیل عارفان

دیوان خواجہ معین الدین چشتی دیوان نایاب محض عنایت ایزدی سے اس مطبع کو ملا تبرکاً طبع ہوا

دیوان حضرت غوث الاعظم پیر دستگیر شیخ محی الدین عبدالقادر گیلانی قدس سرہ -

دیوان مخفی اوستاد اہل زبان کا کلام ہے از جلوہ مطبع مخفی رشتی اور جو ناواقف کلام زیب النسا بیگم کہتے ہیں وہ نادرست ہے تذکرونے ظاہر ہے -

دیوان غنی درسی دیوان مصنفہ ملا محمد طاہر غنی کشمیری

دیوان مہتاب از سخنور نازک فکر منشی مہتاب رائے شری دستویہ رئیس کڑہ -

دیوان موزون از خوش فکری عالی جناب راجہ رام نرائن شری دستویہ کھرے -

دیوان ناصر علی شاعر نامور کا کلام -

جوہر معظم - یعنے دیوان مرزا گل محمد مکرانی اہل زبان اور اسکے ساتھ منشی جواہر سنگھ کا کلام ہے جو تلامذہ مرزا صاحب سے تھے

دیوان کشفی از جلوہ خیال بلند مولوی شاہ سلامت اللہ

دیوان ہلالی کلام اہل زبان -

خیال بخودی دیوان منشی سیتل سنگھ نبارسی بخود تخلص

دیوان قاسم کلام سہ گردد شعرا نامی زمانہ ہلالی قاسم دیوانہ

دیوان نویدی فارسی غزلیات مفید یاد آوری مبتدیان

رباعیات عمر خیام - مشتمل بہ رباعیات شعرا دواوین اور اوستادوں کے کلام کے اعلیٰ درجے کی سندی ہیں -

اختراع جدید - صنائع شعری میں نادر کلام ہے از جلوہ زور طبع رائے کشن کار رئیس ضلع مراد آباد -

قصائد مدحیہ نظام - نواب نظام الدولہ محمد مردان علیخان -

قصائد مفتخوان - مصنفہ مولوی عبدالاحد -

قصائد بوفوائد - مصنفہ منشی نتھن لال بہجت تخلص

قصائد عرفی محشی مصنفہ مولانا جمال الدین عرفی شیرازی -

قصائد بدر چاچ محشی مع فرہنگ مصطلحات -

ساقی نامہ ظہوری محشی -

قران السعدین محشی مصنفہ امیر خسرو دہلوی -

تذکرہ شعرا

تذکرہ گلشن بیخار شعرای نامی گرامی متقدمین کا تذکرہ ہے مؤلفہ نواب محمد مصطفیٰ خان دہلوی شیفتہ تخلص -

قند پارسی - مجموعہ منتخبات بیاض اشعار از مولوی عبدالغفور خان نساخ -

خزانہ عامرہ شعرائے متقدمین کا تذکرہ ہے جسمیں نے بصلہ سخن عطا حاصل کی ہے مؤلفہ حضرت مولوی میر غلام علی آزاد بلگرامی -

جواہر العجائب ذکر زنان شاعرہ کا ہے مصنفہ اسکا فخری بن ہروی مشہور اوستاد ہے عہد میں ملہا پ شاہ ایران کے یہ تذکرہ تالیف کرکے مقام سندھ سے حضور اکبر شاہ بادشاہ کے بطور ارمغان نذر بھیجا -

تذکرہ حسینی نوادر تذکرہ ہے مؤلفہ میر حسین دوست سنبھلی

از غم نام و ننگ او یارب معمور باد
ور نه هلا مستی عرفی این سرخوش مباد

انچه بفهمیده دل یاد اوست
مستی او کرد ضمیرش نگاشت

در همگی عرفی کز پرده ساز
بس کز بود ست تماشای دوست

انچه بپاد و شش نبود یاد اوست
دین دل جز دوست فراموش کن

منفعل کاین دل پر هوش کن

با جگر شعله عنان نرم دار
تا رود دت شعله در مغز و پوست

ملکه درون تر شود و جا گرم دار
تا نکند هر چه کند میل دوست

عرفی ازین ذره چه سان بر شوم
جاے قدم نیست که بر تر شوم

ور نه هنوزم هوسے در سر است
مایه پرواز ببال اندر است

حکایت حضرت رابعهؓ

رابعهؓ آن مریم معنے مسیح
آن چو لب دلبر کنعان فصیح

هر سر مویش زلے عشق مست
شرع ز کیفیت او می پرست

مستی او بر سر ناموس تاج
میکده عصمت از و بار واج

چون در اندیشه بمستی کشاد
دید بمعموره هوشش فتاد

نیشتر ے بر دل ریشش خلید
خون دل از دیده برویش دوید

نالهٔ آتش بدل اوج زد
گریه بدریاے دلش موج زد

نالهٔ زلب تحفهٔ گردون گرفت
گریه ز دل برگ شبیخون گرفت

نالهٔ تلخے اثر افشان ریش
در اثر از نغمهٔ داؤد بیش

گریهٔ گرمے بصفاے ملک
خندهٔ لیلیش گداے نمک

همنفسے کرد زوے جست و جوی
کاے همه زارے زهه دارے بگوی

تا منم این زمزمهٔ سینه سوز
واین گهر افشانے و گنجینه سوز

یاد ندارم ز تو حال تو چیست
موجب طوفان ملال تو چیست

چون لب سایل گهر نغمه سفت
لعل بر افشاند و ز مژگان گفت

حوصله ام تنگ و ملولم بسے
منفعل از روے رسولم بسے

جمله بذیل نفس آویخته — هر نفسی رنگ نوی ریخته
بر دل خود بسته یکایک طراز — پرده ز آرایش خود کرده باز
گنج مصیبت کده داشتم — تخم نه اندوخته می کاشتم
جمله تهی مایه دگوهر فروش — تشنه لب و چشمه کوثر فروش
نازده می چهره برافروخته — خام چو شادی و چو غم سوخته
مایه بی دردی دلاف و ملال — از طیران مست فرو بسته بال
محرم دل با همه بیگانگی — با مگسی دعوی پروانگی
خسته تری داخل آن جمع بود — کش همگی سوخته چون شمع بود
از طیران بسته پر عرض حال — شعله نهان ساخته در زیر بال
سر دی آن جمع درد کار کرد — نغمه رمزی بنفس یار کرد
تیغ ملامت ببلاغت کشید — طنز در آغوشش کنایت کشید
گنج مصیبتکده شمعیش بود — ریخته پروانه او مست دود
گفت که ای زایر ایوان شمع — گرد تو بنشسته بدامان شمع
ز اول شب تا بگه صبحدم — دیده لبت هیچ نماندی بهم
تخم شداید بهوا کاشتی — پاس رخ شمع همی داشتی
تا بکی ای هدهد مشکین نفس — بال و پر افشانی و رانی مگس
در غم این دیده غنوده شو — آخر ازین شغل برآسوده شو
خود چه کند شمع مگس ران ما — سایه پرانیست سر شمع ای هما
نائره حسن نگهبان اوست — مروحه جنبان مگس ران اوست

شمع مدار و مگس ران نیاز — بال مرنجان و بپرهیز باز
ای ز مگس ران بیکسی آزرده دوست — وز مگسی بیکسی آزرده دوست
بر سر شمعی مپر و باز مچین — تا نشوی شعله او را طعین
قوت خود از شعله کن ای بوالهوس — کاین شکر آلوده نیاید بکس
نعمت بیگانه مشو تا توان — نعمت بیگانه مگس را بران
بر مگسان تنگ مگیر ای کریم — بر مگسان تنگ مگیر ای کریم
بر مگسان تنگ مگیر ای کریم — بر مگسان تنگ مگیر ای کریم

از زبان شمع می گوید

ای تو محروم بود در حضور — سایه تو تخم خود زد گاه دور دور
از تن خود زد گره دور دور — از تن خود زد گره دور دور
کام مگس لب بشکر دوختن — کام مگس لب بشکر دوختن
مطلب پروانه فروسوختن — مطلب پروانه فروسوختن
گر مگسی را فتد این آرزو — گر مگسی را فتد این آرزو
ور نه در آتش فتد او را چه باک — ور نه در آتش فتد او را چه باک
تشنه لبی را بلب شعله نه — تشنه لبی را بلب شعله نه
سوخته لب در تپش از شعله ده — سوخته لب در تپش از شعله ده
غوطه در آتش زن و کوثر شمار — غوطه در آتش زن و کوثر شمار
شعله بفانوس خود بیمکار — شعله بفانوس خود بیمکار
گاه نوردی بتپش بود جایگاه — گاه نوردی بتپش بود جایگاه
کاوه کبابی مپز بر سر راه — کاوه کبابی مپز بر سر راه
داغ سمندر نه بدامن کشد — داغ سمندر نه بدامن کشد
دیده بایمن منش او باز کن — دیده بایمن منش او باز کن
مست جهیت بشود پرواز کن — مست جهیت بشود پرواز کن
باجگر — باجگر

این ثمر کج روشیهای تست
ورنه کرا طاقت ایذای تست

نغمهٔ بلبل چمن آرای باغ
گل به تبسم طلبد صوت زاغ

بلبل دستان زن باغت منم
زیب ده سینه بداغت منم

ره که برون از روش افتاده است
چشمهٔ بی آب ازو داده است

نغمه کشای چمنت صوت زاغ
عطسه زره بوی گلت هر دماغ

جلوه گه سبزه بخس داده
منصب طوطی بمگس داده

حسن در آغوش هوس تا بکی
غیرت سیمرغ مگس تا بکی

کو چمنت صوت کلاغی بدار
باغ تو کو نغمهٔ زاغ بدار

در چمن روضه حی کو مباش
چند نمک بر جگر میخراش

مهر نیاید دل اهل هوس
دوستی شعله نداند مگس

صید مکن شیفتهٔ انگبین
رم کند از جنبش یک آستین

آتش اگر شعله فروزد هزار
جوشش پروانه بود برقرار

مقصد پروانهٔ هستی گداز
در قدم شمع بود سوز و ساز

شعله بوی در زدن از خامی است
زانکه مرادش ز تو ناکامی است

در مگس آید بر شمع از یکین
هست ز موشش طبع انگبین

تلخ شو از شعله برافروز تیغ
شعله مدار از پر و بالش دریغ

در عرق الماس گدازم به قند
لیک بود شربت من سودمند

این نفس بسته بناموس عهد
زهر تمامیت فروشنده شهد

وای که بس بهیده رنجیده
وین نفس تلخ نسنجیده

دیوان عرفی

ز آینه روی تو بصورت نگریست
چون چهرهٔ خاک تو بهر دو در نقاب

وای اگر چهرهٔ این رنگ و رباب
نارد در آینه صورت نپذیرد

هر که درین راحله منزل نگزید
کوفته طبعیست شتابش نیست

در ره بجز زنده دلی قافله نیست
دل بسکه دهد گنج بود تا نستاند

جلوه بسی هست درین دشت و لیک
حکایت همه

گر نه ز نامونس طرازی بود
چون من و عرفی همه افسون و دم

جمله

صلح شهید ستم آرای ناز — عربده آرایش تابوت ساز
بس که بهر گوشهٔ چشم سیاه — غمزه نشانی بکمین نگاه
ابروت از ناز کمان کرده زه — هر سر موے و دو عالم گره
چشم تو بیمار تر از عنبر است — بس که برو غمزه هجوم آور است
شاهد حسن تو تغافل پسند — جملهٔ ناز تو بغایت بلند
تکیه گه یاسمنت آب و رنگ — حسن تو از نکتهٔ نازت به تنگ
سوے تو صد نوبت اگر بنگرم — نیم نگاه است چو جمع آورم
اے دلت آسوده ز غمخوارگے — خار کمنه در رهِ نظارگے
در چمنی کز دیت این رنگ و بو است — اصل بهارِ چمنت فرع او ست
صد ورقِ گل بگیاهے دهند — دامنِ دامن بنگاهے دهند
رنگے ازان با گلِ رعنای تست — بوی ازان یاسمن آرای تست
این چمن لاله که پرورده — عاریت از باغ کسے کرده
لاله مپوشان که ز باغ تو نیست — وین چمن از بهر فراغ تو نیست
حسن هوادار تماشائے است — ناز تو سوزنده بینائے است
گر نبود عشق هوا گیر حسن — کو هنر عشق و چه تاثیر حسن
تنگدلے مایهٔ دل سردی است — غنچهٔ غم رایت روز زردی است
نرم دلے شور فزاے دل است — موجب نغزیدن پاے دل است
دل شکن عهد وفا تازه کن — مے مکش اندیشه ز خمیازه کن
حسن تو مغرور بآواز چند — ناز تو بیگانه ز انداز چند

دیوان غنی

بے او بے از سے امید است — وز غم لطف تو کوتاه دست
طرهٔ کنعان بهانگ زندگانی صنم — اے گل حسن بدورت عدم
آینه بستان و نگاهے بکن — یاد جوانے کن و آهے بکن
باغ ترا کو اثر از آب و رنگ — شهد ترا کو بنوا از شکر

جلوه گر ایماے لب بام و کوی — بزم نگاهے بصد ابرام کوی
نخل ترا ریزش خوبے بکاست — غم فشانے ز طوبے بکاست
غمزه ز غم دارد و آرایش صد ناز کند — ناز و ستم صد اعجاز کند

ایزد ازین گونه سخنهاے تلخ — غنچهٔ غم و ادب آرد بدست

این غزل

خود شجر کوتهے اینجا برست	کوتهے از همت بر باغ بست
این دم سرو از جگرم دور کن	شرمے ازین جنبش منصور کن
دام من آنست که در حوف غمار	کرد رسولے عربے آشکار
باز آلیشش در آمد بقید	طوطے باغ قدمش بود صید
طوطے مستی شکر انداخته	سایه او مرغ پر انداخته
نغمه طراز نده بستان دوست	طائر سر حلقه مرغان دوست
سایه بیفگنده برین چار باغ	سایه فگن بر سر طاؤس وزاغ
دام چنین صید بکن گیر نیست	در فتدش داخل نخچیر نیست
شرمے ازین دام همایون شکار	طعن مگس گیرے ازو دور دار
دام من آنست که طاؤس جان	در کنفش داشته است آشیان
گر بگسے بسته این پرده است	کس چکند طالعش آورده است
عرفے اگر دام ترا صید نیست	حیف بر آنست که در قید نیست
دام کلاست که خرد بافته	حبل متین رشته او تافته
بسته این دام بکلید مراد	رشته بندش گره بے کشاد
بسته او گرز غن و گر تذرو	خرم و آزاد بر آید چو سرو
سرو که آزاد دیش آید بکف	خواند ز مکتوب خزان لاتخف

ایضاً

اے بصفا انجمن آرائے حسن	حسن ز رویت بتماشای حسن
جعد سمن سای تو آشوب رائے	لعل گهرزائے تو یاقوت سائے

جلیع

کتب قصص نظم درسی وغیرہ

خسرو نام یعنے مثنوی خسرو گل بہت نادر مثنوی ہے گو بظاہر ایک کہانہ شاہان ہے مگر باطن حقیقت روح و جان کا اعلان ہے از جلوہ طبع عرفان پسند حضرت فریدالدین عطار

مثنوی مخزن اسرار مصنفہ مولانا نظامی گنجوی

مثنوی لیلی مجنون " "

مثنوی خسرو شیرین " "

مثنوی ہفت پیکر " "

سکندر نامہ برّی کلان مشہور درسی کتاب قصہ ملک گیری سکندر و دارا مصنفہ مولانا نظامی گنجوی

ایضاً ایضاً ایضاً

ایضاً ایضاً ایضاً

ایضاً ایضاً ایضاً

ایضاً - جلی قلم مانند قلم متوسط قطعہ نہایت خوشخط محشی مع فرہنگ "

ایضاً ایضاً

سکندر نامہ بحری - "

شرح سکندر نامہ برّی موسوم بہ منتخب الشروح مشہور بہ شرح علمای کلکتہ بہت نادر شرح ہی جو بموجب حکم صاحبان کونسل کلکتہ شروح کثیرہ سے باتفاق رائے ارباب علم مرتب ہوئی تالیف مولوی بدر علی عظیم آبادی و مولوی سید حسین علی جونپوری -

ایضاً مصنفہ محمد نصیر الدین شاہ امیر سلطان سفیانی -

ایضاً - مشہور بشرح گلوی دیار پنجاب مین بہت رائج ہی مصنفہ محمد گلوی -

مثنوی تحفۃ الاحرار مصنفہ عبدالرحمن جامی

مثنوی یوسف زلیخا - مصنفہ عبدالرحمن جامی

ایضاً "

ایضاً - معرہ بغیر ٹیبل "

ایضاً " مع ٹیبل "

شرح یوسف زلیخای جامی مصنفہ مولوی محمد شاہ

مثنوی یوسف زلیخای ناظر ہروی بحر یوسف زلیخای جامی

مثنوی یوسف زلیخای فردوسی - چومعرہ -

مثنوی لیلی مجنون - ملا ہاتفی

مثنوی لیلی مجنون - خسرو -

مثنوی ہشت بہشت - خسرو محشی -

مثنوی تحفۃ العراقین - محشی بڑی عمدہ مثنوی ہے فصاحت و بلاغت سے بھری ہے مصنفہ حضرت افضل الدین خاقانی شروانی

ظفر نامہ ملا ہاتفی - امین بادشاہ تیمور کی فتوحات ملک گیری کا حال مثل سکندر نامہ نظم پاکیزہ مین ہے

مثنوی سنبلستان - سایہ تتبع بوستان سعدی ہے مصنفہ منشی ہرگوپال تفتہ -

مثنوی نلدمن - مصنفہ ملا فیضی فیاضی -

مثنوی شیرین خسرو - ملا آصفی مصنفہ نواب آصفجاہ -

مثنوی نیرنگ عشق - معروف بہ مثنوی بنت عنب مصنفہ مولانا تکمیت -

مثنوی نشتر غم - مصنفہ مولوی محمد مقیم سہارنپوری -

مثنوی نالہ منظور - مصنفہ مولوی منظور احمد

مثنوی شکرستان خیال - مع رسالہ خوان نعمت

مثنوی زلالی - مصنفہ ابوالحسن خلص زلالی -

مثنوی ولی رام - معروف بچشمہ عرفان -

مثنوی زاد المسافرین - مصنفہ ملا حسین واعظ

مجموعہ نوادر نظم یعنے مجموعہ بہشت مثنوی از کلام اساتذہ شعرای متقدمین

۱- مثنوی در صفت بنگالہ - ۲ مثنوی معراج نامہ از کلام تجلی - ۳ مثنوی قضا و قدر از طالب آملی -

۴- مثنوی ایضاً دیگر ۵ - مثنوی قضا و قدر - ۶ - مثنوی زرمیہ از میرزا صائب

۷ مثنوی قضا و قدر ۸ مثنوی در صفت حلم از سلیم

دیوان حافظ محشی از تصنیف حضرت خواجہ شمس الدین حافظ شیرازی

ایضاً - مطبوعہ جدید بہت خوشخط -

شرح دیوان حافظ باحل معانی و مصطلحات صوفیہ از تصنیفات مولوی سید محمد ہادی علی از جانب مطبع

دیوان شمس تبریز مشہور کلام از اردو کشنی طبع دلی بادرزاد محمد بن ملک داد معروف بہ شمس تبریز

دیوان حضرت خواجہ قطب الدین بختیار کاکی کلام پر تاثیر

دیوان حضرت احمد جام ژندہ پیل سرخیل عارفان

دیوان خواجہ معین الدین چشتی دیوان نایاب محض عنایت ایزدی سے اس مطبع کو ملا اور کا طبع ہوا

دیوان حضرت غوث الاعظم پیر دستگیر شیخ محی الدین عبدالقادر گیلانی قدس سرہ -

دیوان مخفی اوستاد اہل زبان کا کلام ہے از جلوہ طبع مخفی رشتی اور جو ناواقف کلام زیب النسا بیگم کہتے ہیں وہ نادرست ہے تذکروں سے ظاہر ہے -

دیوان غنی درسی دیوان مصنفہ ملا محمد طاہر غنی کشمیری

دیوان مہتاب از سخنور نازک فکر منشی مہتاب رائے شری رام تقویہ رئیس کڑہ -

دیوان موزون از خوش فکری عالی جناب راجہ رام نرائن شری واستویہ طہرے -

دیوان ناصر علی شاعر نامور کا کلام -

جوہر معظم - یعنے دیوان مرزا گل محمد بکرانی اہل زبان اور اسکے ساتھ منشی جواہر سنگھ کا کلام ہے جو تلامذہ مرزا صاحب سے تھے

دیوان کشفی از جلوہ خیال بلند مولوی شاہ سلامت اللہ

دیوان ہلالی کلام اہل زبان -

خیال بخودی دیوان منشی ستیل سنگھ تبار سی بخود تخلص

دیوان قاسم کلام سر کردہ شعرائے نامی زمانہ ملا قاسم دیوانہ

دیوان نویدی فارسی غزلیات مفید یاد آوری مبتدیان

رباعیات عمر خیام - محشی یہ رباعیات مشتمل دو اوین اور اوستادوں کے کلام کے اعلی درجے کی سندی ہین -

اختراع جدید - صنائع شعری مین نادر کلام ہے از جلوہ زور طبع رائے کشن کمار رئیس ضلع مراد آباد -

قصائد مدحیہ نظام - نواب نظام الدولہ محمد مردان علیخان -

قصائد مفتخوان - مصنفہ مولوی عبدالاحد -

قصائد بدوائد - مصنفہ منشی نتھن لال بہجت تخلص

قصائد عرفی محشی مصنفہ مولانا جمال الدین عرفی شیرازی -

قصائد بدر چاچ محشی مع فرہنگ مصطلحات -

ساقی نامہ ظہوری محشی -

قران السعدین - محشی مصنفہ امیر خسرو دہلوی -

تذکرہ شعرا

تذکرہ گلشن بیخار شعرائے نامی گرامی متقدمین کا تذکرہ ہے مؤلفہ نواب محمد مصطفی خان دہلوی شیفتہ تخلص -

قند پارسی - مجموعہ منتخبات بیاض اشعار از مولوی عبدالغفور خان نساخ -

خزانہ عامرہ شعرائے متقدمین کا تذکرہ ہے منجملہ ان کے بصلہ سخن عطا حاصل کی ہے مدونہ حضرت مولوی میر غلام علی آزاد بلگرامی -

جواہر العجائب ذکر زنان شاعرہ کا ہے مصنف اسکا فخری بن ہروی مشہور اوستاد ہے عہد دین پناہ شاہ ایران کے یہ تذکرہ تالیف کر کے مقام سندھ کھیور اکبر شاہ بادشاہ کے بطور ارمغان نذر بھیجا -

تذکرہ حسینی نوادر تذکرہ ہے مؤلفہ حسین دوست سنبھلی

از غم نام دلم بنده آزاد اوست
انچه بفهمیده دلم یاد اوست
نام دلم بنده آزاد اوست
مستی او کرد خمم گوش نکشت
بس که بود مست تماشای دوست
در همه عمر که با ما نشست
انچه بپیمانه دلم یاد اوست
بس که بود مست تماشای دوست
در همه عمر که با ما نشست
مستی او کرد خمم گوش نکشت
دین دل از دوست فراموش کن
منفعل کاین دل پرجوش کن

ورنه بهر مستی مستانه باد
عرفی ازین ساغر قدح نوش کن
ورنه بهر مستی مستانه باد
دین دل از دوست فراموش کن
دل ز غم خویش فزون کن غمی
غم ز دل خود بتوان بود چند
خاطر ازین نکته بسامان رسید
عرفی ازین ساغر قدح نوش کن
دل ز غم خویش فزون کن غمی
غم ز دل خود بتوان بود چند
شکر که این نامه بسامان رسید
خاطر ازین نکته بسامان رسید

با جگر شعله عنان نرم دار
ملکه درون تر شود و جا گرم دار
تا رودت شعله در مغز و پوست
تا نکند هر چه کند میل دوست
عرفی ازین ذروه چه سان برشوم
جای قدم نیست که برتر شوم
ورنه هنوزم هوسی در سر است
مایه پرواز ببال اندر است

حکایت حضرت رابعهؓ

رابعهؓ آن مریم معنی مسیح
آن چو لب دلبر کنعان فصیح
هر سر مویش ز مئی عشق مست
شرع ز کیفیت او می پرست
مستی او بر سر ناموس تاج
میکده عصمت ازو بار واج
چون در اندیشه بمستی کشاد
دید بمهوره هوشش فتاد
نیشتری بر دل ریشش خلید
خون دل از دیده بر ویش دوید
ناله آتش بدل اوج زد
گریه بدریاے دلش موج زد
ناله ز لب تحفه گردون گرفت
گریه ز دل برگ شبیخون گرفت
ناله تلخی اثر افشان ریش
در اثر از نغمه داؤد بیش
گریه گرمی بصفاے ملک
خنده لیلیش گداے نمک
همنفسی کرد ز وی جست و جوی
کاے همه زاری ز چه داری بگوی
تا منم این زمزمه سینه سوز
واین گهر افشانی و گنجینه سوز
یاد ندارم ز تو حال تو چیست
موجب طوفان ملال تو چیست
چون لب سایل گهر نغمه سفت
لعل بر افشاند و ز مرگان گفت
حوصله ام تنگ و دلم لبسی
منفعل از روی رسولم بسی

دیوان عرفی
خاتمه بر طبع مبطوع عم
طبع نسخه خاتمه بتاریخ صفر
بمهر منشی عبد الحق صاحب ابن الشهر الباقی
شکر و ثنا مر آن پروردگار را که بعون و توفیق او
دیوان عرفی شیرازی بسعی و اهتمام
و الالتماس از ارباب فضل و کمال آنکه
دیوان الاسلام عرفی شیرازی
مشهور بجهور جناب اعلی القاب
رابعه دوران حضرت رابعه
فرخنده فرجام در ماه اگست سنه ۱۸۱۰ عیسوی
کلام عرفی شیرازی

جلوه بدیل نفس آونخیته — هر نفسے رنگ نوے ریخته
بر دل خود بسته یکایک طراز — پرده زآرایش خود کرده باز
گنج مصیبت کده داشتم — تخم نه اندوخته می کاشتم
جمله تهے مایه و گوهر فروش — تشنه لب و چشمه کوثر فروش
نازده مے چهره برافروخته — خام چو شادی و چو غم سوخته
مایه بے دردی دلاف و ملال — از طیران مست فرو بسته بال
محرم دل باهمه بیگانگے — با مگسے دعوے پروانگے
خسته ترے داخل آن جمع بود — کش همگے سوخته چون شمع بود
از طیران بسته پر عرض حال — شعله نهان ساخته در زیر بال
سر دے آن جمع در دکار کرد — نغمه رمزے بنفس یار کرد
تیغ ملامت ببلاغت کشید — طنز در آغوش کنایت کشید
گنج مصیبتکده شمعیش بود — ریخته پروانه اومست دود
گفت کهای زایر ایوان شمع — گرد تو بنشسته بدامان شمع
زاول شب تا بگه صبحدم — دیده لبت هیچ نماندے بهم
تخم شداید بهوا کاشتی — پاس رخ شمع همی داشتی
تا بکے ای هدهد مشکین نفس — بال و پر افشانے و رانی مگس
در غم این دیده غنوده شو — آخر ازین شغل برآسوده شو
خود چه کند شمع مگس ران ما — سایه پرانیست سر شمع ای هما
نائره حسن نگهبان اوست — مرده جنبان مگس ران اوست

دیوان غنی

سایه تو تو محروم بود در حضور
از تن خود زد گره دور دور
کام مگس لب بشکر دوختن
مطلب پروانه فرو سوختن
گر مگسے بر فتد بر شکرش
ور نه در آید شود آخر سبکرش
تشنه نیے را بلب شعله نه
سوخته لب را بلب شعله ده
غوطه در آتش زن و کوثر شمار
شعله بفانوس خود بمگمار

گر نه در آتش بود جایگاه
سوختگے را دل معشوق راه

دیده بآئینه دل کن دوا
داغ نمک زار نه بر جگر

مست تجلیست بشو پرده باز
باجگر از پرده برون آر کن

این ثمر کج روشیهای تست ورنه کرا طاقت ایذای تست
نغمهٔ بلبل چمن آرای باغ گل بتبسم طلبد صوت زاغ
بلبل دستان زن باغت منم زیب ده سینه بداغت منم
ره که برون از روش افتاده است چشمهٔ بی آبی از و داده است
نغمه کشای چمنت صوت زاغ عطسه زره بوی گلت هر دماغ
جلوه گه سبزه بخس داده ئه منصب طوطی بمگس داده ئه
حسن در آغوش هوس تابکی غیرت سیمرغ مگس تابکی
کو چمنت صوت کلاغی بدار باغ تو کو نغمهٔ زاغ بدار
در چمن روضه ئی کو مباش چند نمک بر جگر ریش خراش
مهر نیاید دل اهل هوس دوستی شعله نداند مگس
صید مکن شیفتهٔ انگبین رم کند از جنبش یک آستین
آتش اگر شعله فروزد هزار جوشش پروانه بود برقرار
مقصد پروانه هستی گداز در قدم شمع بود سوز و ساز
شعله بوی در زدن از خامی است زانکه مرادش ز تو ناکامی است
ور مگس آید بر شمع از مگین هست ز موش طبع انگبین
تلخ شو از شعله برافروز تیغ شعله مدار از پر و بالش دریغ
در عرق الماس گدازم به قند لیک بود شربت من سودمند
این نفس بسته بناموس عهد زهر تمامیست فروشنده شهد
وای که بس بیهده رنجیده ئه وین نفس تلخ شنجیده ئه

لاله کز رنگ و ورق از خون دهد چون حسد هم خاک شود مزرع
از جگرم چینه دیرون دهد جنگ را صلح فدا میکنم
زین گنهکاران تنگ ظرف دوردار بیخ ز نگ از دل غمناک میکنم
عرعر ازین زمزمه ات تنگ باد از تو بهاست تو معذور دار
عود مجازت عدم آهنگ باد عرعر از ین زمزمه ات تنگ باد
صورت آئینه پرستی کجاست عود مجازت عدم آهنگ باد
بوسه می مست در بستی کجاست صورت آئینه پرستی کجاست

ترکه ز وصل آئینه صورت ندید
چهره نگاهت بصورت رسید
وای اگر آن چهره بر و در نقاب
نرگس و گل آئینه این رنگ و آب
نرگس و گل آئینه صورت ندید
چهره درین دایره صورت ندید
گر نه طبیعت بتماشش نهیم
گر نه بخود زنده شود تا قیام
ور نه بخود زنده شود تا قیام
گر نه طبیعت بتماشش نهیم

حکایت تمثیلی

جلوه گه معشوقی و در آئینه رفت
دل بتماشای رخ او شیفته رفت

چون من اول بعداوت بلبل
گر نه از ناز و عزوت بر تنگ
گر نه از ناز و عزوت بر تنگ
چون من اول بعداوت بلبل

جمله

صلح شهید ستم آرای ناز
عربده آرایش تابوت ساز

بس که بهر گوشهٔ چشم سیاه
غمزه نشانی بکمین نگاه

ابروت از ناز کمان کرده زه
هر سر موی دو دو عالم گره

چشم تو بیمار تر از عنبر است
بس که برو غمزه هجوم آور است

شاهد حسن تو تغافل پسند
جملهٔ ناز تو بغایت بلند

تکیه گه یاسمنت آب و رنگ
حسن تو از نکتهٔ نازت به تنگ

سوی تو صد نوبت اگر بنگرم
نیم نگاه است چو جمع آورم

ای دولت آسوده ز غمخوارگی
خار کمنه در رهِ نظارگی

در چمنی کز دیت این رنگ و بو است
اصل بهارِ چمنیت فرع او ست

صد ورقِ گل بگیاهے دهند
دامنِ دامن بنگاهے دهند

رنگے ازان با گلِ رعنای تست
بوی ازان یاسمن آرای تست

این چمن لاله که پرورده
عاریت از باغ کسے کرده

لاله مپوشان که ز باغ تو نیست
وین چمن از بهر فراغ تو نیست

حسن هوادار تماشائے است
ناز تو سوزندهٔ بینائے است

گر نبود عشق هوا گیر حسن
کو هنر عشق و چه تاثیر حسن

تنگدلے مایهٔ دل سردی است
غنچهٔ غم رایت روز زردی است

نرم دلے شورفزای دل است
موجب نغزیدن پای دل است

دل شکنِ عهد وفا تازه کن
مے مکش اندیشه ز خمیازه کن

حسن تو مغرور بآواز چند
ناز تو بیگانه ز انداز چند

دیوان غزلی

بے او بے لذتے امید ست
وز غم لطف تو کوتاه دست

طرفه کنان بانگ زندگانی ضم
اے ز تو آئینه بستان و نگاه

آینه بستان و نگاه است حسن
یاد تو جوشے ز دل آه است حسن

باغ ترا کو اثر از آب و رنگ
شعله ترا کو بتواز شش درنگ

جلوه گر ایمای لب بام و کوی
بخل ترا ارزش فرمان روے

بزم نگاهے بصد ابرام کوی
نخل ترا ارزش فرمان روے

آرزو افشاندهٔ خط بے بهاست
ناز تو در آرایش صد ناز کوی

ایں غزل و دیگر غزلہا کہ بعد ازیں می آید از دیوان اردو برداشتہ شد

خود شجر گوتھے اینجا بر ست | گوتھے از ہست بر باغ بست
این دم سرو از جگرم دور کن | شرمے ازین جنبش منصور کن
دام من آنست کہ در حرف غمار | کرد رسولے عربے آشکار
باز آلیشش در آمد بقید | طوطے باغ قدمش بود صید
طوطے مستی شکر انداختہ | سایۂ او مرغ پر انداختہ
نغمہ طراز ندۂ بستان دوست | طائر سر حلقۂ مرغان دوست
سایہ بیفگندہ برین چار باغ | سایہ فگن بر سر طاؤس و زاغ
دام چنین صید مکن گیر نیست | در فتدش داخل نخچیر نیست
شرمے ازین دام ہمایون شکار | طعن مگس گیرے ازو دور دار
دام من آنست کہ طاؤس جان | در کنفش داشتہ است آشیان
گر بگسے بستۂ این پردہ است | کس چکند طالعش آوردہ است
عرفے اگر دام ترا صید نیست | حیف بر آنست کہ در قید نیست
دام کلاست کہ خرد بافتہ | حبل متین رشتۂ او تافتہ
بستۂ این دام بکلید مراد | رشتۂ بندش گرہ بے کشاد
بستۂ او گر زغن و گر تذرو | خرم و آزاد بر آید چو سرو
سرو کہ آزاد یش آید بکف | خواند ز مکتوب خزان لاتخف

ایضاً

اے بصفا انجمن آرائے حسن | حسن ز رویت تماشای حسن
جعد سمن سای تو آشوب رائے | لعل گہر زائے تو یاقوت سائے

برگ گلش چیدم و بستم بدل
حسن خطش نیز شکستم بدل

آن بدل مرہم راحت طلب
دین بدل لذت کافر نسب

بر اثر لذت آن باغها
وز جگر لذت این داغها

طوبی و خاشاک درین باغ نیست
نغمہ ببال نفس زاغ نیست

ہر طلبے برگ و برے میبرد
برگ مراد از شجرے می برد

آنکہ خسش بند کند آستین
از سر طوبے نشود میوہ چین

آنکہ بود بر ثمرش دست رس
دامن ہمت نگذارد بخس

گر ہمہ طوبے بنشانم بباغ
یا ہمہ نشتر شکنم در دماغ

راحتیان را کہ چشاند غمے
خستہ دلان را کہ کند مرہمے

گاہ نسیمی بسمن مے وزم
گہ جگر مرغ چمن مے گزم

ہر چمنے آب و ہوائیش ہست
مرغے ازو برگ و نوائیش ہست

مرغ بہشتی رطب تر خورد
مایدہ نار سمندر خورد

ہست درین باغ ملامت ثمر
بے نمکیہا ز نمک شور تر

تشنہ لب و زہر من آب حیات
شاد بدریوزہ زہرم نبات

آنکہ چشیدن نتوانستہ است
لذت ناموس ندانستہ است

طبع من آنجا کہ بود مست خس
شعلہ کند دست فشان نفس

حیف کہ دودم نپذیرد کسے
دامن این شعلہ نگیرد خسے

نیشترے بر رگ دل میزنم
رشتۂ خویش بغل میزنم

تا مگر از جنبش رائے صواب
بہیدہ ہر زشت پذیرد نقاب

حیف کہ لختے کرۂ تنگ شعر زدل
این نفس مست نشاند بہ بغل

ہست درون آگہ ازین ریش نیش
ہیچ دلے ہیچ دلی معرفت اندیش نیست

منع کلامم مزن اے ہوشمند
عرصۂ ہیجا بمبارز بلند

کار سخن ہست بہ ہنگامہ ساز
کار سپر از تبسم بکام

دام مروت زدن از چشم ہیچ
صید کسے کس نکند جز بہ ہیچ

در سخن از خشم و شکیب ای حکیم
دام فرو گستر و دانہ بچین

حکایت

دیدہ کسے با شحنہ در راہ قدرت
تہمت تن دادن او بہ عنکبوت

ایوان غزنی

ابلخت بیافند گیتی زہم خند
کای ہوسی اندیشہ کوتہ کمند

ثروت دارا و سخن جگر
تا سگے را بر ہما نے مگر

چون کرم پایۂ این بودہ تار
از تو رود دام مگس را شکار

دام چنین صید نیرزد بہیچ
پیش برین رشتہ تنیدن مپیچ

اشعار این دام تنیدن خطاست
چند تو معلوم کہ بندش سپاست

طعمہ کنان چون حرف آزردہ بچوشد لغت
دام طرازندہ بچوشد بافت

اے قصب پہیدہ را رنگ زر
گنگ کند لب دل کس تو مگر

انکہ بود چرب کمندش بلند
پست غم از کوتہش افتد کمند

فرد

فضلهٔ خاشاک گلستان اوست
خار کن گلبن بستان اوست

معنی از آمیزش او عشوه ساز
وحی زفرزندی او مست ناز

فاتحهٔ گنجینهٔ اسرار غیب
میوه فشان طوبی گلزار غیب

شمع خرد شعلهٔ آتش فروز
در حرم معنویان عود سوز

آب و هوای چمن معنوی
شاهد دل در حرمش منزوی

نغمه کشای لب دلبستگان
بت شکن صبر جگرخستگان

جهد پریشانی از و مستمع
معنی جبریلی از و مرتفع

در حرم آرایش قندیل سنج
بتکده را نغمهٔ انجیل سنج

نغمه طراز چمن مدعا
آئینهٔ صورت معنی نما

واردی بیهوشی مستان نبوش
سامعهٔ گوهر غیبی فروش

مرغ زبانان سلیمان فریب
در هوس نغمهٔ او ناشکیب

ناطقه از راز فروشان وی
سامعه از حلقه بگوشان وی

آتش او چشمهٔ کوثر نشین
آب وی آتشکده در آستین

سینه خراشنده چو تشویش داغ
راه نماینده چو نور چراغ

چهرهٔ او یافته نور حیا
جلوهٔ او یافته جور صفا

تاب ده طرهٔ او دود دل
خال لبش داغ نمکسود دل

دامن عصمت بمیان برزده
سر ز دل عرش روان برزده

نخل معانی ثمر افشان ازو
گنج آلهی گهر افشان ازو

مستی هر باده که مست از ویست
بوی ازین نشاه نصیب ویست

هزره دوشینه درآمد بجوش — لبیک بران هزره فدا عقل و هوش
مستمعان تیغ برافراشتند — تخم عدم خیرے خود کاشتند
هر که بعضویش سبک تیغ راند — تا فته زد تیغ بجونش فشاند
گریه کنان وخرم بهر سبملی — فرصت لیلے زده هر مجملی
بود یکے زان همه آهسته تر — دست وزبانے زکمی بسته تر
بسته ببر دست ونظر کرده باز — تا چه برون آید ازان گنج راز
دید که هوش آمد و مستیش سوخت — زمزمه دعوی هستیش سوخت
دیده بیمار است بدیدار برم — لاف فشان دید سمن زار برم
گفت چه باد آورد این روضه جاست — کز ورق گل چمن کربلاست
صورت آن حال برنگے که بود — خواند بران بلبل معنے سرود
گفت چو با شعله ستیزه مگس — سوختن وے نبود جرم کس
هر که بمعشوق کشد تیغ کین — مرگ برون تازدش بیم و یقین
کو لکهن در غم دل تا شکیب — چهره کشاے صنم دلفریب
آن صنم از لب آن نغمه زاد — اوست که آن نغمه تواند کشاد
اے صنم از هر نفس بسته لب — بر نفس لب زده بهر ادب
عرفے ازان زمزمه لب را سوخت — هان بنراود نفس لب بدوز
راز فرو خور که دلت ریش باد — حوصله معرفتت پیش باد

مثنوی دیگر

بیش قلم چون ره کاوش گرفت — چشمه آثار ترادش گرفت

فقره اول که نخم پرده دار
سر سخن بود و سخنران چشمه زار
پرده فشان طوطی جان بر دمید
بلبل ازو رفت بباغ بهشت
هر دو قدم باغ طراز دگر
هر یکے ازان آب لبالب نمود
شعر بیک چشمه کوثر نهاد
نامه سیاهے بعمل کس مباد
چشمه حیوان ز لب این چشمه آب
بود بلوث کس و ناکس ازان
در همه باغ سخن این چشمه
چشمه آب است و سقایش زبان
فضله

جمله بمقصود وحدت برند — خلوتیان باز بخلوت برند
برشکند قیصر و قصر بدن — باز شود غرفهٔ زندان تن
تا همه مرغان پریشان نفس — نادره دمروحهٔ جنبان نفس
بال کشاینده ترنم کنان — باز گراینده بتنگ آشیان
گوهر و در صف بصف از هر طرف — باز رود در دهن یک صدف
لاله زند جام مرصع بسنگ — طبع چمن باز دهد آب و رنگ
نغمه بچینند ز دستان داغ — شعله بشویند ز دود چراغ
جمع شود هرچه پریشان بود — وین سخن از جملهٔ ایشان بود
بود و نبود آیت وحدت شنود — بود عدم گشت و عدم عین بود
در نگرے یک عدد و صد هزار — هست جز آن یک همگے اعتبار
یکدو بتکرار اشارت نمود — ورنه جز آن یک نبود در وجود
اے که بزندان مجاز اندرے — جهد بکن تا بکشائے درے
سیر تو در دیر مجاز اندر است — عالم روحانے از آنسوتر است
کوش که مستغنی از آلت شوی — تا بتماشاگه وحدت شوی
این رسد از دونه بازیچه پست — حکمتے از آیش این پرده هست
بر سر این راز بهل دانسم — به که نزاید لب آبستنم
این دُر اندیشه عرفی نسفت — خود نفسے داد برون خود شنفت

حکایت بایزید رح

انجمن آرائے درون بایزید — محفلے آراست بجمعے مرید

در شیون صفات گوید

اول اول کہ شیون صفات — بود نہان در تتق عین ذات
طفل اثر تشنہ لب شیر بود — صبح ازل نیز نفس گیر بود
چون ازل آورد ز ہستی نشان — بود ہمین جلوۂ وحدت عیان
جلوۂ آثار دگر گون نبود — شکل درون صورت بیرون نبود
طفل نہ دیگر عدم زادہ بود — جعد نہ اما شکن آمادہ بود
ناقہ ز آلودگی نیفتہ دور — بے اثر شمع فروزندہ نور
روح شکر ہمنفس ننگ نہ — مرغ گہر در قفس تنگ نہ
طبع مے از مستی بے بہرہ بود — باد بخمیازہ کشی شہرہ بود
عشوہ شکاری فگن و خود شکار — غمزہ بدل نیش زن و خود فگار
نالہ جگر دوختۂ تیر خویش — سینۂ غم ریش ز ناخیر خویش
مشک پریشان نمودی نفس — خود نفس خود شنیدی و بس
ناز منزہ ز قبول نیاز — بود سراسیمہ اثرہای ناز
تا کہ ز ابرام تقاضای حسن — وز اثر جلوۂ سیمای حسن
آئینۂ عکس تجلی گرفت — صورت اندوہ بمعنے گرفت
زندگی آمیخت در آب حیات — ریخت حلاوت بگلو کائنات
صوت حرم گاہ ترنم نمود — لب چمن آرائے تبسم نمود
باغ تکلم ثمر انگیز کرد — داغ تبسم نمک آمیز کرد
کرد عیان بجد محیط شرف — تا گہر اندر فگند در صدف

نالہ کز غنچہ در اندیشہ نفس گیر شکست
در شکر خندہ نفس گیر شکست
نقص بیتابی ما بیں کہ بہ افلاس رفت
صبر بیتاب ما بیں کہ بہ الماس رفت
ہمت ما بیں کہ بہ ہر کار و بکار افتادہ
پای ما بیں کہ بہ ہر راہ گذار افتادہ
نالہ عندلیب از جگر چرخ گذشت
مرغ فتح ہمہ بر بستر گل خفتہ گذشت
دل ز بیتابی ما نالہ عندلیب نداشت
دل ز بیتابی ما نالہ عندلیب نداشت
ناخنہ دوا نیند فسوس بہ بازار گرفت
ناخنہ دوا نیند فسوس بہ بازار گرفت
نور جہا نیند فسوس بہ بازار گرفت
حسن تماشا بیں کہ بہ بازار رفت
عشق ہمہ پیرایہ و دیدار گرفت
شعلہ کہ بود از دل خود جلوہ گہر
از جگر شمع بر آورد سر
از طرف از شعلہ شرار آورد سر

دیوان غنی

پایۂ عزلت ہمہ بالا گرفت
غنچہ ما را ہمہ کا فور گرفت
باز درین دیر فرو بندہ نام
چون شود از آبش کشتی تمام
نامزد آلودگی انشا شود
پایۂ آشوب مہیا شود
کم شود از شورش دہر اضطراب
آب و ہوا طبع ندانند باز

از اثر طبع بتازد ادیب
جملہ طبایع ز تاثر نصیب
بانگ برآید ز درون و برون
کاسۂ چینی شکفد چند و چون
جلوہ گری از خم یک رنگ و حدت
نخل رز انبودہ مس آگنت
مس بمس و زر بزر آرند باز
فلک رز انبودہ پرورد گداز
جملہ

بوسه بقفلش زده و در باز کن | چشم تماشا بگهر باز کن
نسبت خود با گهر او ببین | رنج کشیدی ثمر او ببین
دست دران مخزن مستور کن | جیب و کنار همه معمور کن
زمزمهٔ عشق ازل تازه ساز | کوس بلند فلک آوازه ساز
تا چو ازین دیر فنا بگذری | نقش تو با عرش کند رهبری

حکایت عابد

عابدی از شیخ هدی نور یاب | گشت شبی مرغ دلش صید خواب
نیم شبش واقعه رو نمود | دید که بر فوق سپهر کبود
جایگه عرش برین دوش اوست | منظرهٔ عرش نشین دوش اوست
صبح که مرغ دلش از دام جست | چشم بمالید و بزانو نشست
دمبدم از واقعهٔ نیم شب | در شبی انگشت تحیر بلب
وسوسه پای بدلش می فشرد | دست بر مطهرهٔ آب برد
ساخت وضوی و عبادات کرد | دست برآورد و مناجات کرد
کای تو پذیرندهٔ طاعات ما | وی تو برآرندهٔ حاجات ما
نیستم آگاه ز تعبیر خواب | باز نما صورت تاثیر خواب
با دل از اندیشهٔ حیرت زبون | رفت ز معبد متحیر برون
دیده که ماتم زدهٔ دردناک | مضطرب افتاده چو ماهی بخاک
نوحه کنان اشک فشان سینه کوب | چهره زمین سای فگرده خاک روب
آمد و برداشت سرش بر زمین | اشک فشاند از مژهٔ آستین

محمل بستن گران از زیاد رفتن

عمر در آغوش غفلت خفته ای
نزع با این خواب سنگین خفته ای
عزم رفتن کن که وقت رفتن است
رخت و وسواس سفر بستن است
تا کجا این خواب بی هنگام تا
چند این غفلت بدار آرام تا
تا کجا این بی خبر بی هوشی
چند این بی هوشی و خاموشی

در بیان آنکه عمر گرانمایه را ضایع نباید کرد

میدهم الماس بداغش بنه
آئینه بستان بدماغش بنه
اے که چو خود هرزه درا دانیم
ریش بدزد از نمک افشانیم
نفس تو در عمر گذاری درست
عمر تو در بهیده تازی درست
بس که تو مدهوش فراموشئے
سیفتهٔ مستی و بیهوشئے
بهر تو اے مستی غفلت فروش
خواب شعور آور دو مرگ هوش
راحلهٔ عمر بچندین شتاب
میبردت سوی عدم مست خواب
خواب مکن قافله را هے نگر
در نگر و نامه سیاهے نگر
بس رقم آموزے لوح و قلم
لوح و قلم سیر شد از این رقم
خامه ز تحریر کنه سوده گشت
راقم ازین شغل دل آسوده گشت
نفس عبور تو ز عهد شباب
گرم عنان تر بره ناصواب
شحنهٔ عصیان ندامت مکش
فتنهٔ فردائے قیامت مکش
شاخ نفس را ثمر نالده
گریه برون از جگر لاله ده
نالهٔ سبک خیزره بندگے
گریهٔ عرق ریز به شرمندگے
رو بدل آور ز معاصے خجل
کائے دل غفلت زده نی نی ز دل
برهمن دیر منائے وثن
مردهٔ دیرینهٔ تا بوت کهن
چند توان خفت درین دیو سار
صور دمیدند یکے سر بر آر
بیهوده هدایت افشانده آب
زندگے و مردگیت مست خواب
کرده دل و دیدهٔ عرفے مگر
خواب غرور تو برنج سحر
نے غلطم کز پئے اهل سرور
مایهٔ خواب ابستاند غرور

در بیان آنکه عمر گرانمایه را ضایع نباید کرد

تا کجا این خواب بی هنگام تا
چند این بی هوشی و خاموشی
عمر در آغوش غفلت خفته ای
نزع با این خواب سنگین خفته ای
عزم رفتن کن که وقت رفتن است
رخت و وسواس سفر بستن است
تا کجا این بی خبر بی هوشی
چند این غفلت بدار آرام تا
تا کجا این خواب بی هنگام تا
چند این غفلت بدار آرام تا

خطاب بنفس

رشتهٔ این مقنعه را تار و پود — گشته هم از دود در و نم کبود
جامهٔ از جان بشگافم به تن — تا نرود غم بدر از پیرهن
حال برون گوهر هوش تو سفت — حال درون خود نتوانی شنفت
بوی دلم گر وزدت بر دماغ — پنجهٔ الماس نیابی بداغ
گر کشم آهی ز دل مضمحل — شعله ازان شعله بزد دود بدل
بر کشم از این نفس دود مند — گریه تلخ از جگر تو نشخند
قطرهٔ خونی که تراود ز داغ — دود دل ماش بکاود دماغ
طی کنم این حرف من تنگ ظرف — ورنه شود عمر بافسانه صرف
رد کنم آن دعوی بیهوده ات — تا بسیاهی دل آسوده ات
گفتی ازان لاف محبت رواست — کش غم دل چشمهٔ لذت کشاست
داغ محبت ز دلت دور باد — زخم هوس دارد ی ناسور باد
تن زن و بر تاب عنان نفس — این نه محبت هوست این هوس
من هم ازین شیوه بلا فم بساز — آبلهٔ دل بشگافم بساز
راه روش بر تو شمارم که چیست — ره رو دل بر تو نمایم که کیست
آنکه چو بر دوست کشاید نظر — شادی و غم را نشناسد اثر
لذت هر کام ز کامش رود — بادهٔ توحید بجامش رود
آنکه ز لذت اثری یافته — از دلش این نشاه عنان تافته
آنکه نه مفتون هوس بینی است — بی خبر از تلخی و شیرینی است
مستم و آگاه ز هستی نیم — آگه از آوازهٔ هستی نیم

آئینهٔ ازین نشاه نصیب تو نیست — لمعهٔ ازین نشاه نصیب تو نیست
طفلی و تعلیم ادب بر تو نیست — رحمت عشق ادب بر تو نیست
مستی این باده نصیب تو باد

دیوان عرفی

اسیم چون معیت آمود ۱۲
عمر تو از پیش بیهود ۱۲

[illegible]

آنکه بسازد تمنای دوست | رو شنود دعوی سودای دوست
ای بزبان غمزده درد عشق | لیکه بدل کم زده در دعشق
دعوے بیهوده مکن کو گواه | صبر گواه است نه فریاد و آه
آتش دوزخ بزبان آورے | وز جگر سرد نشان آورے
دعوے تو عشق و دلیل آه سرد | صبر کن ای از غم دل دور گرد
چند فروشے و خرند اهل درد | گریه بپرداخته و آه سرد
ز مزمهٔ شور فشاندن بس است | سرهٔ کافور فشاندن بس است
نالهٔ نهال اثر افگنده چند | گریه تهے مغز پر از خنده چند
آنکه بوے داشت نگه روی حرف | لاف زد از قوت بازوی حرف
گفت که ای بے خبر از ذوق غم | عیب و هنر باز ندانے ز هم
نسبتی عیسے که بمن میدهے | در هنرم داد سخن میدهے
زان نفس سرد برآرم ز دل | تا ز ستم دوست نگردد خجل
زین نفس سرد مرادیم هست | ورنه دم شعله مرادیم هست
سرد هم از نالهٔ دوزخ سرشت | بر اثر نالهٔ بتاز د بهشت
مرغ فغانم چو قفس بشکند | در گلوے صبح نفس بشکند
از ستم بار چو لذت برم | از نفس گرم چه لذت برم
نالهٔ تاثیر فغان لذت ست | زانکه مرا کام همان لذت ست
مرتبهٔ عشق تو انیست و بس | گر ستم دوست ببالی مگس
من همه لذت برم از جور دوست | این همه مغز آمده و آن جمله پوست

گر نه بود الف محبت روا ست | جلوهٔ طوبیٰ بقیامت کجاست
آن بجز از نام محبت برد | این چه حرف را بکام خواندنست
ز خم گردون دوست نه لذت برد | دون چه بدل تشنهٔ افشاندنست
سودهٔ الماس بود درخشش | روے کفایت بنصیحت چه پوے
راحت مرهم شکنده لذتش | من بچه زینت بودم دست بس
نوش ز نیش و بهر از خلش | لقمه طرازیم بدولت بس
گر نه الماس بود این چکان | اشکه
سودهٔ الماس بود پیش چکان
قطره زهر است بجوے راحت مجوے
گر نه جواهر عمل آرزو ست
ورنه عروسے بفروش کز تو رواست
دشنه فروشے نخوری کز تو رواست

دیوان غنی

چهره بخون نشوے کز تو رواست
رایحه کین ز نمازی شفقت
داغ کمن را بخراشد و گفت
کو که هنگامه فروچینم
کو دل با پیمانه خندینم
کو چه دولت ورده و درمانے
هم تو فروخند کس بے غمی
یا قدرے خندهٔ آخم بده
کاین دل غمگین بکشاید گره

من که در آغاز وجودم هنوز
نیم کشا نامهٔ بودم هنوز

بل صدفے بے دُر ناسفتہ ام
صورت سعنے نہ پذیرفتہ ام

شوق کند مدنگاہم بحسن
فاش نگردیدہ گناہم بحسن

عقل مرا قافلہ راہے شدہ
از ورق اندیشہ تباہے شدہ

بس کہ درین غم کدہ لاجورد
نالہ فشانم ز دل مست درد

از دل شب تا بلب صبحدم
نالہ فرو ریختہ بر روے ہم

در ازل این مزرع غم کشتہ اند
حلقہ حورم ز الم رشتہ اند

عشوہ نما شاہد ہستی طلب
بود ز بوس عدم آلودہ لب

بلکہ عدم تیرہ چنین در نقاب
بر اثر جوہر خود در شتاب

کاین دل بد خوب غمے مکید
صاف حلاوت ز الم مے کشید

مایہ لذت ز بلاے گرفت
مرغ ملامت ز ہواے گرفت

مرغ الم نغمہ بروے سرود
شاہد غم بوسہ ازو می ربود

زمزمۂ شور بلب می شکست
پیش ملامت باد بی نشست

طرۂ آشوب طرازندہ بود
بر تمع تشویش براگندہ بود

با الم افشان و ملامت شمار
فتنہ در آغوش و بلا در کنار

بیش خریدیم غم دل کردہ ایم
فیض فراغ از عدم آوردہ ایم

در تو ہم این نشاۂ مہیا بود
ہستیت آغشتۂ سودا بود

چشمۂ عشقے و جہانے دلے
حیف کہ از مصر فشان غافلے

عشق تماشا ست طلب مے کند
صوت غمت مونس لب مے کند

دیوان عرفی

ایضاً

عمیقے از زمین پیش کرد و ہاے ہاے برخیزد
لذت شان بود و در تاثیر نیش
را بسینہ در انجمن نفس زدن بود
زمزمۂ انجمن آرام در شت
سوختہ و داغ و فا نامہ کرد
لیلی ہر نفس از صوت محبت سرود
گرفت سے و داغ محبت فزود
داغ دل از غالیہ ہر خانہ بیت
داغ محبت نشان در خور ماست
لذت این بیوہ زنے کسی ندارد
دعوی این بیوہ شکیبی نداشت

دل که بود چشمهٔ سودای دوست
زندگی اهل محبت باو ست

آنکه دهد روح بوی ساز و برگ
گلستان مایهٔ مهلت ز مرگ

با نفسی گر غمِ جان میبرم
تحفهٔ دیگر باجل میدهم

عرفی از اندیشهٔ جان باز گرد
هر چه نه دل از غم آن باز گرد

شمع که سر تا قدم دل بود
روشنیٔ دیدهٔ محفل بود

چهره برافروز غم دل فشان
گوهر جان بر قدم دل فشان

دل بطواف حرم طور بر
سینه بدر یوزهٔ منصور بر

تا لمن الملک بر آرد نفس
شعله زند نور انا الحق ز خس

کفر تو آرایش ایمان کند
نام دلت صدر شهیدان کند

خطاب بخود

ای هوس آرای محبت شکن
عافیت انگیز ملامت فگن

عید صفت صورت شادی نگار
برگ فرح ساز چو طبع بهار

منع اثر کردهٔ شمشیر غم
تشنه و آسودگی و سیر غم

زهر عدم کرده بجام حیا
روی هوس شسته بصد مدعا

ناله کشاید نفس ز مهر بر
گریه کند طفل هوس مست شیر

تا بکی این زمزمهٔ غم زدا
تا بکی این وایگی مدعا

در دهن تیغ در ا چون گهر
در جگر درد برا چون اثر

نوز دل از پرتو سوز دلست
دل که در و سوز نه شتی گلست

اخگر سوزان بصد گوهر است
سرو شود تودهٔ خاکستر است

دیوان عرفی

اسد الله الغالب علی بن ابی طالب

ای لبکش شهد طرب جوش چند
آتش شوق تو هوس نوش چند

آبله گر از شکم نوش چند
داغ نه سینه ز دم نوش چند

بی محنت فصل جوانی گذشت
عمر ز اندوهٔ کافور گذشت

شاهد دل در حرم سینه مرد
جوهر تیغ ز زنگ آینه مرد

سینه برون کرد متاع صفا
بازپس آمد ز وداع صفا

ظلمت دل مایهٔ فشان زهر غم
در نفست پایهٔ فشان زهر غم

اوج تو آشوده ز تابم غم
بی تو بطبعم بهر و ز تابم غم

ایمن ازین محنت بی طبع تو
محنت ما پایهٔ فروردی است

بیقید

کعبهٔ دل دبار شکم مے کشم
ذبلهٔ بر روے حرم می کشم

دل حرم و دیر بود در خور پاک
تن چه بود هیچ یکی مشت خاک

ما نه بدل شیفته ونه بروح
ماندهٔ بهیچیم کجا رفت نوح

یارب ازان چشمه که دل نام اوست
صاف معانے همه در جام اوست

ان قدرے بخش که لب تر کنم
چاشتئ شربت کوثر کنم

نے غلطم چشمه تمامم بده
کز جگر تشنه کشاید گره

تا من این چشمه بیاران دهم
در غم دریوزهٔ عرفے رهم

حکایت حضرت رابعه

بود یکے انجمن آراے عشق
رنج شمارندهٔ سوداے عشق

سایه نشین علم و دستی
بر دل او فتنهٔ غم دوستی

در حرم دوستی آورده مهد
در غم دل با دل غم بسته عهد

برده بهمسایگیے دوست دل
دل که دران سایه بود اوست دل

لوح دی از نقش خودی ساده بود
با الم دوست در افتاده بود

بس که محبت دلش انگار کرد
رنج محبت بدلش کار کرد

پنجهٔ نا بود عنانش گرفت
گرد فنا دامن جانش گرفت

مژدهٔ آزادیش آمد ز مرگ
داد به یغماے رضا ساز و برگ

نزع گلو گیر و نفس تنگ شد
عود نفس ریش دل آهنگ شد

تازگے اماز گلش رو شتافت
منع تبسم بلبش ره نیافت

ز مزمه برداشت که اے دوستان
اے همه آرایش این بوستان

گفت کراے نغمه سرا عندلیب
بے دل و دوستی ز غم بے نصیب

بود بلب سے ثمر و جان تو
در عجم از لب خندان تو

این دم پژمردن و بس تازه
مستی دور حالت خمیازه

چون لب وی این درمی آب سفت
ذوق تبسم بلبش داد و گفت

اے قدمت دور ز بازار دوست
پنجه ز مژدهٔ دیدار دوست

دیوان سوم

گوهر جان بچه ارزان بود
صاحب دل را همه غم جان بود

جان بود آرایشگه مستی پرست
دل بود آسایشگه سستی پرست

دل بود آسایشگه آمد جان
ارزش دل بیش ازین باشد گمان

آن بغم دوشش این بشادی دوش بود
جان دو سه آورد که این گنجه نبود

جان بتن دل آورد که بیگانه نه
چون بتن جان بود از جان جدا نه

دور شد از دل بود از جان جدا
زنده شد از دل بود از جان رها

دل که بود شاد بود از غم رها
زان دم مردان نفس شاد بود

دل

مژدهٔ دل داد بهر سینهٔ — نور فشان کرد هر آئینهٔ
تشنه دروناں سراب عدم — سیر نگیدند ازین چشمه نم
آب حیات از نم آن چشمه زاد — چشمهٔ کوثر هم ازان نم گشاد
روح بود گوهری از کان عشق — مرگ بود نشتر درمان عشق
آمد و رفت نفس اهل زیست — جنبش عشق است دگر هیچ نیست
از اثر عشق پدید آمدیم — زندهٔ جاوید و شهید آمدیم
حسن محبت همه را داده اند — لیکه نقاب همه نکشاده اند
حسن یکے سایه فروش نقاب — حسن یکے نور ده آفتاب
جمله بمعنے ثمر جنبتیم — لیکه نه بر یک روش و عادتیم
بعضی ازان میوهٔ جوشان بخون — تلخ برون آمد و شیرین درون
باز برون مغز درون پوستم — بسته دروغی که درون دوستم
گرد سر پوست شود مغز ما — تنگ فنا زیستن نغز ما
ازپس این پرده مجو آفتاب — جمله نقاب است بروی نقاب
هستے ما را چه شمارد کسے — رو که نیرزیم بمشت خسے
آتش و بادے بهم آمیخته — مشت گلے بر سر شان ریخته
در گرو این رسن پیچ پیچ — چون بکشایند چه نسبت به هیچ
مایهٔ هستی چه تهی دستی است — نیستی از مست چه خوش هستی است
تودهٔ صحرائے عدم تاج ما — هیچ تر از هیچے معراج ما
نیستی از هستے ما برده ننگ — تیز ترائی مرگ بس است این درنگ

دیوان عرفی

[illegible] دل نوش هویدا شود
[illegible] کو دل آگهے کز ستایش کنم
[illegible] صد گهر جان بفدایش کنم
[illegible] کو دلے آسوده ز تشویش پوست
[illegible] صاف تر از نغمهٔ فرغان دوست
[illegible] کو دلے از غصه بخون جگر
[illegible] از جگر تنگ خراشیده تر

[illegible] این هوس افشان کیست
[illegible] دل بنود مرده دیرینه است
[illegible] نام سگالا آرو سگالا دوریم
[illegible] وز علف این بنگده ممنوریم
[illegible] آب و علف چند درین گل زدود
[illegible] تشنه بر آرد دل زود
[illegible] وا سگالا تیم صدف سگالا
[illegible] کیم

هرزه درآے ز ملامت گریز
تیغ زبان کردہ بہ بیہودہ تیز

گفت کزین شیوہ مراد تو چیست
کام دل رنج نہاد تو چیست

مے برے این رنج بفرمودہ
باز جنون طالب بیہودہ

زمزمہ برداشت کہ ای دلخراش
مرہم داغم بطبرزد تراش

میبرم ازین رنج بامر کسے
کز طلبش رنج شمارم بسے

مایۂ نوشے غم دورے فروش
زدلب شیرین دہنان زہر نوش

منعم ازین شیوہ مکن کان نگار
دادہ قرارے بمن بے قرار

رنج مرا مزد و فا میدہد
گنج وصالش بجزا میدہد

میبرم این رنج بیابم حلال
زان بکنم بیع متاع وصال

گفت کہ اے سادہ دل پشیہ سنج
در طلب گنج درآشوب رنج

کس بصدف ریزہ نجوید گہر
کس گہر عمر نیابد بزر

چشمۂ حیوان بسرابے کہ داد
شربت کوثر بحبابے کہ داد

جہد عروسے کہ بموئے دہد
باغ بہشتے کہ بجوئے دہد

گفت زفیض طلبت شرم باد
وز سمن و از رنج من آزرم باد

گرچہ بدانم کہ نیابد بدست
از طلب گنج نباید نشست

پے بروے حسن ادب کردہ ام
گنج نیابم ز طلب کردہ ام

نام طلب نقش نگینم بس است
گریہ برم گنج ہمینم بس است

زین طرف این زمزمۂ طعن خیز
بوم و ہما بر لب ہم نغمہ ریز

زان طرب آن طعنہ زن آفتاب
بر اثر جذب طلب در شتاب

طعنہ فرو شندہ لب انہ زہ بست
نیش ملامت بلب اندر شکست

راہ روے راہ طلب بر گزید
ہست گمانم کہ بجاے رسید

عرفی ازین جادۂ عنان برمتاب
خارزپا بر مکن و رخ مشتاب

رنج طلب بر کہ دروگنج ہست
بی گہر و گنج درین رنج ہا ہست

ایضاً

پیشتر از جلوۂ آثار وجود
شمع ازل بود و دل بود و دود

گر چہ بدانم کہ نیابد بدست
از طلب گنج نباید نشست

پے بروے حسن ادب کردہ ام
گنج نیابم ز طلب کردہ ام

نام طلب نقش نگینم بس است
گریہ برم گنج ہمینم بس است

زین طرف این زمزمۂ طعن خیز
بوم و ہما بر لب ہم نغمہ ریز

زان طرب آن طعنہ زن آفتاب
بر اثر جذب طلب در شتاب

روی شعور تو بمی شسته اند
جلوهٔ لیلیت زحی بسته اند

چون تو باین صید گه ارزنده
بهر چه دام طلب افگنده

بر تو حرام آمد این گنج کام
راه طلب پیش میالا بکام

مستی از فیض طلب رسته
بی اثری را بطلب بسته

مستی غفلت نه پذیرفته اند
ورنه بمستی همه در سفته اند

هوش درین ره روش مستی است
نغز ترین تحفه تهی دستی است

هوش بسیلاب ده و دست رو
تحفه برافشان و تهی دست رو

وآنکه برآرندهٔ امید هاست
تحفهٔ او جنبش امید هاست

مردمک دیدهٔ دیدار دوست
آبلهٔ پای طلب گار اوست

گر طلب گنج کنی هوشدار
بر نفس گنج دران گوشدار

شیوهٔ جوهر طلبان پیشه کن
گرم روی دام ز اندیشه کن

صد ره و صد کوچه درین شهر هست
هر قدمی چشمهٔ از زهر هست

هست درین راه بهایت نیاز
تشنگیت دفع بیاقوت ساز

یعنی ازان لعل که دل نام اوست
آب ستان بهر لب جرعه اوست

در لبطعامی کنی آلوده دست
بره بریان تو در سینه هست

کوچهٔ راه است هزاران هزار
لیک ره راست یکی زان شمار

تا بنگاهی شوی آگه ز راه
مست سراسیمه نماند نگاه

ریزهٔ گوهر بره افشانده اند
تا در گنجینه ترا خوانده اند

دیده بر بسته ز هم باز کن
قاعدهٔ ره روی آغاز کن

نغز در آویز بدامان گنج

ور نکنی آسیه بر امان گنج
بر سر گنجی و ز گنج بی خبر

ور نکنی آسیه بر امان گنج
بر سر گنجی و ز گنج بی خبر

ای ز همت دست طلب گنج ریز
راگی ره است ره این نیست خیز

جوی طراز چمن بوستان
آن به بهشت غم شیرین دوان

بود بام صنم و پیش رو
مست برد ارمغان خویش رو

بیشه هران بوسه کز لب دوی
لذت آن در دل وی ریشه راند

بیشه هران نغمه کز لب دوی
لذت آن در دل وی ریشه راند

ای دل و سیاه نزدودی قرار

روے بوے کرد یکے ہزہ سنج | کاے بصفت کارگہ درد و رنج
چند کشے مہر نفس نشکند | عہد طرب نیست کہ کس نشکند
نغمہ بگو تا بکشاید متاع | خیزد در آموج زنان در سماع
در نسماعی و نریزے خروش | نیم تبسم بطبرزد فروش
گفت چہ گویم نفست گرم باد | دست و لبت چرب و زبان نرم باد
من کہ طلاق طیران دادہ ام | بال و پرم نیست کہ افتادہ ام
رویم ازین بادہ نیفروختند | صوت و سماع توام آموختند
خندۂ مستانۂ کبکم ہواست | لذت پژمردگیِ دل بلاست
حیف کہ خیرینے خون جگر | ہر دو لبم دوختہ بر یکدگر
میل برافشاندن دستیم ہست | لیک ندانیم کہ کدام است دست
خندہ زنم لیک بر آسودگان | دست برافشان ز غم آلودگان
آنکہ دہد لخت جگر شکرش | زہر بود شہد تبسم برش
تشنہ لبم بوسہ زہر لب ربود | چشمۂ زمزم دہنش تلخ بود
برگ طرب را چکنم عجم کجاست | داغ مرا طاقت مرہم کجاست
سایۂ داغ از سر دل کم مباد | بر اثرش رغبت مرہم مباد
عرفی ازان دود حلاوت فشان | در دلم آید کہ درین داستان
یا منم آن سوختہ دل یا تو نے | این حد من نیست ہمانا تو نے

ایضاً

اے گھر گنج ادب نام ما | وائے اثر رنج طلب دام ما

راہ نمایندۂ امید ماست | تو بطلب کن کہ مراد آشناست
نغمہ فرہاد تراشیدن است | قفل شکاف در ابرام او ست
ناز شبیخون بگلگون رساند | پیر یکے را کہ طلب نام اوست
راہ طلب جوے دو نیبودہ رو | گرچہ فلک بستہ در کاہا
دست ادب گیر و بفرمودہ رو | نشستہ ام از زیر و دار نشستہ ا
تا رسے از دیر بہ بیت الحرام
طائر باغ حرم آید بدام
فوج طیور از ہمہ سو نغمہ سنج
دام طمع خندہ زنان بر نشنج

نسخ مراد آمدہ صدرہ بدام
بس کہ بدام آمدہ سیر آمدہ را سیر
ہالۂ زاہیت و آشفتہ سیان
بیضۂ ہمسر آورد بادن و شکست
بجزاد و ما طیران بستہ بال
بار شعور و خواب کہ خواہش ہا بیت نگاہ
بخت تو در خواب و بکوشش ہا بیت نا بہرہ
ہا بیت ول بے بہرہ نا بہرہ ازین رنج
ہا بیت گران بردہ ازین رنج
ہا بیت تماشا بردہ ازین رنج
ہا بیت فشانہ طلب از نظر رنج بین
ہا بیت ول از نظر رنج بین

تا به تماشای فریب و فنون
نور دل از دیده تراود برون

نیست فریبنده تر از من کسے
عمر بباز یچه بدزدم بسے

اے ز دل اہل فنا سادہ تر
وز علم عقل من افتادہ تر

نورس باز یچۂ چرخ کہن
فاختۂ عشوۂ این سرو بن

ایضاً

یا بہل این عمکدۂ عشوہ سنج
یا بکش این زہر و ز تلخے مرنج

این ہمہ آلایش دامان و دست
خیز و بشو چشمۂ تسلیم ہست

آتش این سوختگے خامے است
مرہم این داغ زناکامے است

داغ رضا نہ بدل ہر غمے
ریش فروشوے ز ہر مرہمے

درد ز طناز ے درمان فرست
مرگ پسر چشمۂ حیوان فرست

مرہم صد داغ کن آن ریش را
کز غم مرہم بستد خویش را

سنگہ دلم تازہ کند زخم نیش
مرہم ریشم چہ بود بار ریش

زندہ دروئے کہ بدرد آشناست
مرہمے گوید تمکین بدعاست

ریش کز و خون نرود ریش نیست
راحت از و نیم قدم بیش نیست

ریش تو پژمردہ دلی نم بہشت
گر نبرے منت مرہم بہشت

آنکہ ندارد سر این ماجرا
بس بود ش ننگ سلامت چرا

اے برہ تشنہ لبے در شتاب
تشنگی آموز مزاج شراب

آب تو در چشمۂ ناکامے است
صاف تو در عام نہی جامے است

ہان بچشی زین عسل اندیشہ کن
منع دل رنج ہوس پیشہ کن

ایضاً

ایضاً

ایضاً

اے رگِ جان بردم بشکیبم
طبلِ علم زن زنم بردارم
عرفی ازین فضا مثالی بیار
تا بکند اہلِ شعور اعتبار

مثال

ہر کس ازین زمزمہ بیگانہ کیست
گاہے ادب آموختہ شاہ و منم
ہر چہ درین دائرہ جنبش فزاست
شعبدہ پردہ دستان ماست
حاملِ لطفِ زیبِ تو ام
آئینہ باغِ فریبِ تو ام
فتنہ دیرا سے ز آباد
ہم غنم راہ زن شاد یم
گاہ دہم جلوہ بفرش زرت
گاہ زخاشاک دہم بستر ت

اے زدمم سینۂ معنے بجوش
مرغ معانے زلبم در خروش
در چمن زمزمہ دل کاشتم
وز ثمرش عالمے انباشتم
گرچہ اثر کردہ نفس میزنم
شعلۂ تزویر بجنس مے زنم
بشنود منگر کہ من آلودہ ام
نیشترے بہر دل آسودہ ام
قبلہ نما ہست زطاعت برے
لیکہ سوے کعبہ کند رہبرے
مرغ خوش الحان کہ نداند مقام
نغمۂ او کس نشمارد حرام
سوزن عیسے ہمہ بندد گرہ
لیکہ دمش مرہم ناسودہ
آنکہ نیاید رہ و گوید بلیک
شاید اگر باش بر آید لبیک
زمزمۂ من کہ کم از صور نیست
گر بسماعش نرود دور نیست
آئینہ ہر عیب ہویدا کند
لیکہ نیارد کہ تماشا کند
سرمہ دہد نور تماشا بتو
دیدہ بہ خود ساحت مجلا بتو
لیکہ بعمداً نزدم دار گون
رمزے ازین بر تو فشانم کنون
راہ نمای کہ برون ازرہ است
پاس کم ست ار نہ زرہ آگہ است
آنکہ رہ کعبہ نماید بگور
دیدہ ہمانا کہ نہ بندد بزور
گرچہ قدم سودۂ رہ تافتہ
باطنم از کعبہ نشان یافتہ
افتان و خزان منشان میرسم
گر دہدم عمر امان میرسم
اے کہ زاندیشہ سبکروترے
بر قدم خویش چرا نشترے
راہ حرم گیر و سبکتاز باش
ہر قدمم محرم صد راز باش
گر نروم کس تو عنان نرم دار
سنے زمن از راہ روان شرم دار

دیوانِ عرفی

گر نفس اہل ریاضت کنم
گر نفسم شہد قناعت دہد
گاہ بچشمم آورد شبنم عطش
گاہ بگلشن کشدش در باغ
گاہ بدامانِ صبا اسپرش
گاہ بدوش آورد از راہ ناز
نالۂ نوراس نظامی کنم
نغمۂ عیان تاب نفیری کنم
نغمہ فروشم نہ بچین آورم
صبح چنین ارزد و شامی نیرزد
ہر نفسم تازہ بہ عشرت دہد
ہر نفسم تازہ بہ عشرت دہد

من کہ نگنجم بحساب عدم
نیستم از فیض تو نومید ہم

ز مزمۂ نعت تو سنجم مدام
ہست مرا بلبل باغ تو نام

داغ درونم ز گل باغ تست
مرہم من تازگیٔ داغ تست

بوے ازان گل بدماغم رسان
مرہم توفیق بداغم رسان

عرعرے اگر شاہے اگر مشمخن
گر قفس آراستۂ ورچمن

نغمہ طرازندۂ این باغ باش
تشنۂ ناسوری این داغ باش

ایضاً

آمدم آئینۂ معنے بدست
مژدہ دہ چشم تماشا پرست

از گھر شرع تراشم نگین
تا بنگارم بوے اسمای دین

طرح صنمخانۂ چین مے کنم
لیک باندازۂ کوین مے کنم

در حرم شرم بسے شاہدان
مست ہمہ عشوہ گر و دلستان

لیکہ زبیم نظر ناصواب
جملہ فرو ہشتہ جبین را نقاب

مژدہ ز طبعم بتماشائیان
کاورد اینک ہمہ را در میان

باد نقاب از دم گرم آورد
مر ہمہ را سوختہ شرم آورد

شاہد طبعم کہ ہمہ معنے است
مہد نشین حرم لیلے است

قطرۂ خونم کہ سخن نام اوست
چشمۂ معنے ہمہ در جام اوست

نیشترے بر رگ دل میزنم
رشتۂ خویش بنفس میزنم

ما مگر از حیلش را ے صواب
چہرۂ ہر زشت پذیرد نقاب

من کہ بآسودگے ارزندہ ام
در دل خود ناخن افگندہ ام

این نسخہ کہ تحفہ کرم ارزانی شد
این نفس بست فشا نہ بہ بلبل گل

ہیچ درون اگر ازین رشتہ بیش
ہیچ و بصورت اندرین رشتہ بیست

ہیچ سخن کلام من زانکہ نیست
لیکہ بالباس من الماس بلب سودہ است

ہیچ نفس من از انکہ نیست بیش
ہیچ نفس بیش ازین ہیچ نفس بیش نیست

دیوان عرفی

اگر بکے اصل طلب بیم و د
باغم مویش نسب بیم و د

گر چہ بیجا دم و فوشین لب است
از اثر اگر دل در تب است

بوسف من کامدہ در جلوہ چست
پیرہن از گریۂ یعقوب شست

دامن آلودہ بخونش بہ بین
عصمتے از حسن فزونش بہ بین

از نمد از نقش گرم سیر شو
از نمد از نقش گرم سیر شو

سایهٔ او بود کزان بحر زاد
وز نفس چشمهٔ طوفان کشاد

لوح وجود از رقم فتنه شست
جنبش حرف از قلم فتنه شست

سایهٔ او بود که در باغ ناز
بود تماشائے گلستے باز

آتش نمرود بزر باغ بود
لالهٔ فروش همیشش داغ بود

سایهٔ او بود که زد کوس حسن
جام علم کرد بفانوس حسن

وشنهٔ غم در دل یعقوب راند
زهر ملامت به زلیخا چشاند

سایهٔ او بود که نور سراغ
داشت براه ظلماتش چراغ

آب لب چشمهٔ حیوان مکید
عمر ابد رخت بکویش کشید

سایهٔ او بود که از جیب طور
گوهرش افشاند بدریای نور

هر صدف سینه که بے مایه بود
حاملهٔ گوهر ازان سایه بود

دولت ما بین که صدفهای ما
با گهر ذات نمود آشنا

سایهٔ او بود که او رنگ داد
هر زبر باد هوا برنهاد

زمزمهٔ معدلت آغاز کرد
صعوه و شهباز هم آواز کرد

سایهٔ او بود که در باغ جود
روح امینش گل فطرت کشود

باد بهشت از نفسش می وزید
چشمهٔ حیوان زلبش می چکید

اے گهرت مخزن اسرار دوست
سایهٔ تو مطلع انوار دوست

سایهٔ ذات تو مقدم بذات
وے صفتت فاتحهٔ معجزات

جوهر آئینهٔ شاهے توئے
معجزهٔ صنع الهے توئے

پایهٔ ایوان تو معراج طور
سایهٔ تو گوهر دریاے نور

شرع ترا جمله درافزایش اند
در صدد زینت و آرایش اند

بس که درافزود بر و برگ و ساز
گر نبسایم بشناسیش باز

بس که ستم دیده زتد و ریاس
در شده چون سایهٔ تو در لباس

گرچه ازین طایفه پنهان به است
شرع تو چون تیغ تو عریان به است

خیز و برافگن زجبینش نقاب
تا بشناسیم شب از آفتاب

این زر بیغش که برو نام تست
دست بدست آمدنش سکه شست

بر لب دے تازه کن این نام را
سکهٔ نو زن زر اسلام را

ما همه رنجور و مسیحا تو ئے
داروے بیدردے دلها تو ئے

نیم دعا بهر دو عالم بس است
بل ز تو آهنگ دعا هم بس است

با نفس نایب طوفان نوح
کاین خس و خاشاک نشوید ز روح

با نفس مست مے مرحمت
کز ره پارفته شود معصیت

دست برآور که محل دعاست
بر نفست روح اجابت خداست

شستن آلایش مشت غبار
سهل بود بر چو تو ابر بهار

زین چمن کم بر نقصان پذیر
ریزش نیسان عطا بر نگیر

برگ گل و نشتر خارش ز تست
رنگ خزان بوے بهارش ز تست

حاصل این باغ مسلم کراست
سود و زیانش که برو غم کراست

گرچه همه معصیت آلوده ایم
چون تو شفیعے چه غم آسوده ایم

همت عرفے که غم اندیش تست
راحت غیر تو و درپیش تست

ماهے بے تاب که ماند ز آب
ذره ببال که پرد آفتاب

ره بشناخانه را راز شش جهت
مرد سخن ناسور نوازش جهت

ایضاً

همچو بلبل بنغمه ایجاد تو باز
در چمن نغمت و گل دیده ام

زنده ز دیدار تو دیرینه باز
تازه ز گفتار تو دیرینه ام

واردات غیبی

همچو سخن از صدف نطق برون آمدم
در چمن از شاخ گل نغمه فشانده را

سایهٔ ورش چون نگرد بے بصر
سایهٔ او دیدهٔ بے دیده ور

سایهٔ این ذات ز ظلمانی است
آب و سا از چشمهٔ نورانی است

نور بود سایهٔ ما و تمام
سایهٔ ما این عرض و جوهر تمام

سایه صورت طلب از آب و گل
سایهٔ او صیقل آفتاب

سایهٔ او بود کز دریاے بود
نور دین سایه بسوزد نقاب

سایهٔ او بود کز دریاے بود
نور و سا آرایش بود و هم

داد بوے سایهٔ بے سایه
سایه آورده بهم گوشه ئے

گشت شناسا ز نمش فرد فرد
سایه ز خورشید بود رنگ و بو

از حرم راز برون مانده ایم
منفعل از اهل درون مانده ایم

یا بکشا در همه را دستگیر
یا بدرون راه دهی و پذیر

نعت تو از آئینه ام رنگ برد
تا همه از دیده طبعم سترد

من کیم و جوهر طبعم کدام
تا برم از گوهر نعت تو نام

شوق من این بی ادبی میکند
دعوی چندین نسبی میکند

عقل که باغ صفت آرای تست
تشنهٔ زینت گرے آرای تست

فیض ترا نامیه مزدور باد
باغ تو از فیض تو معمور باد

اے که دهی گنج عطا رایگان
ریزهٔ گنجینه بعرفی فشان

در گهرش دست سزاوار گنج
لطف تو دانستهٔ ایثار گنج

ایضاً

اے نگران خفتهٔ هشیار مست
شاهد هستی بعذارے نشست

رقص کنان بهر وداع آمده
ناقهٔ محمل بسماع آمده

خیز و دو درویش عنان گیر خیز
جمله خرابیم به تعمیر خیز

شرم ملامت بردار تنگ ما
گوهر ایمان شکند سنگ ما

بود ازین صومعه رم کرده اند
رو بحرم گاه عدم کرده اند

شرع به همسایگے دل فروخت
توشه ببر دیگے محمل فروخت

تا بوجود آستین افشان رویم
بر اثر شاهد ایمان رویم

تا که شوے راه زنان در کمین
مایه در گوهر ایمان و دین

غیر که ما را سر این گرد نیست
همره این قافله یک مرد نیست

این قفس از بهر چنین بی نیست
مرغ تو آسوده درین دام چند

دین گهر آرایش این درج نیست
مرغ بگلشن رو و شهباز باش

گوهر صدف مخزن هم گوهر است
از قفس و باغ مشو در گداز

گوهر سے را صدف و مخزن است
مرغ بپرواز بمحمل نشین

محمل آرام بجاده بند
زیور این مژده بر آوازه بند

دیوان عرفی

صبح نیاست نفس
ذریعه فرمان نور
سبب کرده شمع
سبب کرده شمع
سبب کرده شمع

بلکه بسایم نه بکامِ ستم | زانکه بحل مے کندش از کرم
گوهرِ خود را بشکست آزمود | جوهرِ او را بدو عالم نمود
یعنے اگر هست ترا گوهرے | بشکن و ازوے بنما جوهرے
جوهرِ معنے بدل تنگ ریخت | گوهرِ صورت بره سنگ ریخت
یعنے ازان منجر ازین منجراش | آن بستان این بفشان زود باش
چون خزفش عز گهرلوس یافت | درج درش نسبت فانوس یافت
زانکه زدرجش چو گهر پا کشید | جاے گهر ترهٔ مرجان دمید
وآن شجر ترثمر از نور داشت | روضه یکے در شجر طور داشت
گنج معانے به ثناے خدا | بس که برافشاند نبود ش سزا
سنگ طلب کرد که باروے زرد | گوهرِ خود بشکند از تاب درد
سنگ بگر ترک ادب مے کند | گوهرِ او سنگ طلب مے کند
تا گهروے تهے از رشته گشت | لعل بخون جگر آغشته گشت
تا که زبس تشنه لبی خون خویش | فتنه بشست از دُر مکنون خویش
چون که ز جوشیدن خون رنج داشت | سنگ بفصّادی گوهر گماشت
چون که ز هر زخم برد لذتے | بر گهرش سنگ نهد منتے
عزّے اگر گوهرِ پاکیت هست | لذت دینت ببر از هر شکست
گوهر ازو بشکن و عزت شمار | زمزمهٔ هستے ازوے برآر

ایضاً

اے ز تو آرایش عصمت ز تو | شرع مگس ران طبیعت ز تو

باغ تراروح امین عندلیب | گوشهٔ او رنگ سلیمان گذاشت

آب مے ایستاده خاک رهت | جلوهٔ شمشاد روان تو دید

تا لبش از بوسهٔ تو لاله رنگ | باد بچمن از پے او بوسه چید

آب من از بوسهٔ تو لاله رنگ | باد بچمن از پے او بوسه چید

هر صنمے کز طلبش رو نمود
برگ اجابت زلبش در ربود

مرهمے آورد فراورد ما
ذیل گنه پاک شد از گرد ما

معصیت اما همه آسوده کرد
لیکه همان گوش بفرسوده کرد

زمزمهٔ انجمن کبریا
بهر تو آهسته بگویم بیا

وه که سراسیمه شد اندیشه ام
هرزه درائیست دگر پیشه ام

عرفے ازان ذروه بیا برمتاز
گرم عنانے توبس در مجاز

طبع بسی بے ادبے مے کند
خلوت یزدان طلبے مے کند

بے ادبے را گهر افروز گشت
بانگ برون زن که ادب سوز گشت

اے بسخن گام زن اوج عرش
پاے توبس نازک و الماس فرش

باز پس اما قدمت ریش نیست
مرتبهٔ خاکے ازین بیش نیست

در خور اندازهٔ عنان نرم دار
بوسه براهے که دهے شرم دار

مصلحتے نیست که مانے بجاے
اے قدم طبع بلغزیدن آے

چون شه دین تحفهٔ خلوت گرفت
شد گهر افشان و اجازت گرفت

روبره آورد و سبکتاز گشت
چون بحرم رفت چنان باز گشت

بستر خود چون بنشست از سماع
گرم ترک یافت بوقت وداع

هر قدمے تا در آرام گاه
معتکفے بوسه فشاندے براه

روح امین نیز که وا مانده بود
بوسه بهر گام برافشانده بود

بوسه براشفته ازین تیره فرش
زان طلب دست ربودش بعرش

گر نه بآن روضه ازین طرفه جو
تشنه پر واز بود مرغ او

عرش و را مژده ز خلوت بیمان برده
دامن افشانده برین درگاه

آئین افشانده برین درگاه
نی کز سبک راندهٔ بارام گاه

دردم آسایش روح الامین
بود برین خرگه آئین

آنکه فرا نیست براقش بزین
مانده نشان قدم اینک بین

از اثر ذره رو مهر تاز
گرم عنان شود و سپید ان بتاز

گر بتن اسے ابجی بلبسم
در رسے خود بتن بلبسم

ایضاً

اے نفس طبع ادب سوز تو
نغمه زنے راح افروز تو

دیوان عرفی

چون سرطان بوسه زپایش بود | چشمهٔ حیوان زسراش کشود
چون اسد آن شیر ژیان را بدید | دست بدندان تحیر گزید
سایهٔ آن جعد که دل می فشاند | در چمن سنبله سنبل فشاند
سایهٔ حلمش چو بمیزان فتاد | در سفر تخت ثرئ رو نهاد
نیش ستم در دل عقرب شکست | بر اثرش راه نخوست ببست
ناوکش از قوس چنان تیز جست | کز جگر جدی سبک خیز جست
بس که بتعجیل فرس میجهاند | شرمتی از دلو بنوشید و راند
حوت ازان چشمهٔ نم آلوده شد | وز الم تشنگی آسوده شد
از نهمین منظره چون برگذشت | بارگه عرش پراز مژده گشت
هر که بهودج برلیش خاص بود | در ره آن مرحله رقاص بود
گرد قدم با قدم ریش رفت | تا بدر عرش چنین پیش رفت
مرغ تنش عاشق پرواز گشت | بر اثر روح سبکتاز گشت
سدره سر اسیمه زغوغای او | غوطه زنان عرش بدریای او
ماند نه بر وجه مسافت قدم | زانسوی هستی و برون از عدم
نیستی و هستی ازان نامه دور | وز قدم نور و لب سایه دور
سود و زیان مانده بطاق عدم | هستی خود هشته در اول قدم
از پی نابود بکان مست گشت | شعلهٔ بازار جهت پست گشت
پای طبیعت ره دامن گرفت | مرغ تنش نیز طپیدن گرفت
از حرم ایزدی آمد ندا | کای گهر گنج آلهی درآ

بر سر سودا زدگان عشق

یکدم تو در وصل نکندی حجاب | تا نشناسی که چه دیدند خواب
یکدم خود دیدن بی تو هزار | زان بتماشا نتوان خود دید
یکدم از چشم و تماشا برسد | تا نشناسی که چه دیدند خواب

چون برد وش مریم مریمهای راشد | آن بر وش مریم مریمهای راشد
عزم درون کرد و درون پیش بین | عزم درون کرد و درون پیش بین
رشته برانداخت ز تن تا بجا | رشته برانداخت ز تن تا بجا
رفت و بپیوست بگلهای جا | رفت و بپیوست بگلهای جا
بر سر خوش چشمگان از دوش آن | بر سر خوش چشمگان از دوش آن
کامد ازو در حرمش ها و هاو | کامد ازو در حرمش ها و هاو

بندهٔ نوازی که بجز پیش گرفت | بندهٔ نوازی که بجز پیش گرفت
عزت آن یافت که بست آن نزد | عزت آن یافت که بست آن نزد
چهره بر آن در زده تا سود و سنگ | چهره بر آن در زده تا سود و سنگ

بام معنی

لب چو از غوطه زنان آرد دعا | دل چو ادب دست نشان صبا
مرغ شفاعت بخروش آمدش | همت عام بجوش آمدش
انگبر دا شتح وسلم حرام | آن که بود دانش اما بنام
با همه مستی زمی لطف دوست | دانست بیاد انکه ازان سوی اوست

روح امین برگ بشارت گرفت
بال بهم برزد و رخصت گرفت

کرد وداع فلک لاجورد
قاعدهٔ مژده برے پیشه کرد

سایهٔ طوبے طلبید از بهشت
مردمک دیده بجوران نوشت

وآنکه ازین نمالیه گون تار و پود
بافت یکے نغز حریر کبود

زان بطراز ید شب بهترین
برقعے افگند بروے زمین

تا نکشد دیدهٔ آلوده باز
بهره نگیرد ز تماشاے راز

لیکه ز کامش چو بود بوسه گیر
برقع وے گرد دازان خوش حریر

بس که بزینت گریش دل ربود
دست بآرایش دیگر کشود

نورے ازان هیچ چنین بر نگرفت
سنبل شب در چمن تر نگرفت

چون رهش آراست ز هر برگ و ساز
بر سر بالین وے آمد فراز

داد بهنجار اشارت عنان
گشت بران باغ ترنم فشان

عاریتے زمزمهٔ آن تذرو
رقص درآموخت بآن تازه سرو

خانه فروشانه برفتن شتافت
آستین افشان بر توسن شتافت

توسن کرسے کتل عرش ساق
نام وے از عالم بالا براق

چون نفس اهل درون گرم رو
آهوے وهمش سگ و نبالهٔ دو

گرم روش ترز دعاے مسیح
نرم عنان ترز کلام فصیح

یک نفس اندیشه سرعت فشان
گر بوے از جهل شود همعنان

گرچه مزاجیش بود معنوے
بت کند از علت چابک وے

گر بوے افتد نظرش در گذار
فوت شود وهم بر نیج دوار

ظل الٰهی است ولی ظل زوای — سایه نور است ولے نور زاے
سایهٔ آن نور که بے سایه است — نور درین سایه تهے مایه است
گر بکشاید عدم صید بند — انچه نه واجب بجهد از کمند
مایهٔ تقدیر بدستِ وی است — امر قضا میل پرست وی است
در برد نقص عدم از عدم — ممکن واجب نتوانی ز هم
چون نظر عقل ممیز شود — در ازلیّت متمیز شود
صیت جلالش زده بر عین گوش — در برود دست ادب سینه پوش
تکیه گهش بالش وحی جلیل — بالش مملوز پر جبرئیل
تو سن لب عرش بران زیر کام — مے شمرد معنے عزت حرام
محرم آن پردهٔ مستور بود — کز قدمش بوس ادب دور بود
لیک برد پردگے آن مقام — بانگ همیرد که درون تر خرام
عزفے ازان زمزمه سیریت نیست — هیچ مهابا زد لیریت نیست
نعت سرائے زلبت گم مباد — بے ادبے چون تو بعالم مباد
هان جگر زمزمه را تازه کن — بے ادبے را فلک آوازه کن
وصف شبی کن که کند اضطراب — بهر فداگشتن او آفتاب
بر در معنے سر بے تاج بر — تاج سر از معنے معراج بر
تا دل اندیشه گدازے کنیم — نامهٔ معراج طرازے کنیم

در صفت معراج گوید

ساعتے اندوده بنور عطا — خلوتیانِ حرم کبریا

چون قلم صنع تحرک نمود — در رقم دائرهٔ هست و بود
دائرهٔ نقطهٔ آغاز گشت — باز بوے دائره را باز گشت
دایهٔ او شاهد هستی فروش — بود ز پستان عدم شیر نوش
کز پے آرامش او در وجود — جنبش مهدش زید الله بود
انچه ازل گوشهٔ مهدوی است — وانچه ابد توشهٔ عهدوی است
آنکه بنص آمد و برهان طلب — کنت نبیا کنمش مهر لب
صورت او خرم و معنے تژند — هم غم و هم شادے از و سر بلند
سینه درد از نفسین مست جوش — از لب اندوه تبسم فروش
روے دل از شربت جان تافته — آب رخ از چشمهٔ دل یافته
جود بدریوزهٔ احسان او — لطف ازل مائده خوان او
معتکف زاویهٔ اتحاد — عهد ازل راه گره پے کشاد
گوهر گنجینهٔ صنع ازل — روشنئ دیدهٔ علم و عمل
شمع مروت ز وے افروخته — شعلهٔ مهرش دل خود ساخته
در چمن روضهٔ لطف ازل — رحمت او بال کشاے امل
صید زبون واے ازان دامگاه — نامهٔ آزادے اهل گناه
سنبل بخشایش از و تابناک — لالهٔ آمرزش از و آبناک
زو نهج شرع گرانمایه طرز — جامهٔ لولاک بر و تنگ ورز
سینهٔ او عینک عین الیقین — گیسوش آرایش حبل المتین
نور وفا از نفس عهد او — سبع مثانے نگس شهد او

ازاد از شوق وی آزاد تن است — کیکاوس ادب سنجیده زاون است
چون اثر لطف حق پیمبر ازل — ساخت شفاخانهٔ علم و عمل
داروے هر درد کز خود اندیشناند — جمله بدین در شفا یابند
چون ادب این در بسے بعد و نیست — هر که بدین در نرسد کور به
زان لب بسته که شیرین سخن است — در بر این در نشود هیچ کس
این در ازو باز و بسے باز جست — راز درین پرده عجب پرده نیست
روح امین با همه فرزانگی — شمع و صلش نتوان برفروخت

شاهد ریان زتو بس رو سفید
کفر سیه روز تو مست امید

کینه برے را بطبع دادهٔ
خشک لبے را بورع دادهٔ

سینه حصار غم دل کردهٔ
مے کشدم درد و بحل کردهٔ

رهبر کوے تو عبودیت است
تاج صفات تو الوهیت است

بودے اگر هیچ تو لئے در وجود
پیش تو بردے بعبادت سجود

حسن عبودیت تمشت خیال
کس چه شمارد هدر ذوالجلال

یا قدرے مایهٔ از زندگے
یا مچشان چاشنی بندگے

وه بر این طائفهٔ ناتمام
لطف حرامست و سیاست حرام

کون و مکان طی کن و بگذار علم
باز بر اسباب عمل را بعلم

آنچه بآن حامله است آسمان
باز بصلب عدمش کن نهان

زرد کن این نه چمن تازه را
سرد کن آهنگ شش آوازه را

هفت تذرو از طیران باز دار
مرغ اثرشان عدم آوازه دار

سنگ برین شیشهٔ سیماب زن
شمع شفق شعشعهٔ در آب زن

دشنهٔ بهرام برآر از غلاف
سینهٔ دستور فلک برشگاف

انجمن مهر برو از صبا
دست شفق نیز بشوے از حنا

آینهٔ صبح فرو بر بشام
وین قدح شیر در افگن زبام

تیر فنا راز کمان ده کشاد
شعله قلم کن بسر تیغ باد

شمع مسیحا بردو بادنه
مهر فنا بر لب ایجادنه

نقش نمود از ورق ظن بشوے
چهرهٔ روح از ورق تن بشوے

بابل اجابت زدعا در ستان
زاری ما گل از صبا در ستان

جلوه بمعنی زصور باز گیر
در دره وحدت روشن باز گیر

تا کند این زرفرسه آشتی
کاسهٔ تو سنگ و کیفیت سنگ توے

سنگ و کیفیت سنگ توے
حسن تو دارنده بستی توے

نماز شب

بابل رضا بر دره دارستان تو
شاد و نشین بعلو اقبال تو

نام مزور دو قبول تو
ویران عرق

نام تو شهد طرب نعمت است
کام چه دهد پایهٔ صهبا ست

ممنت جاوید تو بر جان ما
نور تو در سینهٔ ایمان ما

بیک دلش از زخم شهباز تو
درد پذیرنده نا سودها

اسباب آرزش و آلوده ما
وساقبغوار سا و آسوده ما

عفو تو شاط عصیان طراز
لطف تو دلال متاع گناه

گیرم بشکست پوشان زما
منعم علم تو بشانده غضب را بجاه

تا ابد

از روش این راه نشانی ندید
سایهٔ دستی و عنانی ندید

وهم درآمد که نشیند برین
تیرهٔ شدش دیدهٔ نابود بین

سرمه کش دیدهٔ ما اسمے است
دیده همان در طلب سلمی است

عقل که در وادی برهان شتافت
رو بحرم داشت ولے دیر یافت

رهبر ما راه صوابش کم است
چهره بگویم که نقابش کم است

پای طلب سود در اول قدم
وه که برد برتر ازین کس علم

دست کسی حلقه برین در زند
کو علم از هستے بر تر زند

سر فتش زینت بیرون در
نقش و نگاریست بخون جگر

طفل محبت که حرم زاد اوست
هم بدرون نعمت دیدار جوست

حسن که دے را بود آئینه وار
دیده دلے صورتے آئینه وار

حوصلهٔ وصل دلارام نیست
باده باندازه و جام نیست

ماکه واندازهٔ دیدار دوست
حسن تماشا د تماشای اوست

کو دل اندازه نعمت شناس
تا طلبم نعمت و دارم سپاس

مشعر طلب بر نفروزیم به
در تپ امید بسوزیم به

دست بدامان طلب چون زنم
وز بز نم لاف ادب چون زنم

من کیم اندازهٔ من هیچ نیست
در عدم آوازهٔ من هیچ نیست

گر بمیان آورد م رو سفید
بر در فردوس نویسم امید

در کند از راه عتابم دلیل
شعله بنوشم بچشم سلسبیل

عرفی اگر بلبل اگر زاغ اوکست
نغمهٔ توحید زن باغ اوست

دیوان عرفی

از تو بود روز و شب ما بلفت گرای
عنبر و کافور بهم در دوش سحری
قصر بها را ز تو سقف بلند
شاخ بها را ز تو برگ و نوا
سنبل زلف از تو معطر نسیم
لعل لب از تو دوی رنگ و آب
طبع شمل از تو رونق پذیر
دوش تغافل ز تو کاسته باد
عقل بیمار از تو گرفته شفا
عشق بیزار از تو بهبود یافته
طبع سخنور از تو بلند اختراع
نیست بجز شمه از تو بیان سماع
طرف کلهٔ زان بهمه عالم تو است
مست بلا از تو گرانبار جام
روسے حیا از تو بود لالهٔ گون
شاهد

خلوتی آراست برون از حجاب — کای ز برون رانده درون بر شتاب
آئینه داد بدست مجاز — کای ز برون مانده به بین عکس راز
گفت بشیرین که برافگن نقاب — سایه حسنے بنماز آفتاب
پنجهٔ فرهاد بحل زیر سنگ — کوز گهر مے طلبد آب و رنگ
چشمهٔ شوق از دل مجنون کشود — سینهٔ او هودج لیلے نمود
راند بصحرائے جنونش که رو — صید مجازے بگوزنان گرو
دامن یوسف بمیان زد که خیز — انچه گرفتے بزلیخا بریز
نقش سر آب ز حرمان بشوئے — کو دلش از ما بتو آورده روی
نور روئے آرائش هر محفلے — مے نشکیبد که بنگا و دلے
غیرت حسنش چو بجوش آورد — دست تماشائے یوسف برد
دیدهٔ یعقوب بشوید ز نور — تا شود از دیدن بیگانه دور
تیشه زند بر سر فرهاد دست — کز الم غیر پذیرد شکست
هر که الم دوست بگیرد بگرد — زانکه نروید ز الم غیر درد
دشنهٔ غم در دل یعقوب راند — زهر بلاست بر لیخا چشاند
عقل بهم برزده کاین حاصل است — چشمهٔ خون کرده عطا کین دل است
سینه بغم داده که این گنج تست — عشق بدل داده که این رنج تست
چشمهٔ جود است چه مولی است این — عین وجود است چه معنی است این
زین متفرق شده مشت غبار — ذره و شے کو که نماید شمار
گرچه درین باغ پریشان ثمر — بو قلمون رنگ دهد برگ و بر

صاحب بیتان بنیاوں جلالت
ازیں چمن ورین باغ بوئے دیگر است
نگاہ شود وسعت ازیں چمن
گر روئے شود نغمہ ازیں نے
بر چیدہ ازیں گل کہ بدامن گرفت
زیں نغمہ و شاخ ازیں نے
گر دیدہ نیاید ز ازیں
گاہ لب از نوحہ کنون چکان
گہ ز ترنم گل شادی فشان
گاہ شود جلوہ گر از طور ناز
بیدے انگیزد و عجز و نیاز
گہ دہد از سستی و عدت سرور
شاہدے آموزد و ناز و غرور
حکمت این رنگ نیہائی نغم
کاید از و بوئے بہشت بہم

شاہد حالست کین رنگ و بوست — در چمنش آب باغ اوست
تو چمن است نه در باغ اوست — باغ وے آلودهٔ یک رنگ نیست
نه ز رنگ سرد — نه ورنگ سرد

فصل بہارست خزان پیش نیست
باغ و صالش کہ خزانش مباد
دیدہ کہ دارد کہ تماشا کند

از کوشش

بس که بود تشنهٔ عفو و عطا — دست نیارد بره سهو ما
دیر و حرم دوش بدوش آورد — سبحه و ناقوس بجوش آورد
نغمهٔ ناقوس خروشان ازوست — سینهٔ هر زمزمه جوشان ازوست
نغزش مستانه دهد سهوها — چشمهٔ افسوس کند لبورا
ناطقه را راز فروشی دهد — قفل گرے را بخموشی دهد
سامعه را نغمه برست آورد — باصره فانوس بدست آورد
تلخ کند میوهٔ ناموس را — دست گزان آورد افسوس را
تا نزد این حلهٔ ایوان رقم — بود برهنه عدم اندر عدم
چون بعدم مایهٔ حکمت شمرد — حلهٔ فروشے بعدم زار برد
زندگے ازوے عدم مرده را — تازگے ازوے دل پژمرده را
عشوهٔ شیرین بکمان آورد — وز دل فرهاد نشان آورد
غمزه که شمشیر بدست ازوی است — بر اثر از سینهٔ مست ازوی است
وایگے حسن دهد ناز را — نغمگے آرا کند آواز را
عقل بجاسوسے راز آورد — جهل زدانش بگداز آورد
روشنی سینه علم ازوی است — مایهٔ آرامش حلم ازوی است
نامیهٔ عقل به تکلیم داد — مرهم ناسور به تسلیم داد
تا ز عقارات اثر بسته بود — دست وجود همه بر بسته بود
چون در جودش باثر باز شد — جنبش نبض عدم آغاز شد
طوبے حکمت ثمر انداز کرد — دست تاثر ز حنا باز کرد

دیوان عرفی
داد بآوازه شراب نعوت
بست ز خمیازه دهان امید
خنده بلب داد گریبان دوخت
گریه بمژگان خیمه بر آب زد
خنده بلب داد گریبان دوخت
گریه بمژگان خیمه بر آب زد

مثنوی

بسم اللہ الرحمن الرحیم

بسم اللہ الرحمن الرحیم — موج نخست است ز بحر قدیم
تا برم این تحفہ بہ تکمیل عرش — زو کنم آرایش قندیل فرش
بہ کہ بنام صمد بے نیاز — نامہ نوازم آیم و عنوان طراز
از اثر او صمدیت رفیع — بر گہر او احدیت وسیع
رنگ رز جامۂ اصحاب شید — دام نہ عابد دل کردہ صید
غازہ فروشِ سر بازار شرم — آبلہ ریز تہ دلہاے گرم
زہر چکانِ مژۂ دلبران — حسن فزایندۂ عصمت دران
شیر کشایندۂ پستانِ صبح — یاسمن افشانِ گریبانِ صبح
زمزمۂ کارِ لبِ ناقوس دل — داغ فروزِ دمِ طاؤس دل
زیورِ آوازۂ ناقوسیان — چشمۂ آرایشِ طاؤسیان
آستین افشان نسیم صبا — آشتی انگیز اثر بادِ عنا
جوہر آئینۂ حورے وشان — جرعۂ پیمانۂ معنے نشان
انجمن آراے حریم سماع — نوحہ طرازِ لبِ گرمِ وداع
برنفس گرم ترحم فشان — وز اثر گریہ تبسم چکان
بال کشاے فلک اندر صعود — ناصیہ ساے فلک اندر سجود

نعت

بوے گلستان ز نسیم سحر — ہمچو گلستان ز نسیم سحر
شاخ شکیبا ز دو سینہ تنگ — شعلہ بہ پیراہن گل از دو نیم رنگ
چہرۂ بیمارے از و نیم رنگ — گوہر دل شستہ بدریاے خون
گوہر دل شستہ بدریاے خون — زو اثرے دادہ بدو و درون
زو اثرے دادہ بدو و درون — کردہ مساحت بمزاج صفات
کردہ مساحت بمزاج صفات — بوقلمون وزعۂ کائنات
بوقلمون وزعۂ کائنات — بوسہ نگر دز دماغ سخن
بوسہ نگر دز دماغ سخن — کشش نفس او مدد دردہان

عمل جلالہ علم شان اوست — ہمہ دل از حسن چہ بینی ست این
عمل نوازِ عکس خوان اوست — گوہر خود زادہ چہ دریاست این

خاک نشین در او بندۂ — ہمہ سپہر بر او زندۂ
بندۂ او دہ سپہر بر او زندۂ — گردن آزادہ سے از و طوق دار

بگذاشته از تو همدرین فشاجدست	برداشته بایدت چه برداشته

ردیف پای تختانی

شادم که درون دل نهان میگذرے	گه در دل وگه درون جان میگذرے
بر صفحهٔ دل شرح تمنائے ترا	چندانکه نویسم تو بران میگذرے

رباعی

عرفی تو کجا بعشق همخانه شوے	کو دل که بسے هست و دیوانه شوے
پروانه نمیشود مگس لیک بسوز	تا تهمت شیوهٔ پروانه شوے

رباعی

خاکم بدهن چند پریشان گوئے	رویم پے آب تا بکے ده روئے
کافر گشتیم و این تنگ اسلامان	طعنے نزدند باهمه بدخوئے

رباعی

عرفی در معرفت کشودن تا کے	خود گفتن و هم خود بشنودن تا کی
بیدار دلانرا دل شبها روز است	نوروز ندیده و غنودن تا کے

رباعی

تا کس ز تو و تو از کسے نخروشے	باید که ز عرفی این سخن بنیوشے
شهدے مدهے که حنظلے بستانے	دردے نخرے که مرهمے نفروشے

رباعی

کے ملک دلم پذیرد آبادے کے	کے زین غم و درد یابم آزادے کے
نقشے بنگار کاندرین دورهٔ	بس دورهٔ من کی رسد و شادے کی

بنگر که جهان درون جان میگذرے
با دل بنشین که چون روان میگذرے
رباعی
از دود دمم که کس گران میگذرے
بیگانه بگفت و دشمنان میگذرے

با دوست یکی شو که جهان هیچ نیرزد
در کعبه و بتخانه بجلوه در و در نیرزد
وحدت گر دوست را کرم هم دو نیرزد
گر دوست نه بخشی بخر تو نیرزد

رباعی
عرفی گل باغ را نگه دار بخویش
در باد به عشق بجنبان ز جوے
میراث هزاران خرد و گنج و خزینه
شک نیست که جاودان نماند بیکے

رباعی

دیوان عرفی

ے از آنکه بنگ جور دشمن نکشے
بر تارک خویش کلاهشان چون نهیے
با خویش چنان باش که با دشمن خویش
با دشمن خود چنانکه با خود نکنے

رباعی
تا عهد بگانگی نگوئے بشکنے
از همسر بیوفا چه امید کنے
از نیست بهست گر نیاید او را
هست سهل که از هست تو باز آن نستنے

رباعی
گر دیده بسے گوشش و گردیده بسی
عافیت مطلب بنبود دست رسی
دانم که تمام هیچ هیچ است بهیچ
آزاد که تمام هیچ هیچ است بسی

تمام شد دیوان عرفی
مثنوی

کردیم دعای دہم آواز شدند | آئین مسیح و عطسۂ روح الامین

ردیف واو

عرفی نکند عقل پابستی تو | معراج محبت مطلب پستی تو
بوئے نشنیدہ خون دل میریزے | رو جام قدح مجو کہ بدمستی تو

رباعی

گردون کہ ملال بخش افزائے ازو | کے با درم آید کہ پریشانے ازو
دادو ستد جود تو میخواست کہ تو | شادے دہے و ملال بستانی ازو

رباعی

ای زلف عروس شادمانی شب تو | آرایش بزم بے غمی مشرب تو
انباشتہ ہجران ز نمک داغ دلم | امانہ ازان نمک کہ دارد لب تو

رباعی

منصور کجاست تا بگویم این کو | از شرع رسوم کوز عشق آئین کو
دلخستہ عاشقی انا الحق چہ نواست | معشوق توئے حوصلہ کو تمکین کو

رباعی

از گریۂ تلخ بے اثر ہیچ مگو | از مزرع دعائے بستہ پر ہیچ مگو
از دردگران بے دوا ہیچ مپرس | از ظلم طبیب بیجبر ہیچ مگو

رباعی

خیزای دل ریش و دست کوبان میرو | گریان و شکستہ و پریشان میرو
مرہم چہ نہی بر قدمت قافلہ رست | گو ریش فزون شو انچہ نتوان میرو

رباعی
عرفی دم نزع است و جہان تشنہ تست | آئین مسیح و عطسۂ روح الامین

رباعی
خوابیدہ بچیہ بار بار بستی تو | رو جام قدح مجو کہ بدمستی تو

رباعی
چوبہاے متاع است تہی دستی تو | چیزیست طلسم زر و سیم شکنی

رباعی
دستان شبوے و قصہ کاوس شنو | از مرغ و ماہی ہمہ ناموس شنو

رباعی
چوبندہ ز عالمے نفہمد ناموس | از مرغ و ماہی ہمہ ناموس شنو

ردیف ہای ہوز

رباعی
آنانکہ عنم تو بر گزیدند ہمہ | در محشر کون فتح از عشقت
در محشر کون فتح از عشقت | بر آنکہ سپاہ او شہیدند ہمہ

رباعی
رضوان عرفی
رضوان گفت کام درویش بدہ | کام دلم از عافیت خویش بدہ
این طوبے جوے شیر و ان قرو قصور | بستان و ز دل یکسر مویش بدہ

رباعی
از مرغ دعاے بادصبا بستہ | تا عرش بریں زلب دعا بستہ
مشکل کہ بیوے آسماں بتواں یافت | زینسان کہ دریدہ جرم ہوا بستہ

رباعی
از گفت و شنو سکوت بہتر اے دل | بلبل نشوے در چمن فاختہ شو

رباعی
عرفی دل خود را بچہ خوش کردہ | پیکر نبوے از نم اردت سادہ

رباعی
گر این دو سہ بیت راست بگذاشتہ | بگذاشتہ

من بودم و همدمے که میداد دلم
آنهم بتو نامزد شد اکنون چکنم

رباعی

ما فقر بجاه کیقباد ے ندهیم
محکومے غم بنجود مراد ے ندهیم
گنجینهٔ شاد ے بکشائید که ما
خاک ره غم بنجون شادی ندهیم

رباعی

هنگام نمازم که بزر قست علم
جمعے بدر آمدند از دیر صنم
رو تافتم از کعبه که از طاعت من
ناگاه رود بباد ناموس حرم

رباعی

گه در قدم سرو چمن بگدازم
گاهے بر شمع انجمن بگدازم
یکذره ز من نمیغم او نیست ازان
بگذارم و از گداختن بگدازم

رباعی

عمریست که با اهل ریا میگردم
گرد در کعبه بے صفا ے گردم
تا کے برسم بمنزلے در ره دین
یاران همه همتے که وا ے گردم

رباعی

مست آمدم آن به که بمستے میرم
بے بهره ز گرم و سرد هستے میرم
من گر عمل نیک ندارم یک جو
گر توبه کنم بتنگ دستے میرم

ردیف نون

اے حسن تو از دیده ادراک نهان
وا ی گوش ندیده از حدیث تو نشان
هم پرده کشاده و هم لب چه عطاست
نادیده و بی نگاه و ناگوش گران

رباعی

در خلوت بیمن میوهٔ طوبے بودن
در سینهٔ پرخون غم لیلے بودن
زشت است بخیط اهل معنے بودن
در آئینهٔ عکس روے سلمے بودن

رباعی

تا از در محنت گره و دلیشان
افتاده رهم بکوی راحت کیشان
از هم طرفم طعن ملامت نوده صف
چون حاشیهٔ کلام سهو اندیشان

رباعی

دیوان سوم

من شاعرم و سخن آرای جهان
در معرکه با خود نیست معدودے را
گر از انکه قبول نیست معدودے را
اینک سخن من و اینک سخندان

رباعی

اے حسن بیا که آئینهٔ ما دین است
وے عشق مرا ز عقل بیگانه بنواز
وے تیغ بلا سینه ما خنجر تو باد
اے سیل غم از رو سے دلم رنگین کن

رباعی

رفتن بدل عاشق و تنگ آوردن
عاشق ز دو یار نام و ننگ آوردن
آنجا که تو خود مرا بآب و رنگ آوردن
آنجا برو تو خود مرا بیرنگ آوردن

رباعی

صبحے که ز مغفره نمان خورشید
در طاس فلک بود سراپا امید
گردیم

رباعی

یارت جم و کے ز اهل حدمی بینم
وا هنگ حسود ان بلجد مے بینم
زین آمدن و رفتن طوفان حیرت
دریاے محیط جز رو مدے بینم

رباعی

یارب نفسے دہ کہ ثنا پردازم
وین نغمہ با هنگ سزا پردازم
دیباچہ علم خویش در پیشیم نہ
کز حمد تو نقش اشنا پردازم

رباعی

از روضۂ رزمگاہ پرلاف زنم
وز سینۂ اهل رزم باصاف زنم
با این همہ خود را ز ملک به دانم
وز اهل زمانہ ما با نصاف زنم

رباعی

آنم کہ بے عمارت هوش کنم
گر هر دو جهان باده شود نوش کنم
کو جام مجتبے کہ با این همہ ظرف
اندازۂ خویشتن فراموش کنم

رباعی

هر صبح چو گل شگفتۂ دخوش گردم
گرد و رز دلهاے مشوش گردم
چون شام شوم باز پریشان و ملول
در خرمن خویش افتم و آتش گردم

رباعی

گفتم بلامت برهمن خیزم
کز ذرۂ صد فساد بر سر ریزم
بس فال زدم مصلحت این بود کہ من
هم سبحۂ خود بگردنش آویزم

رباعی

از مختصر از رمن بگذر و ز علم
من در نشین و باده نوش و دم از علم
با شیشه و رسن بنگ مپند از سماد
زور و شعبده بت شکنند و رنه علم

رباعی

عمرے نغم شیون بجراست کرده ام
غافل ز وصل نیستم نا شکیبا کرده ام
از هیبت غم نیم سوز آتش کس کرده ام
ضد و فی مزارم تبر اشنا کرده ام

رباعی

گل را همه آتش بجگر می بینم
خس را همه خنجر بنظر می بینم
یارب چه شراب و اده عالم را
کز حال خودش خراب تر می بینم

رباعی

عمرے نغم آنکه ترا بسرایم
وانگه نغم آنکه ترا بسرایم

دیوان غنی

آخر بهمین راه بر آمد جانم
من کشته آرم بگران رفت گمان
چندانکه بدریا شکند طوفانم

رباعی

عمرے نغم آنکه هم قدم در سفتم
از علم از صورت شیخ رفتم
آن شاعر عارفم کز در صبح ازل
تاریخ تولد دو عالم گفتم

رباعی

گاهے هوس افروز نعمت بینم
گه مضطرب از بیم خجلت بینم
با دوست بیا و زود بیا تا خندیم
با دوست بیا و زود بیا تا خندیم

رباعی

ای بیخبر بگو با دل پرخون چکنم
با درد تو ئی اگر دوا افزون چکنم
من بودم

دیرست که مستم نه مطیعم نه مطاع
در آمد و رفتم نه سلام و نه وداع
در بتکده نادیده بت افتم بسجود
در مصطبه ناخورده می آیم بسماع

ردیف کاف

وے با دل ریشهای آگنده نمک
در طور شدم نه دیو همره نه ملک
شوقم چو قدم ز طور بالاتر زد
برداشت گلیم با نک الله معک

رباعی

آن مغبچه کز وی همه ریشم و نمک
تا شعله کشید نور حسنش بفلک
بے بهره بماندیم که از دیر مغان
زنار مسیح برد و ناقوس ملک

رباعی

عرفی تو و شکر این دل آتشناک
ای دشمن زندگی و مشتاق هلاک
این کام امید را بر و شسته بزهر
این جیب مراد را در آتش زده چاک

رباعی

فی دور زمان بکام و فی سیر فلک
نے کیش مغان بذوق فی دین ملک
خامش که چشیدم و نکو سنجیدم
نیک و بد این جهان بی آب و نمک

ردیف لام

بی آه و فغان عشق بکس نیست حلال
بے نالهٔ شکر هم بمگس نیست حلال
آنکس که ترنمش دل نخراشد
آمیزش صوتش بنفس نیست حلال

ردیف میم

بیمار چو افتاده بمسکن باشم
نومید ز همراه تو گشتن باشم

یارب بر عفوت بپناه آمده ام
پستم تا قدم غرق گناه آمده ام
بے دیده بامید نگاه آمده ام

رباعی

رفتم ز دل کشای این در بودم
وز کوشش سر بلای این در بودم
رفتم زور تو کز جزا دادن تو

دیوان عرفی

شرمنده سخنهای این در بودم

رباعی

آید بته پیاله از گوشهٔ جام
یکقطره شراب ماست کز بعد صبوح
در مطلع صبح نیز بر دوده شام
خورشید که هست چشمهٔ نور تمام

رباعی

عرفی صف ما شکسته رستم نرسید
در زاویه رضا نشستم نرسید
آنجا که وجود هر دو عالم نرسد
سیمرغ سخن صد آگر است نرسید

رباعی

من عرفی و دست دل بدامان تو ام
زین رشته بشوق گردنی جان تو ام
با آنکه ز بار عشق تو زارم و نزار
نازم بکمال زور کز زان تو ام

پایان

بتخانه شد آن کعبه که نامش دل بود | بشکن قلم این هوس رنگ آمیز

رباعی

ای عشق بقتل عرفی مست بناز | ای درد گداختی دلم هان بگداز
اے گریه جگر دریده بر دیده ہاست | اے نالہ اثر ماند ز دنبالہ راز

ردیف سین

عرفی غم دل رسید مهجوری بس | عشق آمد و صد چراغ بینوری بس
از داغ درون دعا بالماس سان | کای مرهم ریش خستگان دوری بس

رباعی

رفتم بجنان تا نگرم برگ هوس | جوی عسلے دیدم و صد فوج مگس
گفتند که تنگدل نگردے گفتم | مرغ چمن عشق نرنجد ز قفس

ردیف شین

شادی ز دلم خیمه برون میزد و دوش | غم تکیه بکوه بیستون میزد و دوش
مغز خردم جوش جنون میزد و دوش | چشم ره قافله خون میزد و دوش

رباعی

عرفی شبی از داغ دل دور اندیش | بگریست بهای های بر ظلمت خویش
دادند بکوی اورهش خضر و مسیح | کز دار شفای دراو چو مرهم ریش

رباعی

عرفی بدر و دم سردے بفروش | دریوزه کن و چهره ز زردی بفروش
خود را بخر از خویش بمردی بفروش | سر تا سر خویش را بدردی بفروش

ای عشق تو بهر آرزو بخشش | ای عشق بهر آرزو بخشش
جانست اگر دیده ز دیدن بخشش | اے ملک وجود کم ز آرایش باش
ای دیده بهر آرزو بخشش | ای عشق بهر آرزو بخشش
خیز اے هوس از دو دلی تا دم خویش | اے ملک وجود کم ز آرایش باش

رباعی

جاروب کش خانه ما باش ولے | ای عشق بهر آرزو بخشش
شوخے کن و بینی خویش میکن فاش | اے ملک وجود کم ز آرایش باش
سیلیکه فتد بجوی خویش میکن فاش | خیز اے هوس از دو دلی تا دم خویش
مار سیه کینه جو دست و دهنش میکن فاش | اے ملک وجود کم ز آرایش باش
از زنده دلی زخمه بسوزی کاشش | ای عشق بهر آرزو بخشش

رباعی

چشم ز تماشاے جمال مهوش | ای عشق بهر آرزو بخشش
طاقم بتماشاے نگاه سرکش | اے ملک وجود کم ز آرایش باش
چون جامه شاهان همه اعضاے تنش | خیز اے هوس از دو دلی تا دم خویش
چون نامه عاشقان سراپا دلکش | اے ملک وجود کم ز آرایش باش

رباعی

چون شاه رسل شب بمعراج شتافت | بازآمد و هست سایه در کشور عرش
این معجزه از رفعت شانست کراو | نوشش رود و سایه پوید بر سر عرش

ردیف طاء

ساقی ز رخ گره بگیسو بفکنده بط | بنمود جمال و از آئینه بشکسته بط
تا سینه بدریا نهند اما ساقی | دریا نهند از شراب در سینه بط

ردیف عین

گر دست زنم بکام ور دست دگر | شه شیر دهم که قطع آن دست کند

رباعی

عرفی نه مرا حاصل کان می باید | محصول زمین و آسمان می باید
آنکو بقناعت مثل آید او را | گر هیچ نه گنج شایگان می باید

رباعی

عرفی لب معنیم دم از نور زند | آتش به نهاد شجر طور زند
منصور دمم از بی ادبی نیرد و من | مرغ ادبم بقمهٔ منصور زند

رباعی

توفیق گذشته گر بجا باز آید | این بخت عجوز بر سر ناز آید
شاهین کرم گر بکشاید پر و بال | بس طائر بسمل که بپرواز آید

رباعی

بی یاد لب تو خضر دل مرده شود | بی فیض رخت بهشت پژمرده شود
پژمرده شود دلم ز تاثیر غمت | از آتش اگر کباب افسرده شود

ردیف الراء

ای چهره گرم خوی فشان کاکل تر | وی غرق عرق باز کشا کاکل تر
زلف تو بر سم باج گیرد هر ماه | از باغ بهشت صد چمن سنبل تر

رباعی

عرفی چه کنی سوال از کشتهٔ زار | کان غمزه ترا چگونه کرد ست شکار
من مست محبتم چه دانم که مرا | این سر بود افتاده بخون یا دستار

ریزد می ازان سبو که بشکست ولے | گر نشکند این شیشه میش میریزد

رباعی

تا رنگ من از شراب رهبان کردند | بے رنگیم آبروے ایمان کردند
صوفی بت هستیم بصد پاره شکست | در کوا که تعلقم پریشان کردند

رباعی

رخسار تو باغ را سراسیمه کند | بوے تو دماغ را سراسیمه کند
پروانه بر قص آید از شوق درون | صد شمع چراغ را سراسیمه کند

رباعی

زین گونه که دل بعقل زشتم طلبد | وز بیت حرام در گشتم طلبد
بیم است که از مشک ترحم فردا | دوزخ نپذیرد و بهشتم طلبد

رباعی

گیرم که ترا شوخے آتش باشد | با نقش و نگار عالمت خوش باشد
گه معنے هر نقش نیابے باشے | آن مرده که در قبر منقش باشد

رباعی

چون عشق بکام مشتری کار کند | وز جنس غم آرایش بازار کند
یکجو بهزار جان فروشد از غم | تا زارے از بیت خریدار کند

رباعی

عرفی همه بود رنگ بے گفت و شنید | سود اگر معصیت بدین مایه کردید
زین گونه متاعها که من مے بینم | بر بند که تا کشوده خواهند خرید

رباعی
تا رنگ من از شراب رهبان کردند
صوفی بت هستیم بصد پاره شکست

رباعی
اے آنکه ز دور دوست شربت بادو
فارغ ز بلا نشسته شربت بادو

رباعی
از جلوه حسن لبسته شربت بادو
فارغ ز بلا نشسته شربت بادو

رباعی
در عالم و محل چو تو دون آمده
آرایش بیرون و درون آمده

رباعی
از سینه که با زخم برون آمده
در زیر دو کاسه غرق خون آمده

رباعی
دیوان عرفی
اے آهوے فتنه سنبلت را بکمند
در دام فریبت اهل ایمان در بند
بعد از تو نیرزد هست اسلام عرفی
نازے که زنم بپرزدان ترک بلند

رباعی
اے خواجه که از تو ترک جان خواهد برد
اسباب زمانه هم زمان خواهد برد
پیچیدن تن در کفن دیبا چیست
نباش کفن سگ استخوان خواهد برد

رباعی
گر دل بردم عشوه نمائی چه شود
با ید دلم از عشوه صفائی چه شود
صد کعبه و سومنات آباد انست
یکبار شود بکلیسا سیاه شود

رباعی
نوش انکه شم ابر بهمت گردد
آوازه امید مرا ثبت کند
گردون

حیف از لب آستانهٔ دولت تو | کالوده ببوس لب ما خواهد شد

رباعی

ای ملک غمت هرچه فراست و فرود | وز تیغ تو چاک صبر را جوش وجود
آن خال سیه نیست که از لطف جبین | جای گره زلف تو گردیده کبود

رباعی

جمعے ز کتاب سخنت می جویند | جمعے ز گل و نسترنت می جویند
آسوده جماعتے که رو از دو جهان | برتافته از خویشتنت می جویند

رباعی

عشق آمد و از مژده غم شادم کرد | وز بندگی عافیت آزادم کرد
هر موے بیکجهان درد آراست | چندانکه خراب بودم آبادم کرد

رباعی

عرفی دل ما کیش دگرگون نکند | در یوزه جز آوردن پرخون نکند
سامان بهشت اگر درین کوچه کشید | امید سر از دریچه بیرون نکند

رباعی

عرفی چه خروشی که فلان گمره شد | ملزم کنمش که بایدش آگه شد
چون ما دو تو بسیار تعصب کیشان | ملزم نشدند و گفت و گو کوته شد

رباعی

مردیم که آه ما دل شب نگزد | در جام رود مئی که مشرب نگزد
مردیم و لے نه زود مردیم نه شاد | غم دست بهم سایدو هم لب نگزد

رباعی

خندید و کرشمه کرد و از خود رفتم | آرے دو شیرا به زدو بیهوش شود

رباعی

رفتم بجنازهٔ یکے تن که فرد | صد سال ز باغ عیش گلچید و ببرد
گفتم چه برون برد ازین باغ و بهار | گفتا دل پرخون که تو هم خواهی برد

رباعی

جمعے بدرت گریه و آه آوردند | جمعے دیدند خواهش عفو ترا
جمع همه دیده و نگاه آوردند | رفتند و جهان جهان گناه آوردند

رباعی

در باغ دلم که روضه نقش گوید | آب طلبت روی چمن میشوید
خرم شجر آرزوے وصل جانان | صد نامیه از هر ورقے میروید

رباعی

از خامشیم جان بسخن میسوزد | وز بیخودیم نقش وطن میسوزد
حیرت ز هم آغوشی من می نالد | اندیشه ز آرزوے من میسوزد

رباعی

عشق تو خرابات نشین مے باشد | گوی تو بهشت عقل و دین می باشد
در دور تو جای هست و لبر کفدست | در عهد تو جان در آستین می باشد

رباعی

در وا که اجل رسید و درمان نرسید | توفیق بغور شور بختان نرسید
مرگ آمد یاس خواند در شهر دلم | کفر آمده ساخت دیر ایمان نرسید

رباعی

این شیشه نوش پیشتر از ما بشکست | بلبل بهواب باغ بگلشن ننشست
گلهاے نشاط در گریبان ندرید | تا مدعی سنگ بدامان نرسید

رباعی

خون لب تشنه از دو دو چون نقش نگین | گلدسته ز روزگار ما ماند بجا
ما مدعی کف روزگار ما دیدیم | تا مدعی دگر نیاید بجا

رباعی

شاهے که فلک هم گره او نشود | بگشودن او گره باز و نشود
هم پیر او نهند در کفن گاه | در ره دو جهانش هم ترازو نشود

رباعی

عمرے دل و طبع تو ستمگار مباد | پیش تو بسینه کس کم کار مباد
شیرین سخنان جلوه گه نشئت تست | این شیشه نوش پیشتر از ما بشکست

رباعی

اشکے که ز راه نفس بسته گذشت | دل را ز هجوم داغ گلدسته گذشت
از دل ز ره دیده چکد خون علاج | پیکان که ز پهلو دمد او رفته گذشت

رباعی

شاها نفسم باغ ثنا خواهد شد | عمرے تو گمان دعا خواهد شد

این بادیهٔ کفر تو سودا کردے | زین مرحله کوچ کن که نیغما خیراست

رباعی

دل در هوس وصل تسلی طلب است | در پردهٔ صورتست و معنی طلب است
گفتم که بپاس دل تسلی یابد | فریاد که پاس هم تسلی طلب است

رباعی

مستوری دین طلب کہ مستی اینجاست | در بوزه گزین که چرب دستی اینجاست
دست از همه بگسل و درآویز بدوست | یکرنگی و نیستی و هستی اینجاست

رباعی

آن شور که این مفرد و این وافی چیست | یکجرعه بس این دردی و این صافی چیست
در هر دو جهان یکدرم انگاه مرو | چندین محک تمیز صرافی چیست

ردیف الجیم

ای مهر تو هیچ و کین دشمن هم هیچ | آهنگ سرود هیچ و شیون هم هیچ
از هر چه نقاب می کشائی هیچ است | عرفی همه هیچ و هیچ گفتن هم هیچ

ردیف الخاء

از عشق شراب نیستی جوید روح | زین مے شکند صراحی توبه نصوح
آنجا که محیط عشق طوفان خیز است | گهواره اطفال بود کشتی نوح

ردیف دال

فردا که معاملان هر فن طلبند | حسن عمل از شیخ و برهمن طلبند
زانها که ورودهٔ جوی نستانند | آنها که نکشتهٔ بخرمن طلبند

رباعی

امیدم اگر حامله احسان راست | بپذیرم اگر سیاه مطلب شکن است

رباعی

عرقی نمم آنکه کوششم بی اثر است | هستم همه عیب و مو بمویم هنر است
آن عابد برهمن پرستم که مرا | طاعت زگنه تبوه محتاج تر است

رباعی

دستی دارم که در گریبان غم است | پای دارم که وقف دامان هم است
چشمی دارم که باغ و بستان بلاست | جانی دارم که دین و ایمان غم است

رباعی

از گریه گرم دیده آتشناک ست | آلوده بخون واز تماشا پاک ست
از بس که شکسته ام زبیم تو نگاه | گوئی که مرا دیده پراز خاشاک ست

رباعی

ای آنکه برت سفال و یاقوت یکیست | اعجاز مسیح و سحر هاروت یکیست
گر معرفت روح مجرد داری | زیب تن و آرایش تابوت یکیست

رباعی

ای شوق لبت زصبر من برده ثبات | تلخ از شکرین تبسمت کام نبات
مشتاق لبت چو اجل خون ریزد | از تیغ اجل فرو چکد آبحیات

رباعی

ای کعبه رو این طرف که بی سازی نیست | طوفی و فروشی و تگ و تازی نیست
سرتاسر کوچه خرابات مغان | آشفته و مست رو که طنازی نیست

رباعی

ای آنکه ترا هست بزم مقصودی نیست | با معصیتم گرکرده امن گشت
صدرو شفیعت نرشمومی دودی نیست | با عاطفتت کمی بروان بهشت
غلمان مطلب جزای طاعت زنهار | دوزخ همه عافیت چو دلسوزان خصم
با دوست کن این متاع کوی سودی نیست | جنت همه زخم دیده چون عشوه زشت

رباعی

آمد دل بابسی پریشان نظرات | زنهار و برنگ دلبران فریب مخور
ای دوست بیا که راه دور است و دراز | با دوست بساز تا چه سازد با تو

رباعی

این ره نه بسنگ و گل فرو خواهد رفت | تا سر ننهی بخاک در خواهد رفت
این

رباعی

ای آنکه ترا هست بزم مقصودی نیست | با معصیتم گرکرده امن گشت
صدرو شفیعت نرشمومی دودی نیست | با عاطفتت کمی بروان بهشت
غلمان مطلب جزای طاعت زنهار | دوزخ همه عافیت چو دلسوزان خصم
با دوست کن این متاع کوی سودی نیست | جنت همه زخم دیده چون عشوه زشت

رباعی

ای آنکه ترا هست بزم مقصودی نیست | با معصیتم گرکرده امن گشت
صدرو شفیعت نرشمومی دودی نیست | با عاطفتت کمی بروان بهشت
غلمان مطلب جزای طاعت زنهار | دوزخ همه عافیت چو دلسوزان خصم
با دوست کن این متاع کوی سودی نیست | جنت همه زخم دیده چون عشوه زشت

رباعی

ای آنکه ترا هست بزم مقصودی نیست | با معصیتم گرکرده امن گشت
صدرو شفیعت نرشمومی دودی نیست | با عاطفتت کمی بروان بهشت
غلمان مطلب جزای طاعت زنهار | دوزخ همه عافیت چو دلسوزان خصم
با دوست کن این متاع کوی سودی نیست | جنت همه زخم دیده چون عشوه زشت

پژمرد گیش رواست کز باغ ازل | تا شهر غمت دست بدست آمده است

رباعی

در باغ و دل شکارگاه شیر است | نگشوده نظر دل از تماشا سیر است
چون دیده کشایم که چمن بیگانست | چون سینه کشایم که مه اشمشیر است

رباعی

یاران دگر انگشت نما خواهم گشت | مجموعهٔ درد بی دوا خواهم گشت
هم دست بدل نهاده هم دل در دست | از بهر دوا بشهرها خواهم گشت

رباعی

در دیدهٔ تو ز فتنه شرم به است | در سینهٔ تو جان و دل نرم به است
پرهیز کن از فسردگی در ره عشق | کز گریهٔ سرخندهٔ گرم به است

رباعی

عرفی شب عید و باده عیش افروز است | می نوش و طرب کن که همین دم روز است
این توبه بسی شکست و از ما برمید | مینوش که توبه مزغ دست آموز است

رباعی

روزی که قضا به مزرعه قسمت کشت | خاکم ز رحم ببرد و در دیر سرشت
میخواست که در جواب آبا بی گفتن | گویم لبیک چون بگوید کو خشت

رباعی

عرفی دل تا ما بدر عشق گریخت | خون گله با شراب نسیان آمیخت
این خون نه به تیغ آشنا شد نه بخاک | این گل نشگفت از نفس باد و بریخت

باز آمد زنا چشیده داروی وصال | دردی که نرفته بود باز آمده است

رباعی

گر چشم و دلم ز ناله و گریه جداست | زنار ببر گمان رحمت که خطاست
گر ناله خموش است دلم در جوشست | گر دیده سر ابست درونم دریاست

رباعی

تا عمر مرا فلک بغم پیمود است | گوشم بفغان اهل شیون بود است
امروز شنیده ام ز عرفی بی تو | در خواب که چرخ هم نشنود است

رباعی

عشق آمده گوید که رسولم نام ست | وز حسن بآسمان صدم پیغام ست
حکم است که دین و دل فرو شید بدرد | وین سهلترین جمله احکام ست

رباعی

راهم ندهد سوی حرم زاهد زشت | زاهد ز گنشت راهب نیک سرشت
گر لذت خواریم بدانند از رشک | هم آن کشدم بکعبه هم این کنشت

رباعی

مسجود ملائک دو تن از آب و گلست | زادم چو گذشت این نگار چه گلست
گر هست تفاوتی همین باشد بس | کان حکم آله بود و این حکم دل است

رباعی

معمورهٔ عقل فضلهٔ ویرانیست | سرمایهٔ علم خاک بی سامانیست
بازار چه حیرت ما آباد ان ست | کافتاده متاع و غایت ارزانیست

رباعی

در عهد من آنکه لاف سنج سخن است | دعوی شعرا بیت قاآنی زن است
گوید که سماء ارسماء است اگر بانگ زنم | صد بانگ بسمع نقمه دانان شکن است

رباعی

عرعر دل من که نغمه جان منست | از عالم قدس آمده مهمان منست
گر عالم قدس با ان شعور و درره | گفتند که جای تو بدامان منست

رباعی

دردا که در سخن نفروزد اسطخر است | وز نکته سنجی و سخن پروری بدر است
آنرا که در سخن نبود پایه بلند | بیگانه با سخن سنجی و با سخنور است

رباعی

دیوان عرفی

دستار فقیه آمد و انجم نتوانست | ماهی زده بود و دامش شیشه نبست
بگذشت و نیافت قصد مرغان جاهل | بایست که توبه نشکند شیشه شکست

رباعی

بشتاب ز کوه های صعاب گذر است
یکتا گرش عرفی صاحب نظر است
بس کز دو طرف ماه و شان میگذرند
ما کوچه او شیشه شق قمر است

رباعی

صد ها شنیدم از رزق باست
جز هم چه همین که دادو هستی جام بس است
وان ذکر همان تحفه گر نیست
رباعی

کام روز باقم ش دین فرزام نیست
این لاله کرباد ان است
پژمرده و بیفتد حال است

عالم بممالک جلالم شهر است | دریای محیط خندق آن شهر است

رباعی

اے حضرت اخوند بنازم رایت | وان طرز سخن فهمی و تعظیم آرایت
آن مایه بلندی که بافهم تو بود | صد حیف که در دیده قدر عنایت

رباعی

اخوند من اندکے ز انصاف کجاست | ورد سخنت هست بسی صاف کجاست
این بے ادبان هم ز تو سوالے دارند | عنقای فضیلت تر اقاف کجاست

رباعی

ارباب سخن که رسم شان جود و عطاست | جامے بدهند این نه آئین سخاست
شکرانهٔ صافهای لب تشنهٔ لب | دردے بدهند تشنگانیم رواست

رباعی

عرفی سخنت گرچه سعمار نگ است | دین زمزمه را بذوق یاران جنگ است
بخروش که مرغان حرم میدانند | کین نغمهٔ ناقوس کدام آهنگ است

رباعی

از دیدهٔ ما بجز حیا نتوان یافت | زین آئینه جز نور و صفا نتوان یافت
آلودگے که آب عصمت ببرد | در سلسلهٔ نگاه ما نتوان یافت

رباعی

حسن از طلبت نگاه نا تشنه لب است | از اهل ادب دیده کشودن عجب است
وانگه که لب حسن تماشا طلب است | آن بی ادبی چهره کشائی ادب است

صافی و درست و دوختن عین شکست | آن چیست که از پیرهن آید بیرون

رباعی

راه نظرے بے نظران باید بست | آئینه نمانگه از پیرهن آید بیرون

رباعی

عرفی چه سخن ز متاع دل برگ و بست | آئینه نمانگه از پیرهن آید بیرون

رباعی

عالم همه ترک دین و دل خرسند است | زنار بهر سوی صنم پیوند است
زو جوشش خون و فاش تر میگویم | در پیرهنان دل ز سینے بند است

رباعی

یار آمده و در صدد دلداری است | من مست و خراب این چه بیزاری است
بیدار شوای بخت و بخوابم گردی | فریاد کز خواب تو به از بیداری است

رباعی

رباعی

عمرے بر عونت صفت خود کردم | چندے بشکست می ستایم خود را

رباعی

گلبرگ بروبادِ بهاران یکجا | سنبل رود از شبنم بستان یکجا
ای عارض یار من ز شتابان یکجا | وی زلف نگار من پریشان یکجا

ردیف الباء

این ناله که در آتش جوشیست کباب | این گریه که در شیشه غم کرده شراب
مرغی است که آتش از هوا میگیرد | مستی است که از خمار جویدی ناب

ردیف التاء

آنم که قضای من چنین طلبست | هر موی سرم دست گرین طلبست
دستم دستست کوششم کوشش لیکه | دامان تو فوق آستین طلبست

رباعی

نادان بعمارت بدن مشغول است | دانا بکر شمهٔ سخن مشغول است
صوفی بغریب مرد و زن مشغول است | عاشق به هلاک خویشتن مشغول است

رباعی

راهی بنما که رهنما مردی نیست | صد راه بهیچ ره گذر گردی نیست
با درد تو هیچ نسبتم نیست ولے | بے نسبتی درد تو کم دردی نیست

رباعی

عرفی چه زنی طعن خرد بر من مست | مردان نه نهند راز دل بر کف دست
آن نوحه که راه لب نداند داریم | آن گریه که دل بدیده بگذارد هست

رباعی

دیدم که بمیشه در سلامت رود اشت | صد توشهٔ غم بر دل بیچاره نهاد اشت
عرفی که بمیشه شعله داشت در دم | دیدم که بجز جگر ازان بر نگرفت

رباعی

ای آنکه رعیت کمینهٔ دهر است | صد فوج غم و بلا بر ما بگماشت
تریاق زمانه باطلاع زهر است | عرفی که بمیشه شعله داشت در دم

عالم

رباعی

آرام گهے که نام او صبر است | مطلوب بعالم از تو دل تو بود
در دیدهٔ تو اگر نه توفان صبر است | شاید که بمیشه در تو آرام بود

رباعی

آن نرگس نیم خواب بصورت بر خاست | بر جزو و کل نظر شبیه دیده راست
در قطرهٔ جهان بجز او هیچ نماند | گر قطرهٔ صاف باشد گر دریاست

رباعی

دیوان عرفی

تا درزده ام بدامن عفو تو دست | تا یافته ام غبار تکلیف شکست
تقصیر عباد هیچ ندارد ایام | در طاعت کرده ام پشیمانی هست

رباعی

با سال و مهم دقیقه و ساعت نیست | با روز و شبم روشنی و ظلمت نیست
با صحت هر نفم خوف در آفت نیست | عرفی عالم چو عالم و صحت نیست

لطیفه ز سر صدق گویمت عرفی
بسنج گر بدو نیک متاع میدانی

بعلم تجربه با آنکه ذرّه ذرّهٔ خویش
ز آفتاب عدم در سماع میدانی

ز کبریای تو یابم که ملک هستی را
میانهٔ خود و ایزد شعاع میدانی

قطعه

شنیده ام که بشوخی بران سرم عرفی
که پرده بر سر اسرار دیده بگذاری

لطیفهٔ تبو گویم که بعد ازین بغلط
عنان طبع لطافت گزیده بگذاری

ز گوش و گردنت انگاه به بود گفتن
که در جهان سخن ناشنیده بگذاری

قطعه

بحر سپهر حکیم ابو الفتح کان فضل
ای آنکه جز بمنهج او لے نیامدے

هم سیرت تو ز یور دین است گر بشکل
جز نقشبند زینت دنیا نیامدے

کے بود در چمن بچمن در بهشت جا
نازک نهال رفتی و طوبی نیامدے

صد زیب یافت انجمن خاک هیچگاه
از روزن قمر بتماشا نیامدے

نفروخت هشت خاک طمع هیچکس که تو
با گنج شایگانش بسودا نیامدے

چون معن گفت مظهر باذل منم مگر
از مجمع مظاهر اسما نیامدے

بر صحن آسمان چو فرود آمدی ز بام
جز قوتیاے چشم ثریا نیامدے

آمد همان ردیف تو بر شهپ وجود
در سلک نظم کون مقفا نیامدے

از غایت یگانگیت هجوم شوق
اندیشه را بذهن مثنی نیامدے

فردوس منظرا فلک آرا ے مسندا
ای آنکه جز بکام احبا نیامدے

میجوشد از لبم سخنے گوش کن که تو
جز نکته پرور دم عیسے نیامدے

فارغ ز ننگ تربیت بابا ے دیگران
بازاے و سایه پرور مادر مکن که در جهان

این بس که پیش از آدم و حوا نیامدے
در دو عالم از کرشمه پروردگار من

هیچم بدون سهو کم فرو نیامدے
از بس که نا امید ز دو عالم شدم

کز هیچ در امید دو عالم نیامدے
رفتم که اینک آدم خاکی نیامدے

رباعیات ردیف واو

ردیف الف

اے ثبت بر صحیفهٔ هر خیر و شر الف
وی چشمهٔ آفتاب در کاشانهٔ ما

آن جرعه کشایم که ز سیم ابری
یاقوت شود حباب در کاشانهٔ ما

رباعی

اے کرده ز بان ناز شجاع تو مرا

دیوان عرفی

علقه بصد سیخ تراع تو مرا
ناخورده شست بخلیف وداع تو مرا
شست وداع تو مرا
شست وداع تو مرا
شست وداع تو مرا

قطعه

منم عرفی امروز کز کشت طبعم
بود خرمن افشان کف خوشه چینان

دلے دارم از جنس یکتائے خود
بو حدت فروشی چو عزلت گزینان

دلے دارم از عشوہائے معانے
برشتہ تر از حسن صبح النشینان

دلے نیزہ دارم ز دونان کودن
پر از داغ چون دامن لالہ چینان

دلے دارم از آب و رنگ طبیعت
گل افشان تر از چہرۂ مہ جبینان

گر دہی بصورت چو صبح و بمعنے
تنک روشنائی چو صبح دمینان

چو گلہا بچینند از باغ طبعم
بکوتاہ دستی در از آستینان

ز جذب طبیعت باوج معانے
بر آوردہ ام چشم کوتاہ بینان

با آلودگان جرعۂ میفشانم
بہ تلخی نفرین پاکیزہ دینان

بافعے دہان نامۂ مے نویسم
منقش بہ برز مرد نگینان

فشاندم نوشتم چہ بیہودہ گویم
کہ آنان کدام و کیانند اینان

قطعه

از خجلت این گنہ کہ عفوش
بر لست نہ بر عطائے یزدان

خواہم کہ شوم ز سایۂ تو
در مطلع آفتاب پنہان

ردیف الواو قطعہ در زبان شیرازی

اگر او موخون تی یکے نگون کہ چرخ
اماش قہر بنو یا کہ نخش باس بنو

ز خون خام دل تفتہ نخش عرفی وا
شہ ادی ہم کہ دراہم کہ جی جداس بنو

ردیف یای تحتانی

اسے وفا پیشہ یار ہم نشرب
کہ ہوس تو دعا فرستادی

شہ دعاے تو کرد جنبش
گویم دعا فرستادی

عندلیب مئونت
از بہشت عطا فرستادی

زانچہ گویم بسوز دامن لب
تا بگویم سزا فرستادی

چہ بود پاس این شیوہ دارتا گویم
من گل تازہ تحفہ کردم و تو

محمل گل مرا فرستادی
لطف کردی و سایہ منت

مہ گرفتہ سہا فرستادی

قطعہ

دیوان عرفی

ردیف المیم

شرم باد ت گفتهٔ عرفی فلانرا خام گفت | با دلش گفت آتش اندیشه زین بهتر فروز
هیچکس گوید عطارد تیر حکمش نارس است | در بگوید میتوان گفتن به تیرش بر مدوز
هیچکس گوید که طباخ بهشت این خام پخت | در بگوید میتوان گفتن که این بهرم بسوز

قطعه

صباح عید صیامی برغبت عرفی | که حسن شاهد معنی از و گرفته طراز
بعزم سیر مصلا صبا بگام زدیم | که هست ملجا خلد برین بعشرت و ناز
بگرد مرقد حافظ که کعبهٔ سخن است | در آمدیم بعزم طواف در پرواز
ز موج گریهٔ طوفانی از هوای حرم | ز بس که رخنت فروگریه‌ها بدل پرداز

ردیف الشین المعجمه

ای قوتی برهان دوست علیلم بالسواک | چشمهٔ زهر هلاهل کرده تریاک خویش
در قیامت شرمسار هیزم دوزخ شود | گر ز شاخ و ریشهٔ طوبی کنی مسواک خویش

قطعه

عرفی نصیحتی کنمت گوش دار گوش | تا وارهی ز کشمکش صلح و جنگ خویش
با عقل و روح گرید بیضات آرزوست | ناموس عشق جو مبین نام و ننگ خویش
زان آفتاب پنجه کند اهل حسن را | کز خویشتن نهفته حنا آب و رنگ خویش

ردیف الضاد

شاهنشها حقیقت اسپی که داده | بشنو ز بنده تا برسانم بغرز عرض
درویش بی عصاش نگیرد ز من بمفت | طرار و مفلسش نستاند ز من بقرض
گر شیهه زند بجوانی نستایمش | در نقطهٔ رود کنمش نام طی ارض

قطعه

ز عاطفت بمکافات معصیت دو سه روز
مریض کرده تنم را عداوت داور

بیاض دیده ز حسرت همی بدان ماند
که لاله سوده کسی در میانهٔ عبهر

حرارت تبم از عاریت کند شاید
که مستحیل شود آفتاب را جوهر

ز نبض جستنم از بس هوا تموج یافت
ز نبض موجی توان شناختن محور

گرفت مالک دوزخ متاع قارورم
که بهر دوزخیان شربتی بر د بستقر

نه رفته یکسر مو درد بر سر بالین
ز نسخهای اطبا نهاده صد دفتر

من اوفتاده بدین حال و دوستان فصیح
بدور بالش بستر نهاده صد منبر

یکی بریش کشد دست و کج کند گردن
که روزگار وفا با که کرد جان پدر

بجاه و مال فرومایه دل نشاید بست
کجاست دولت جمشید و ملک اسکندر

محل رفتن دل با خدای داشتن است
بجز خدای کن از هر چه هست قطع النظر

یکی بهر نرمی آواز و گفت و گوی حزین
کند شروع کشد آستین بدیدهٔ تر

که جانمن همه را این رهیست باید رفت
تمام راه روانیم و دهر راه گذر

چه ماکریش بعصیان سفید کردستیم
چه آنکه یاسمنش را ز سبزه نیست خبر

جوان و پیر بنزد اجل بیک نرخ است
به تیشه برق چو آتش زند چه خشک و چه تر

چو در نمی گذرد روزگار زین عادت
بتازه روی اگر بگذرد کسی بهتر

یکی بچرب زبانی سخن طراز شود
که ای وفات تو تاریخ انقطاع هنر

فراهم آی و پریشان مدار دل زنهار
که نظم و نثر تو من جمع میکنم یکسر

پس از نوشتن و تصحیح مے کنم انشا
بمدعای تو دیباچه چو درج گهر

چنانچه هستی فهرست دانش و فرهنگ
چنانچه هستی مجموعهٔ صفات و سیر

عنوان نصیحت

عنان مصلحت داور بلطفه طراز
من از شنیدن ایحرف خشم گشتم و تنگ

شگفت از نفس عقل و گفتهای دمساز
شگفت باش که این بگویمت نزدیک

عنان ز راه تو هم تاب دهم زه مناز
نه این لطیفه تو لیلست رهنمایت و تب

کسی نماند و شب موی رفت از سر و تاز
من این بگفتم و اندیشه بانگ برزد گفت

چمات خصم تو چون وعدهٔ کرم کوتاه
نشاط بزم تو چون از دو کس دراز

ثم

عرفی آغاز گریه کن باشد — کاین کهن خاکدان خراب شود
نالهٔ کن بگرز تاثیرش — دهر نامهربان خراب شود
از فغان سینه ریش و غم برجای — خان و مان فغان خراب شود
منم آن کعبه کز خرابی من — بیت معمور جان خراب شود
گر سمومی وزد بباغ دلم — ثمرات جهان خراب شود
گر شرابم کنند دردآمیز — مشرب نفس و جان خراب شود
همتم گر بساط برچیند — کشور لامکان خراب شود
گر من از گفت و گو بیاسایم — دار ملک زبان خراب شود
من کجا جنس روزگار کجا — خانهٔ آسمان خراب شود
دل و طبعم اگر نه عطسه زنند — مغز دریا و کان خراب شود
گر بطاق دلم شکست افتد — قبلهٔ قدسیان خراب شود
چند گویم که گر ز پا افتم — بشکنند این و آن خراب شود
شیشهٔ آسمان بدست منست — گر بیفتم جهان خراب شود

قطعه

دی کسی گفت که سعدی گهر افروز سخن — قطعه گفت که اندیشه بران می نازد
گفتم این گوشه بان نغمه سرد گفت آری — اینک از پرده عنان سوی تو می اندازد
سخن عشق حرامست بران بیهده گوی — که چو ده بیت غزل گفت مدیح آغازد
چند آهت سعدی و سخن گفتن او — که ز معشوق بممدوح نمی پردازد
گفتم این خود همه عیبست که در راه تمیز — هر که این لاف زند رخش دلی می تازد

صد شکر که فخر دودهٔ جاه — در دامن دایهٔ بقا زاد
دریای توجه شهنشاه — هنگر که چه دُر بے بها زاد
این دانه شود هزار خوشه — گر کشتهٔ رحمت خدا زاد
این قطره شود هزار چشمه — گر چشمهٔ فیض کبریا زاد
از تربیت عنایت شاه — خورشید شود اگر سها زاد
من دانم و آسمان که اقبال — در کعبهٔ آسمان کرا زاد
یکتا گهرے محیط اخلاص — از بهر نثار بادشا زاد
تاریخ تولدش چه پرسے — آرایش روزگار ما زاد
۹۹۹
اورا چه دعا کنم که بختش — دامان بقا گرفت تا زاد

قطعه

ملاف عرفی ازین ترهات و ژاژ خای — گرفتم آنکه کلام تو بسلسبیلے کرد
ز شعر دم مزن از در درج قدس شود — که شعر روے ترا در زمانه نیلے کرد
بخیل طبعی و دوران دوست دشمن بین — که در عدیل چو تو ناکسے بخیلے کرد
ز منجنیق ملامت در آتش افگندت — گمود در آتش او گوهرم خلیلے کرد
بدین سناز که طبع تو عز یکتائے — بدست کرد که این او نگرد سیلے کرد
صدائے طعنه بلند است گوش هوش بدرد — که صوت مور درین مرحله صهیلے کرد
گرفتم آنکه رسد ناز شت به هر که بفضل — یگانه شد فلکش سے در دلیلے کرد
اگر عدیل ترا کینه داشت کمتر داشت — سپهر انیمه بیتوز بے عدیلے کرد

قطعه

[illegible]

قطعه

[illegible]

بخشش زنکا داری این بشارت گفت
نصیر عالم اقبال قرمان انداخت
فلک که در سر از خشم او جهد الشر
عنان بگردش محمود او عنان انداخت
جهان که سایه نشین کلاه دولت بود
بخست دست ربایندگی بران انداخت
قضا که رشته نظم جهان دو تا بکند
نظام جهان انداخت
عنان گرفته سوی ناظم جهان انداخت
هزار شب دو دیم بهر کان انداخت
سران در گرفته تهنیت کنان گویند
که خویش را بچه شوخی بهر کان انداخت
هزار لشکر هزاران هزار لشکر گیر
بهای دولت و دین رهروان انداخت
دین بخسته زمان گرفتا طاعت
قضا لباس طرب در برزمان انداخت

دیوان عرفی

گر است غم همه بر آسمان انداخت
کلاه را نتوان بر آسمان انداخت

قطعه

نشسته بودم و دی در وثاق میگفتم
چه فتنه بود که ایام در جهان انداخت
چه درد بود که بیجر همای دولت و دین
بجان عافیت اندوز همگنان انداخت
غرور عسرت و تقصیر شکر وصل این کرد
که کار ما بدعای سحر گهان انداخت
من اندرین غم و این داستان درد افزای
که ناگهان خرد م مست در میان انداخت
چو گفتمش چه بگفتا چه پرسی آمده است
چه گفتمش که کسانم بداستان انداخت
زجای جستم و پرسیدمش برای گفت
همانکه فرقت او آتشی بجان انداخت

گردن کشی که کف بلب آورده از غضب
سرمست شتریست مهارش گسسته است
آنکس که پای بسته راه و روش فتاد
یا بارکش خریست که از قید رسته است
وانکس که هرزه گرد و پریشان علف بود
اسپیست کش اصالهٔ خود پای بسته است
گر ناگه آدمی زخری زاده در میان
یا کشته گشته از لگدی یا شکسته است
گفتم که آدمی زخری زاده اے حکیم
این نکته حل کنم که دلت نیک خسته است
در ملک مردمی نسب جانست معتبر
عقل این نسب نزادن جسمی نخسته است
در معنی از طبیعت گل رسته شاخ گل
از روی صورت ارچه که از خاک رسته است
آن جوهری که زاده ز صلب سفال گر
از دود دان جوهریان خجسته است
پس آن سفالگر که بزاد از گهر فروش
از دودهٔ سفال فروشان رسته است
وان هم که گفتم آدمی آزار کس فتاد
نی هر کس آنکه گرد غم از دل نشسته است
این را ازین خزان رسد آفت که چون خزان
معنی چو صورتش بجهان باز بسته است
آنکو قرین عالم معنیست صورتش
در هر دو کون نقش مرادش نشسته است

قطعه

چه فتنه بود که ایام در جهان انداخت
بجان عافیت اندوز همگنان انداخت
که کار ما بدعای سحر گهان انداخت
که ناگهان خرد م مست در میان انداخت
چه گفتمش که کسانم بداستان انداخت
همانکه فرقت او آتشی بجان انداخت

علامتی به ازین نیست آشنائی را | که خشمگین و سراسیمه وار میگذرے

خبر زهمت خویشم کن آنزمان عرفی
که از پیالهٔ من در خمار میگذرے

بامید عذرخواهان زنیاز عذر خواهے | که مسوز پیش ازنیم بگناه میگناهے
طلبد بهار بوست زنسیم صبحگاهے | سر آفتاب جوید ز تو زیب کج کلاهے
ز فروغ آفتابم نبود خبر که هیتو | چو دو زلف تست یکسان ورو زم سیاهے
تو بسهو گاه گاهی نگهت فتاده برمن | من ساده لوح باخود گلبن سنج کم نگاهے
مفروش ناز و عصمت قدحی شراب درکش | که بهشت شرم عصیان ز نعره میخواهے
چه خوشست آنکه منیم بجفا بهانه جویش | که گهی بیادش آرم بزبان عذرخواهے
همه شب ببانگ بلبل زده در چمن پیاله | چو نسیم گل ز بستان دم صبح گشته راهے

بدل خراب عرفی بفرست دردی از تو
که شکسته رنگ دردش بدعاے مرغ و ماهی

مقطعات ردیف وار ردیف الف

نه ازان دیر بخشد ایزد کام | که دهد جلوه کبریائی را
زان توقف کند که دریابی | ذوق دریوزهٔ وگدائی را

ردیف تای مثناه

اندرین بزم از دو کس شرمنده ام در دام شرم | آنکه پیرو نم کشد بعد از قدم کفش منست
اول از بالانشین خود که بعد از وی منم | بعد ازان از زیر دست خود که هم کفش منست

قطعه

[illegible]

دیوان عرفی

قطعه

عرفی بجرات از فلک طالعم آزمود
بخ بخ بهیچ دور عبورش باوج نیست
امید را خان بکدامین طرف دهم
آن خیل یاس را که ترا شش بفوج نیست
بعدے کز اسعادت طالع مرا بود
تخت اثرش تاج سر کاکش باوج نیست

قطعه

دنیا طویله ایست پر از جنس چارپا
آباد و خراب او چو بسته جنسه است
آباد دلش کدام و در بام و شهر کوی
ویرانش چه پشت و پیابان خشم است
از غم خوران چشم پیشان پسیده ام
ویرانتر اشتران شتر از خواب جسته است
این آب و نان و طالس و پیابانه و دوشم
جلبای فاخر و علف و دستو بسته است

وردعوی فتنه گاه مستی — صد عربده با شراب دارے
گر لذت ناوک تو این ست — وز خون ملک ثواب دارے
دارے بدلم نگاه گرمے — گویا هوس کباب دارے
در سینهٔ گرم هر که بینم — آتشکدهٔ خراب دارے

عرفی دل خود بباد دادی
گر غم طلبید جواب دارے

تا در قدحم بادهٔ امید نیابے — میلم بتماشا رگل وبید نیابے
وز جام دل ما بود از عکس جمالی — آن جرعه که در ساغر خورشید نیابے
این جرعه بنوش ای دل وشو فرش درین بزم — کاین جام ز میخانهٔ جمشید نیابے
دلهای شهیدانت اگر بار شکافے — یابے دو جهان حسرت و امید نیابے

عرفی نبود نالهٔ بیدرد موثر
زان رو اثر از نغمهٔ ناهید نیابے

INDIAN INSTITUTE OXFORD

با گلهٔ دوستان هست حلاوت بسے — گر زکسے نشنوے خود گلهٔ کن کسے
بر سر رنجور من اینهمه غم سر بده — کس نبرد دوزخی بر سر مشت بخسے
انچه بود در جهان مایهٔ فخر خسان — یا زر و سیمی بود یا قصب و اطلسے
من کیم از زمره روان راه روان گیستند — وا پسے از قافله قافله وا پسے

گفتی از ابنای دهر عرفی خوش لهجه کیست
بهتر ے جاهلے بے اثرے ناکسے

نه از غربت اندر وطن میروے — ز دنبالهٔ مرگ من میروے

نامه‌ام سنگ را بگریاند | ای فلک مرغ نامه‌بر بکشی
کشتی از غمزه اهل عالم را | بعد ازین غمزه را مگر بکشی
تا کنم چون چراغ شام بلا | زنده سازی و در سحر بکشی

چون کسی اهل درد عرفی را
چشم دارم که پیشتر بکشی

تا خون نخوری چاشنی دردندانی | تا دل ندهی آنچه بمن گردندانی
تا بوی گلی نشنوی و گم نکنی ناز | آشفتگی باد چمن گردندانی
تا سر نشود خاک بجولانگه معشوق | بر سر مه مقدم شدنی گردندانی
ذوق نعم معشوق بهازی نتوان یافت | برخیز که منصوبه ازین نردندانی
مے نوشم و گلگون شوم و ببهند خندم | تا از غم دنیا رخ من زردندانی

ای آنکه بدرد دل عرفی جگرت سوخت
امید که حال دل بیدردندانی

باز از شراب فتنه خرابم نمیکنی | در آتش گر شمه کبابم نمیکنی
صد شیشه گشت خالی و صد خم بته رسید | وز جرعه هنوز خرابم نمیکنی
صد پرسشم ز هر سر موی کنی و لی | یکبار عنایتی بجوابم نمیکنی
بهر فریب سایه بیندازیم بسر | در زیر رخ صدر بخوابم نمیکنی
صد ناله سوخت در دل و در بزم خود هنوز | فریاد بخش چنگ و بابم نمیکنی
مردم ز ننگ هوش و ز ستانه خنده | دریا کش محیط شرابم نمیکنی

وله

کرد از نخجیر گاه خلوت خانه دار
زین خلاص آنجا همه خونین جگر آهوی چشمت
مرا این آرزو در دل که چون مجنون بیابان پرور آید
کسی کو بیند جاوید منخل بیگانه دار
ز ناصیب نظر گر بیگانه زنی در دل منشین
بشرط آنکه باید کردن از عرفان پذیرائی
طلب کن جان من گر جان فشان پروانه دار
نخواهی دید عرفی تا قبا وحدی نپوشی
سیاه‌پوشی تیرگی بیگانه دار

دیوان عرفی

نه کشته و نه فوج اسیر آید شوق
چون بی هنگام طوفان تازه کردی
پریشانی ما گفته بزلفت
خم زلف پریشان تازه کردی
مرا کشتی و کردی عالمی شاد
جهان را عید قربان تازه کردی
مچین زین پیش بر خوان نعمت لطف
که گر شصم روی مهمان تازه کردی
ترا گر بگ دین دارست عرفی
غلط کردی که ایمان تازه کردی

اشک کبابم شراب دارد
با غمزه چه اعتناب دارد
نقصی نکرده در بلا ها
مشکین دل ما کتاب دارد
این فتنه که در رکاب دارد
افسوس فنا نقش غبارست

درد عرفی

هران سرمایه مقصود کان نایاب تر عرفی
بجوی گر دهندت قدر نامحسوس بستانی

تا بدانی که دوستدار کشی — نکشی چون من ار هزار کشی
تا کی از عشوه نیم‌ستان را — بشکنی جام و در خمار کشی
آتشم زن که زنده گردم باز — گر چو شمعم هزار بار کشی
تا بکی این عروس عصمت را — عقد بندی و در کنار کشی
عشق را شو که خویش را ترسم — در شبیخون روزگار کشی
در قیامت کند گل افشانی — بلبلی را که در بهار کشی
ترسم ای عشق مهربان که مرا — سر بزانوی غمگسار کشی
مردم از شوق ای عدو فرصت — که کشی تیغ و انتظار کشی
منت قطع از کفی قسمت — دو جهان را بزیر بار کشی

بتماشا طلب ترحم را
عرفی خویش را چو زار کشی

من صید غم عشوه نمایی که تو باشی — بیمار بامید دوایی که تو باشی
لطفی بکسان گر نکند عیب مگیرند — غارت زده مهر و وفایی که تو باشی
مردم همه جویند نشاط و طرب و عیش — من فتنه و آشوب بلایی که تو باشی
ای بخت زشاهی بگدایی نرسیدم — در سایه میمون همایی که تو باشی
از بس که ملائک بتماشای تو جمعند — اندیشه نگنجد بسرایی که تو باشی
خورشید بگرد سر هر ذره بگردد — آنجا که خیال تو دجایی که تو باشی

ردیف های قصائد

صوفی بگفتا صیغهٔ توحید باطل است
یعنی که در معاملهٔ ذات کردهٔ
زاهد بیا که کفر تو ثابت کنم که تو
کفر مرا بدین خود اثبات کردهٔ

عرفی دگر بطور تمنا مرو بهین
کامشب چها بجان مناجات کردهٔ

بانگ ما کبکبست خرمن را بخرمن بازده
ای که بیگفتی خریدارم کنونی وازده
روزگار خندهٔ غفلت گذشت ای کبک من
دل بدندان گیر و تن در چنگل شهباز ده
ای فلک صیدی که خندد بی بصیرت کشته شد
بوسه بر دست این صیاد حکم انداز ده
میتوان غماز عیب مردمان بود ای ظریف
گر ظریفی عیب خود را عرصهٔ غماز ده
گفت گوی سر وحدت را بصد زه کردهٔ
بال صوفی را بدست جنبش پرواز ده

شکر ما کن دوست اعرفی و جانها برفشان
کز تو جان خواهد نمیگوید که دردم بازده

ای نه فلک ز خوشهٔ صنع تو دانهٔ
وز قصر کبریای تو عرش آستانهٔ
در تنگنای گوچهٔ شهر جلال تو
وسعتگه زمانه کمین کارخانهٔ
پروازگاه طایر صنعت کجا بود
جای که وارد از دو جهان آشیانهٔ
نه تو سن سپهر مرا سیمه در رهت
تا حکمت گرفته بکف تازیانهٔ
ذات تو قادرست بایجاد هر محال
الا بآفریدن چون خود یگانهٔ
عفوت ثواب دشمن و حلمت گناه دوست
هر گام چیده عاطفت آب و دانهٔ

عرفی تمام معصیت ما بدست او
هست از عنایت تو عنان بهانهٔ

دیوان عرفی

بهار رفت و بستان گریه دود دگر دارد
ندا شیون سرود دیگر بهاران گوشه
بهار رفت و زم دیم همنان چمن
دگر گرفته زغمی دود گلشای تو گوشه
بهار رفت و بگلبانگ بلبلان چمن
پیاله نکشیدیم در هوای تو گوشه
بهار رفت و بستان گریه دود دگر دارد
ندا شیون سرود دیگر بهاران گوشه
بهار رفت و زم دیم همنان چمن
دگر گرفته زغمی دود گلشای تو گوشه
بهار رفت و بگلبانگ بلبلان چمن
پیاله نکشیدیم در هوای تو گوشه

بهار رفت و بستان گریه دود دگر دارد
ندا شیون سرود دیگر بهاران گوشه
بهار رفت و زم دیم همنان چمن
دگر گرفته زغمی دود گلشای تو گوشه
بهار رفت و بگلبانگ بلبلان چمن
پیاله نکشیدیم در هوای تو گوشه

دیوان عرفی

نازغرور کے نهد از سر که این نهال — گوئی بر آب دیده رضوان بر آمده
با دل بگوی عیب شهادت که این اسیر — تا بوده در میان شهیدان بر آمده
آن شفتگی که صید تو گوید که این شکار — بسیار دست و پازده تا جان بر آمده
گویا که درد و داغ تو ام یار بوده است — کز سینه جان غمزده گریان بر آمده
شوق دلم بداد ن جان هین که گاه نزع — یک ناله بر کشیده و صد جان بر آمده
طوریست دیر ما که در و جلوه کرده است — حسنے که صد کلیم ز ایمان بر آمده
مرهم اگر نه سوخته در چاک سینه چیست — این شعله کز شگاف گریبان بر آمده

هر گاه گفته ایم که عرفی اسیر کیست
آه از نهاد گبر و مسلمان بر آمده

با مژده زخم و گر دامن کش جان کرده — دشوار داد ن جان من خوش بر من آسان کرده
مستانه گر بنداز غمت اهل ورع در صومعه — گویا تبسم گونه در کار ایشان کرده
خوش با دل جمع آمدے نازان بحسن خویشتن — از عشوه گویا هر طرف دلها پریشان کرده
زنار عصمت با پیشکان پوشند عیب بر همن — خوش تو تیای آفتی در چشم انسان کرده
مهر و وفا را جذبه می باشد ای اهل طلب — رو گوشه بنشین چرا رو در بیابان کرده
چشمے که بارش کرده از گریه خون آمد و لے — خون گرید آن چشمی که تو پاکش بدامان کرده
در حشر اگر فتنا سدت معذور باید داشتن — چشمے که از نظاره آن چهره حیران کرده

وله

بکشتن من عاجز شتاب یعنے چه — بقتل صید اسیر اضطراب یعنے چه
دمے که چهره فروزد زمی شود روشن — که بر دمیدن آتش ز آب یعنے چه

بنمای رخ که باغ دگر تازه میشود — تا بوسه بر رکاب پریخته
بنمود چهره و دل عالم بباد داد — کو صبر تا ز عشق تو پرهیز کرده اند

زره وفا درین کوکه گذشته دامن فشان
که غبار کوچهٔ ما بر تو تیا نشسته

زد عاچه کار جویم که میان تنگدستان
بهزار نامرادی اثر دعا نشسته

روم از جهان و شادم که براه ما نیامد
ز خیال غمزهٔ تو چشم به بلا نشسته

تو و بزم عیش عرفی من و کوچهٔ که هر سو
سر خون چکان فتاده دل بینوا نشسته

ای که سر تا قدم را بجنون داشته
تا مرا داشته غرقهٔ بخون داشته

سر انصاف تو گردیم که با اینهمه حسن
از دل ما طمع صبر و سکون داشته

گرد لیرانه بتازی بمن ای چرخ رواست
تا تو در معرکه خصم زبون داشته

نوش کن خون دلم تا بشناسی ای خضر
که تو در چشمهٔ حیوان همه خون داشته

دل عرفی بخر از خویش و بخور شید فروش
تا ببینی که چه می ارزد و چون داشته

خیز و شراب چیر تم زان قد جلوه سازده
روی بروی عشق کن دست بدست تازده

ای دل ساده گفتمت نام وفا مبر کنون
مرهم داغ خویش را از نمک امتیازده

تو سن ناز کرده زین بی دل و قاعیت گزین
موی بموی خویش را غمزهٔ ترکتازده

کی دو عروس را بهم تاب مشارکت بود
یا در مردمی بزن یا سه طلاق آزده

شیوهٔ سامری بود نیک کرشمهای تو
یا بخدای عشوه کن یا بر کوه نازده

یارب ازان کرشمه ام کاوش دل نصیب کن
سینهٔ کبک ژاده را ناخن شاهبازده

دم زده عرفی از دو فا تا زنمش بامتحان
دشنهٔ زهر داده و ازان مژهٔ دراز ده

دیوان عرفی

موبمو از فرق تا پیمان لبالب شد ز مے
گر بساط عرش بستر باشدت پهلو تهی

کوه الماس از شکوه شوق و تمکین در دلت
باکمی در جلوگاه دوست عرفی زو منه

شب شد و از تاب تب پیران آتشکده
دیدم هم شعله بود و ایمن آتشکده

صورت شیرین بکاشت گلشن اندر کوهکن
بهم خود داده ساخت کوه بیستون آتشکده

بیستون من قبلهٔ گبران شده ست
روح من آتش بود جسم من آتشکده

ای که بر افروخته در جسم من آتشکده
دود می گلخن دلا باغ و گلستان تو شو

بس کن ازین افروختن ورنه بسوزانم ازین
ای عارض نسترن ترا زرده و ارغوان بر آمده

ولم

ز چشم من مجوشش ای گریه هنگام وصال او
که مجلس بست و میسازد هلاکم انفعال او

ز شرح شوق تم آتش در پر و ح الامین افتد
اگر عنم نامهٔ هجر تو بر بندم بال او

نمیرم زود غمگینست پیش از مردن یاران
کند آغاز شیون تا شود در رفع ملال او

پس از مردن گره شد در گلویم گریه چون قدیم
که جان زود در قفا میتپد از شوق جمال او

برآرم در لحد آهی که آتش در فلک گیرد
اگر باشد بجز اسرار عشق از من سوال او

چو مست آمد برون عرفی چه گویم کاهل تقوی را
چسان زد مشعله بر خاک عصمت رنگ آل او

مسازم ناامید از خود چو گشتم مبتلای تو
که محروم از تمامی خوبرویانم برای تو

دران صحرا که گیرد هر شهیدی دامن قاتل
بود دست کسی و دامن شرم و حیای تو

شدی بهر فریبم سرگران باعز و جو شحالم
که آگه نیست آن غافل نهاد از شیوه های تو

تبسم گونهٔ فرهاد عمر جاودانم ده
که باشد لذتی گیرم ز درد بیدوای تو

زمین جوش آشنا در منجوری و دانسته گویا
که میسوزم ازین غیرت که هستم آشنای تو

چو فرداجانم آمد سوی تن از سینه تنگم
دهند آواز غمهایش که اینجا نیست جای تو

نه با جذب تو کم روبست نی در شوق من نقصان
اگر اینهای در دم باز دارد از قفای تو

علاج شوق عرفی کردی از وصل و برم غیرت
که در دش می کند دارو بیمار ی فزای تو

تا بخونریزم اشارتها نمود ابروی تو
میل خونریزی خود فهمیدم از هر سوی او

چون خرامد در دلم جان همچو آب زندگی
سر نهد در پای سرو قامت دلجوی او

تا خیال قامتش بیرون نیامد از دلم
کرده ام زنجیر پایش حسرت گیسوی او

گفتم نگہے کن کہ بشکرانہ دہم جان
رو تافت کہ عرفی نہ چنان کارکس است این

سیانِ دعا بر دلِ شب مزن
زلب نالہ بر چین و یارب مزن

مزن لاف اسلام اگر میزنے
چو ملزم برآئے بمشرب مزن

بجولان خود ہم مزن خندہ
ہمین کو زبالائے شہب مزن

پی حسنت الوانک این مست گل
کہ در خون سرشتی بقالب مزن

بشمشیر ترک طلب کشتہ شو
شبیخون فرصت بمطلب مزن

شبیخون زند غم بہ عرفی بگو
کہ بانگ ہزیمت بمرکب مزن

زخونم روے میدان تازہ گردان
تمنائے شہیدان تازہ گردان

ز دل یک لخت دارم نیم خوردہ
جگر بریان کن و خون تازہ گردان

بعالم وقتے آسان مردنے بود
بیا بالینم بیا وان تازہ گردان

اگر طوفان نوے خواہی از خون
کہن ریشم بمژگان تازہ گردان

برقص اے نیم بسمل صید در دل
شکستنہائے مژگان تازہ گردان

زچاک جامہ گر دل مے کشاید
شکر خندہ گریبان تازہ گردان

دلا ور خون سرشتے خاکم اکنون
کہن دیوار ایمان تازہ گردان

زمیدان روتتاب از شیر مردے
مرو نام شہیدان تازہ گردان

ولہ

کو می شوقی کہ دل مست جنون آید برون
ہر نگاہ از دیدہ با صد موج خون آید برون

دیوان عرفی

عرفی گل و گلاب چہ ریزی بخاکما
سرشتخش و شستہ ز مے فروشان

ردیف واو

توای زاہد برو و افسانہ باغ ارم بشنو
ولے از وصف کوی او بیا تا گوش شبنم بشنو

بنا کامی بیا و دم کہ راہ عشق پیمایند
عنانہا را رہا کن تا چہ گوید خاتم بشنو

بہ جاے مست و رافسانہ آنگہ گوے فتوحے
کہ گوید شمہ از حال جم بشنو

گمان دارم کہ گوید شمہ از حال جم بشنو
ز ہم جانب صدا آید بیا ای آنکہ بر طرف چمے کبکے خرم بشنو

بگو کوی او لیک بیا ای آنکہ بر طرف چمے کبکے خرم بشنو
نکال و صد آہ و درد آلود مے بشنو

گر متاع وصل شیرین را بدان نتوان خرید
بر دل پرویز گنج شایگان آید گران
ترک دلجوئی کند چون منفعل گردم ز لطف
بر کریمان شرمساری میهمان آید گران

در غمی زد غوطه عرفی کان غم لذت شناخت
بر دل یاران سبک بر دشمنان آید گران

نه روا از نازمی تابد گه نظاره ماه من
ندارد از لطافت عارضش تاب نگاه من
بفتوای کسی خون مرا ریزی که در محشر
کنم گر دعوی خون باز خواهد شد نگاه من
مرا کشتی و خوشحالی بآن غایت که پنداری
تو خواهی بود فردا قیامت داد خواه من
بنزدیک شمای کشتگان عشق می آیم
بدرد حسرت آرایش کنید آرامگاه من
ز حسرت میروم سوی تو از غیرت نمی بینم
که از رویت مباد الذتی یابد نگاه من
ز عشق گو لکن شیرین بخود می نازد و خسرو
باین خوشدل که دارد این غرور از عز و جاه من

برافگن پرده از چهرت چو عرفی بی زبانم کن
چرا بسیارمی کوشی در اثبات گناه من

تا تیغ بکف یابی بر نفس دو دستی زن
تا سنگ بدست آید بر شیشه هستی زن
چون مرغ چمن تا کی بر آب و هوا کوشی
پروانه صفت خود را بر شعله پرستی زن
اندوه مسلط کن بر شادی و دون فطرت
شمشیر بلندی را بر تارک پستی زن
نادیده عدم جائی در زن بوجود اتش
چون سیر عدم کردی باز آ در هستی زن

در راه طلب عرفی با هوش و سبک میرو
چون هوش زپی ماند بر کوچه مستی زن

بیا رشحه می بر گل و کلاه فشان
فروغ مے بگریبان مهر و ماه فشان

دایم بگریه غرقم و چون نیک بنگرم — زین گریه ره دراز بود تا گریستن
عمرم بگریهای هوس صرف شد کنون — عمرے بتازه بایدم و دا گریستن
درمان درد من ز مسیحا مجو که هست — در دم جفاے یار و مداوا گریستن
گاهی بیاد سرو قدی گریه هم خوشست — تا کے ز شوق سدرهٔ و طوبی گریستن
هر کس که هست گریه بجانش ردا ست و بس — نتوان بعالمے تن تنها گریستن

عرفی ز گریه دست نداری که در فراق
درد ت ز دل نمی برد الا گریستن

دلا رنجے ببر کز دردمندان میتوان بودن — ملکش گردن که خاک سر بلندان میتوان بودن
دمی کان غمزه صیدے را بخون غلطان کمند اندے — که مشتاق کمند صید بندان میتوان بودن
اگر دندان فسردن بر جگر این چاشنی دارد — فدای لذت بر زخم دندان میتوان بودن
بسی بالا نشینی و اعظاے را کن ضائع — بیا در دیر هم صد لوندان میتوان بودن

اگر گاهی لب امید عرفی تلخ میخندد
لبی میخوش ز خیل زهر خندان میتوان بودن

خوشم در خورست حسرت تو با گریستن — بے یاد تو حلال مبادا گریستن
بے گریه دوستدار تو آرام گیر نیست — یا کا و کا و دیده و دل یا گریستن
گوئی که یاد می کنمت گه گهی ولے — بیهوده نیست در دل شبها گریستن
نازم بغمزهٔ تو که یک کام کرده است — صد ساله ره ز دیدهٔ من تا گریستن
من خود کیم که گریه بحالم کنے ولے — مے زیبدت بنرگس شهلا گریستن
گر کام دل ز گریه میسر شود ز دوست — صد سال مے توان بتمنا گریستن

عرفی غمین مشو که فلک دلخوش آمدست
آمد که هر چه بر دل یک نفس دا بریم

چند ازین بند غمت فال گشادی نزنیم
بگمان آمده عنقای مرادی بزنیم

چند خوش شیشه بگیریم و بریزیم بجام
یکدو جامی ز کف حور نژادی بزنیم

من ازین سوی تو زان سوی تو می گوید دل
دست در دامن کسری زده دادی بزنیم

بر دل صد ورق از یاس نه بندیم گره
بکشائیم دل و فال مرادی بزنیم

عرفی از مردم آلوده پریشان شده ایم
دست در دامن پاکیزه نهادی بزنیم

گر نه خود را بیخود از جام جنون میساختم
دوش با این درد دل تا روز چون میساختم

یاد آن دارد که تا ذوق قسم فزاید روز وصل
حسرت دل یادم از یادت فزون میساختم

آه ازان حرمان که دل را از خیالات محال
گاه می دادم تسلی گاه خون میساختم

کی غم فرهاد و من یکسان شود گر من ز دل
غم برون میریختم صد بیستون میساختم

گر خبر میداشتم عرفی ز ناسازی او
کے چنین خود را بدست او زبون میساختم

ردیف نون

پیش بردم در قمار عشق جانان باختن
صد شگافم بر لبست و یک گریبان باختن

کوی میدان و فار از خم چوگان بشکند
گر درین میدان سپهر آید بچوگان باختن

بر دن جان دیده عشق و چیده بازی هوشیار
با حریف پیش بین مستانه نتوان باختن

بیدل و دینم وگرنه من کجا سهو از کجا
از تهی دستی دلیرم در پریشان باختن

گر در زمانه یار وفا کیش دیدمی | معلوم او شدی که از و بیوفا ترم

عرفی بناز بر اثر نور دانشم
کز ماه و آفتاب ترا رهنما ترم

چون زخم تازه دوخته از خون لبالبم | ای وای اگر بشکوه او آشنا لبم
بیدردی آورد همه قول و طرب مسیح | گاهی بحال کوی دل می کشا لبم
بستی لبم بشکوه و ذوقی ادب نساخت | هر موی من ادا کند این شکوه بالبم
بگذشت عمر و گفت و شنو با تو رو نداد | اے بے نصیب گوش وای بنوا لبم
صد بار لب کشودم و بر کس نریختم | آنها که موج میزند از سینه تا لبم
لب وعده کرده بود که گوید غمم بدوست | وقتست اگر بوعده نماید وفا لبم
در دل گذشت یار و فرو ریختم بدان | پیغامها که داشت نهان از صبا لبم
اقرار کن که سنگدلم بعد ازان اگر | لب وا کنم بشکوه بدندان نجا لبم

عرفی بترهات ازان آتش که جاودان
ماند گر سنه کوتوپا شد گدا لبم

ما جام در و بادف و نی کم کشیده ایم | دایم قدح نهفته ز محرم کشیده ایم
دامن ز جام می مکش ای محتسب که ما | جام و سبوز چشمهٔ زمزم کشیده ایم
دانسته ایم تلخی عیش گذشته را | تا خویش را بحلقهٔ ماتم کشیده ایم
ناسور گشته زخم و نمک را چه میکنم | ما انتقام خویش ز مرهم کشیده ایم
ای آسمان منال به بیداد خود که دوش | آهے برائے مردم عالم کشیده ایم
ما داده ایم شیوهٔ غم بیشکی قرار | عرفی چها ز مردم بیغم کشیده ایم

چه دوراست اینکه نفع از گردش گردون نمی بینم
غم لیلی نمی یابم ولی مجنون نمی بینم

رواج بیعهیها بین که با آن مردم آزاری
چه محنتها که میدیدم ز دهر الکنون نمی بینم

بهر کامی شهید غمزهٔ زین پیش میدیدم
درین عهد استخوان لاغ در هامون نمی بینم

مگو درمان درد از دل بگذار و رو راحت من
کدامین راحتی زین دردِ روز افزون نمی بینم

مگر راه خیال غمزه ات بر سینها بستی
که بر خاک شهیدان چشمهای خون نمی بینم

مرنج اگر حق وفای من نمیدانی
که با این حسنت از حسن آفرین ممنون نمی بینم

مکن آغاز صلح انگیختن عرفی تحمل کن
که رنگ آشتی با آن رخ گلگون نمی بینم

مسافر وشم راحت و عشق ستمگر میخرم
میدهم روز خوش و آسیب اختر میخرم

ای که بازار افگنده در تیغ گاه رغبتم
گر متاع غم بود بکشا که اکثر میخرم

در سرشت من قبول شیوهٔ انکار نیست
ساده لوحم هر چه بفروشند یکسر میخرم

ترک جان تلخ کام است و شکر خواب عدم
جام زهری می افشانم تنگ شکر میخرم

او بخونم گرم و من زین شادمان گر شکر قتل
صد ره از وی خون خود در روز محشر میخرم

نیست غم کز درد هجران شهرم بر خاک ریخت
اینک از جبرئیل شوقت باز شهپر میخرم

هر متاعی کز نگاهش میخرم در بزم وصل
مے نشینم گوشه و ز خود مکرر میخرم

عرفی آورد م متاعے تر از و گو غم کجاست
کان متاعے کس مخر با جان برابر میخرم

سا غر ز دست مردم آزاده چون کشیم
لب بر نگشته ایم ز خون باده چون کشیم

ما ر دی گرم را دل و جان وقف کرده ایم
این تحفه پیش ابروی نگشاده چون کشیم

مستی ز من آموز که خون شعلهٔ مرهم
از داغ جگر خیزم و از چاک دل افتم
کو انجمن قرب که تا بال کشایم
پر سوخته پیراهن شمع چگل افتم

عرفی که گمان داشت که از وادی اسلام
باز آیم و در سجدهٔ بت منفعل افتم

نالنده ام از درد مگر بلبلم امشب
جوشنده ام بحر مگر شبنم گلم امشب
گر نه قیامتم ز چه لب بر نرفته ام
ور نه ندامتم ز چه عین تاملم
دل موج خیز درد و جبین صاف از گره
دریای اضطرابم و کوه تحملم
ای مدعی بمیر که از تکیهٔ رضا
منت فروش و دشمن کنار تو کلم

عرفی خموشی بگزینم که در بهار
گل بشنود مباغ و ندانم که بلبلم

زین بزم نه این بار برآشفتم و رفتم
کے بود که تلخی ز تو نشنفتم و رفتم
دارد اثر سودهٔ الماس بچشیم
گردے که ز مژگان ز درت رفتم و رفتم
ای همنفسان رفتن ازین غمکده کم نیست
پژمرده مباشید که بشگفتم و رفتم
امید که در نامهٔ من ثبت نباشد
این راز که از غیر تو نهفتم و رفتم
ناصح مفشان بر جگرم نیش و بهان گیر
کاین هرزه بجان از تو پذیرا فتم و رفتم
این تلخی جان دادن ازان غمزه نه بینید
اے اهل سلامت سخنی گفتم و رفتم

عرفی در ناسفته درین بحر بسی هست
انگار که صد درج گهر سفتم و رفتم

خانه زاد محنتیم آسودگی کم دیده ایم
انچه غیر از زخم بیند باز مرهم دیده ایم

از عرفی

دیوان عرفی

دوزیم ز چاک سینه مرهم — زین رخنه رفو دریغ داریم
خود چیست متاع دین که آنرا — از روی نکو دریغ داریم
سیراب دمغز زیم را نرو — آب از سگ کو دریغ داریم
عالم همه ریش و آن مه ما — یک خنده ازو دریغ داریم
تو گل بجهان فشانی و ما — سنگش ز سبو دریغ داریم

عرفی بدما بگو که اسرار
از بهده گو دریغ داریم

هر چند بیخانه بمسکن فتاده ایم — ز نجیر صد کرشمه بگردن فتاده ایم
در نعمت او فتاده شکری نمیکنم — بس ناشگفته در گل گلشن فتاده ایم
خوش دل بنور شمع شبستانت از برون — شبها بخاک دیده بروزن فتاده ایم
گرد حریم دیرم و در دیده ام کشید — تا از کدام گوشهٔ دامن فتاده ایم
از قسمت ازل نکنی شکوه هان خموش — با شاخ طوبی ایم بگلخن فتاده ایم
منگر بخاکم از ثمر نارسم بچش — کز شاخ نخل وادی ایمن فتاده ایم

در بزم عیش عرفی اگر روز ساکنم
شب تا سحر بحلقهٔ شیون فتاده ایم

تنها نه دلق خود بمی ناب شسته ایم — ناموس یک قبیله باین آب شسته ایم
قسمت بلاست ورنه می آلوده دلق خویش — صدره ز شوق گوشهٔ محراب شسته ایم
با توبه دشمنیم و قدح دوست دور نیست — کز دل هوای صحبت اصحاب شسته ایم
از بس شگفته در دهن تیغ رفته ایم — ترس قیامت از دل قصاب شسته ایم

مثنوی

نے سنجم نلال خویش و بہر خوشدلی ہر دم
نوای عندلیب و سایۂ شمشاد میخواہم

تو محتاجی و من محتاجم آخلوت نشین لیکن
تو استعداد میخواہی و من ارشاد میخواہم

جگر خوردن مرا از ہاد و ہو خاموش میدارد
وگرنہ عندلیبم فرصت فریاد میخواہم

ندارم دستگیر امید وار از نخبت نشینم
نہ بینم داد گر از خاک کسری داد میخواہم

بدلق آتش زدم زنار بستم یا صنم گفتم
ز زاہد طعنہ از رہب مبارکباد میخواہم

ندارم مجتی بہر مکافات فلک عرفی
بعالم برخلاف خود کسی را شاد میخواہم

منم کہ آب گل و رنگ لالہ مے طلبم
درین لباس شراب دو ساله می طلبم

شکست جام شرابم ز سنگ توبہ دلی
درین خزان دیت خون لاله میطلبم

زبادہ توبہ حرامست در شریعت عشق
اگر قبول ندارے رساله می طلبم

متاع ملک شہادت کہ کیمیای دلست
اگر دعا نفروشد ز ناله می طلبم

تمام طالب ماہ انداہل دیدہ و من
کہ زادہ آدمیم شکل ہالہ مے طلبم

چنان بوادی مستی ز خویش گم گشتم
کہ لب ز بادہ و دست از پیاله میطلبم

علاج درد تو عرفی حکیم نشناسد
کہ من برون ز شفا این مقاله میطلبم

دل کز لبت جفا نہ بگوشش نمیزنیم
مستست این ترانہ بگوشش نمیزنیم

این بس جزاے طعنہ زاہد کہ ہیچگاہ
قول شرابخانہ بگوشش نمیزنیم

عہدش نماند کین دو جہان گشت باز من
بیمہرے زمانہ بگوشش نمیزنیم

گل گوش جان کشودہ و ما بلبلان باغ
یک بانگ بلبلانہ بگوشش نمیزنیم

کشایم دام بر گنجشک و شادم باد آن همت
که گر سیمرغ می آید بدامم آزاد میکردم

چنان آماده عشقم که عشق از ممتنع کودے
بذوق جلوه حسن بمنش آزاد میکردم

عرفی دل یاران پریشان داشتن تا کے
اگر مے آید از دستم دل خود شاد میکردم

من کینه را بمهر خریدار نیستم
دل پیش تست لیک بدل یار نیستم

آغاز دوستیست عنان از ستم بگیر
درماندهٔ محبت بسیار نیستم

تا کرده ام وداع محبت رسیده ام
یک منزل است راه و گرانبار نیستم

گویم گهے خوش آمد آسودگی هنوز
در وتر انهنوز سزاوار نیستم

در دم قویست لیک چنانم که گو میت
دارو مکن خراب که بیمار نیستم

ترک وفا بجور نه آئین دوستی است
زین شیوه ظن ببر که خبردار نیستم

اما چنین که از تو وفا خوار گشته است
عیبم که مے کند که وفادار نیستم

در عشق رستائی و در عقل شهریم
ناموس را بجهل خریدار نیستم

عرفی ز من شکایت معشوق نشنوے
مست شراب عشقم و هشیار نیستم

عفوت آورد دم دل شرمنده آتش زدم
خط آزادی نمودم بنده را آتش زدم

کارد کا دخانه کردم جنس بیقیمت نبود
شکر گفتم گوهر ارزنده را آتش زدم

خنده را باگریه دیدم بر درد و قبول
گریه را بقبول خواندم خنده را آتش زدم

بانگ بیهوائی زدل برداشتم گر گریه ش
مرده را بیدار کردم زنده را آتش زدم

دیده از مقصود بستم چشمه لذت کشود
خان و مان طالع فرخنده را آتش زدم

غزل ناتمام

مرهم مرهم زدیم چندان — کز داغ دل اعتبار بردیم
ما شاهد عافیت گزیدیم — ناموس برد کنار بردیم

آزاده روی گذاشت عرفی
صد دوش بزیر بار بردیم

ازان زباده شوق تو هوش جان دزدم — که لذت عمت از کام او نهان دزدم
تو گرم رانی سوزم که چون رسی برمن — چگونه شیوه گرمی ازان عنان دزدم
خوش آن وصال که هر دم حلاوت نگست — دل از نگاه و ز دل جان و من زجان دزدم
بجور تا کنم او را دلیر می خواهم — که فاش گویم و پنهان اثر ازان دزدم
بجرم عشق تو فردا بدوزخ ار فگنند — تمام آتش دوزخ در استخوان دزدم

خوش آنکه یار من بدگمان شود عرفی
که لذت ستم از زخم امتحان دزدم

درد اکه فاش در غم جانانه سوختیم — وز داغ و درد محرم و بیگانه سوختیم
کو شمع بر فروز بیزم طرب که ما — بیرون درز غیرت پروانه سوختیم
با خون صد شهید مقابل نهاده اند — عمرے که با آتش افسانه سوختیم
کس راه گم نکرد که خضر رهی نیافت — ما در میان کعبه و بتخانه سوختیم
زان تشنه مانده ایم که از گرمی نفس — در دست صبر جرعه و پیمانه سوختیم
یاران همیشه در طرب و ما تمام عمر — کنجے بغمے گرفته غریبانه سوختیم
یکبار دل زما صنم آشنا نبرد — دایم بداغ مردم بیگانه سوختیم
نکشاید ار ز بستن زنار عقده ات — دانے که از چه سبحه صد دانه سوختیم

دیوان عرفی

الوداع ای دوستان و دشمنان — دشمنی باشد دمادے دوستی با هم کنیم
ترک غارتگر یک نفس نشناند چند گاه — تشنگی را چاره از نظاره زخم کنیم
گر فلاطون را دهم الزام ما دانم فرو — گوش دانا از زخم گر خویش را ملزوم کنیم
از تماشا باز نایم گر من از اطوار خویش — گر ایگانه نیز با ما آشنائی کم کنیم

عرفی از گوش تا دل پنجه خواهد برد
تا بچند بی نیاز از ما بمست حاکم شخصی

بگوی صید بندان و شوخ چون فریاد میکردم
یک صوت آزین صد چند پیش از او میکردم

جان و دل از غمت نشناق بودم بهر ناکردم
نه تاثیر نفس دیدم نه جادوان بنیادم

با یکدیگر پیوست دردی بنیاد میکردم
کشادم

از بس که شگفتیم ز تلخابه کشیدن
ور کام مگس چاشنی قند شکستیم

مے گفت بیعقوب محبت که بسی ما
دلهاے پدر در غم فرزند شکستیم

دردا که ازین عهد که دل با صنمی بست
صد داغ نهانے بخداوند شکستیم

تا کام تو عرفی ثمر آلوده نگردد
در باغ طرب نخل برومند شکستیم

هرگز گله از دوست بحرمم نفروشم
گر مشتریم دوست شود هم نفروشم

از شورش غم با در و دیوار بحرفم
رفت آنکه به آسوده دلان غم نفروشم

هرگز نکشایم در دوکان غم دل
دانگه که دکان باز کنم کم نفروشم

زان اهل نفاقم نه پسندند که هرگز
قول غلط و فعل سلم نفروشم

عرفی دل آباد بیکجو نخرد عشق
من هم دل ویران بدو عالم نفروشم

اے ساقے بلا زشراب تو سوختیم
با آنکه آتشیم ز آب تو سوختیم

در شب گذشت عمر و ندیدیم روے صبح
اے بخت از گرانے خواب تو سوختیم

پایت رکاب پرور و دستت عنان نواز
از غیرت عنان و رکاب تو سوختیم

طالع نگر که گرم عتاب آمدی و ما
نا برده لذتے ز عتاب تو سوختیم

از گرمے محبت ناسوخت شرم یار
اے عشق جلوه کن که نقاب تو سوختیم

از خود روانه ایم بموره عدم
عرفی تحملی ز شتاب تو سوختیم

زنجیر شوق تو ام سینه بجوشان دارم
خانه در کوچه الماس فروشان دارم

بنالهٔ تیشه فرهاد گوید این دستان
که از حلاوت بازوی کوهکن مستم

ز بزم دوست که گوید که از قدح نوشان
تهی پیاله تر از من نبود و من مستم

بهشتیان چه شناسند مستیم عرفی
نه از شراب طهورا ز مے سخن مستم

ما تشنگی بدجلهٔ جیحون نمیدهیم
یک العطش بصد قدح خون نمیدهیم

آب حیات از لب ما میخکد ولے
صد چشمه زهر هست که بیرون نمیدهیم

شد رام تا زیانه ما توسن جنون
دیگر عنان فتنه بگردون نمیدهیم

اهل زمانه را هوس آب خضر و بس
کس را خبر ز چاشنی خون نمیدهیم

بیداری از طبیعت موزون بمارسید
کز بیم دل بقامت موزون نمیدهیم

دیوانه است و عرفی و معموره دشمنی
ویرانه را بملک فریدون نمیدهیم

گاهی مصیبت خود و گاهی ملال مردم
درعشوه خانه دهر نیست حال مردم

تا خون دل نتوان خورد آشفته کرامت
نزدیک لب میاور آب زلال مردم

همت نه خویشتن جو چون بایزید و شبلی
نتوان گرفت پرواز هرگز ببال مردم

در جلوه گاه معشوق عرم گذشت لیکن
گه در نظارهٔ خویش گه در خیال مردم

بانگ انا الحق بالهای و هو بلند است
نتوان هلاک خود را کرد از و بال مردم

هنگام عذر خواهی تا دان ز هر نوشت است
گر جام جم نداری مشکن سفال مردم

والله شده است عرفی بر نقش خامهٔ خویش
تا چند فتنه گردد بر خط و خال مردم

دیوان عرفی

ما هم ای شمع چه داریم ز آن پروانه
گر کرم بال بسوزند ز پرواز افتیم

پاک شهباز سلامت نکشایند کمین
چه غم آن مرغ که در چنگل شهباز افتیم

چه حرث از پس کوهان تا بلا شد بیست
گر ز انجام ره عشق با غاز افتیم

گفت و گویت بیارم بلب خاموشی
گر اگر لب بکشایم ز سخن باز افتیم

عرفی آرام مجو از دو لب آن لعبت کین
ما را بکن از عشق بنام تو نشان یاد

از بس

آن کشته ایم کز اثر نوحهای خویش
صد بار جامه در بر قاتل شگافتیم

در جست و جوی لذت زخم نهان تو
هر موی کشتگان ترا دل شگافتیم

بهر فسون درد تو از گوشهٔ لحد
صد ره بچاه جادوی بابل شگافتیم

عرفی مجل نشین که معمای آرزو
آخر بنام مطلب باطل شگافتیم

خوش آن جهان چو من از داغ دل کباب شوم
زمانه را کنم آباد اگر خراب شوم

بران شدم که چنان آتشی برافروزم
که در میانهٔ آن تا ابد کباب شوم

دهان شیشه کشاده است عشق و نزدیک است
که بی نیاز ز کیفیت شراب شوم

چنان ز عشق مهیای تربیت شده ام
که گر ز ذره نظر یابم آفتاب شوم

رسم بمقصد و عمداً نه زیستم از ننگ
بهر طرف که جهت گران رکاب شوم

چنین که فرصت عرفی عنان سبک گرداست
بگرد او نرسم گر همه شتاب شوم

چون خیالت گذر آرد بدر مسکین چشم
جوشش نور بهم در شکند روزن چشم

مشت سوزن بدلم زان مژه تار نجهته اند
گریه از پارهٔ دل دوخته پیراهن چشم

از دلم تا بدر دیده صد آتشکده ساخت
گریهٔ شوق که گلخن شد از و گلشن چشم

در تماشاگه حسن تو بهنگام نثار
سر به پیشانی خورشید زند خرمن چشم

عرفی امروز به بینیم که بود بهر وداع
گریه را دست در آغوش دل و گردن چشم

ما نقد راز جمله بغماز داده ایم
در دام هر چه آمده پرواز داده ایم

ما دست خویش را بلبان باز داده ایم
ما لنگر طویله بشبدیز داده ایم

از ما بجز حکایت شوق و نیاز نیست
ما خویش را بشکوه و فغان مجاز داده ایم

از ما بجز حکایت شوق و نیاز نیست
ما خویش را بشکوه و فغان مجاز داده ایم

از ما بجز حکایت شوق و نیاز نیست
ما خویش را بشکوه و فغان مجاز داده ایم

دیوان عرفی

مهر لب بشکند آشوب بهاران ما | با باغ ملولیم نوا را نشناسیم
مستیم و نداریم دل عافیت اندیش | با شمکش روز جزا را نشناسیم
در معرکه سیر دلان عمر بسر شد | زان چهره شناسیم وفا را نشناسیم
در راه وفا کوشش و نازان سبکی هست | تا سر نرود جنبش پا را نشناسیم
یک ناله آشفته فروشیم بصد کام | آرایش بازار دعا را نشناسیم

ولـه

دل و جان برد و گفت و من افسانه شان گردم | چراغ خانقاه شیخ آتش خانه شان گردم
ز بیم هجر و امید وصال آشفته دل بودم | ز حیرت تا شناگشتم ز خود بیگانه شان گردم
ز سوز مهوشان در دم چندان سوختم خود را | که بر شمع مزار خویشتن پروانه شان گردم
سبو ها و وش در مستی شکستم لیک یکیک را | دگر بر چیدم و بوسیدم و پیمانه شان گردم

به بزم مغبچگان دوشینه بودم میهمان عرفی
ز بس کز بهر دل بگریستم دیوانه شان گردم

از شش جهتم شکوه زند موج خموشم | در زیر زنم غوطه و در چشمه نوشم
سر تا بقدم عیبم و از دوستی خویش | عیبی نشناسیم که بر آن پرده نپوشم
بر خلق نخواهم که زنم ناصیه بر خویش | تا جمله بدانند که کس نبیده کوشم
تر دیر حرم بهر دو عالم وکالت | هر گاه که در کوی ریا زند فروشم
تا فتنه فردای قیامت نشناسی | این بمغبچه امروز ببین بر سر دوشم

از درد کشان شوکه من غمزده عرفی
تا بودم از آن جمع نه غم بود نه هوشم

دیوان عرفی

امام شهر کاشم نبیده ام چران بود
پیا بگو بتات کنو نکه رنگین نیم
زمن فراغت فردوس در بادکن
بساط مایتیان بر فراغ سے چنم
ز فوز تا چه من صباح سے تابد
بشرح کوختر زبود شیخ با لینم
چگونه زنم سر میوم هزار چشمه زنم
ازان بپوشم دل ال درد بشرینم

هزار غم نرسم غم کرده ام دسے در دل
غم فوت شد فزود کردی کشاده ایم
رودم بیکده ۶ سے و ز آب نم نوبه
مباد خجلت از دل برون کند لیکم
صبوحی ده تصور با طل شکا فتم
تا انشر سے معا ملہ دل شکا فتم
افسانه گفت عکده حسن از دریچه باز
رودم سبان در یکے مقابل شکا فتم
آن کشته

دیوان عرفی

رواے عافیت بس خام بهانه ات تشبی در زن
که من زین پینه عمری شسته ام وزنار می رستم

سراسر کامم و در چشمه لذت فرو رفتم
سراپا ریشم و در پینه الماس انگشتم

نه طوبی داشت سرسبزی نه کوثر داشت نمناکی
که من در شعله زار سینه تخم ناله می کشتم

تماشای جمال حور و غلمانم کجا باشد
مرا آئینه باید که بینم تا چه حد زشتم

بگوشم کاتب اعمال گوید عرفی انصافی
که ننوشتم ثوابی در گنه صد لوح دل گشتم

دل بدست و پای کوبان از حرم بگریختم
دین سیه قندیل را از خاک دیر آویختم

تو تیای دیده توفیق یعنی خاک دیر
بر سر دل تهنیت گویان بمژگان ریختم

راهب دیر و صنم مست سماع ماتم اند
تا بشیون نغمه ناقوس را آویختم

گوهری گر دی بیابد دیده معنی صفا
در جهان پیدا نشد هر چند خاکش بیختم

مایه دیریم عرفی عشوه در کعبه نیز
مدتے یار نجها از پرده می انگیختم

گلی ناچیده بوی ناکشیده زین چمن رفتم
بتلخی رفتم اینک در میان این سخن رفتم

بدنیا نیست بازاری مرا این سود دم از وی بس
که عریان آمدم اکنون چو رفتم بی کفن رفتم

نه کوشش های فرهادی نه سودائی زلیخائی
ازین هنگامه آخر شرمسار مرد و زن رفتم

نه یارب را جوابی مده نی یا صنم عرفی
ز دیر و کعبه حیران تا در میخانه لخت رفتم

ما دل بجان خریده و برباد داده ایم
مرغ حرم گرفته بصیاد داده ایم

سهلست با قفس دل اگر رفت سود و ست
ما مرغ گشته ایم که برباد داده ایم

یک ره بکمال تو ندیدیم که در دل
عرفی صفت از بیم تو آهی نکشیدیم

وقت آنست که افیون بشراب اندازیم
دو جهان را بیکی جرعهٔ خراب اندازیم

دلم از صوت تذروان بهشتی نکشود
گوش بر نالهٔ مرغان کباب اندازیم

ای که بر زشتی من خنده زنی باش که من
بحرم دستی و از چهره نقاب اندازیم

گل فشانند ببستر همه چون عرفی و من
مشت خس چینیم و در خانهٔ خواب اندازیم

چند ازین شمشیر غم فال کشادی بزنیم
بکمال آمده عنقا که مرادی بزنیم

چند ازین شیشه بگیریم و بریزیم بکام
یکدو جامی بکف خویش نرادی بزنیم

در نیارد که دمی عاشیهٔ غم نکند
سر دهیم این دل و با یکدل شادی بزنیم

بر دل صد ورق از یاس بپندیم گره
بکشائیم دل و فال مرادی بزنیم

عرفی از مردهٔ آلوده پریشان شده ایم
دست در دامن پاکیزه نهادی بزنیم

ما ره نشین مردم دیدار دوستیم
سنگی کشیم حیف که غمخوار دوستیم

هر دم خیال بازی و فکر کرشمه ام
دشمن ترش خاطر آزاد دوستیم

ای نوحه سنج ناله بزردی لب که ما
نازک دلان گریهٔ بسیار دوستیم

ما میگزیم شهد ریارانه زهد را
تسبیح دشمنیم نه زنار دوستیم

در عجز لذتیست تو در کار خویش باش
ما تشنهٔ شهادت و زنهار دوستیم

ای عندلیب گلبن دستان سرا که من
منصور نغمهٔ رسن و دار دوستیم

دیوان عرفی

اول از آنست که ما بقدم آشنا شویم
تا لابک سر براه کعبه کنند آشنا شویم

ولد
قدح و سبو لبالب خراب گوشده باشیم
اگر ملک شوم و شراب گوشده باشیم

بزم عیش روم تا کی مصیبت شیون
خراب نوحهٔ چنگ و رباب گوشده باشیم

خنده و دیده نگاهی ترا زین چه تفاوت
شکنجه خوارد و صبح و شتاب گوشده باشیم

غبار کوچهٔ عشقم زدائم چه فشانم
عجب پرستان آفتاب گوشده باشیم

چه شد که اهل ثوابم همه دهند بدوزخ
شریک لذت اهل عذاب گوشده باشیم

زجرم عشق کنند از سوال روز قیامت
بصد کتاب سخن نیچ باب گوشده باشیم

عرفی

ما ملامت زدگانیم که در گوشهٔ غم
آتش دل همه از داغ هم افروخته ایم

کی بر اهل کرم روی طلب زود کنم
ما که از جرعهٔ جام کرم افروخته ایم

کشته ایم از سخن پیر مغان روشن دل
بفروغ نفسش جام جم افروخته ایم

ما بهر عمکده عرفی که گذر داشته ایم
شمع مقصود ز ایمن قدم افروخته ایم

منم کز بادهٔ عشرت خروشیدن نمیدانم
بدست من مده این مے که نوشیدن نمیدانم

طبیبا از دوا بر قامت دیوانه خون من
مبر بیراهن عصمت که پوشیدن نمیدانم

من آن نیست می شوقم که گر صد سال شوق او
نماید آتش و من نیز جوشیدن نمیدانم

بریش تازگی از مرهم آسیب نمک ساید
سخی ز الماس و ز حیرت خروشیدن نمیدانم

بصد امید با کوشیدنم در دعا عرفی
ز استغنا مدان با قید کوشیدن نمیدانم

حال ما بنگر که آهوی حرم گم کرده ایم
رهبر امید را در هر قدم گم کرده ایم

میشود اسباب غم اسباب افزون گرچه ما
مایهٔ افزایش اسباب غم گم کرده ایم

چون ترنمهای مرغان بهشتی نشنوم
ما که در او فتاده و باغ ارم گم کرده ایم

طعنه کمتر زن حرم جویان ره گم کرده را
این ملامت بس که ما راه حرم گم کرده ایم

پیر ما از بستن زنار لاف کفر زد
کز عبادت پانه در دیر حرم گم کرده ایم

وله

ز معمورے تبنگم جز دل ویران نمیخواهم
چو سلطان محبت ملک آباد ان نمیخواهم

کسے تا کے پریشان جنبش و سر در هوا باشد
دگر یار جنونم عقل سر گردان نمیخواهم

رفتیم و توبه کرده ز میخانهٔ مراد
میل قدح بآن لب میگون گذاشتیم

رفتیم در زمانه ز غم نامهای تو
نشنودهٔ غم تو بجنون گذاشتیم

رفتیم و انتقام ستمهای غیر را
با عادت طبیعت گردون گذاشتیم

رفتیم عرفی از چمن وصل ناامید
در دل هوای آن قد پرسوز دون گذاشتیم

منم که بهر دل اسباب داغ میدزدم
نسیم گلشن غم در دماغ میدزدم

دمی که بر نفس اهل درد میجوشم
هزار شعله ز دود چراغ میدزدم

ز بهر آنکه چکانم بکام تشنه لبان
بآستین نمک و خون و داغ میدزدم

دگر بوادی ایمن رسم دگر نه که من
ز گرد بادیه کحل سراغ میدزدم

زنم بفصل خزان عرفی از چمن بی فیض
ترانهٔ ز نواهای زاغ میدزدم

ما دست دل ز چشمهٔ بهبود شسته ایم
داغی بزهر داغ نمکسود شسته ایم

دل در دعای کام نفس بر نیاورد
زین شعله ننگ نسبت این دود شسته ایم

آسوده تر حسود که ما از ضمیر دل
اندیشهٔ زیان و غم سود شسته ایم

بستیم روی سجده ز محراب آرزو
گر دریای از در معبود شسته ایم

عرفی چه پایه عجز بهر چشمه برده ایم
تا لوح دل ز بود و زنا بود شسته ایم

از بس که روی گرم بهر سو گذاشتیم
صد داغ شعله خیز دران کو گذاشتیم

از شرم نا کسی نکشودیم دیده را
الماس فتنه در ته پهلو گذاشتیم

دلم

از زمرد ان و خوار منست آن ماه ایم
ای جان لب بسته گویا منست

لطف تو گر مجاره نه فرماید و نخجیر
سهل شمرد رایضه گویا منست

تا فاش شد ز سینه من راز عشق او
تحقیق خصوصیت من کرده ایم

دیوان عرفی

اے اہل بہشت انچہ حرت بنعیم چیست
ارمن کہ رسائم بشما لذت این غم چیست

ہم گاہ گہ کرشمہ و کیی از عشق تو نا کام
یاران مرا تازہ شود شیوہ ماتم

داغ بنم بدل دان داغ کہ باشد
لب تشنہ الملک تو تشنہ ام

یارب بہاے ذکر درد ننگ نباشد
عرفی چو در دیار درد و تو زعالم

تیغ و سر در کف ببوی عشق رفتم گفت رو
کز شهیدان عاقبت را از عدم پرکرده ایم

خوش برآ عرفی زمانی با الم خاموش باش
کز هجوم ناله آزار الم پرکرده ایم

کعبه بی ذوقست و یارانرا وداعی میکنم
مژده اهل دیررا کانجا وداعی میکنم

گر حدیث عشق کم گوئی تو با سودگان
جای منت هست تحقیق صداعی میکنم

زهر کو خون جگر کو شهد ناب و شیر چند
صبر دشوار است با رضوان نزاعی میکنم

در سماع ای شیخ موج از آستین ما بریز
در شهادتگاه او ما هم سماعی میکنم

شیوه های زاهدان گر در شمار دین بود
غم مخور عرفی که ما هم اختراعی میکنم

آن شکارم کز برای تیر سنان میروید
التماس زخم تو از لامکان میروید

حسن میگوید که من تخمی بیفشانم ولی
تا قیامت رو نمی گرم از آستان میروید

در لبم در عشق تو آن میهمان دار بلا
کز در و دیوار خیل میهمان میروید

من کیم رضوان آن جنت که در هر سو که راه
طوبی از فیض نسیم بوستان میروید

بشکنم تا قوس تسبیحی بدست آرم ولی
چون کنم با این که زنار از میان میروید

مست این دو قمم که گر مد هوشم و گر هوشمند
شکر در راز زیر لب تا مغز جان میروید

بستم ان راهی که میداند زبان و دل ولی
حیف گر بر بستن لب صد زبان میروید

پنبه الماس شد عرفی ولی محروج من
بس که هر دم نیشتی از داغ نهان میروید

منم که پاره دل در دهان غم دارم
بزیر ناصیه صد آستان غم دارم

آمد نسیم شوقی گلهای درد شگفت | این نوبهار لذت بر باغ جان مبارک

عرفی در آتش دل همجوشی و خموشی
داغ نهان مخلد قفل زبان مبارک

ردیف لام

صد مهر می نهم بلب گفت و گوی دل | تا گرد غم بشکوه نجنبد ز روی دل
دامن ببلبیل نیالاید آنکه او | در چشمه سار درد کند شست و شوی دل
بگداختیم مرهم و الماس ریختیم | آن بر مراد رحمت و این در گلوی دل
با صد غم آشناست دلم دست از و مدار | ترسم غمی عنان تو گیرد بموی دل
تا چند عمر در غم و اندیشه بگذرد | برداشتیم دست غم از زیر روی دل

عرفی بیکدو جرعه خون نجودی نمود
هرگز نخورده بود شراب سبوی دل

دردی که با فسانه و افسون رود ز دل | صد شعبده انگیز که بیرون رود ز دل
ممنونم ازین شیوه که هر جور که کردی | اندیشه نکردی که مرا چون رود ز دل
آن به که بدل ره ندهم روز سلامت | آنها که در آشوب شبیخون رود ز دل
از بس که دل سوخته ام تشنهٔ صلح است | هر جور که فردا کنی اکنون رود ز دل

عرفی ره مجنون مرو این در و نه در دیست
کز سبیده گردیدن ها سون رود ز دل

ردیف میم

تنها نشین گوشهٔ غمخانهٔ خودیم | گنج غمیم و در دل ویرانهٔ خودیم

عرفی شیرازی

ردیف قاف

عرفی سرود بزم که یاد آمدش که باز
بر روی آتش آمده چون دود در سماع

ردیف غین معجمه

چنین که آمده منظور لطف شاه چراغ
بناز گوشکن گوشهٔ کلاه چراغ

ز نور معرفت حق بشاه در سخنست
صباح طلعت خورشید و شامگاه چراغ

بروشنی شب و روز زمانه یکسانست
ازان زمانکه جهان مجلس است و شاه چراغ

فروغ ناصیهٔ روزگار اکبر شاه
که بر فروخت بدلها ز هر نگاه چراغ

غزل بدون مطلع

چراغ بتیش از نور مطلق است که هست
بچشم فقر چراغ و بچشم جاه چراغ

چراغ باشد و منظور شه بدست ادب
فلک گذاشته بر گوشهٔ کلاه چراغ

براه معرفت حق چو داشتها دی خویش
چراغ را نبرد کس به پیش راه چراغ

طواف انجمن شه چراغ راه دل است
ورای عرفی ازین انجمن مخواه چراغ

ردیف فاء

با رزمیدان ما فوج بلا بسته صف
پای فلک در میان رسم امان بر طرف

خرقه شگافان شوق بی دد و بی دام و درع
حمله فشانان شید تابع قانون و دف

جان قدیم آشتها مانده همان با شتا
وین تن حادث غذا سعدن آب و علف

چیدم و دیدم تمام آبی و تابی نداشت
میوهٔ این چار باغ گوهر این نه صدف

چندان اسیر شد دل دارستگان که گشت
شکر که شهمات تو بر روزگار فرض

صیاد غمزهٔ تو چو زه بست بر کمان
گر دید عشق ناوک او بر شکار فرض

ترسم که ترک غمزهٔ زنهار دوستت
بر شکر گوی رخنم کند زینهار فرض

از بس که قابلیت در عشق داشتم
گردم عطای حسن تو بر کردگار فرض

سنت بود ز میکده جذب نسیم می
وز در گهش بناصیه جذب غبار فرض

زان مانده ام بطاعت حق کز هوای نفس
بر گردنم نهاده طبیعت هزار فرض

انکار فرض شاهد و می فرض بر فقیه
بر ما اطاعت صنم و می گسار فرض

تا کس سوال سنت و فرض ای فقیه خیر
نازو نیاز سنت و بوس و کنار فرض

عرفی بر اهل صومعه ساغر شده که هست
بر صوفیان باده نهان کش خمار فرض

ردیف طاء مهمله

گر بگویم ز نظر دوست نهانست غلط
ور بگویم که بهر دیده عیانست غلط

شش جهت فیض پذیرا ز نظر رحمت اوست
ور بگویم که بسوی نگرانست غلط

می کشد زارم و صد گونه نمی میرمت
ور بگویم که مراد شمن جانست غلط

نیز دلدوز شهیدان همه از ترکش اوست
ور بگویم که از ان شست و کمانست غلط

جز گمان هیچ ندارم بکف از صدق خبر
ور بگویم که همین محض گمانست غلط

عرفی از هجرت خوانده چو غلط نشمارے
گوهرش گر بشناسی نه چه کانست غلط

ردیف ظاء معجمه

اگر نوخط نگشتے از گل و شمشاد چه خط
اگر نور نبودے در می و باد چه خط

اگر نه سایهٔ حسن تو بودے بر آفتاب چه خط
ز دست غمزهٔ تو بیمار و از نور شب چه خط

کمال حسن در و دن جمال در جلوه است
ز دست غمزهٔ تو بیمار و از نور شب چه خط

هزار سال نه فتنه ش در قفا ب چه خط
عنان این دل صد جا شکسته را گذار

بستم نواز شما بر بوده خراب چه خط
ز آسمان طلبیم نشان از جواب چه خط

اگر سوال غلط باشد از جواب صحیح
نشاط فانیغ و از نده عاشق است خراب

اگر ملال نیفزاید از شراب چه خط

دیوان عرفی

اگر بگوش بوا عظ نمیکند عرفی
ندیم میکده را از شب عذاب چه خط

ردیف عین مهمله

باز این دم بصد دل خشنود در سماع
دیوانه وش ز نغمه داود در سماع

رویم بروسه دلبر و قوال در سرود
دستم بدست شاهد مقصود در سماع

افشانده ام ز شیشه چین می آلوده در سماع
پیمانه سے و شنه کنایک عرش فرش

بازین چه سوزش است که خونابه میزند
چندین هزار زخم نمک سود در سماع

هنگام مروت است طپیدن بکے بخون
دیدم چو بیخبان نخوان بود در سماع

زاهد کبود زرقه دشمن بیرا عشق
گفتم بیم ز زرقه کبود در سماع

عرفی

هر حدیثی که پرسم از همت — آب رو از جواب می چکدش
آتش عشق شار دارد — که شراب از کباب میچکدش

چه کند عرفی ار نریزد اشک
از جگر خون ناب می چکدش

بعمرها نهم پا برون زخانهٔ خویش — نگاهبان خودم من آستانهٔ خویش
بهر طریق که بگذشته بی تاسف نیست — بسوز و داغ شعار عشرت شبانهٔ خویش
دران دیار دلم کرده خو ببد مستی — که محتسب کند از شعله تازیانهٔ خویش
ز مشکلات محبت نیفگنم دامی — که مرغ عقل نسازد بآب و دانهٔ خویش
نهفته سر دهم از دیده سیل خون که مباد — غم زمانه برد جدولی بخانهٔ خویش

درین بکوش که آید دولت بجان عرفی
که مرغ شوق نخواهد در آشیانهٔ خویش

دلی دارم که میجوشد ز هر مو چشمهٔ خونش — نه آن خونی که تو ان از گرستن داد بیرونش
به افسون میکند آنوده درد عافیت بخشم — بیا ای مرگ و آزادی بخش از ننگ افسونش
ز گلگون کی نهد منت بدوش کوهکن شیرین — که ساق عرش غیرت میبرد بر پای گلگونش
اگر در جلوگاه حسن آید عشق بی پرده — شود معلوم بر لیلی که لیلی بود مجنونش
نمیدانم چه امیدم بآن لبهاست میدانم — که دارد خنده بر امید من لبهای میگونش
به تیر غمزه اش نازم که صد جا بشکند در دل — بدست معجز عیسی اگر آرند بیرونش

چنان حسن قبول در ملاحت نیست عرفی را
که هر ساعت در آغوش آورد پیدا و گردونش

وه چه صیادی که هر صیدی که زخمی از تو یافت
سر بدنبال تو دارد تا بود جان در تنش

خلوتی کز نور شمع ماهبن اندوده شد
گوشهی دارد کمند آفتاب از روزنش

عرفی آن تر دامنی دارد که هنگام عذاب
آتش دوزخ بمیرد گر فشاری دامنش

گر چشانی بملک چاشنی صحبت خویش
جام می گیرد و بر باد دهد عصمت خویش

چون بخونریز خودم ساختهٔ تشنه کنون
تو هم این لطف بکن تا بکشم منت خویش

کشتهٔ ناز کجا کشتهٔ شمشیر کجا
چون نتازند شهیدان تو بر حالت خویش

تا دگر جای بدل نگذارد از غیرت
یارب آگاه شود درد تو از لذت خویش

نه ز مهر آمده ام بر سر بالین دم نزع
حیف آید که گذاری بدلم حسرت خویش

دهن خویش بهوسند و لب خود بگزید
چون دراندیشه به بینند بتان صورت خویش

عرفی از یاد می وصل برم هوش خرد
بس که بی یار دلم تنگ شد از صحبت خویش

در دل شکنی آفت صرفست نگاهش
طفلی که بدرسی کند از طرف کلاهش

طاعت برد دنیا چه تمتع برد از زهد
کز فر همادور بود تارک شاهش

ما لشکر عشقیم که تشخیر دو عالم
چون آب فرو میچکد از تیغ سپاهش

ره بر مه کنعان نگشاید خجلت بهتان
تا رد بره شکر کند محنت جاهش

شاید که بآلایش دامانش نگیرند
هستی که بدامن نگرد طرف کلاهش

از جور فلک داغ نگردد دل عشاق
این باغچه پرورده نهضت گیاهش

سهلست که از ناصیه اش نور بتابد
عرفی که در عشق بود ناصیه گاهش

در شور قیامست بود این خواب کرانش
این صبح بود یا شفق روی تو عرفی

دیوان عرفی

دل خسته ای نیست که صد داغ کنان
در مملکت حسن بود دست نشانش

زحمت مکش ای ناصح از آن زلف شکن
الماس بیاید بدل شانه نهانش

در بزم تو بوس و وصالت نتوان یافت
زخمی که ز خمیازه توان بست دهانش

فریاد که هم عرفی غمگین ز سر درد
جانانه بشهیدان تو گوید بزبانش

عرفی بنه عمامه که بی تیغ شهیدان
از گردن شهناب نیفتد بزمینش

از بس که بخون غلطد از آن شوخ چو بینم
گردان نیش آفتاب بخاکستر زینش

کمانش از پی خون ریختن بر دل گرفتم
ما چینی

سود از گرمی داغ جگرم خاکستر
اگر شب هجر ز الماس کنم بستر خویش

برز لیخا بره عشق همین طعنه بس است
که فسردست لب طفل ملامت گر خویش

عشق در پیرهن یوسف کنعانم سوخت
زان یعقوب دهم سرمه ز خاکستر خویش

بس که پروانه بود شعله نزدیک نخست
که شود آتش و خود شعله زند در بر خویش

بعد مردن بهرای باد بجای خاکم
که فشانند مصیبت زدگان بر سر خویش

عرفی از ناصح اگر منفعلم بارے شکر
که خجل نیستم آزردی غم دلبر خویش

درمانده ام بصحبت امید و بیم خویش
گه نوحه سنج خویشم و گاهی ندیم خویش

گاهی که باز شرف محک جود حاتم است
می بایدم گریخت ز نخجت لئیم خویش

هوشم فدای نکهت آن گل که تا ابد
نام بهشت کرده بند از نسیم خویش

رستم زمدعی بقبول غلط ولے
در تابم از شکنجه طبع سلیم خویش

آنکس که بے چراغ در آید بخلوتم
بنمایمش تجلے طور از حریم خویش

شکر صفای سینه کنان آشتی کنم
در ستیز اگر بشناسم غنیم خویش

اکنون مئی مغانه بعرفی حلال شد
کز بیخودی گذشت ره مستقیم خویش

بحمد الله که جان دادم بآن لعلی ز بیدادش
که از من تا قیامت لذت آن میدهد یادش

برامت شت غمناکی ازو جودم نماند دل شادم
که نتواند ز بس گرمی بنزدیک آمدن یادش

دمم مردن ز بیم آن دهد کامم که بعد از من
کند ناگه غمے ناگاهیم ره در دل شادش

مگو کز سلطنت پرویز شهرت یافت در عالم
که دارد در جهان مشهور هم جنسی فرهادش

مستی از اندازه گر بیرون رود عرفی فتد
بر دماغ خشت خم کز بوی خشت آید بهوش

تا برده ام بمدرسه و عشق درست خویش
دارم وظیفه از جگر لخت لخت خویش

مخمور خامشیم فرامش کرده ایم
هم عهدهای ساقی دیرینه سخت خویش

شاهی که ظلم را بمیانجی عنان دهد
تیغ عدوی ملک ساند بگفت خویش

مهلت بجو که پیشتر از عهد غنچگی
گل باز بسته بود ز شاخ درخت خویش

گر دولت این بود که بدرویش داده اند
باید گریستن بجم و کی را بخت خویش

عرفی هنوز مدحت دون همتان مکن
طوفان چو تند شد تو مپندار رخت خویش

پا بدامن در کش ای دل ز جهان دولت بکش
سهو کردم می کش و از دهنت منت بکش

لاف مردی مزن در انجمن باده و باش
خویشتن را چو زنان در گوشهٔ خلوت بکش

غمزه را بازو مرنجان زخم را ضائع مکن
اینک آ مژگان بلب کز کشتنم زحمت بکش

آسمانت اینکه حاکم کشته ترد امنست
آفتاب است این که بازت میکند منت بکش

شهره در عافیت عرفی قبولی نیست لیک
آستین غم بگیر و دامن عصمت بکش

شهید او که بود آب و رنگ یاقوتش
نهند خضر و مسیحا بدوش تابوتش

خوش آن سعادت مرغی که میکند در دام
کز شمهٔ تو زاوج هوای لاهوتش

ضعیف تر شود از نعمتش زیاده دهند
وظیفه خوار محبت که غم بود قوتش

شهید زلف و رخ او چو طرف جوی بهشت
برون دهد گل و سنبل ز دور تابوتش

بی بهره شهید تو که از پرسش محشر — از حیرت حسن تو بود لال زبانش
خونی که طلب میرود از خانه یوسف — عشق آورد از دیده یعقوب نشانش
زان غمزه هلاکم که اجل بهر شکارے — چون تیر ستاند بگذارد می بکمانش
دیر است که جان رفته و من گرم طپیدن — تا باز کشد لذت نظاره عنانش
فردا نکند جان بشهید ستمت صلح — از شوم دل بس که ستم رفت بجانش
من زایر دیرے که ببازیچه ملایک — جویند رهے در دل ترسا بچگانش

ولله

منم که میکنم از درد بیگرانه خویش — نگو نگوز غم آرامش زمانه خویش
فلک بچرب زبانی گدای فرصت نیست — بمدعی ندهی گوهر یگانه خویش
ز نفخ صور نه طوفان لوح بی خطر است — چرا نتاز د عنقا با شیانه خویش
بوعده گاه تو امید آنقدر بنشاند — که در دیار خود م خست شوق خانه خویش

خراب آتش رمز محبتم عرفی
که در شرار نهان می کند زبانه خویش

غزل ناتمام

کجاست تشنه دژ گان دست تا دل ریش — هزار چرخ زند بیخودانه بر سر خویش
تو هم ز تبکده آئی و طوف کعبه کنی — اگر نقاب کشایم ز حسن طینت خویش

همه ز عاقبت اندیشی اند سرگردان
من این فریب نخوردم ز عقل دور اندیش

ملک بسهو نویسد چو نامه ستمش — سترد که خون شهیدان ترا دارد شمش

کو زخم کرشمهٔ که از ذوق
برلب شود آفرین فراموش

خون جوش نمی زند ز خاکم
از کشته مکن چنین فراموش

صیدی گذرد که از خدامش
صیاد کند کمین فراموش

از نکهت او نسیم کرداست
بوی گل ویاسمین فراموش

صد شکر که صاحبان خرمن
کردند ز خوشه چین فراموش

جم گر نه مطیع امر باشد
دانسته کند مکین فراموش

دین کاش کرم جو باد ناید
دنیا شود م جو دین فراموش

از بیم شکوه برز مانم
چون گریه در آستین فراموش

مے مے کند از کرشمهٔ تو
افسر و ختن جبین فراموش

از کلک من ار غذا گرفتی
کروی مگس انگبین فراموش

یاران بکنید یاد عرفی
مے خواستمش چنین فراموش

اشبم گشت عمت عشرت فردا تو خوش
کار خود کرد بمن غم دل غمها تو خوش

گر چنین غمزه کند کاوش دل ممکن نیست
که شود خاطرم از شغل تماشا تو خوش

فرصتم نیست گه در پا تو جان افشانم
بس که می آیدم از دیدن بالا تو خوش

دیدم از زلف شکن در شکن و چین در چین
همه جا خاص تو اے دل نشین جا تو خوش

مصر گلشن ز تو اے یوسف کنعان خوش شبوست
شب یعقوب تو خوش روز زلیخا تو خوش

سحر و معجز صفت چند عطا کرده ترا ست
هم دل سامری و هم دل زیبا تو خوش

دلے عرفی خبر از ناخوشیش نیست که نیست
پایدار تو خوش و پای تمنا تو خوش

غافل که دهد بیع ابد لذت جانش
با صد هوس از دل نرود حسرت جانش

دل بهم هلاک از تو طلب کرد نگاهے
بوسے گل و یاسمین فراموش

بے بهره

روشناسی عالمم در غایت شوریدگی
می فزایند آشنایان عاقد و خویم هنوز
عمرها شد کز جهنم در بهشت آورده اند
وز غبار ظلمت عصیان سیه رویم هنوز
گرد دارو در جهان نگذاشتم عرفی هنوز
هیچ و تاب درد دارد هر سر مویم هنوز

حاشا که برق حسن بود عشق خانه سوز
بر قست حسن شعله گداز و بهانه سوز
تا کی بهانه گیری و آسودگی که هست
نا موس درد پرور و صد ها بهانه سوز
در مزرع جهان مفشان دانهٔ امید
زین دشت برگذر که زمین است دانه سوز
گفتی چه طایر است دل سینه دوست
آتش بخویش در زد و در آشیانه سوز
در خرمن زمانه زنم آتش از فغان
شوق تو جانگداز من و من زمانه سوز
چون سیل آتش آمده ام مست اشتیاق
کز بوسهای گرم شود آستانه سوز

عرفی مجو نهایت ایام دوستی
دریای عشق است محبت کرانه سوز

ردیف سین مهمله

بزم وصلت دیده ام آن شهر در جام است و بس
میشنیدم شربت لطفی همین نام است و بس
دانه می ریزد تغافل می کند و می بین نهان
شیوهٔ صیاد بی افگندن دام است و بس
جلوهٔ نازاز هزاران شیوهٔ خوبی بگشت
خوبی قامت رعنائی اندام است و بس
تا نیابی رهبری کام طلب در ره منه
کز در دیر مغان تا کعبه یک گام است و بس
شرم دارای مدعی بشناس گوهر از سفال
لب فرو بندیم اگر مقصود ابرام است و بس
عالمی مهر و محبت را طلوعی مهر نیست
کس نشان ندهد ز صبح انجا همین شام است و بس

ای عالم فراغ مروت که هست ازان
جانهای زخم خورده از پی دوان هنوز

خاکم بباد رفت سراسیمه هر طرف
میجوید از دلم غم عشقت نشان هنوز

از تیر کاری تو بجنون میطپید دل
افگنده غمزهٔ تو بیمار گران هنوز

تابوت من روان شد و بهر وداع او
جان گریه ناک میدود از آستان هنوز

عرفی اگرچه خفت بخلوت سرای خاک
بند در هم ز خویش و راه فغان هنوز

ای دل ز شوق آن مه نامهربان بسوز
تنها بگوشهٔ رود تا می توان بسوز

کردی قبول منصب پروانگی دلا
خود را زدی بر آتش و این را ز مان بسوز

این شعله در جگر نتوان پیش ازین نهفت
تا چند حفظ آه کنم کو جهان بسوز

نقسیم بکوی او مبر ای همنشین بیار
ای مست استخوان و درین آستان بسوز

آسودگی مباد که عادت کند دلا
رو یک نگاه در کش و در صد کمان بسوز

عرفی بسوز داغ گلی بر جگر و لے
تا کے بمرحمت نفرید نهان بسوز

مده تسلی ام از صلح بیمدار هنوز
که میشوم بفریبت امیدوار هنوز

مبادروز قیامت بوعده گاه بیا
که دل نشسته درانجا بانتظار هنوز

بدست بوس تو از ذوق جان برآمد لیک
نبرده زخم ازین لذت شکار هنوز

فرو گرفت در و بام دیده راحیرت
نگشته گرم نگاهم بروی یار هنوز

شوم فدای تو ای دل که جامهٔ خوبی لیک
زیاد غمزهٔ او می شکوی نگار هنوز

خزان گرفت گلستان عیش را عرفی
ندیده خرمی فصل نوبهار هنوز

آدم و دار و جمال او دلم روشن هنوز
نقش می بازد بخلوتخانهٔ آزر هنوز

بوی پیراهن و داغ پیرهن در کنعان هنوز
ورنه او مصر و دیار و بوی پیراهن هنوز

سیب سرخ و شوخ و دل کش رونق آن لب هنوز
بوستان از بهر آن سیب ذقن گلشن هنوز

بهر بیمار ان می گردد صبا در بوستان
ورنه بیمار ان ما را نیست جز دامن هنوز

سیب سرخی زین زنخدان سیب سیمین تن گرفت
حرف سنگین می کند در سیب سیمین هنوز

دانهٔ خالی بر آن عارض چو بر گلبرگ سبز
دانهٔ مشکی بر آن برگ سمن گلشن هنوز

آتش اندر خرمن صبر و دل و دین زد بهم
دود شمع و شعله و خال و خط و چین هنوز

عرفی

ای دل ز شوق آن مه نامهربان بسوز
تنها بگوشهٔ رود تا می توان بسوز

کردی قبول منصب پروانگی دلا
خود را زدی بر آتش و این را ز مان بسوز

این شعله در جگر نتوان پیش ازین نهفت
تا چند حفظ آه کنم کو جهان بسوز

نقسیم بکوی او مبر ای همنشین بیار
ای مست استخوان و درین آستان بسوز

آسودگی مباد که عادت کند دلا
رو یک نگاه در کش و در صد کمان بسوز

عرفی بسوز داغ گلی بر جگر و لے
تا کے بمرحمت نفرید نهان بسوز

صبح هزاران شب آه انتظار تیره روز
بخت بدین در شکنج ظلمت شام هنوز

بس که صیاد مرا گوشه ام و دانه نیست
دانه شد و حوصله گاهم سبز و دردام هنوز

بزم و بران تر ازگاه نشاط بخت بد
سرخ نشینند چو غنچ بر لب بام هنوز

دیده ام تر کرده و چران گل روی هنوز
آب و صبوحت نرفت و تشنه لب چو جام هنوز

شد خزان و بلبل از قول پریشان باز ماند
من همان دیوانهٔ غیچی گویم هنوز

دود شمع سحر گاه دل ما داد بر باد
آتشی اندیشه ای کو دود زا قوی هنوز

ام قدم صد کاروان مشک در بنبال ماند
من بکوی او فتاده در دنبال آهوی هنوز

صد ره افگندم گذشتم باز دیدم بر لوان عرش
فتنه در خواب است بیدار ش مکن عرفی هنوز

عرفی این گونه دل از جان مفشانی تا کی
عشق اگر سر بطلب رود دل صد پاره بیار

جمع کن هر چه پریشان ز دو عالم بیار
همین معامله با ما بس است بازار

آتش طور بشب است چنین نیست حلال
که با طبیعت ما گشته آشنا زنار

یار و دشمت ازان غمزه نخواهد بیار
تمام عمر بتسبیح کرده ام باز

اجل جان شود اهل وفا کی مکن
بجای طبیعت طفلانه دیگ زنار

از لب او بوست بهتر ازین چاره دل یافتم
من و توپیده و کوشیم خود باین قسمت

من زوار و اجل چاره دل یافتم
خنده زد و گریه و کرد زنار

ای دیوان عرفی

عرفی اندیشه مرنجان چو تو نتوانی دید
کو همان شعر تر و نام ترا زاید بیار

بادی گو ورق لاله و شمشاد ببر
هر چه در معرض باد آمده گو باد ببر

عدل کسری چه کند با فلک و قدرت جم
شکوه کز تو کسی نشنود از یاد ببر

خسرو آوردی و بستیش در قصر برو
باز گردای فلک و مژده بفرهاد ببر

ساقیا دختر رز منتظر مقدم ماست
بنشانش بسر حجله و داماد ببر

گر دلت مرده بگویم که چکن با تم گیر
نام دل بر اثر ناله فریاد ببر

تا کی ای دل ز من افسانه غم گوش کنی
شکوه پیش کسی از من ناشاد ببر

بهتر از شرم گناه است نبخشیدن جرم
تو مرا عفو مکن جرم من از یاد ببر

عرفی اندیشه مرنجان چو تو نتوانی دید
کو همان شعر تر و نام ترا زاید ببر

بلب آرام گیر ای جان غمگین یکدمی دیگر
که شاید در حریم سینه بفریبد غمی دیگر

چو گردم تنگدل شرع غمت هم با غمت گویم
که در شرع محبت کفر باشد محرمی دیگر

هم از غم تنگدل گشتم هم از شادی گرانجانم
که نماید دلم راره بسوی عالمی دیگر

گهی گردد عرقناک از حیا گاهی نمی هردم
گلستان جمالش تازه دارد شبنمی دیگر

شهید غمزه او نیستم حسرت به تیغم زد
بهل ای همدم این شیون بیا کن ماتمی دیگر

قدم چون رنجه فرمودی ببالینم مرو دردم
بغایت مشترم بر مرگ بنشین یکدمی دیگر

مشو ایمن گرت بر مسند جم دهر بنشاند
که هر دور فلک گردد مسند آرای غمی دیگر

کفن شویم بخون دیده نی در چشمه زمزم
پرستار صنم را بهتر عرفی زمزمی دیگر

برو ای غم خبری از دل آواره بیار
انچه درین سفر اند و ختی یکپاره بیار

بس بکوی جلوه کن بر مستحقان زینهار
تا دعاے بهر حسن عالم آرایت کنند

عرفی ارمائی قدم در وادی اهل خرد
صد بیابان خار خذلان تحفه پایت کنند

ردیف ذال معجمه

مجنونکه عیشش از غم لیلے شود لذیذ
حرمان بکام او چو تمنے شود لذیذ

حشمت بلند ست ولی کی رسد بصلح
کے اضطراب همچو تللے شود لذیذ

این تلخ گریه را شکر آمیزش کن سخنے
تا گریه ام چو خنده به سلمے شود لذیذ

بی تربیت شمائل حسنت کمال یافت
بے آفتاب میوه طوبے شود لذیذ

چون سر کنم حدیث تو با ذوق اهل حال
کارے کنم که لفظ چو معنے شود لذیذ

عرفی چه خوش بود که چو بوسے کنم سوال
مانند بوسه بر لبش از مے شود لذیذ

ردیف رای مهمله

گر مرد وفاے ره بازار الم گیر
رو پنجه ز الماس کن و دامن غم گیر

اسباب پریشانیت اے دل همه جمع است
دامن بمیان برزده ره راه عدم گیر

عیشے بغم دوست برابر نتوان یافت
رو کام دو عالم همه را بر سر هم گیر

ساقی هوس آموزی جام از دل ما نیست
تا وان صراحے که شکستیم ز خم گیر

خاکستر پروانه طلبگار سموم است
آخر که ترا گفت که آهوے حرم گیر

هان زلف برین صید مکش کین دل عرفی است
اے باد مسیحی ره گلزار ارم گیر

زبس که داده به عرفی عجب متاع فراغ
قرار داد که نبود اگر فراغ شود

چه گرمیست که در سر شراب میسوزد
چه آتش است که در دیده خواب میسوزد

کسی که برق محبت در و زند آتش
ز تاب سایهٔ او آفتاب میسوزد

کنونکه آتش می جمع شد با تش حسن
مپوش چهره که ناگه نقاب میسوزد

مرا چه جرم که آتش فتد بر هد و صلاح
که این متاع ز برق شهاب میسوزد

یکیست آتش و آب حیات در وقتی
که گرمی جگر تشنه آب میسوزد

ز روی گرم وفا باز میجهد برقی
که در عنان صبوری شهاب میسوزد

خدایرا بنشانید آتش عرفی
که توبه کرد ز ذوق شراب میسوزد

معلوم کز ترشح اشکی چه کم شود
آن آتشی که از دل صحیحون علم شود

گر غم شود هلاک شهیدان عشق را
در روضهٔ بحث بر سر میراث غم شود

داند غبار دردم و آسوده خواندم
یارب که چند گه بوفا متهم شود

فردا که تیغ باز کشد ز یور بهشت
آرایش مزار شهیدان ستم شود

تا صد سفال میکده آئینهٔ مراد
بی بهره آنکه در طلب جام جم شود

صد کام در دلم گذرد چون رسم بدوست
مانند آرزو که دو چار کم شود

این نشئه کس به طنبیت عرفی نشان نداد
کز سومنات خیزد و مرغ حرم شود

هر زمان در فتنهٔ خوش نامهربانی میشود
دیده غوغا برای نیم جانی میشود

عشق باغ دلکشی دارد که مرغ دل درو
گر نشیند برگ رای آشیانی میشود

گر نشیند بر گدای آستانی میشود
یک نشیند بر گدای آستانی میشود

چیست گر شاه دارد گر داری
بر سر او فتد در گدائی میشود

زیست چاره پیاری چند
در ره عشق گر پیدا میشود

در میان مردم عالم زبانی میشود
جان فدا کاهست عرفی گر چون جولان کند

گر زمین گردد عنانش آسمانی میشود
آنکه در راه طلب ماند و پائی نگشاد

گوهر اشک همان گر بجائی نگشاد
من خود از تربیت دل نگشودم دست و

تو هم این آینه کارش بصفائی نگشاد

آخر انصاف بده تا بکی از دست تو
نگشاید یکسر بند قبائی نگشاد

آنکه عشق کسی جوصله عقل کجا
شحنه راه کسی پیش گدائی نگشاد

گر گره از دل ما بهر تو بیرون نرود
سعی او در ره مقصود بجائی نگشاد

عرفی از نغمه نا امید مشو
عاقبت ناله تو هم اثری خواهد کرد

ناله تا هست بباید ز نفس کار گشود
دامن عجز بباید ز کف یار گشود

تا گریبان محبت نگشائی نگشاد
بوده گلشن ز گریبان دریده خندان

ذاتش همه خود راست ازان غیرت معشوق | در بر رخ نظارهٔ ادراک برآورد

آن گنج که جوید ز ملایک دل عرفی
از عرش فرود آمد و از خاک برآورد

هوشم بگاهی برد جانانه چنین باید | یکجرعه خرابم کرد پیمانه چنین باید
تا کرد بنا عشقت افسانهٔ هجر انرا | در خواب فنا رفتم افسانه چنین باید
از بس که غبار غم از سینه بشد رفته | تا زانوی دل گردست ایتخانه چنین باید
بیگانه بدور من رخساره کند پنهان | رنجش نتوان کردن بیگانه چنین باید
نادیده جمال او مهرش زدلم سر زد | تا کاشته می روید این دانه چنین باید
می بینم و می جویم می چینم و می ریزم | میخندم و می گریم دیوانه چنین باید

در خون جگر عرفی می غلطد و میسوزد
در آتش خود در قصد پروانه چنین باید

کی دلم شاد از می ناب و نوائی نی شود | آن که از غم شاد گردد شاد از نیها کی شود
هر کرا سیماب غفلت ریخت آسایش بگوش | کی دلش را چشم باز از نعره یا حی شود
گرد ره رو متفق گردند در راه خطر | کاروانی جمع گردد چون دو منزل طی شود
زاهد بیهوده گورا مانع از میدان مشو | گوش کی تا بر سر دستان و مم و زیر شود
آنکه جوید سربلندی در مصیبتهای عشق | مشت خاکی بر سرش ریزم که تاج کی شود
از نگاه گرم و دشنام لب میگون او | نوش بر لب هر گرد و زهر بر دل می شود

زین که خواهد محو شد عرفی ز دندان لب بند
میشود محو این ترنمها دلے تا کے شود

دیوان عرفی

ز نکهت گیسوی مزاج پروانه
شعله چون بیوها سے تر خایه
بس کیا باید طلاوت از پرواز
طایر شوق بال و پر اخایه
لب شاد سے بیت پیکنده
عرفی اکنون لب و گهر خایه

ز خاک ما دمیدم هم ذره پرتو آفتاب خایه
چراغ تره شبم بی رخت نفس دزدیده است
نقاب را بکشا تا شبم چراغ شود
بداغ تشنگی آسوده ام درین وادی
که شعله از نم آب حیات داغ شود
تذرو فاخته از بس نفاق در زیور
بدان رسید که بلبل انیس زاغ شود

خوشا کسی که دم آب بی شراب نخورد
دمی که جام شرابی نداشت آب نخورد

ز نقص تشنه لبی دان بعقل خویش مناز
دلت فریب گر از جلوهٔ شراب نخورد

کسے ارادهٔ جولانِ عافیت ننمود
که زخم تیر بلا پاے در رکاب نخورد

رود بچشمهٔ حیوان و تشنه باز آید
کسے که از دم عشق تو آفتاب نخورد

چه روستائی بی مشربیست این عرفی
که توبه کرد و می از دست آفتاب نخورد

کسے بدیدهٔ ناموس خوار مے آید
که پا بسنخش ناگوار مے آید

زمانه اهل دلے نیستش نمیدانم
که بوے دل زکدامین دیار مے آید

دلے بروشنئ آفتاب خنده زند
که از زیارت شبهای تار مے آید

هزار جان گرامی بنرخ جو نخرند
بعالمے که در و دل بکار مے آید

گر از لیاقت خود شیخ آگهے یابد
ز صدر صومعه تا پاے دار مے آید

گذشت مدت همخانگی جان عرفی
ز غیر خانه تهے کن که یار مے آید

شبے که در قدم وصل یار میگذرد
بذوق گریهٔ بے اختیار میگذرد

کسے که محرم درد منست میداند
که دیده بے تم و آب از کنار میگذرد

مخواب در دل شبها که موج قافله است
که از سیکه به شبهای تار میگذرد

بهر که عرضه کنم درد خویش مے بینم
که غرقه ام من و او بر کنار میگذرد

صلاے فرصت و برهان نیستی بر لب
پیاله در کف و صرف خمار میگذرد

شکاریان طلب نقش پا صید کنند
تو مست خوابی و هر دم شکار میگذرد

وله

دل وجان هردم از هم می ربایند
قبول منت و تاثیر امید

ز کوی عشق ملک دل شکسته می آید
مسیح میرود آنجا و خسته می آید

شهید ناوک آنم که چون رود بشکار
غزال قدس بفتراک بسته می آید

زمانه گلشن عیسی کرا بیغما داد
که گل بدامن باد سته دسته می آید

هجوم درد بدانگونه بسته راه نفس
که بر لبم ز درون خسته خسته می آید

هوس همت عرفی مگر شبیخون زد
که زخم دارد و محمل نشسته می آید

کشود زلف معنبر شمال تا چه کند
نهفت چهره عاشق خیال تا چه کند

بیک دو روزه وصالش زمانه خونم خورد
هنوز دشمنی ماه و سال تا چه کند

بصمد کرشمه مرا سوخت تا خطش ندمید
هنوز کشمکش خط و خال تا چه کند

شراب حاضر و شمشیر من دعم ملول
پس دو جام دگر این ملال تا چه کند

مجال حرف سپارش نبود و بلبل بود
کنونکه یافته عرفی مجال تا چه کند

هرجا که مست و غمزه زن آن عشوه آئین میرود
دل میچکد جان میدهد هر میپرد دین میرود

از دودگاه وصل او هر شام تا غمخانه ام
آرام در خون میطپد امید غمگین میرود

گویا بعیش آباد وصل آمد نسیم مژده
کز خون دل گل میدمد در روی غم چین میرود

گر یار شادی نیست دل هر گه که نامش میبرد
بهر چه غم را بر زبان صد گونه نفرین میرود

خیز د دعای گو لبم از معبد ناقوسیان
تا خلوت حسن قبول آشوب آمین میرود

وله

بازم بطوف سبکیده احرام تازه شد
ذوقی دگر بجوهر سیماب جام تازه شد

ای اهل شهر عرفی مفروش کار خویش
بیچون شد از فرون و گران گر ارام تازه شد

زنار را نیابت تسبیح میدهد
اینک حلاوت همه دلکام تازه شد

عرفی بسی بتشنه بسی عمر ناتمام
طوفان نوح را دگر ایام تازه شد

ای بس که بر شکایت دل شان جاگزا شد
بستند پیمان بخود و آفت پیمان خودند

هم دل در شکن زلف پریشان خودند
کز دانه ریشه خود گاه در آیینه ما

دیده بر صورت خود دوخته چیران خودند
شیوه ناز و نیاز خود و با برده زیاد

بلبل باغ خود و درد و گلستان خودند
سازنبکدستی مهمان نگسلان ادب

هم حلوای تراود و گس گران خودند
لب بر نشین بکید دل مردم بگزید

عالمی کشته بهم ری و با خویش بهم
بنشم زار کسان و شکر شان خودند

هم بپایه میدردی و درمان خودند
بس که جان ارباب وفا خاک شد اندر کف دوست

هم بجان از شکر خوان نوازش گی خوان خودند
عرفی

هم بآهنگ بکف دشمن ایمان خودند

بود ند بهم گرم نگاه من و معشوق | بیگانگی آموز حیارا که خبر کرد
خلد از تو نگیرند شهیدان محبت | از جود تو این مشت گدارا که خبر کرد
در صومعه زهاد نهان باده گسارند | از شیوهٔ ما اهل ریارا که خبر کرد

عرفی بتو رندان ته خم لطف نمودند
از تیرگیت اهل صفارا که خبر کرد

گرم دعای ملک خاک رهگذر باشد | بهر کجا که نهم پای نیشتر باشد
در آفتاب طلب گشت بخت ما همه عمر | نیافت سایهٔ نخلی که بارور باشد
امید عافیت از مردنست و میترسم | که مرگ دیگر و آسود کی دگر باشد
ببال خویش منازای همانگلشن عشق | درین چمن قفس مرغ بال و پر باشد
بده بشارت طوبی که مرغ همت ما | بران درخت نشیند که بی ثمر باشد
با تش جگر تشنگان نگردد خشک | ز آب دیدهٔ مادامنی که تر باشد

تمام آتشم و نالهٔ بی اثر عرفی
فغان که دوزخیانرا کجا اثر باشد

بگو که نغمه سرایان عشق خاموشند | که نغمه نازک و اصحاب پنبه در گوشند
شکست شیشهٔ دردر پا خلید و بیخبران | هنوز میکده آشوب و عافیت کوشند
اگر ز دیر برندت بطوف کعبه مباد | امید و یاس درین کوچه دوش بر دوشند
هزار شیشه تهی گشت و تنگ حوصلگان | هنوز بیخبر از تهی پیالهٔ دوشند
چه محنت آورد آنجمع را که پیاله که تو | بریشهٔ دل شان منجلی و خاموشند
فغان که عادت عرفی که با تو دشمن جان | رهش زدی ز دلش دوستان فراموشند

بگیش اهل وفا مدعا نمیگنجد
امید و در دل و در هم هوا نمیگنجد
میان حسن و محبت یگانگیست چنان
که در میانه نیم از جدا نمیگنجد
ز بس که تنگ شد امشب گشاد نمیگنجد
ز گشتن نگه آشنا نمیگنجد
چنان ربوده مرم را هوای دردیرت
خراب رو ضه عشقم که با فضای دو کون
تذرو عافیتش در هوا نمیگنجد
ازان بگوشهٔ اسلام میدود عرفی
که در صومعه شیخ و ریا نمیگنجد
حیف است که دنیی بمگدان تو یا بند
زاغان هوس را مگس توان تو یا بند
اے گل ز صبا راه بگردان که مبادا
مرغان بنیمش ره بستان تو یا بند

گر نه دوشینه اجل بهر تو میمرد چرا
گیسوی حور پریشانی ماتم بشناخت

کشتن خلق بناز تو وصیت میکرد
ورنه کے سنبل تر گلشن جنت میکرد

بعد مردن بجهان شد زر عرفی رایج
کاش در حسن حیات اینهمه شهرت میکرد

بباغ عشق تذرو طرب حزین میرد
بکیش برهمنان آنکس از شهید انست
زز خم کفر محبت نمی برد لذت
اجل نیامده مردم که خستهٔ غم عشق
چراغ بزم یقینم نه شمع اهل دلیل
عبیر طرهٔ حورش غبار آئینه است

چو میوه خیز شود شاخ میوه چین میرد
که در عبادت بت روی بر زمین میرد
همانا است که زاهد بدر ددین میرد
دو روز پیشتر از روز واپسین میرد
که از دمیدن افسون آن واین میرد
کسے که گرد ره دوست بر جبین میرد

مزن ترانهٔ تحسین بشعر من عرفی
که شمع طبع من از باد آفرین میرد

چنانکه در چمن روضه خس نمی گنجد
زز خم ناوک درد تو لذتے گیرم
ازان دلم همه ترکان جنگجو طلبند
درآ به سینهٔ صد کوه غم نه بر دل
مگو بباغ بهشت آمی و دلکشائی بین
که بلبل دل من در قفس نمی گنجد

بباغ عشق گیاه هوس نمی گنجد
که آن بحوصلهٔ ذوق کس نمی گنجد
که در حوالے آتش مگس نمی گنجد
چنین که در دل تنگم نفس نمی گنجد

صباح و شام دران کوچه میکشد عرفی
که ترس شحنه و بیم عسس نمی گنجد

دیوان عرفی

بخرم ز غزال رمیدهٔ مقصود
که صید این دل کوته کمند خواهد شد
بگوی غم غاند وداع شربت کام
که ناگوار تر از زهر خند خواهد شد
بغم دهد مگسان امید راه مژده
که زهر خنده بانو شخند خواهد شد
ز عود قافیه عرفی غنیمت دریاب
که یار چون بپسندد پسند خواهد شد

بیا بحکم کران انتقی که مطلع
کنون ز سینهٔ عرفی بلند خواهد شد

از آن گرگ من آن عشوه خارا کم کرد
ان فتنهٔ خاتم ز دهارا کم کرد
افسانهٔ غمهای تو گوینده نبود
از درد دلم اهل عزا را کم کرد
زین غم غزلے کز شفقا هست دران زلف
گویند کرا شفقها هست دران زلف

بر روزگار من ای شمع آفتاب مخند | که در سیاهی روزم چراغها گم شد
رسید محمل عرفی بآستان بهشت | ز عیش خانهٔ جنت فراغها گم شد

تا چند بر نخیزم خرد بند توان بود | بی مستی و آشوب جنون چند توان بود
جامی بکشم تا بکی از اهل خرابات | شرمنده ز بشکستن سوگند توان بود
بی رنگ و دیوانگی پیش بگیریم | تا چند خود آرای خردمند توان بود
در ننگ فرو رفتم ز ین راحت و آرام | در دی نه بلای نه چنین چند توان بود
گر فرده الماس دمادم برسانند | صد سال بیک زخم تو خرسند توان بود
یعقوب مده دل بجگرگوشهٔ مردم | تا چند اسیر غم فرزند توان بود

وله

چو با من در سخن آن لعل آتشناک خواهد شد | بکام هر چه هست از لبش تریاک خواهد شد
هجوم عاشقان در کوی او افزود و خوشحالم | کز ین پس در هلاک دوستان بی باک خواهد شد
چه غم گر دامن پاکت بخونم گردد آلوده | که فردا هم بآب دیدهٔ من پاک خواهد شد
نیم نومید اگر دستم بود کوتاه ز دامانش | چو میدانم که در جولانگهش خاک خواهد شد
ز مست افتادنم در مسجد ای زاهد مشو رنجه | که صحن مسجدت فردا زمین تاک خواهد شد
چه چاک پیرهن می دوزی از زاهد وزین غافل | که تا دامن گریبان کفن هم چاک خواهد شد

شود سودای پابوس تو افزون در سر عرفی
درین زودی همانا بسته فتراک خواهد شد

در ملک عشق هر که شهیدش نمی کنند | گفت و شنید ماتم و عیدش نمی کنند

حسن از عمل نشانهٔ سرمست و باز گشت
نے هر که خون چکاند ز رخ شد مسار شد

جز با گریستن مژهٔ در جهان نبود
آنهم ز حرص دیدهٔ ما نا گوار شد

هر چند دست و پا زدم آشفته بر شدم
ساکن شدم سیانه دریا کنار شد

عرفی بسی ملاف که بر چرخ تاختم
مردی کنون بتاز که بختی سوار شد

کو عشق کز شمایل عقلم جنون چکد
از گریه نوش ریزد و از خنده خون چکد

لب تشنگی ز ریشهٔ چشمم کشد برون
آن قطرهای خونکه ز ریشم درون چکد

خوش دل بدانم ار بچکد خون دل ز خم
دل خون خویش می خورد از دیده خون چکد

دل نیست اینکه درد فشانست و خون چکان
دردی ز درد جوشد و خونی ز خون چکد

عرفی نگویمت بچکان خون دل ز چشم
گر سنگ صبر نیست بهل تا برون چکد

بداغ کفر و دین در کوچه و بازار می باید
بخلوت سجده در کف بر میان زنار می باید

حکایتهای هشیارانه سنجد فهم بدمستی
ولیکن نکتهٔ مستانه را هشیار می باید

بساطی کاندرو طرح دو عالم می توان کردن
بدست آورده ام اندازه و پرکار می باید

اگر در عشق صد طوفان بود مستغنی از لوحم
وگر در عافیت باشی ورق غمخوار می باید

اگر با دوست در گلشن روی ساغر گواه اوست
نسیم باده دار آشیر دستار می باید

محل تنگست زاهد گوشهٔ ویرانه می گویم
شمار سبحه و مار ابت و زنار می باید

محبت آفتاب محشر و مشکل که عرفی را
بصحرای قیامت سایهٔ دیوار می باید

دیوان عرفی

دو صد شیشهٔ خون ز داغم چکید
که در ساغر شراب از داغم نخورد

بعهدم چنان عافیت روزگار
که گر باده نخل باغم نخورد

بشاخ چنان تاج بر من گذاشت
که پروانه دود چراغم نخورد

شدم شاخ گل پاک بیحاصلی
شد امشب ز مستان پاغم نخورد

عرفی شراب از مقال

چون شد خلاص یوسف گم گشته از چاه
تا دوستان به تهنیت دشمنان شوند

ای آسمان بتازه بر انگیز فتنه‌ای
تا بوقلمسان ز جنازه کشان در برند

چون تیغ رسد هم عنقاشان شوند
تا دشمنان ز هم پی کام دلان شوند

چون شنبه چون مگس بلیم گاه نو کنند
تا نو لباس کعبه بدوشم ده ای فلک

چون بانگ برزمی زنش عنان شوند
تا زایران بتکده بانگ خوان شوند

زنگان روند در قدمم بانگ دوم
اینک رسید نفت اوان خوان هند

چون یار شد زمانه همه مهربان شوند
تا سعده ها دران همگی میهمان شوند

باران بروز حادثه یار جهان شوند

دیوان عرفی

اسای خدنگ مجال عبور همه کس
عرفی تو نیک می اعتمادی مباش

در روز بد برادر و یار و پسر مباش
با دشمنان مدار مروت که دشمنی

ساقی تو نیز ساده دلی بیش ازین مباش
بنیاد صلح کرده چو بینند ایمنی

با ذوق و در طریق عمل کامل افتقار
بی ذوق و بی عمل به قناعت قناع باش

حسن

عادت ببر ز صحبت مردم گسستن است
بعد از ترک جامه فتح نوشتن است

داروی عیسوی بقدح داشتم ولی
مشفق نداشتم که مرا در گلو کند

غسل شهید عشق بآتش مبر دنه آب
چون شعله را بآب کسی شست و شو کند

این نیمه که با دل عرفی نبرشته اند
پر صبر باید ش که بدرد تو خو کند

آن طره چون علم بسر دوش میزند
ناز سبک عنان بکف هوش میزند

زنهار هوش باش درین بزم آتشین
تا نغمه حلقهٔ بدر گوش میزند

من در نفس گدازی این عشق بدگمان
قفلم هنوز بر لب خاموش میزند

ای خاک مست شو که ز غیرت امام شهر
سنگی بجام رند قدح نوش میزند

در صید گاه غمزهٔ او تا بروز حشر
امید در میانهٔ خون جوش میزند

عرفی با هل هوش حرامست جام درد
عشق این صلا بمردم بیهوش میزند

در رهِ سودای او فرزانه در خون میرود
آشنا بر برگ گل بیگانه در خون میرود

ساغرِ آسودگان غلطد چو مستان در خمار
میکشانِ عشق را پیمانه در خون میرود

بسکه خون آلوده خیزد دود از شمع دلم
در هوای محفلم پروانه در خون میرود

از بر دنِ لب ندانم چون شود لیک آگهم
گر ته دل با لبم افسانه در خون میرود

گریه در خواب و جگر ریش مژگان در دماغ
نالهٔ مستور و نفس مستانه در خون میرود

از نگاه گرم عرفی دیده مالا مال بود
گریه زد موجی و آتشخانه در خون میرود

بجهان چه کار سازم که بساختن نیرزد
بگدام ملک تازم که بتاختن نیرزد

دیوان عرفی

ز اخوان غم آخر ام بجویم تو انگشت
سر کش غم و فرقت بود و در ویش نماند

ولہ

بگرفت شفالفت دل سوخته بر کرد
این حرف دل آشوب علاوشمن لب کرد

بلهانه آفات قدر ساخته بودم
این عقل فضول آمد و تخلیق خبث کرد

غمناک پسین زین دو از راه که ایام
تاراج گر غم تر ایش نقب کرد

با دختر ز عیب نه عقد حرام است
اورا که مراحرت این نکته عجب کرد

صوفی بکرامات دگر فتنه شد امروز
کو کوزه فاخته تا نیز دو آنرا طلب کرد

در جامهٔ معشوق دلم طرح نمودم
با سبحه مرا گفت که علم و ادب کرد

ای خاک بر آن سخن ران اصل و نسب کش
کو نطق فاخته تا نیز دو آنرا طلب کرد

تا نشانی هست در راه از سم گلگون فیض
با نگ برشد نیز جان زن تا سبکبازی کند

با هوسناکان نفاق آمیز دارم صحبتے
عندلیب قدسی از راغان هم آوازے کند

دین اگر اینست کین جمع پریشان زا بود
برهمن بر اهل دل شاید که طنازی کند

راز عشق از این تراوش میکند از بس مرنج
گر بود روح الامین محرم که غمازی کند

صحبت بیگانه بند دست شوخیهای عشق
عشق را در پرده برتا با دلت بازی کند

فرخ شادی را بخون افگند دیگر دل کجاست
کافرین بر دست و تیغ عرفی غازی کند

چو مرغ سدره که در آشیان بیاساید
بچین سنبل زلف تو جان بیاساید

برانم از در یاراے ادب که یکچندے
ز ننگ بوسه ام آن آستان بیاساید

ز رشک حوصله ام آسمان بود دل ریش
کز شمه که دل آسمان بیاساید

مکن هلاک بهاز یچه ام بزن زخمے
که خون چکان لبم از الامان بیاساید

مبر بباغ بهر سوے گلخنم کانجا
ز بوے سوختگی مغز جان بیاساید

دلش که مانده شود آسمان در آزارم
هزار سال پس از من جهان بیاساید

چنان بجانم دل در غمت کنم شیون
که کشتگان غمت را روان بیاساید

فغان که تلخ سرشتند پیکر عرفی
نشد که زاغی ازین استخوان بیاساید

آواره دلے کو روش خیر نداند
پر آبله پاے که ره سیر نداند

عاشق هم از اسلام خرابست هم از کفر
پروانه چراغ حرم و دیر نداند

زنهار مکاوید دلم کین مغ سرمست
آئین شرو قاعده خیر نداند

کیفیت این زمزمه را غیر نداند
کز باده دل عارف و مخمور نداند

کز عشق بجز عشق چو را اهل صدق ره نگ نداند
کز بخت نشانند و بباد شیم نگ نداند

کز ظلمت کهینه گان نمیدانند
کز شوق غستانند با شیم نگ نداند

خم مایه آسایشت الا ز شراب
بگو که صاف کشان جرعه ز ته نگ نداند

من تو الفونیسم بگو نگ نداند
در معامله بگشا بگشور نگ نداند

عیدی چنین که ما را اندوه دین ندارد
نا پدرزدل که ما را اندوه دین ندارد

دیوان عرفی

در عید قربان و در عیش و من بحسرت
در عید حسرت شهادت عید چنین ندارد
کان حسرت شهادت در سرزمین ندارد
صورت نه بندد و او کاشی در سرزمین ندارد
کو بیخبر که گلگون در سرزمین ندارد
کافر نزاست در سر و سامان چنین ندارد
او را بت است این عرض و طول نگاهت
در خلوت الهی بجا بت چنین ندارد
آنجا که دلبری بنیاز خدا نگاه کند
کس را بدان نگاه سخن در میان ندارد
آنجا که سخن بنیاز خدا نگاه کند
کس را بدان نگاه سخن در میان ندارد
آنجا که سخن بنیاز خدا نگاه کند
کس را بدان نگاه سخن در میان ندارد

بمیدانِ شهادت میبرندا ینک بصد ذوقم
بشارتها که از خاک شهیدانم بگوش آمد

ازین عهد شباب تیز رو آسایشی بستان
که آشب با یس می آید اگر امید فردوش آمد

دل شوریدهٔ دارم که هر گه بهر تسکینش
نصیحت را فرستادم پریشان و خموش آمد

خدایا کشتگان عشق را گنج دو عالم ده
که اینک در قیامت زخم مالذت فروش آمد

ندانم سلسبیلم داد یا کوثر نمی دانم
که ساقی ریخت آبی در دلم کاتش بجوش آمد

دگر هنگامهٔ آشوب صد جا چیده می بینم
مگر از بادهٔ حیرت دل عرفی بهوش آمد

دلِ مراد بگرد حصول مے گردد
دعا بکعبهٔ حسن قبول مے گردد

مگر بمرحلهٔ بے نشانے افتادم
که ره زبادیه بر عرض و طول مے گردد

نداز عرش محبت بگمرهان آنیست
که در مزار شهیدان قبول میگردد

خلاف عهد نجواهی بغیم مصاحب شو
که عافیت به نسیم ملول مے گردد

بود عطیهٔ دیوان نا امیدے بس
حوالهٔ که بگردد وصول مے گردد

خراب معرفت عرفیم که هر سخنش
بشهر قدس ادیب عقول میگردد

دل بشد فرزانه و عقل از فسون دلگیر شد
ملک شوقم را فریبت از پئے تعمیر شد

نسبت دل با خودم دیدم بسی کم مایه بود
بر جنون افزود و مشق تا قابل زنجیر شد

یافتم تعبیر رنگی چون ببالینم نشست
گرچه استغنا می حسنش مانع تعبیر شد

کیست تا گوید بشیرین گر هوائے حلوه ات
آب چشمم کوهکن داخل بجوئے شیر شد

گر ترا بیمهر گفتم شکوه مقصودم نبود
شکر درد خویشتن گفتم که بے تاثیر شد

طبیعت سبب شهرت عالیان شد
فغان از طبع نوعے نالهٔ بلبل شد

بخیر تا کرد دل نیرنگ نالو بلبل شد
زبیت نه گوشه چشمے نه چین ابروئے

اسیر من بخیبت زیاده گلگون شد
که دوشش گوهکن از لاله گلگون شد

زبیت نه گوشه چشمے نه چین ابروئے
بجیب تا کرد دل نیرنگ نالو بلبل شد

دیوان عرفی

ز اهل دوق شوق شما انجم بگشند
بهشتم بفرمند و بخوانم بگشند

دردم نرخ اگر قوم زما خواهم کرد
بهم آنست که رندان بشما بگشند

من که یکبار ز خوانم شدن ازموی سفید
جاے آنست که در عهد شبابم بگشند

چون زما شیب شبخون متوقع جان برد
دارم امید که نا وقت شبخون بخوابم بگشند

سخن درد دلم آمد که اگر گفت شود
اهل تحقیق بنا گفته جوابم بگشند

با زنیدم که انا الحق بزبان سے آرم
قوم میدان که همین دم بشتابم بگشند

عرفی از صومعه بگذار که بیرون آیم
بیک شوقم در میخانه و صل شهبا بگشند

تا نشانی

گر محبت حمله بر ناموس کفار آورد
برهمن را سبحه در گردن بیازار آورد

در میان گریه مستانه غرقم شحنه کو
تا شراب آلوده هستم بر سر دار آورد

گر خجل باشد ز ایمان لذت کفرش حرام
عابد ی گش نی لف او در قید زنار آورد

زین که عالم کفر گیرد کی در آرد سر تسلیم
گر دل شیدای موسی تاب دیدار آورد

قحط حسن چون توی بگشود برقع لاجرم
روزگار هجر یوسف را بیازار آورد

عابدان گویند شب زنده دار ی فیضهاست
کو کسی کین مژده از دلهای بیدار آورد

عجز را ذوقیست عرفی تا شدم زنار جو
ورنه کوز خمی که از دردم بزنهار آورد

دوشدل از آتشین برمش تمنا کرده بود
دیده امید راست تماشا کرده بود

جان ز شرم ناکسی داخل نمیشد در بدن
در حریم سینه کز اول غمت جا کرده بود

وصل لیلی مطلب مجنون نبود او را مدام
لذت آوارگیها دشت پیما کرده بود

ای طبیب از آه من کون و مکان در آتشست
گرد و امید اشت درد من مسیحا کرده بود

حسن را از شیوه ها گاهی بود میلی بناز
ورنه موسی مطلب صد ره تماشا کرده بود

در ملاست صبر کن عرفی که آخر فیض عشق
زین چمن گلها بدامان زلیخا کرده بود

ای گریه ریز تشنه که هلاکم نمی شود
سیلی که کرد جور و جفا کم نمی شود

صحت در آرزوی دلم ماند همچنان
از لطف او امید دوا کم نمی شود

نازم بحسن و عشق که از جام اتحاد
مستند و در میانه حیا کم نمی شود

خاصیت نیاز نگه کن که جود و دست
عالم گرفت و فقر گدا کم نمی شود

برغم توبه من چون لبت پیاله نوشد
بروی گرم تو ساقی که خون توبه بجوشد

بهای گوهر یوسف کسی خود او نشناسد
همان به است که او را کسی باد نفروشد

کسی به بندگی آرزو که در شمائل طاعت
در بهشت به بندد بروی خویش نپوشد

غبار کوچه راحت بدامنش ننشیند
لباس درد تو بر هر که روزگار بپوشد

نگویمت که مزن تیغ هجر بر دل عرفی
رضا بده که پس از مرگ در لحد بخروشد

دلم از گوشهٔ گلخن بطوف باغ آمد
مگر خزان شده وقت نوای زاغ آمد

بلبلان چمن بعد ازین که گوش کند
که عندلیب قفس دیده به باغ آمد

دلیل خانه سیاهی آفتاب این بس
که آفتاب درین خانه با چراغ آمد

مگر وظیفهٔ عرفی نداده باده فروش
که سوی صومعه مخمور و بیدماغ آمد

مگر لب تو قرین شراب میگردد
که آب در دهن آفتاب میگردد

چگونه حرف غم آرم باین حیا بر لب
که شعله میزند آنجا و آب میگردد

چنان ز رو و تو چیدم گل مراد امشب
که زهر گریه بچشمم گلاب میگردد

ز بس خیال تو آرد بجوم بر چشمم
بگرد هر مژه صد آفتاب میگردد

دلت بمن ده بروی کرشمه ریز و ببین
که از تو چون دل مردم خراب میگردد

چه اشکست ندانم بسینهٔ عرفی
که دود زخ از نفس او کباب میگردد

برهمن گیشم که صد قسم طعنه بر صحاب زد
طاق تشخانه ام صد خنده بر محراب زد

درین ماتم سرا با مصلحت بیگانه میباید شدن
که در بازار ها نیخندد و در خانه میگرید

شراب ارغوانی گر دهد ساقی قدح لبریز
که عاشق بی قدح میگرید و بستانه میگرید

ز اشکش بستر م تر شد ولی از ناز دامانش
بدان ماند که بر بیگانه بیگانه میگرید

کجا در روز محنت غمگسار کس شود عرفی
که میگرید پدر بر فرزند خویش و برادر دانه میگرید

فلک سامی و غم صهبا کسی هشیار کی ماند
فنا گلچین و با گل غنچه هم پربار کی ماند

مگو صافی به از خلوت ندانند باغ و بستانرا
درش گر باز باشد روی تو دیوار کی ماند

منم دایم صلاح اندیش کار افتادگان لیکن
چو غم رو آورد اندیشه را رفتار کی ماند

نه پندارم که گر مشفق شوم آسوده دل گردم
ولی کافتد بدست عشق بی آزار کی ماند

ز وصلت یافتم صحت بهمت بود بیمارے
کسے کاید مسیحا بر سرش بیمار کے ماند

بهار و باغ ما دست خزان و آستین دارد
درین گلشن گلے گر بشگفد پربار کے ماند

بزنار مغان بستند عرفی را میان از
میان اینچنین شایسته بی زنار کی ماند

گفت و گو عین صداع است ار چه سر گوشی بود
بعد حیرت مایهٔ آرام خاموشی بود

بادهٔ حکمت کشیدم نشأهٔ غفلت فزود
در مزاج من خود دارو بیهوشی بود

ماند اندر چون مسیحا بود در اعجاز دم
هر که او با آفتابش میل همدوشی بود

گر غرورت میدهد ره تقوی میخانه گیر
اے بسا تقوے که گردانی فراموشی بود

تا نه بندی لب نگردد صاف عرفی قابلیه
بادهٔ لاے شراب راز خاموشی بود

نگاه تلخکامان دور دارد از لعل و یارب
که آب زندگی ناگاه زهر آلود میگردد

ندانم از کدامین باده مستی میکند عرفی
که ناکامی طلب در کعبه مقصود میگردد

هر جا که هست او غمزه زن آن غمزه آئین میبرد
دل میدهد جان میکشد سر میرود دین میبرد

از وعده گاه وصل او دیر آمدم تا غمخانه ام
آرام در خون میطپد امید تمکین میبرد

کز باد عیش آباد وصل آمد نسیم مژده ام
گر خون دل گل میدهد در دی غم چین میبرد

گر یار شاد است دل هر گه که غمش میبرم
بهر چه غم را هر زمان صد گونه نفرین میبرد

خیزد دعای از لبم کز معبد ناقوسیان
با خلوت حسن قبول آشوب آئین میبرد

عرفی دهد جانرا ز جا تلقین کند بهر صنم
کین سست پیمان ناگهان بر حلقه تسبیح میبرد

تشنه لب رفتم بجنت چشمه کوثر نبود
شعله ئ رفتم بدوزخ مشت خاکستر نبود

از بهشت افسانها میرفت کانجا در دل
رفت و ندانستم کی غیر از غم دیگر نبود

هرگز از بهر پریدن مرغ جان کوشش نکرد
بود پایش بسته آخر بی نصیب از پر نبود

عشق بت ورزیده ام عیبت مدید ای زاهدان
گر دل بسیار گشتم مطلب دیگر نبود

سینه بر تیمار دل پر شعله عرفی تا بکی
هیچگه بیمار دل را بالش و بستر نبود

بنازم شیشه می را که خوش مستانه میگریند
سر خم کرده و در دامن پیمانه میگریند

کسی کش کام دل شد آشنای لذت ماتم
چنان گریند کز نوحه سرای گریه افسانه میگریند

دل خود را بآن خوش میکنند حسرت کش دنیا
که خلق جهان در یک مصیبت خانه میگریند

آنها که آهوان حرم را کنند صید
در آرزوی ناوک صیدافگن من اند

منمای زاهدا ور اهل ندامتم
آنانکه رهبر اند ترا رهزن من اند

امشب که روی خلوتم از شمع وی لست
خورشید و مه وظیفه خور روزن من اند

تا دارم از جمال تو گلشن فروز عشق
طوبی و سدره خار و خس گلخن من اند

عرفی نوای نوحه برآرم که اهل درد
بهر تماشا ده منتظر شیون من اند

گر خدایار دلنواز نداد
بنوازش مرا نیاز نداد

آنکه خوے پلنگ داد مرا
دل و طبع زمانه ساز نداد

دردم افزود و روز کوته وصل
که سزای شب دراز نداد

چون نجودوست دارم که فلک
یک نشیب مرا فراز نداد

سیم قلب حیات ازو ست
چرخ دانم گرفت و باز نداد

تا بنازم کشد در آخر کار
اولم چون بچشم باز نداد

بس که عرفی بزدق شهرت داشت
قلب او را کسے گداز نداد

خوش آنکه حیرتم از جلوهٔ جمال تو باشد
هجوم گریه ام از بادهٔ وصال تو باشد

چنین که حسن ترا فتنه دوست کرده ندانم
برای اهل قیامت چه در خیال تو باشد

بوصل چون بگذارد ز حسرت تو منزاست
که مانع نگهش هم انفعال تو باشد

ز ضعف خویش ملالم که امید دمی ترسم
که زنده مانم و این باعث ملال تو باشد

دم نزع چو دیدم کسی بجمال تو عرفی
مگر کسی که دل از جان کند حلال تو باشد

بعدم کی روان شوی عرفی
رو کہ دروازۂ فنا بستند

رنگ عافیت بازم دل شرمندہ میسوزد
نہ از دل گریہ میجوشد نہ بر لب خندہ میسوزد

چراغ روشنست از عشق او در مجمع ہستی
کز آواز فروغش میگدازد بندہ میسوزد

نہ تنہا عشق سوزد ساکنان ملک ہستی را
درین طوفان آتش رفتہ و آیندہ میسوزد

مکن بر عزت خود تکیہ عرفی شرط عشقست این
کہ اکثر آبروے گوہر ارزندہ میسوزد

چہ پرسیم کہ بجانب ہوائے ما چہ کند
دران چمن کہ گل آتش بود صبا چہ کند

تبسم تو کہ ناسور را دہد مرہم
بسینہ نیش زند نیش غمزہ را چہ کند

ہزار گونہ مراد محال مے طلبی
تو خود بگو کہ اجابت باین دعا چہ کند

مجو سعادت طالع دمی کہ فرصت نیست
چو سر بریدہ شود سایہ ہما چہ کند

بگو و فا نکند دوست با منش عرفی
نمیشود بوفا آشنا وفا چہ کند

زاہد بتکدۂ عشق ہر اسان نرود
دامن دل بکشد از پی ایمان نرود

شہر دل خاصۂ سلطان محبت گردید
بعد ازان عاقل تدبیر بدیوان نرود

پردہ دار تو اگر مژدۂ دیدار دہد
صد قیامت شود و کس در رضوان نرود

پا منہ بر سر بالین اسیران گاہی
ہیچ بیدرد نیاید کہ پریشان نرود

بروم بروم خنجر کہ با آن بے باکے
سایۂ مرغ ہوا بر گل و ریحان نرود

ولہ

نصیحت میکنندم دوستان کاغم بیاد زتو — بخاشاک من آتش زدن که اینجا بادمی آید
نمی آید زپرویز استماعش ورنه شیرین را — زحسرتا پاصدای نالهٔ فرهادمی آید

همانا دیده عرفی غرق زان لعل لفریب است
که می آید زبزمش باز خوش دلشاد می آید

مرا زعکدهٔ سینه داغ میروید — زبزمگاه بجنت چراغ میروید
تو پای کعبه آماده کن که در هرگام — هزار خضر براه سراغ میروید
بهشت کوکه تماشا کند که حسن ترا — زباغ لاله واز لاله باغ میروید
مسیح کوگهر آفتاب را مفروش — که از خزینهٔ ما شبچراغ میروید
هزار کعبه خراب و هزار کشتهٔ دوست — گران سلامت ازین درد و داغ میروید
هزار حسن که شعرم زراستین افشاند — که روضه روضه گلم از دماغ میروید

مگر ترانهٔ عرفی کسی بگلشن برد
که بانگ در در دستان زاغ میروید

جماعتی که بناموس و نام می نگرند — بدیر در سر زستی و جام می نگرند
بیا ببین که چه فتوی دهند در مستی — همان گروه که می را حرام می نگرند
فغان که جملهٔ فتادند در شکنجهٔ دام — کسانکه عیب اسیران دام می نگرند
بصحن دیر شنیدم زخادمان حرم — که اهل دیر بغا نرا سلام می نگرند
بطوف کعبه شنیدم زرایران صنم — همان که بر در بیت الحرام می نگرند
رموز آتش مهری که بر همن نگفت — زاهل دل شنیدم که نام می نگرند
تمام بوده بیکرف گرم و ما غافل — حکایتی که همه ناتمام می نگرند

بغیر تم کہ ز با غیر رنگ مے یابند
کہے کہ در دلم آن دلنواز میگذرد

مبر دز غیرت اگر با نعم شوی آن راز
کہ در میان من و دل چہ راز میگذرد

بدل گذشتی و با آنکہ عمر با گذشت
ہنوز دل ز بر جان بناز مے گذرد

عنان دین و دل آنجا کہ زلف و ابروی عرفی
کہ آن کرشمہ بآن ترک تاز میگذرد

جان ز شوق لبت شکر خاید
دل بدندانِ غم جگر خاید

ظن پیری مبر کہ نغمہ کام
بخت بر آب و دیر تر خاید

دل آشفتہ بخت من تا چند
جائے انگشت نیشتر خاید

آنکہ گیرد مزاج پروانہ
شعلہ چون میوہای تر خاید

بس کہ یابد حلاوت از پرواز
طائر شوق بال و پر خاید

لب شادی نمید یکخندے
عرفی اکنون لب دگر خاید

کو شور شبی کہ صحبت شادی بہم خورد
غم خون دل بریزد و دل خون غم خورد

زہر غم تو گر بکام غم بکام خضر
آب حیات ریزد و خون عدم خورد

نازم بآن کرشمہ کہ جای کباب و مے
خون فرشتہ و دل مرغ حرم خورد

زخم زجاج دوست ندارد تراوشے
گو شیشہ دلے کہ بدیوار غم خورد

گر شرح کاوکاوِ غم او رقم کنم
دود از قلم برآید و مغز قلم خورد

میجوشد م زہر سر مو چشمہ چشمہ خون
ہر گہ کہ دل بذوق شہادت قسم خورد

نامش ز لوح ہمت عرفی مدر نویس
آن تشنہ کاب خضر زجام کرم خورد

اگر لب تو نه در دل نمک فشان آید
بتازه کردن داغ نهان که پردازد

چو عشق یار هم آلوده سوزد و هم پاک
بقیمت گهر این و آن که پردازد

گر شمه گشت جهانی چنانکه دل سنجد
مگر بسوختن کشتگان که پردازد

اگر نه محرم دردی طلب کند عرفی
بجست و جوی من بی نشان که پردازد

دمم مردن ز شوق آنکه یار دلنواز آید
رود صد بار جانم با نفس بیرون و باز آید

نهان هر نامه عجزی که بنویسم بلطف او
روان ناگشته محرم با جواب ترش باز آید

زند بر کربلا صد طعنه فرداعرصه محشر
اگر نازت بآن هنگامه با این ترکتاز آید

ملائک را بداغ رشک مرغان هوا سوزد
بسوی دشت هر گه با صد اطبل باز آید

نه عرض صاحب ارا مانع نگردد همت عشقم
نیازم را نوید صد قبول از بی نیاز آید

دل معشوق را فوق است از همرای عاشق
که گر محمود را گوئی بیا ادل ایاز آید

بناز و نعمت جنت مناز اندیشه کن رضوان
که عرفی از بهشت درد با آن برگ و ساز آید

گر بخواب اجلم دیده جان گرم نشد
حال دل چیست که امشب بفغان گرم نشد

نادکی زد بدلم لیک چنان آتش دل
تیر بگذشت که پیکانش ازان گرم نشد

عرض کردند بمار روز ازل بود و نبود
جز ببال دیده ما درد و جهان گرم نشد

آه ازین شرم که افسانه از آتش شوق
آمد از دل بزبانم که زبان گرم نشد

وه چه گرمیست درین انجمن امشب که ز شرم
شمع و پروانه بهم صحبت آن گرم نشد

منم آن تشنه لب عشق که صد دوزخ درد
گشت خالی و مرا کام و دهان گرم نشد

شکوه عشق نگه کن که موی مجنون را
فلک بشعشعهٔ آفتاب شانه کند
کسی که خاکدرت را کند چو سرمه بچشم
ببین چه بی ادبها باستانه کند

جحیم باهمه اسباب سوختن عرفی
ز برق شمع تو در یوزهٔ زبانه کند

نسیم صبح چو برگ سمن فرو ریزد
جگر ز نالهٔ مرغ چمن فرو ریزد
فلک نظر بکه دارد که نیش غمزهٔ او
هزار ناوک جادو فگن فرو ریزد
اجل بصید گهٔ ناز او شود پامال
ز بس که بر سر هم جان و تن فرو ریزد
نهفته برلب شیرین اگر زنی انگشت
فسانهای غم گویکن فرو ریزد
اگر شکسته دلم آستین برافشاند
جهان غمش از هر شکن فرو ریزد
شگاف گر به دلم را رها کن از غیرت
که خوشه خوشهٔ مژگان من فرو ریزد

که لاف حوصله زد گو بیا و بین که دلم
حدیث عرفی خونین کفن فرو ریزد

آنکو چو من از عشق پریشان ننشیند
برسند توفیق شهیدان ننشیند
ای خضر شکستی بسرایت برسد خیر
کین تشنگی از چشمهٔ حیوان ننشیند
با آنکه مغانرا همگی مایهٔ شید است
در دیر مگس بر لب مهمان ننشیند
گر چاشنی شربت در و تو بیابد
هرگز مگس دل بلب جان ننشیند

عرفی برو از میکدهٔ ما که کس اینجا
این زخم دل و چاک گریبان ننشیند

کسے مے طرب در ایاغ میریزد
که زهر غم بگلوی فراغ میریزد

بکاوکاو دل خون چکان که پرواز د
اگر

دل تنگ عیش ما را که شمار دار رضوان
که هزار زخم دندان جگرش نگار دارد

سخنم ازان نباشد براهل عیش روشن
که چو باد کوچه غم نفسم غبار دارد

زمتاع شهر جنت بود آن گران تحمل
که ز عشوه چشم بندد ز کرشمه عار دارد

عرفی
ز شهید غمزه او د هد این نشانه عرفی
که هزار شمع عشرت ز سر مزار دارد

از دیده ام کدام نفس خون نمیرود
سیل هزار زهر بجیحون نمیرود

غیرت برم بشادی عالم که هیچگاه
از خلوت وصال تو بیرون نمیرود

تمکین عشق بین که باین جذبه طلب
صد گام رفت محمل و مجنون نمیرود

معراج غیرتست سر کوهکن ولی
با ور مکن که ظلم بگلگون نمیرود

معمورهٔ دلی اگرت هست باز گوی
کاینجا سخن بملک فریدون نمیرود

خیزد بکوی عشق ز دیوار و در فغان
کاینجا ندای بلبل و هم صوت زاغ نیست

در سینهٔ منست که آغشته با الم
آهی که از غمت تو بگردون نمیرود

عرفی تو خود مریز که بیداد دشمنان
زین پیش میرسید ازولت اکنون نمیرود

مرا چو در شب هجر اضطراب بگذارد
قرار در دل و در دیده خواب بگذارد

برای شربت بیمار عشق او رضوان
گل بهشت بعزم گلاب بگذارد

عطای او بکنه جلوه ها کند فردا
که رستگار ز ننگ ثواب بگذارد

دمی که شمع من آید ز انجمن بیرون
ز نور شعلهٔ حسن آفتاب بگذارد

ز اضطراب هلاک نظاره کن عرفی
که حیرت رخ ناز اضطراب بگذارد

گر نه اظهار شفق میکند از گشتن صید
خون مرغان زچه در چنگل باز افشاند

جای رحم است به عرفی که بسی بی اثر است
اشک گرمی که بشبهای دراز افشاند

آنچنان از آتش بیداد مرا می سوزد
که ستم میگذد انگشت بلا می سوزد

آنچنان آتش رنجوری و بیماری من
شعله زن گشت که امید شفا می سوزد

ناامیدی زتوام کرد بجراب نماز
که ز تاثیر دم گرم دعا می سوزد

دل گرمی است مرا از آتش عشقی که اگر
آه سردی بگشتم هر دو سرا می سوزد

اثر شعله بام دل من بین که بجای
گر بر د سایه کند بال همای می سوزد

کی دماغ تو معطر کند از بوی صفا
بزم زاهد که در و عود دریا می سوزد

رو بهر سو که کنم جلوه کند شاهد حسن
آن گلیمیست که از شوق بقا می سوزد

آتش شوق محیط دل من گشته ولی
هر سر موشده داغی مرا می سوزد

وله

آنم که تلخیم زغم افزون نوشته اند
راز دلم بسینهٔ مجنون نوشته اند

چون گم شود جنون که مسیحا زمان حسن
حرز کرشمه بر لب افسون نوشته اند

زخمی خرابی دو جهان می کند ازان
تاریخهای ناز تو بیرون نوشته اند

بر لوح زار نام شهیدان خیال تو
لذت شناس زخم شبیخون نوشته اند

آنم که ذوق درد شناسان غم مرا
سرجوش لذت غم مجنون نوشته اند

عرفی علاج تلخ دهانان هوشمند
بر نوش خندهٔ لب میگون نوشته اند

دیوان عرفی

ای نفس که در بهشت بینم
در کار گهی فیل باشد
نقشی که زخط دوستانت
بر لوح دلم دلیل باشد
ای جویم و آن وصال باشد
چون گیرم ازو مجال باشد
عمریست که عیش زندگانیست
آرایش ماه و سال باشد
گفتی گله کرده ز جورم
بستان بچنین ملال باشد

وله

نامه نوشتم از قوجای سرم این غبار دارد
راه نوشتم از دلم این چه کار دارد

چون لب فرهاد بوسد جلوه‌گاه روی را
نیم بوسی بس که بر جوی لانگه گلگون دهد

من سخنوا هم مرد و او بیهوده زحمت میکشد
لذتی کین زخم دارد صید و جان خون دهد

وه چه بزم دلکشا یست آن که اهل درد را
نالهٔ ماتم نشان از نغمهٔ قانون دهد

چون کنم ترک جگرخوردن که عشق این لقمه را
چاشنی از زهر بخشد پرورش در خون دهد

این تقاضا و تمنا از مشرب دان نه از تاثیر عشق
ز انکه یک مے نشاه نتواند که دیگرگون دهد

کی شود عرفی دلم از گریه خالی کی شود
هر مژه صد چشمه و هر چشمه صد جیحون دهد

عرض کردیم بزاهد که ریا نفروشد
کفر اندود و ه اسلام بما نفروشد

گو بنه بر سر دل منت و بسیار منه
آنکه بیمار ے دل را بشفا نفروشد

عاشق آنست که گر جان بدهد بدنامے
گر مے سینه و تاثیر دعا نفروشد

گر فروشند بهاے مه کنعان دانند
بمتاع دو جهانش بخدا نفروشد

مرد سودای محبت بود انکس عرفی
که دهد عیش ابد مفت و بلا نفروشد

دارم ز زخم غمزهٔ او لذتے که بود
اما نماند جان مرا طاقتے که بود

اکنون نمی توان طلب نیم عشوه کرد
در دم ببین که نیست مرا حرفتی که بود

حرمان ز حد گذشت و لے چهرهٔ نیاز
دارد بر استان حرم نیتے که بود

از دیدنت نمردم و نادیدنم بکشت
درد اکه دارم از تو همان اندتی که بود

بے بهره کشتگان تو من بعد از و که برد
کام شهید ناز تو هر لذتے که بود

عرفی بسجدهٔ صنم افزود در غبتم
یعنے زیاده گشت مرا طاعتے که بود

کم مباد آب و هوای چمن ما که درد | گل پژمرده از لاله تر میخندد

دل عرفی بود آن مرغ خزان پرورده
که بجلس نفس و بستن پر میخندد

اهل وفا که آتش ما تیز می کنند | چون شعله سر کشد همه پرهیز می کنند
ای پیمان حذر که غزالان مست یار | فتراک عمر عافیت آمیز می کنند
شمشیر غمزه کند شد آهنگ قتل من | کین تیغ را بخون دلگر تیز میکنند
بر خون کشته تو ملائک زنند جوش | این شهد را بهین که مگس ریز میکنند

معمور باد سینه عرفی که درد و غم
تعمیر این زمین بلا خیز می کنند

که دست در خم میزد که خون ما جوشید | که بر فروخت که در چشم ما حیا جوشید
هزار آبله از هر نفس فرو ریزد | چنین که از ته دل تا لبم دعا جوشید
ترانه که چمن را بخون گرم گرفت | که ناگذشته بر و سینه صبا جوشید
گر شمه که بر اصحاب درد می بارد | که خون گرم شهیدان هزار جا جوشید

چنان ملامت عرفی مرا پریشان کرد
که عذر معصیتم از لب قفا جوشید

مدعی باز ملولست و بلائی دارد | در کف آئینه اندیشه نمائی دارد
پرده دل بکن آرا گه شاهد وصل | زانکه هر پرده نشین پرده کشائی دارد
شرف از کعبه گراز سجده ارباب ریاست | گوشه تبکده هم ناصیه سائی دارد
رهرو عشق بپایان نبرد پی لیکن | جوشش قافله دبانگ درائی دارد

هوای بیابان فشرده مرغ اسیر گذشت
عرفی از صید فلک نرود دگر دامی دارد
این بیابیست که افشون پای دارد
عنبار نقشه سر آنجا نشسته باد
دست آرایش حسن تو شعله خیز شود
نرگس که طلعت تو تماشا کند نباد
اوقات چو دعای منی مستجاب باد
دل عرفی که تو بندی بسلسله بند نباد

ولہ

اہل وفا که آتش ما تیز می کنند | چون شعله سر کشد همه پرهیز می کنند
ای پیمان حذر که غزالان مست یار | فتراک عمر عافیت آمیز می کنند
شمشیر غمزه کند شد آهنگ قتل من | کین تیغ را بخون دلگر تیز میکنند
بر خون کشته تو ملائک زنند جوش | این شهد را بهین که مگس ریز میکنند

معمور باد سینه عرفی که درد و غم
تعمیر این زمین بلا خیز می کنند

که دست در خم میزد که خون ما جوشید | که بر فروخت که در چشم ما حیا جوشید
هزار آبله از هر نفس فرو ریزد | چنین که از ته دل تا لبم دعا جوشید
ترانه که چمن را بخون گرم گرفت | که ناگذشته بر و سینه صبا جوشید
گر شمه که بر اصحاب درد می بارد | که خون گرم شهیدان هزار جا جوشید

چنان ملامت عرفی مرا پریشان کرد
که عذر معصیتم از لب قفا جوشید

مدعی باز ملولست و بلائی دارد | در کف آئینه اندیشه نمائی دارد
پرده دل بکن آرا گه شاهد وصل | زانکه هر پرده نشین پرده کشائی دارد
شرف از کعبه گراز سجده ارباب ریاست | گوشه تبکده هم ناصیه سائی دارد
رهرو عشق بپایان نبرد پی لیکن | جوشش قافله دبانگ درائی دارد

ولہ

روی آنی که کند درد و غم از بوسه فزون دهد | آهسته تا نکند درد و فغان بانگ برون دهد
سوده الماس غم را داده ایم نشئه بزم | است لذت پیمائی کو لازمن مجنون دهد
ناقه ما هم در پی بسته بمجنون دهد | چون کند نام از نخ ناز آورد بر لب بر دهن

ناگهان عشقت گذار بر حجاب ناکسی
پرده بگشا تا ز نادانی تمنایت کنند

باغ گل پژمرده گردی وز کسی در هم مگس
من هم از غیرت گذشتم کی تمنایت کنند

پس نکوئی جلوه کن بر مستحقان زینهار
تا دعای بهر حسن عالم آرایت کنند

عرفی از بابی قدم در وادی اهل وجود
صد بیابان خارخند لان تحفه پایت کنند

طریق دلبری تو مگر پری داند
که آدمی نه بدین شیوه دلبری داند

کسی که هر بن مژگان بصد کرشمه سپرد
سزد که هر سر مویش دلبری داند

ز جان طمع ببرد یا بدل غمش بندد
کسی که عادت آن ترک لشکری داند

ادب ز چشمه لب تشنگی دهد آبم
کدام خضر بدین چشمه رهبری داند

خدا ز آنکه بدو نیک آهوان حرم
ز فر بهی نگرد یا ز لاغری داند

کسی که اینهمه جنبش در هندبی آن نیست
که شمه ز حساب ستمگری داند

ز پا در افتد و برخاستن محال بود
کسی که ره بهر وی عشق سرسری داند

بزد چگونه توان بعل آفتاب خرید
گر فتم آنکه کسی کیمیا گری داند

بران متیع حافظ روا ست چون عرفی
که دل بکاود و در و سخنوری داند

هر کرا نشاه غیرت بسلامت باید
در مصاف غم دل تاب اقامت باید

همت اندوه شدن باید اگر مرد غمی
نه دعای غم و نفرین سلامت باید

جگر تشنه و فرسودگی پای کجاست
گر کنی طی ره عشق علامت باید

تا نظر باز کنی جلوه کند دوست ولی
تا تو بیدار شوی صور قیامت باید

خوش آنکه پیش تو پرسند حال عرفی را
شکایتے بکنایت زروزگار کنند

آنانکه عمت مایهٔ افسانه نسازند
با همدمی محرم و بیگانه نسازند

افسانه مخوانید که مستان خردسوز
با مصلحت مردم فرزانه نسازند

زنار نمودم بهمه صومعه داران
تا دام رهم سبحهٔ صدانه نسازند

تا حشر سر اسیمه بهر کوچه درآیند
گر خاک مرا خشت صنم خانه نسازند

آتش بدو عالم زده از ناز دمراغم
کز حسن تو بایچه بافسانه نسازند

این سیل که بینیم نمی از طبع تو عرفی
ظلمست که از خاک تو پیمانه نسازند

غزل ناتمام

هرچند دست و پازدم آشفته تر شدم
ساکن شدم میانهٔ دریا کنار شد

جز باگریستن مژهٔ درجهان نبود
آن هم زحرص دیدهٔ من ناگوار شد

عرفی بسی ملاف که بر چرخ باختم
مردے کنون بناز که بختت سوار شد

صد غم دمی بزاید کانرا سبب نباشد
زاینهاے آفرینش غم را سبب نباشد

خوش عالمی که دردی کس کام دوست نبود
درکام دوست نبود پیک طلب نباشد

از عادت ظریفان زنهار پرحذر باش
کاندر نهاد ایشان ذوق ادب نباشد

در ملک عشق کانرا بر شب بنا نهادند
آغاز روز نبود انجام شب نباشد

گو سلسبیل و رضوان می باش دمی دهنده
در مجلس شرابی کان نوش لب نباشد

کرشمه که دگر ناخنی رساند باز
کشود گریه تلخ و هزار نهر آمد

قیاس کن که چه آمد رود بکوی حباب
که گاه گریه بسا دیده زهر آمد

بشو می دل از عافیت رمیده من
ز کوه و بادیه آوارگی بشهر آمد

مگو که بیخبر آمد بدهر عرفی و رفت
هر آنکه از عدم آمد چنین بدهر آمد

مستان عشق خانه در آتش گرفته اند
دائم قدح ز خون جگر کش گرفته اند

اینهم عنایتیست که غمهای روزگار
دنبال بیکسان مشوش گرفته اند

چون خم بته ز چاه بلا بر در سر کشند
آنانکه خو بباده بیغش گرفته اند

اینک ره گریز چه سود از گریختن
سر تا سر زمانه در آتش گرفته اند

عرفی مرید خلوتیان پیاده شو
کین قوم زین جلوه زابرش گرفته اند

تا قدم بر اثر نام و نشان خواهد بود
گوشه دامن ما وقف میان خواهد بود

سینمودند ملایک بازل عشق بهم
کین گهر دست زنی بصران خواهد بود

گر شود کون و مکان زیر و زبر در ره عشق
صورت ناصیه بر خاک عیان خواهد بود

جز ببازار قیامت دل پر خون زنهار
سفر و شید که این جنس گران خواهد بود

دیده بی نور خدا از گریه خدایا بازل
گفته بودی که بجای نگران خواهد بود

دلم آخر تماشا گه دیدار آورد
تا کی این آینه در آینه دان خواهد بود

دست فرسوده شود آخر و گم نام شوم
من گرفتم بهنرت نقد روان خواهد بود

بسر انجام جم و کی چه نهم بهیده گوش
کمترین بازی افلاک همان خواهد بود

دیوان عرفی

کسے بزمرهٔ ارباب دل ندارد راز
که تحفه ز نعیم بلائے آرد

بآب عشق بنازم که کشتی دل من
کزو بچشمهٔ او بے صفا نمی آرد

زمی شکیب که دست کرشمه بستن دوست
هنوز حسن پرے وحیا نمی آرد

بعالمی کندم آفتاب فتنه کباب
که کس پناه بظل همائے آرد

دل اجل شکنند ورنه کودمی کز دوست
کسے کرشمهٔ رزق دریائے آرد

ازان بمیکده برگشتم از حرم کانجا
هزار قافلهٔ جان صبائے آرد

بگفته شکر تو عرفی نمیشود تسلیم
بگو که رسم شهیدان بجا نمی آرد

زبهر داغ که ستان علاج می طلبند
که جام مے شکنند و زجاج می طلبند

فروغ مشعلهٔ شمع راه تیره دلان
چراغ در دل شبهای دراج می طلبند

شکوهٔ تاج شکستند و تخت مرگ زدند
زهم هنوز نهان تخت و تاج می طلبند

مبادا لذت بیمارے دل آنانرا
که اعتدال زبهر مزاج می طلبند

فغان زجلوهٔ آن هست کاهل دین بدعا
زبهر طاعت ایزد رواج می طلبند

گذر بکوچهٔ همت میان شاعر فے
که کام دل زدر احتیاج می طلبند

ما بود سر ایمه دلم در بدرے بود
اندیشهٔ دل جا نگی و دل سفرے بود

هرگاه که اندیشهٔ عنان در کف من داشت
کارم همه در کاسهٔ صاحب نظرے بود

تا آنکه نسیم او امان سیلی خورم
دایم سر من در هوس تاجورے بود

هرگاه که مژگان مرا شوق تو برداشت
گر قطرهٔ دگرد جلهٔ سر شکم جگرے بود

گر سر وبیم گریه به بینی که اشک ما
تنها نه از مژه که ز هر تار مو چکد
عشق از چنین شکنجه کند خون کائنات
آن مایه نیست کز دل سوری فرو چکد

عرفی بکاوش آمده یارب مهل که من
آنها که از دلم چکد از گفت و گو چکد

دلخستگان که بسته تدبیر میشوند
وارسته از کمند بزنجیر میشوند
بر گی ز بوستان خرابی نچیده اند
جمعی که سایه گستر و تعمیر میشوند
این ناوک از کمان که آید که هر طرف
صید افگنان نشانه این تیر میشوند
این فتنه از کجاست که مستان شیر گیر
گردن نهند و بسته زنجیر میشوند
این شاه باز کیست که در صید گاه او
مرغان بال بسته هوا گیر میشوند

عرفی چه حالتست که در شهر نخبت ما
نازاده کودکان به رسم پیر میشوند

دگر خلوت بعشرت خانهٔ خمار می باید
ز وجد صوفیان صد حقه بازاری باید
چنان با عشرت ده روزهٔ بلبل حسد دارد
که بنداری درین گلشن گل سرباری باید
خزان جور زلف او دراز افسانه دارد
همین گویم گر ین گلشن به بلبل خاری باید
نماند یکنفس از دوستان دشمنم در دل
ولی از دوست گر خاری خلد بسیاری باید
کسی گر بهر طاعت ماند اندر کعبه یکساعت
اگر داند حساب مطلب از صد کاری باید
تمامی عمر با اسلام در دادوستد بودم
کنون میمیرم و با من بت و زنار می باید

ندانست رنگ حرفی بزبان می آورد عرفی
بدستان نفاق آلوده استغفار می باید

دیوان عرفی

آشکارا اگر م تیغ زند غیرت عشق
ازبرون پرده نه بندوز درون نکشاید
نمایم تو و لهای ملامت در بند
هرگز این سلسلهٔ غالیه گون نکشاید

عرفی آمد و گرای همنفسان کز غم و درد
بر دل ما در آشوب و جنون نکشاید

آن دل که بهجر تو ز آرام برآید
زدوش بمصیبت زدگی نام برآید
پر زهر دهد ساغر و شیرین نکند لب
آن حوصله ام گو که باین جام برآید
آتش بنهم جان بگرفتست که از تن
تا حشر اجل گر کند ابرام برآید
گر زلف تو در صومعه زنار فشاند
آوازهٔ کفر از دل اسلام برآید
مشکل که شود نغمه کشا در چمن خلد
مرغی که به پژمردگی دام برآید
ما را که بردنام ببزم تو که از ما
در مجمع ماتم زدگان نام برآید
آن سوختگانیم که گر آتش دوزخ
سنجند بداغ دل ما خام برآید

زان با تو بگویم به عرفی که مبادا
نامش بزبان تو بدشنام برآید

چند بی بهره شود دیدهٔ گریانی چند
زلف جمع آر که جمعند پریشانی چند
گل رخان محنت نایافت بیابند مگر
یکنفس چاک بپیند گریبانی چند
آنکه آماده کند پردهٔ ما کرده گناه
کے دو پردهٔ از کرده پشیمانی چند
کبریائے تو برانم که نیارد بنظر
مستے آلودهٔ آلایش دامانی چند

عرفی افسانهٔ ما گوش کنان حلقه زدند
خوان بیارائے که جمع آمده مهمانی چند

اگر فسانه شمارم وگر ترانه زنم
تو گوش دار که از روے درد میخیزد

شهید مصطرب بے خاک شد مگر بر پاست
که بے نسیم زراهِ تو گرد میخیزد

ترانه بشنو کز هزار نغمه طراز
یکی چو عرفی دستان نورد میخیزد

هنوز خسته دلم راه بر عدم میزد
که با گلوے خراشیده بانگ غم میزد

قضا هنوز نیفگنده بود طرح کنشت
که کوس بی ادبی بر درِ صنم میزد

هنوز حسن نگارے ندید بود صلاح
که ترک غمزه بدل ناوک ستم میزد

هنوز سایه نشین آفتاب حسن زرلف
گرفته دست بران زلف خم بخم میزد

بجان دوست که فصّاد غمزه نیش نداشت
که آتش از رگ بیمار یم علم میزد

بکعبه آمده عرفی ز کفر دور نبود
باین نشانه که ناقوس در حرم میزد

سراپاے وجودم در محبت حال دل دارد
ز ذوق درد هر بندم دران شور تجمل دارد

فغان از جلوه حسنے که دلهاے شهید ازا
ز رنگ آرمیده نهاے حیرانی تجمل دارد

گل امید ما را آفت پژمردگے نبود
که باغ آرزوے ما هواے معتدل دارد

بعهد حسن او گاه تبسم بینی از دلها
که گوئی مرده صد ساله در سینه دل دارد

یکی صد شد عذاب اهل عصیان از لحد عرفی
ز خون گرم دل سیلے بدوزخ متصل دارد

گر باد شوم بر تو وزیدن نگذارند
در حسن سوم روے تو دیدن نگذارند

تا سرزده شادی بدلم سوخته عشقت
این سبزه ازین خاک دمیدن نگذارند

چون بسنجید بفرهاد مرا با مجنون
که بیازیچه هر یک سخنے ساخته اند

اے برهمن بنگر معبد صوفے و ریا
کین طرف دیر بت و بر همنے ساخته اند

دل شهید غم او بود که از شهر وجود
آمد آواره که جاے دیگرے ساخته اند

حلها سوخته اند اهل بهشت از غیرت
تا شهیدان تو گلگون کفنے ساخته اند

تیر آن غمزه حلال ست ولے جمعے را
که ز دل جامه و از جان بدلے ساخته اند

لذت شعر تو عرفی بهمه عالم گفت
که ترا مائل شیرین دهنے ساخته اند

دل ما را بفسون جادوے با بل نبرد
هر که از بهر وفا جان ندهد دل نبرد

کے کسے رنگ وفا میطلبد ورنه بحشر
دست ما آب رخ دامن قاتل نبرد

بیخودے راه نماید بتو مجنون ترا
هرگز از بانگ جرس راه بمحمل نبرد

بحر غم جمله کنار ست که از خود گذرے
زورق اهل فنا منت ساحل نبرد

هر که اندیشهٔ او چشمهٔ کوثر نشود
پے بشیر پنے آن شکل شمائل نبرد

دم شمشیر بود رهگذر عشق ولے
هر که این ره نرود پے بدر دل نبرد

عازم هیچ غم آباد نگردد غم دوست
که مرا دست در آغوش حمائل نبرد

همه عدلست چرا بر من عاقل دگری
عقل کل راه باین نکته مشکل نبرد

سینه خالے مکن از درد که مرد ره عشق
که سبکسار شود بار بمنزل نبرد

عرفی آن شمع در آورد بمحفل کورا
محفلت جلوهٔ خورشید بمحفل نبرد

ما کسے را نشناسیم که غم نشناسد
نسبت بیگانه مرا آنکه الم نشناسد

من و آن غمزه که چون تیغ بیارد بمیان
ما سر خویش گرفته و مع جمله نشناسد

در دم و دیده کشاید بهمه خلق نگاه
پارسا نیست کسے کو بتو دست نشناسد

نازنینے که ز خوبان جهان طرفه بتے ست
نه بهاریست که بر وے نظر ما نشناسد

ز خم شمشیر ترا بر سر و بر دوش و کمر
نه شهیدان شهادت که ز غم را نشناسد

دل عرفی که وجودست و ز عشق تو خبر
در دو عالم ز تو و عشق تو جا نشناسد

قدح ان عرفی

دریاست بیکجو صله از همت ساقے
دریاده ز ند جام و بیاندازه نسازد

در بزم و بکے دل بکن افغان کشی آنجا
با نغمه بے شعبده و آوازه نسازد

ارام بر ازان داغ که در حالت بهبود
همسایه بداغ تو تراشش تازه نسازد

عرفی بکشان این جام بیاکه نه عیبست
گر تشنه بے چون تو بتے پیمانه نسازد

دلبران فی دل بنازند و عشق غافل میسزد
کشتگان غمزه بر معشوق در رو نیز چرا

جمله عمر عزت بر قبول کار قاتل میسزد
کشتگان از عاقلان صدیح تامل میسزد

سرو گلزار نازت بکار عجز بلبل میسزد
بلبل و جان کن ایزم قاتله بکار بلاه

باغ بدوش دل منزل میسزد

صبح تا شام گدای هم و شب تا به سحر
شکر در ویزه گذار دل درویش همند

زان بصورت بفتابند و با میزش هم
که بنجلوتگه معنے همه درپیش همند

دست این جمع پریشان بمانے کایشان
همه بیگانه خویشند و بی خویش همند

کفر و دین را بهر از یاد که این فتنه گران
در بد آموزے مصلحت اندیش همند

عرفی این نکته مجموعه احباب نویس
که محبان وفا تازه کن ریش همند

نخورم رحم دران کوچه که مرهم باشد
نشوم کشته دران شهر که ماتم باشد

خجل آن کشته که چون تیغ کشد غمزه دوست
احتیاجش بدم عیسی مریم باشد

گفت و گوهاے حکیمانه نیالاید عشق
واگذارید که این نکته مسلم باشد

عقل را کرده ام از مغلطه خاموش بلے
خرقه بے ادبانست که ملزم باشد

عرفی از گریه نیاساید طوفان برخیز
جم و کے نیست که او را غم عالم باشد

تشنه ام رطل گران خواهم گزید
آتش آتش نشان خواهم گزید

چیست از عرض متاع خود دهد
انتعاش ابلهان خواهم گزید

گر نجون خوردن دهندم اختیار
انچه بستانم ازان خواهم گزید

نفس اگر یوسف شود نیکو بود
خون گنج شایگان خواهم گزید

گفته بودم چون بدین ورشه شوم
گرگ را یوسف بجان خواهم گزید

انچه بگزینم بگیرند از من
برتر از ملک کیان خواهم گزید

این ندانستم که از بخت زبون
انچه عرفی خواهد آن خواهم گزید

فردوس شراب دارد اما
ساقے نه گلعذار ما ندارد

در خورد خمار ما ندارد
هر کس که رهین آن وصولست

پیغام نگار ما ندارد
از بس که رمیده ایم و ترسان

عرفی نه زدوست و دشمنانست
اما غم کار ما ندارد

گر عزم سفر کنند خوشش باد
جان طاقت بار ما ندارد

تا جان بهواے گل فشانیم
گل میل کنار ما ندارد

غم عقده کار ما ندارد
بیگران شب تار ما ندارد

نمکسائی کن اے عشق از برای زخم بیدردان
که زخم ما نمک سود از دم شمشیر می آید

منم آن مست عرفی کز لب شیرین طراز من
ترنم زود میرنجد تبسم دیر می آید

بندهٔ دل شوم که او خون فراغ میخورد
خدمت درد میکند نعمت داغ میخورد

طوبی و خلد عافیت می نخرم بمشت خس
زانکه تدرو این چمن طعمهٔ زاغ میخورد

از چمنے بر و نعمت برگزیده را
آنکه وظیفهٔ ثمر از همه باغ میخورد

بی ادبست موسی ام ره بدهانه بطور خود
کو لب شعله میگزد شمع و چراغ میخورد

این چمن محبتست الحذر اے بهشتیان
بوی گل بهشت را مغز دماغ میخورد

عرفی تشنه راز من مژده که گرنه ایستد
آب حیات از کف خضر سراغ میخورد

حرم پویان درے رامے پرستند
فقیهان دفترے رامے پرستند

گروهے زشت خویند اهل دانش
که زیب و زیورے رامے پرستند

ازان دعوے شیخ و برهمن ماند
که هر یک داورے رامے پرستند

برافگن پرده تا معلوم گردد
که یاران دیگرے رامے پرستند

عجب داریم ما از اهل عصیان
که دامان ترے رامے پرستند

بهر عزت که عشاق مجازے
زما خود خوشترے رامے پرستند

ز اهل درد شو عرفی که این جمع
گرامے گوهرے رامے پرستند

چون عشق بت ز کعبه بدیرم حواله کرد
تسبیح شکر گوشد و ناقوس ناله کرد

فلک چندان نشاط ما بهر صبحے نمی گیرد
که بهر عافیت گر بخشدم دل پس نمی گیرد

ندانم عرفی این نخ دودی را از کجا دارد
که از دنبالهٔ اغمهای پیش از پیش می گیرد

ز هم بخوش آمد بگو چون قوت افزون نشکند
در چمن هر گز نگردد آن سرو قامت چون نشکند

بر رهاش زن کز او دنامیست بر زبان
کز خجالت با غبان صد نخل نوخیزون نشکند

تشنه کو جام جم بر فرق نیجون دوست
بر فلک سیماب پیمایند رنگ خون نشکند

عرفی وقت آن خوش کز شراب شوق دوست
دریمان شوم تا جانم از تن بیرون نشکند

لفظ را لب بسته تا معنی کس گیرش نیابد
درد کشان همه ناموس کس گیرش نیابد

ع کس را هم دنا صور کن نیش نیابد

در سبک روحی خلل بود ندطاعت پیشگان
از مصلای ریا بر دوش کس بارے نبود

سیر کوی زاهدان کردم چها دیدم سپر سر
هیچ سر را بی کویش سنگی و دیواری نبود

باز کردم دیده را روز دیده بر باغ مجاز
مشت زاغی آشنایان بود جز خارے نبود

در تماشاگاه حسن اهل نظر بودند جمع
دیدها بکشوده و محروم دیداری نبود

بر سر خم رفتم و زاهل خرابات مغان
اولین جوش خم می بود و هشیاری نبود

از لب هر زده ام خون انا الحق میچکد
طعنهٔ نامحرم و اندیشهٔ دارے نبود

عشق بود اما دل خود میگزید و جان خویش
بود بیمارے ولے مجنون بیمارے نبود

عشق اگر غم داد جان و دل ستد عیبی مکن
تیغ اول بود و آشوب خریدارے نبود

همچو لذت در کشدم در ریشهٔ دلهاے ریش
راست گویم خون دل بود است خونخوارے نبود

داستان هستی عرفی و دعویهای او
این زمان گویا بر آمد در ازل یاری نبود

عشق اگر مرد است مرد تاب دیدار آورد
ور نه چون موسی بسی آورد بسیار آورد

تا فرید ابلهان را در متاع روی دست
آسمان پیش از تو یوسف را بباز آورد

بس که زخم غمزهٔ خوردم زمین مشهدم
خرمن خنجر بجاے بوتهٔ خار آورد

کافری دان عشق را کز شغل من گرداند
گردن روح القدس در قید زنار آورد

بگذر از دار الشفا عشق کز بهر علاج
هر نفس آید مسیح آنجا و بیمار آورد

مو بمو یم و دست شد تر سم که اسپ تیلاے عشق
یک انا الحق گوے دیگر بر سر دار آورد

اے که عرفی را مسلمان خواندهٔ او را بکاو
تا ز کفر آباد دل تبهاے پندار آورد

زان قال را زانجمن حال رانده اند | کز ردی خامشی نشود شه مسار بحث
در بحر علم گرچه هنرادار رهبری است | کشتی شبهه را نبرد بر کنار بحث
سیلاب فتنه خانهٔ دین را خراب کرد | از بسکه بر عقیده بود فتنه بار بحث
بیم است کز مباحث عامی شود حکیم | از بس که شبهه می نهدش در کنار بحث
سعی غرور بین که نبرد مباحثان | مطلب تمام گشت و همان بر قرار بحث
بگذر ز کسب علم که آلوده کرده اند | هر مطلب تمام کجا بین هزار بحث

عرفی حریف تیز زبان نیست هان فقیه
بستان پیالهٔ و مکن اندر خمار بحث

ردیف جیم فارسی

منصور وانا الحق زدن و دار رو دگر هیچ | مائیم و لبالب شدن از یار رو دگر هیچ
گر راه بمرهم کدهٔ عشق نیابی | الماس بنه بر دل افگار رو دگر هیچ
بر لوح مزارم بنویسید پس از مرگ | کای وای ز محرومی دیدار رو دگر هیچ
از کعبه گر این بار برونم بگذارند | ناقوس بدست آرم و زنار رو دگر هیچ

عرفی بغلط شهره برزقست به بینید
صد گل زده بر گوشهٔ دستار رو دگر هیچ

ردیف حای حطی

نزدیک لب رسانده شکستیم جام صلح | دشمن غیور بود نبردیم نام صلح
ناکرده صلح چشم نمودی و این هنر است | آنرا که اعتماد کند بر دوام صلح
دیر است کز زیارت ما بهره مند نیست | بت خانهٔ عداوت و بیت الحرام صلح

[illegible]

دیوان عرفی

خوشم که سوخت و کون از غمت دریں خوشتر
که کس بداغ دل عرفی از غمت کم سوخت

یک سخن نیست که خاموشی ازان بہتر نیست
نیست علمی که فراموشی ازان بہتر نیست
اینک اصحاب حرم جرعہ زنانِ نزع و صلاح
کو صلاحے که قدح نوشی ازان بہتر نیست
گرچه از ہمنفسان جملہ وفاے بینیم
آن وفا کو که جفا کوشی ازان بہتر نیست
ہست ہشیاری آسودہ دلان قابل راز
اینقدر ہست که بیہوشی ازان بہتر نیست

گفتیم عیب تو عرفی بچہ پوشیم بگو
ہر لباسش که تو می پوشی ازان بہتر نیست

صد چشمہ زہر از لب داغ دل مار نخیت
غم روغن تلخی بچراغ دل مار نخیت
ساقی چو مئی عشق تو میکرد بساغر
ہر صاف که آید بایاغ دل مار نخیت
ہر گرد ملالے که برفتند ز دلہا
عشقت ہمہ بر روے فراغ دل مار نخیت
فریاد که ہر دل که بدیوار غم او
بر کوفت سرے چون زدماغ دل مار نخیت
آبے که بنوشید خضر وہ که ز مژگان
در بادیۂ غم بسراغ دل مار نخیت
این گریه که برگشت بدل از دو دیده
صد دانۂ الماس بداغ دل مار نخیت

عرفی جگر افشان نبود نالۂ ہر دل
این برگ ز گلدستۂ باغ دل مار نخیت

ہیچ گه نالۂ من گوش زدِ آنمه نیست
وین کمندیست که از بام فلک کوته نیست
آنچنان مست جمالست که شب تا بسحر
مے کشد جام و ز کیفیت می آگه نیست
پرحذر باش که در چه نفتد یوسف دل
کاین زمین اہل ہدر اگندی بر چه نیست

دیوان عرفی

دماغ آشفته داریم و دل نام — که سر تا پای صلح و جنگ عشق است

نگس زار عرفی پروانگی سوخت
دگر نه مثل عرفی تنگ عشق است

گذشت و بر من عاجز بهین چه حال گذشت — که شاهباز بکبک شکسته بال گذشت
ز غمگساریم ای دوستان بیاسایند — که وردها ز فسون کارها ز حال گذشت
ملال عالمیان و مبدم دگر گونست — منم که مدت عمرم بیک ملال گذشت
همین بس است دلیل بقای عالم عشق — که یکشب غم او در هزار سال گذشت

بباغ طبع تو عرفی که صید تازگیست
هران نسیم که بگذشت بر نهال گذشت

غمگسارے در لباس دشمنی محبوبی است — خشم و ناز آرائش بیرون و بزم خوبی است
گر بسختے درد من ظاهر شود کین اضطراب — هم ترا روزی متاع طاقت ایوبی است
از هوس آزادم اما انچه دل را میگزد — اشتیاق یوسفی و گریه یعقوبی است
سدره آب و گل نم پرده میگردد و لے — در نهادم شعله را نشو و نما طوبی است

شرح درد ما نباشد گفتن اے عرفی خموش
زحمت قاصد مده کین داستان مکتوبی است

با مهر و با محبت و با آرزوے دوست — با ما کسی چگونه توان جست وجوے دوست
بر سنگ زد پیالهٔ خضر انکه نوش کرد — خونابه شراب و جفاے سبوے دوست
اے کفر و دین حلال کنندم که میبرم — اینک دیر و کعبه سلامی بکوی دوست
رنج مسیح و سعی اجل سود مند نیست — مائیم و صد مشام امید ببوی دوست

دیوان عرفی

بر و از صومعه و زیر مغان چون عرفی
که دران روضه کسی بو دفا نشنیده است

کشود برق وطوفان حسن عالم سوخت
متاع شادی و غم هم بخود درهم سوخت
ز دود داغ دلم دامن فلک شب کرد
بیم شعله آه خان و مان عرفی هم سوخت

فروغ حسن تو در گلشن بهشت افتاد
که برگ لاله ز گل در میان بشبنم سوخت

بلطف کاشف اسرار خضر وادی عشق
گلوی تشنه بآب حیات دزدم سوخت

جذاب سارق عشقم که جام جرعه او
دلم بگوشه نشینان عشق درس آموخت

دل آتش زده را این رمق دیدم بس
بلی بشهید ره از این رمق دیدم بس

ولـه

بیدلے کو تا ازو پرسم دل آوارہ چیست
از مزاج دل تفاوت تا بسنگ خارہ چیست

عہد پیش از خاطرم شد عشق گویا بنگرم
بیوفائی ہای بخت و شوخی سیارہ چیست

چارہ آخر ضرور است از پی تحصیل درد
من ندانم ہر کہ میداند بگوید چارہ چیست

آنکہ میدزدد نزاکت نام مرہم از نشش
کی شناسد شکر زخم غمزۂ خونخوارہ چیست

آنکہ چین آستینہا را بر ابر میکند
چون بداند ذوق چاک دامن صد پارہ چیست

عرفی اینہا با کہ گوی عشق می بازد ز تو
زود خواہی گفت کاین ہیہود گفتارہ چیست

تا روی دلفروز تو بستان آتش است
دل مرغ نغمہ سنج گلستان آتش است

یارب چہ آتشے تو کہ چندین ہزار داغ
از شعلۂ جمال تو در جان آتش است

گر ست حیرتیم ز رویت دور نیست
آتش پرست والۂ حیران آتش است

افسردہ را نصیب نباشد دل کباب
آن یابد این نوالہ کہ مہمان آتش است

اے طائر بہشت ز باغ دلم حذر
کین لالہ زار داغ گلستان آتش است

خون شہید عشق جہانرا فرو گرفت
کشتے مساز نوح کہ طوفان آتش است

مستم بجعدے کہ در و آتش جحیم
تہ جرعۂ ز ساغر مستان آتش است

افتاد دامن دل عرفی بدست عشق
یعنے کہ دست شعلہ بدامان آتش است

زخم از دہان تیغ ربودن نزاع ہاست
تسلیم کشتن و بہ طپیدن سماع ہاست

در پیشگاہ دیر و حرم ہر کجا کہ ہست
دین شکستہ و دل پر خون متاع ہاست

این نغمہ خاصہ چمن آتشین ماست
عشق تا دل پر زد و یکسوم نئی از یار نیست

آتش بر کشاے کہ وقت وداع ماست
با ورم یا بد کہ ہم موی ز یار ما وفا نیست

چون ہست زنار مغان گفتند حیف
بر من چون بست زنار مغان گفتند حیف

صد فرخ تازہ و خشوہ پیران طلب کما
جنگ گلیم تا تو دہی بحجاج ماست

کامین زمان در کاوت ان عرب نا نیست
بے تر او دی بجام و جام می آید بلب

نیست بالے کز نیرزم عشق کس پیشم نیست
خرسند از ہمت عشقم کہ در ہنگام نزع

اضطراب جان سپردن با سبکساری نیست
با سبکساری میتوانم صف را صد دشمنی

گر چہ میسوزد کسے طبع تو من دارد نیست
دیوان عرفی

انتظار روی بہار از چشم چشمہای ماست
صد تماشا ہست در گلخن اگر در گلخنی نیست

سوزن عیسی مگر در رشتہ مریم نبود
خلوتی عشقست کان را در گشادے نیست

چون ز عشقست و ز عشق آمد ہمہ عالم وجود
ہیچ کس را با ہیچ کس در کارزاری نیست

بازوی بہمن بجز در پنجہ عرفی نبود
لطف فرہاد و نمود کوہکن بیجا عشق است

ہر کہ با غیر تو در عشق تو دعوی کند
ہمچو مجنون در بیابان جنون رسوا عشق است

ہر کہ را بینی ز عشق آگاہ و بیگانہ ازوست
ہمچو مجنون در بیابان جنون رسوا عشق است

ہر کہ را بینی ز عشق آگاہ و بیگانہ ازوست
ہمچو مجنون در بیابان جنون رسوا عشق است

ہر کہ را بینی ز عشق آگاہ و بیگانہ ازوست
ہمچو مجنون در بیابان جنون رسوا عشق است

گر ز لطفم نا امید امید وارم در عتاب
گر ندارم سبحه بر کف بر میان زنار هست

شستن لوح گنه دستور ابر رحمت است
ورنه سیل اشک عذر و آب استغفار هست

ای طبیب همت احسانی که در شهر امید
نیست درمانی و در هر گام صد بیمار هست

درس معنی را کهن اوراق کس در کار نیست
دیده بکشا کین رقم بر هر ورق دیوار هست

معنی زنار بستن گر مقید بودنست
در درون خرقه روح الامین زنار هست

نیست غم گر یاسمین و سنبلم در باغ نیست
تا بر غبت بشکنم در دیده دل خار هست

عرض حبت کم دهی ارضوان که در بستان عشق
میوه تلخ و گل پژمرده در کار هست

گر دلم بشکست و خونم تلخ عرفی باک نیست
دیده زیبا آشنا و گریه بسیار هست

ز خم کاویدن بر الماس نشین کار کیست
رسم غمخواری نکو میداند این غمخوار کیست

مشتری بودن نه حد ماست در بازار دوست
چشم بستن از متاع آخر بهین بازار کیست

این وصال جاودان و این لطف افزون دلا
منتم بر دیده یک از گریه بسیار کیست

طعنه بر آتشین دست و سیان ما مزن
چون نه آگه که ناقوس که و زنار کیست

لب بدندان دست بر زیر نخ دارد مسیح
گفته ای همنشین گویا که این بیمار کیست

از شهیدان کوهپای قدسیان عرفی ترا
زهره داری بگو کز غمزه خونخوار کیست

وای که مستانه یار جعد پریشان شکست
ساغر لبریز کفر بر سر ایمان شکست

چون گل رخسار او آتش می بر فروخت
شمع شبستان گداخت رنگ گلستان شکست

چون بازاء حسن دوست خوان ملاحت کشید
در دهن زخم ما عشق نمکدان شکست

دیوان عرفی

عشق را سینه تنگ و دل آزمست ضرور
حسن نقشی است کز هر لوحی ازان بهره وراست

ولہ

نخم کز داغ محرومیم جداے نیست
میپناهیم دامنی وامید اشناے نیست

من و بهشت محبت کز آب کوثر او
بغیر خون دل در زهره بینوائی نیست

ازان بدر دو گر هر زبان گفتارم
گشوده های ترا باهم آشنائی نیست

بیا که حسن بطور دل است شعله فروز
مرا بجلوه ایمن که روشنائی نیست

غبار تنگ دلی بر جهان نشسته چنانکه
بهم پیچ گوشه ایم دل گشائی نیست

سوال ننگ و دیدار نامی کند بخشم
گناه اهل محبت بجز هوائی نیست

ز عشق غالب عرفی تو سوال کردی گفت
غم بسیست کسی را اگر چو فانی نیست

ولہ

عرفی

گر دل عنان فرصت از آغاز میگرفت
کام ابد ز طالع ناساز میگرفت

گر سایهٔ همای سعادت نمی گذاشت
کبک دری ز چنگل شهباز میگرفت

گر در کمین وسوسهٔ هشیاری کس است
جاسوس طبع خانه براندار میگرفت

گر در فریب گاه سلامت نمی غنود
صد دزد خانگی بدر راز میگرفت

پیمانهٔ غرور لبالب نمی کشید
گر ساغری ز مردم طناز میگرفت

گر میگذاشت غمزهٔ ساقی بدست صبر
از دست او پیاله بصد ناز میگرفت

یک جام بی تبسمی اکنون نمیدهد
مشتی که زهر چشم زمن باز میگرفت

عرفی ز پا فتاده همین بود در جهان
مرغی که کام خویش ز پرواز میگرفت

برو بهیچ که فکر فراغ من غلط است
غلط مکن که علاج دماغ من غلط است

نشان پای من آوارگی بجست نیافت
بدشت گم شد گیها سراغ من غلط است

ز استخوان همان باغ دوست معمور است
ترانهٔ گله آلود زاغ من غلط است

نه عندلیب چمن زارم از بهشت مگو
ز گلخن آمده ام کشت باغ من غلط است

کنونکه لذت الماس از نمک دانست
گر شمه سنجی مرهم بداغ من غلط است

حلاوتی که توان یافتن بخون جگر
شکستن هوسش در دماغ من غلط است

متاز بر اثر نور وعظ من عرفی
که پیروی بفروغ چراغ من غلط است

گر نوش و فا قحط بود نیش کفافست
امروز که مرهم نبود ریش کفافست

گر سلطنت دنیا و دین جمع نکردم
پیشانی غماه و دل درویش کفافست

ولہ

در مبند ید بر رخ رضوان — کہ ز عہد الست سائل ماست
ہر چہ روید ز کشت زار ملال — ریشۂ آن دویدہ در گل ماست
تا قیامت غبار ناکامے — پردہ باف دریچۂ دل ماست
نفس دیباچۂ سیہ روئی — شکل آئینۂ مقابل ماست

عرفی از موج غم ترا چہ غم است
موج خیز ملال ساحل ماست

بدل ز رفتن جانم چہ عیشہاست کہ نیست — نکرد جا بغمش صد صفاہیاست کہ نیست
مرا ز چشم تو ہر شیوۂ کہ باید ہست — ہمین نہفتہ نگہہای آشناست کہ نیست
ز فتنہای جمال تو ہر کہ بود رسید — کنون رسیدہ ز جنت ہمین بلاست کہ نیست
دلے کہ چشم تو بیمارش از کرشمہ نکرد — بناز بالش غم تکیہ اش سزاست کہ نیست
نہاد مرہم لطفے بدل کہ درد و جہان — بغیرت از دل چاکم ہمین وفاست کہ نیست

پس از ملال درآمد بسینہ یار و بگفت
کہ نیم جان تو عرفی چہ شد کہ جاست کہ نیست

کوی عشق است اینکہ مرغ سدرہ اینجا پر گذاشت — خوشدلی آمد کہ تاج غم ربا بر سر گذاشت
عقل دل را در طریق عشق رہبر شد ولے — تیز بینی کرد و در اول قدم رہبر گذاشت
آمد از شہر ازل با عالمے ہوش و خرد — بیوفا دل در عنان تر با فتن اکثر گذاشت
دلکشای خویش را سنجید با دل بستگے — زان کلید اینجا شکست و قفلہا بر در گذاشت
رحمت آمد تا کشاید قفل اندوہ از دلم — از کلید دوست خود بگشت خاکستر گذاشت
آتشین مرغ دلم را امید ہد صد بال و پر — در گلستانی کہ جبرئیل امین شہپر گذاشت

در روز جزا دوست شہیدان محبت
این تاج شہی جان دادن غم از سر کیان نیست

دل صاحب دردیست کہ در حالت شیون
با آہ خراشیدہ دل ما کیان نیست

آن گوہر یکتا کہ بہ بحر دگران شد
نومید مشو عرفی ازو بیچ دکان نیست

ما چند کہ از بلکہ مقصود نشان نیست
آسیب صلا از زبان با شکیب او بست

کو دشمن آشتی انگیز دوست بجو بست
ہمین عطیہ بہم حال خوشدلم دارد

کہ چہ رافت بعنوان خیر محبوبست
ستیز بساطی این تہمتین کہ بی من و تو

زمانہ ناز کش و آفتاب مجبوبست
بہ رود بیل زنگان دو نیم گردان از ہوش بیم دورنہ

زبان بکش کہ فغانیم عرفی نرطبع نازک دوست
لب از دل

دوش بختم دامنے در چنگ داشت
در گل روی نگا ہم رنگ داشت

بس کہ می شد التماس دل قبول
از تمنائے شہادت ننگ داشت

در خیالم شکر بود و شکوہ بود
نغمہ ام یارب کدام آہنگ داشت

عشق کے با جان من دشمن نبود
شعلہ با خاشاک و ایم جنگ داشت

نقشبند حسن عرفی راز بود
کز دل فرہا د نقش سنگ داشت

باز آتش غم دست در آغوش حرص ہاست
دشنام و طرب قفل کشائی نفس ہاست

جمازۂ ما تا بر ۂ کعبہ روان است
رقصان ہمہ از ذوق نوائی جرس ماست

آن چشمہ شہد یم کہ در عین حلاوت
مرغ حرم و طائر قدسی مگس ماست

داغے کہ امان جوید ازان سینۂ دوزخ
در باغ محبت ثمر نیم رسس ماست

مرغان اجابت ہمہ بریان و کباب اند
در باغ دعائی کہ نسیمش نفس ماست

ولہ

یک شمہ ز اصلاح مئی ناب گفتنی است
باز اہدان سرودے ازین باب گفتنی است

ہر گز شکست توبہ ملولم نداشتہ
این نکتہ در میانۂ اصحاب گفتنی است

اے مردم وصال غم دور ماندگان
بشنو کہ حال تشنہ بسیراب گفتنی است

نتوان بگفت و گو بحقیقت رسید لیک
افسانۂ ز گوہر نایاب گفتنی است

دیدم بخواب کان لب لعلم بکام بود
گر واقع است و گر غلط این خواب گفتنی است

ابلہ کسی عیب خود از دوست نشنود
با دوستان حکایت ازین باب گفتنی است

در آتشم درون و برون جوش میزند
این حرف در میان تب و تاب گفتنی است

دیوان عرفی

سیرابی و لب تشنگی از هم نشناسیم
اینست که آسایش ما عین عذابست

حرمان مرا شوق دهد نشاء مقصود
بس تشنه فرو مرده ندانست که آبست

گر کبک دل من نزند قهقهه ذوق
معذور همیدار که در چنگ عقابست

توفیق بهانه است اگر عازم راهی
بشتاب که سرمایه توفیق شبابست

وی پیر مغان گفت دلم سوخت که عرفی
جویای رموزست ولی بهره یابست

جز در پناه وصل دل استوار دوست
کس عافیت گمان نبرد در دیار دوست

قاتل چنین خوش است که بی رحم تر شود
از التماس دشمن و زاعتبار دوست

صد تن شهید شهرت و یکتن شهید عشق
آنهم بسعی غمزه مردم شکار دوست

هرگز بهار لطف و خزان ستم نبود
در بوستان حسن همیشه بهار دوست

بر سر کلاه عزت عشقم حرام باد
گر وقت صحبتش ننهم بر کنار دوست

عرفی بحال نزع رسیدی و به شدی
شرمت نیامد از دل امیدوار دوست

گر تکیه گاه گلخن و گر مسند جم است
رویم بروی محنت و لب بر لب غم است

ما بار نیکنامی عصمت نمی کشیم
رندی حریف ماست که بدنام عالم است

صد سیل فتنه آمد و گردی ز جا نخاست
قصر مراد ماست که موقوف یک نم است

اسلام لنگ زد در مسلمانیم بجاست
بازیچه بعبادت طفلانه محکم است

جز در کنار دوش ملامت نیارمید
این بیقرار دل که جگر گوشه غم است

عرفی تمام لاف مسلمانیست لیک
تا لب کشوده ایم بصد رنگ ملزم است

ای دل سیاه گر نکنی گریه وقت صبح
آئینه کی صورت و معنی نماید

بیدست اگر رجوع نه در چشم روشن است
اسباب عفو راجع بجا جلوه میدهد

تا نفخه نسیم نگردد ز صبح دور
این صبح کی ز انقلاب بدر صبح نور است

عرفی تو جام زهر بکش همچو ابر صبح
باران ز تیغ در گذرد همچو صبح ازم

از بس که جور کرد بدل غم که آشناست
داغم بسشت صحبت مرهم که آشناست

تا طے کنند بے ادبان وادی غرور
بیگانگی نمودہ بمحرم که آشناست

گر آشنا کسی است که اہلیتش نیست
بنمایکے ز مردم عالم که آشناست

از بس که وارمیدہ ز بیگانگان بود
بیگانہ وار میرمد آنهم که آشناست

زحمت مکش طبیب که بیمار عشق را
وارونداد عیسی مریم که آشناست

از بس که زخمهاست درین سینه اے اجل
رہ تا ابد بجان نبرد غم که آشناست

عرفی تو آشنا نشناسی طرب مجوی
محکم بعهد بستن ماتم که آشناست

لب فرو بستن ناصح گرہی برباد است
صدرہ این بست و کشادم ز لب دیاد است

گل حسن تو بود در همه جا فصل بهار
بلبل باغ تو از شوق بهار آزاد است

آدمی را ز همه چیز نفس منتخب است
در نفس منتخب آنست که با فریاد است

عرفی از توبه زمی کرد بماند محجوب
توبه رند خرابات شکست افتاده است

نعره زد عشق دریں ماتمگہ سخت
کفر نیز از کمین ما بگریخت

بس که شد ابر گریه آشبار
تخم عیش از زمین ما بگریخت

در دم نزع یار غم کردیم
نفس واپسین ما بگریخت

باز کردیم دیده بر رخ دوست
نگه شرمگین ما بگریخت

زاتش دل چراغ بر کردیم
سایه از همنشین ما بگریخت

شوق دیدار حمله آورد
ادب از آستین ما بگریخت

گر بآرام نباشد رخصت از تست
تا قیامت هم بریم منت

عهد این شوریده سر مشکن نخست گوی دوست
از کمال فرصه عاشق نجند در کفن

گر بتیغ آید و گوید که دارم بوی دوست
کس نپیچد ز عرفی هم

من ز دل پرسیده ام او دیشب سه بوی دوست
می کمانه کز او در دو شور و عشرت است

نخسب نهی قطره که کم ۱۲ نست

از حسن دوست دم نبدم سر ار گفتن است — هر چند قدر گوهر یکدانه روشنست
صد شمع سوختم که خرد پیش برد مد — پنداشتم که دیدهٔ فرزانه روشنست
ای شیخ شهر تیره دلانرا چراغ باش — دلهای ما ز گریهٔ مستانه روشنست
محرم چه آگه از الم بی نصیبی است — داغیست این که بر دل دیوانه روشنست
گفتی ز عشق غیب دلت روشنی دلے — آتش بجان و مان زده و خانه روشنست

عرفی خطای ما تو محتاج عذر نیست
عذر خطای مردم دیوانه روشنست

عهد جنش روزگار دست بر دامان اوست — صاف آتش حسن او خورشید بر دآتش است
خان و مان عالمی از آتش حسنش بسوخت — در شمار خانه سوز روز بر آتش است
بستگان عشق را بیدل بر د آبحیات — این متاع آماده بهر دست بر د آتش است

عرفی اندر عشق اگر ناقص بود افسرده نیست
صید عشق ار خام باشد نیم خورد آتش است

خون ناب آتشین ز سر من گذشته است — دین سیل آتش از جگر من گذشته است
مرغ هوای خلد م و تا پر کشوده ام — صد تیر غم ز بال و پر من گذشته است
من داده ام بعشق تو دل بر زبان خلق — دایم حکایت از خطر من گذشته است
دل صید سیر گشته کنون کار با قضاست — کار از فغان و الحذر من گذشته است
بر عیش تلخ من مبرائے مدعی حسد — سیلاب زهر بر شکن من گذشته است
هر گه که دیده ام گل روی خیال دوست — در رنگ و شمن از نظر من گذشته است
از من کجا بصحبت عرفی سزد که او — عیبش ز پایهٔ هنر من گذشته است

ای ناکستان پای زن نره دف نشست — با ساز و نوا باش پس تا هم دم دم
بشکسته عدو نامه فتح تو نوشت — دولت بخرم داد و کرم فتح از ظفر نشست
چون بشکنی از صف اعدا کمر بعالم — عالم چو یکسر و گرفتی وطن خویش
آب که دعا رست ما ز صف نشست — تو گوهر اقبال و عالم صدف نشست
در خواب شب آلوده بخون دیده خفتگان — تعبیر جز این نیست که عالم هرف نشست
این قول نه کذبست کجا دیده شناسد — آن بنده که پرورده آب و علف نشست
عرفی چه عیبگفت گران عقل ناچیز — دانسته که راه پش بدل پا شخف نشست

دیوان عرفی

هر چند که در خور و جمالت نظری نیست — حیف است که پنهان بود آن حسن لطافت
تا دختر رز دست در آغوش بر قصید — گو محتسب شهر بکن ترک خلافت
هر چند که شمشیر به بیگانه نراند — بر حوصله عشق بکش تیغ ظرافت
آلودگی از دهر نه دور نگردد — گر چشمه کوثر نکنمش صرف لطافت

در عشق چه یک گام و چه صد مرحله عرفی
تا شوق نباشد نشود طی مسافت

در دنیا یافت ز بیدردی اقبال منست — ورنه مقصود من افتاده بدنبال منست
با قضا سینه من صاف نگردد هرگز — شکوه من همه از جانب اهمال منست
هرگز از محنت ایام نبودم آزاد — فتنه همزاد من و حادثه همسال منست
آستینی که دو عالم بت و زنار در وست — گر بمعنی نگری نامه اعمال منست

عرفی اصلاح پریشانیم از یاد ببر
کانچه او بار نبود پیش من اقبال منست

تا کوکبه رحمت جاوید بلند است — بخت طلب و طالع امید بلند است
آوازه رندی بجهان پست نگردد — تا زمزمه جام ز جمشید بلند است
ما گلخنیان بس که ز بدنامی راحت — از سایه نشینان نگل و بید بلند است
چون شیوینان همدمی ما نگرفتند — از محفل ما نغمه ناهید بلند است

عرفی خبر از جلوه معشوق ندارد
با ذره بگویید که خورشید بلند است

بخت جم و کاوس عنانش بکف نست — پیش آمدن از بخت کشش از طرف نست

نظم جهان چو بوقلمونست و ریو و رنگ
افتاد در میانه گرداب کشتیم
بس عیب زاهدان مشعبد شعار کیست
من رسته‌ام بگور غم اهل کنار کیست

وله

ترک جان در ره آن سرو روان اینهم نیست
عشق اگر زر نخرد قیمت جان اینهم نیست
جز و قیمت نیم اما بقناعت شادم
کاسچه محصول زمینست و زیان اینهم نیست
با غبار آمگر از عشوه گل دل بگرفت
ورنه پژمردگی بیم خزان اینهم نیست
آخر از شعبده دلگیر شود شعبده باز
دل قوی دار که دستان جهان اینهم نیست
صفتی به ز ریانیست مگر زاهد را
ورنه چون باد بروت دگران اینهم نیست
منزل صلح میان تو دراز است فغان
ورنه در دین تو با کیش مغان اینهم نیست
شوق ما راه تماشاگه خود نشناسد
ورنه آرایش گلزار جنان اینهم نیست

خضر توفیق مگر راهبرت شد عرفی
ورنه خود رهبری نام و نشان اینهم نیست

آن فتنه که از تو مرا التماس نیست
تا هست او و بملک دلم روشناس نیست
کز خلق پاسبان متاع سلامت اند
محنت متاع ماست که محتاج پاس نیست
با گفته و مساز که گفتار پرده است
هر نکته که گفته شود بی لباس نیست
شرم آیدم براه برد بر غلط کنم
ورنه براه عشق نگس بهر اس نیست
منزل نشناس عشق گرامی بود ولے
منزل چو نیست قیمت منزل شناس نیست

عرفی بشکر نعمت غم کوتهی مکن
کز دوست و دشمنان بتر از ناسپاس نیست

او و خضر عنان گیر یکدیگر اند
کز کج روی نگذرد و نه خود را فگند
عیب کسی که با دو جهان آبنبرد چیست
کز آفتاب تا بتواند زر سیاه برد
جنباند چون سمند گذر را بصوب شعبده
سمند کز رسد بدو دست امید وا مکن
بس کز نوا بشش جرس و بانگ کاروان
سر کز نوا بشش نرسد دست بر مکن
نازم همان گروه که در کوی عاشقان
چون در وجود خود ز دو عالم نمی کنند
عرفی فغان ز دست دل ما که بعد ما
تا روز حشر بر سر دنیا نمی کنند

ترجمه عرفی

بر دل یوسف غمی درج ز زندان برخی است
گر پریشانی فغان آریم گنعان برخی است
وه که بالهای من افوده از افغان نگرد
قفسی از هم فرو ریزد چو جولان برخی است
با غبان عشق را دعوی بر رضوان گفت خیز
عشق نا ساز م که گوشاه حسن در بزم ازل
تا دهم باغ نگاشا دم بر رضوان برخی است
بهر دل نقطه گر داد بهایمان برخی است
بی نیازی کن که گر دل نیست در کونین هیچ
دام را در یوزه تا نگرفت انسان برخی است
تا دل تخت آرزی از کشتگان عشق سوخت
یک دردی از شهادت کامران برخی است
شب با وج غم نبی رد وبیل عرفی تنها
کین خط از موج سلامت بود طوفان برخی است
در مملکت عشق نشیم مخالفت
صد شکر کز اقبال غم دشمن شاد نیست

عرفی از پرده برون شو که جهان گلزار است
این تماشا بر پرده پندار کجا است
گر بدانم که گشاینده این راز کجا است
کام اول بدرستم ز در طالش
آنکه دانند که کم گوید و خوش گوید
آخر ان ده دو نیابجوی که بفروش

بعیب جوئی مجنون بدم ولے گویم
خوشا دلے که تسلی بچشم آهو نیست
چنین گلے نه ازین لاله زار و هر برست
وگرنه نیست سخن در جهان که خود رو نیست
علاج زخم نه بازوی چاره خواهت کند
سرم که همدم درد است چاره زانو نیست

زفیض طبع کسی سحر ساز شد عرفی
وگرنه چون دگران شاعرست جادو نیست

ای دل طبع مدار که بیم گذارست
وینهم قبول کن که بجان دوستدارست
تاراج عافیت نبود کار دوستان
وینهم ز دوستی است که دشمن شمارست
صد ره شکسته دلم از جور هیچگاه
نگشوده نقاب که معذور دارست

عرفی ز آه و ناله خموشے دگر بیا
تا زخمهاے سینه بناخن بکارست

هزار حسن عبادت نه زشتی عملست
متاع من دل مجذوب و مستی ازل است
یکیست نقد حکیمان و حسن نادانان
هر انچه در کتب حکمتست در مثل است
کسی که کشته تقلید آدمے سیر است
نه آدمیست همان باز آدمی مثل است
بجنگ زاهد و صوفی خوشم بگلشن او
میان بلبل و زاغ چمن همان جدل است
من از حدوث و قدم نیستم دلے گویم
نظیر عدت آینده عهد ما ازل است

قصیده نظم هوس پیشگاه بود عرفی
تو از قبیله عشقی وظیفه ات غزل است

غزلی گفته ام آن عبث گفتار کجا است
نو گلے چیده ام آن گوشه دستار کجا است
یک سبوی بدر صومعه آرم که دگر
میفروشان بستانند که بازار کجا است

دیوان عرفی

نظم

تقریظ شعر عرفی است محل عشاق
آرزین چهره بگرد عرفی زنگار است
بیا بین غمزه و عرفی ز دست کوته باش
جناب آمده مطلب ز آمدن بسیار است
دهن کشاده و مطلب ز این نکاته چه پرسی
چو خان نارد و گل زشت و خوب بسیار است
این عین تازه بود و این شعر نو بود
لب و دهن ز آن کان این همه گوهر دارد
عجب که عشق بیاموزد و ز دلگان نبرد
ز اهل درد نیاموخت و ز دلگان نبرد
مشوق چون تناقضه است انتظار چیست
قرار خود چو نیافت بیقراری زار چیست

ای که گوئی با اسیران شیوه‌های او چه‌است
نازِ ست و عشوه ست و هر چه‌ آراست هست

حال ما آن نازنین گرچه پدید نیست لیک
هر قدر گویند مستغنی دلی برداست هست

چون فروزی عالمی را داده چه‌کم داری رخش
چهره زیباست داری قاره غماست هست

درد او در سینه نیماند چه غم گر جان برد
انچه ما را باعث آن آرمید نهاست هست

عرفی از بزمست اگر زاری کند هیچه نیست
نالهٔ بی‌اختیار و گریهٔ بیجاست هست

شب عشاق ز روز دگران درپیش ست
مرگ این طائفه بسیار ز جان درپیش ست

من همان روز که جولان تو دیدم گفتم
که فراموشیم از دست عنان درپیش ست

چه غم از پرده درهای غنیم ست مرا
که بر انداختن نام و نشان درپیش ست

بر وای عقل منه منطق و حکمت پیشم
که مرا نسخهٔ غمهای فلان درپیش ست

رفت عرفی ز پی عقل و بجای نرسید
گرچه صد مرحله کون و مکان درپیش ست

گر می نخورده زمست انفعال چیست
ای خون شرم ریخته این رنگ آل چیست

کی لازم ست باده کشیدن ز جام رز
مقصود تو اگر نه نیست تصور سفال چیست

حسرت نگر که مست نگاه ست چشم من
آگه نیم که شرم چه و انفعال چیست

مردیم عرفی از غم آن طفل خردسال
معلوم ما نشد که برین ابتهال چیست

هم صومعه را فیض بدستور نماند است
هم گوشهٔ آتشکده را نور نماند است

بی نشاهٔ ذوقی نبود خفته و بیدار
در صومعه و میکده مخمور نماند است

عرفی از خجلت اندیشهای خویش است
خنده‌ها است اندیشهای خویش است

عرفی از خجلت اندیشهای خویش است
خنده‌ها است اندیشهای خویش است

عرفی از خجلت اندیشهای خویش است
خنده‌ها است اندیشهای خویش است

علیل فطرت عرفی نه‌ست هست ساز
که عالمی دگران و گدای خویش است

اگر بدارم طلبم منجم خورشت
یم دوزخ برم از یا چو امید بهشت

نیست بجز ورنه دو صد رنگ امید بهشت
در زبان رشته چه حالت که آدم برشت

عشرت رفته چه جویا نه که در هنگام فلک
نخم هم کشته که بردرود و گر بار بکشت

ساغری چوبی بسوزید بنوشت بکشم
ترک دین ذره خوشی نه گناه است که در نامه تو انوشت

انقدر گفتم ای کاشکی منعم از طوف نگشت
از تو امید گدائی منعمان از تو نشت

شکستن دل ما کار زر و بار تو نیست
هلاک اهل وفا خوی خونخوار تو نیست

نیست

ولم

ما را لطرب موعظت پند حرام است
با اهل محبت دل خرسند حرام است
در مذهب ما نشنه لبان چون قدح است
بیچارگی تشنه لبان چون قدح است
ناصح بکشا لب که گنهکار نگردم
در شرع علامت زدگان پند حرام است

چندین نشه نخل برومند حرام است
در آرزوی وصل که در باغ محبت
دارم هوس دیدن هایی که بروی کش
غیر از نظر لطف خداوند حرام است
محروم یعقوب از انست که گرید
در شرع که دران دیدن فرزند حرام است
یارب چه بلایست که در مذهب ایشان
در شام جلالست و شکر خند حرام است
زنهار غم باش که در شرع محبت

دیوان عرفی

عیسی که زنده کرد درین بیشه مرده را
عرفی بود از سیکده در وقت صبح نوش
آن باده نوش کرد که بوی نبیذ داشت
از آن لب شیرین چه تمنا کنی عرفی
گر آتش شیرین سخنی در دل او نیست
چون زلف بتان طرف دل آویزه نیست
گر دام ما همه این طره پر شکن باشد
زلف سیه چو بوده رسائی فزاید
عرفی نمانده هیچ بدرویش سرے
از بس که باده با من خلوت نشین زد است

مگر زمانه اسیر کمند آه من است
که مازیانش امید تکیه گاه منست
ز دیدن هوس پاک بین شود چون عشق
دمی که حسن تو آلوده نگاه منست
صحیفه که نگردد بآب رحمت پاک
گمان برم که سیه نامه گناه منست
دو عالم از اثر شعله جمالت سوخت
بجز متاع محبت که در پناه منست

عاقبت سوز آتش عرفی بدوزخ حیف نیست
گر وجود اهل خاکستر بروی باد نیست

بیداد گر روے تو اندازه راز است
این رشته بانگشت نه هیچی که دراز است
عشق آفت سلطان بود آرایش بنده
این مسئله در نسخه محمود و ایاز است
یارب تو نگهدار دل خلوتیانرا
کان مغبچه مستست درصومعه باز است
خونابه حسرت چکد از هر مژه هر گاه
بینم که خداوند کسی بنده گداز است
این قهقهه عیش که با کبک دل ماست
باور نتوان کرد که در چنگل باز است

هر چند که عرفی پے تحقیق شتابست
مشتاب بدنبال که او بیده تاز است

خوش میطپم بخون و به تیرم چنین زد است
بازاین چه ناوک است که عشق از کمین زد است
مشکل که مرگ روی بمیدان نهند
ازبس که فتنه بر یسار و یمین زد است
نیشے است زهر داده معشوق کاو و کاو
مهری که عشق بر لب جان حزین زد است
ناقوس عشق میزنم و رقص میکنم
بوی کدام مغبچه بر مغز دین زد است

عرفی نماند هیچ بدرویش سرے
ازبس که باده با من خلوت نشین زد است

گو مرا از آب و آتش را یکی داند چه عیب
آنکه گوید با شک عرفی باور یکتن نکیست

ماهم نه نهالیست که خورشید بر اوست
طوبی خس زیبا کمنی کین شجر اوست

مرغی که حرم را شرف از نسبت او بود
جا روب حرمگاه صنم بال و پر اوست

گه زهر فشاند بمگس گه زند آتش
زین گونه بسے تعبیها در شکر اوست

نقصان ادب نیست که آمیخته با شمع
پروانه که امید فنا را هبر اوست

غم همره جان رفت نرفتیم بمنعش
بادی ز ازل آمده و هم سفر اوست

هر گرد که از خاک شهیدان تو خیزد
صد قافله در راه ابد بر اثر اوست

عشق از طلب صحبت رضوان بود آزاد
زهد است که دست هوسش در کمر اوست

از طعن کس آزرده نگردد دل عرفی
داغی که نسوزد نمکی بر جگر اوست

دوش دل ناگشته سیر از وصل و بیهوشش گشت
لیک شادم کز فغان در محفلش خاموشش گشت

مرده ام زین غم که ناگه تیشها در وی خلد
دوش چون دل با خیال دوست هم آغوشش گشت

آنکه دوش دوست او سجاده و تسبیح داشت
جام مے بر کف بردن آمد سبو بر دوشش گشت

جان و دل دیدند هر گه با لقایش در سخن
این تمامی چشم گردیدن سراسر گوشش گشت

من خدنگ ناله شب زدیدم از لذت بدل
غافلان گویند عرفی از فغان خاموش گشت

ای دل حدیث صبر شنیدن زهر چیست
زهر است در پیاله چشیدن زهر چیست

ای عیش غم که مرهم آسایش من ست
در زخم سینه نرم خلیدن زهر چیست

عرفی از دعوت ناهل شود و کس نشنود
پس کرا هوش فخر آشفته از گیسوی کیست

صوت و دیدم بجز بیهوده و باد نیست
جز عصای ابتوس شاخه و شمشاد نیست

بر دل افسرده ما بند گرانی نیست مگر
لیک بیمی بر تن این جمع فراوان نیست

وصف جنت سخن گویان کرا خواند کرد
هم دو سه سوخته پیشانی آزاد نیست

عاقبت جز در معصیت پیش ما عیشت نیست
غم بلبل صید دام و دانه صیاد نیست

در جهان دوستی و در زمان دوستان
این لغت کز وی بپایانی معنی پیدا نیست

بی شئون ناز فیض فر حسن آیینه است
قبله باز بیچارگان کف فرا دست نیست

عاقبت

خود چه راه است این که در صد سال یک منزل نیافت
آنکه در هر نیم گامش طی صد منزل گم است

لذت جان دادنم بنگر که در روز جزا
ننگ قتلم در هجوم لذت قاتل گم است

یار در دل هست اگر دل نیست این گو بهر چه
کعبه گر محمل نشتیم نیست از محمل گم است

اینکه میگویند دریا می کشاید بخت
تا در دل میشنوا ما کلید دل گم است

در هجوم چاره اندیشی عرفی گشته گم
عقل رهبر همدرین اندیشه ها غافل گم است

گلزار حسن تازه ز روی چو ماه اوست
گلدسته فریب بدست نگاه اوست

ما تیم و کشت باغ محبت که سر بسر
زهر آب داده نیش ملامت گیاه اوست

مرغان قدس گرد سرش جوش میزنند
این شاخ طوبی است که طرف کلاه اوست

آن رهروی بساده تبرک تعلق است
بت سنگ راه و بت شکنی سنگ راه اوست

یوسف که هست پیرهن عصمتش درست
آنجا که جلوه گاه زلیخاست جاه اوست

در سینه بی اجازت او بنشیں ازین مباش
ای جان ادب نخوشست که این جلوه گاه اوست

عیشی ز باده هست ز عیش بهشت نیک
آن عافیت نصیب شهید نگاه اوست

گفتم که شمه ات دل عرفی بخون کشید
گفت از کرشمه پرس که گوید گناه اوست

هر خنده در دریچه گشاینده غم است
هر انتعاشش پاره قفل ماتم است

دل زنده ساز قدر مسیح و مرا مسیح
غافل مباش آن نفسی بود این دم است

حیفست حیف بس بکن ای کاوش دلم
هر ناله را خراشی و هر گریه را نم است

با لیست گریه در جگر تشنه ام کران
صد لا ز آب سوخته در زیر شبنم است

دیوان عرفی

نزد حکیم هر که حدیث هوس کند
عرفی فتوای عافیت بر بیمزه زند

از نفس نفس بجان خبر آورد
در شناخ من بجان خبر آورد

پیرهن فراهن من بجان خبر آورد
سایه ای که بر سر من بجان خبر آورد

از خطای که بر سر من بجان خبر آورد

نازنده جهان از تو به آلایش آفت — ای آفت آسایش و آسایش آفت
تا دیده فلک شیوهٔ آفت گری تو — یک لحظه نیایند ز فرمایش آفت
باید همه آفت شد اگر است عشقی — راضی نشود عشق بالایش آفت
چندانکه دلم آفت عشقت طلبیدست — در حوصلهٔ عشق تو گنجایش آفت

از همسته از آفت نازت دل عرفی
اے ناز دل آرا تیو آرایش آفت

من نگویم که درین شهر ستمگاری هست — همه دانند که ما را تو بازاری هست
صد من نیست که در پیش تو گویم سخنی — دوست داند که مرا قوت گفتاری هست
گو ادب چشم من و ناز پیوشان رخ دوست — این نگاهیست که شایستهٔ دیداری هست
ساکن کعبه کجا دولت دیدار کجا — اینقدر هست که در سایهٔ دیواری هست
مردم کارگه عشق هنرمند انند — بیستون گر بشکافند دگر کاری هست

دل عرفی نه یکی قطرهٔ خون فولاد است
از ستم سیر نشو کو دگر آزاری هست

ممنون ترک تازی گردون دون منست — آمادهٔ هزار شبیخون دل منست
هرگز نیامدش بغلط محملی بسر — بیهوده گرد وادی مجنون دل منست
صد لاله زار داغ شگفتست بر دلم — برگ چمن ز صد افزون دل منست
هر دل ترانکرد بآهنگ آشنا — درماندهٔ فسانه و افسون دل منست

در دور دهر سینهٔ عرفی و جام زهر
در بزم شوق شیشهٔ پر خون دل منست

از عرفی

از شوق کیان نالم گر آنجا نه مناسبت
این شعله دل نام و ز آتست سمندش
در معرکه عشق ز بون شود و زین رزم
هم کس که بصد رنگ شبیخون نزندش
زین باغ نچیدم بهوسی گل و نسرین
سروی که ز بالا نخرامد نپسندش
سیماب بود محفل دل تا نکنی گوش
صد نغمه ز مستانه بطاکا سمایست
گوش شنوا جوی که در بزم تامل
صد گونه صدا هست که یک لب سبب صد گونه صدایست

تا عشق بازار دلم اشغلم نشد و شد
ای عشق تا قیامت جان فزایت
عرفی ز عشق اینکه در هر گام صد عراق است
خود

لذتی یافته کام دلم از ناوک او
گر گلوی هوسم چاشنی جان رفتست

رفت آن آفت دین از برم اکنون بیا
تا به بینم که چها بر سر ایمان رفتست

همت آن بود که لب تشنه بمیرد عرفی
ورنه صد بار بسر چشمهٔ حیوان رفتست

کسی که دیده بحسن تو آشنا کرد است
هزار گنج گهر صرف تو تیا کرد است

ببین چه آفت جانی که هر که دید ترا
نه از برای تو از بهر خود دعا کرد است

بیار باده و آماده ساز مجلس عیش
که شیخ صومعه با نفس خود صفا کرد است

کسی که روی ازو در قبله گشت در دم مرگ
بدانکه در ره دل روی در قفا کرد است

کسی که بهر جفای تو کرد خو بستم
برو مشو که بر خویشتن جفا کرد است

اگرچه کشتهٔ لطفم مساز مغذورم
که هر جا چه هاس من کرد کیمیا کرد است

چو دل شناخت سر شته گشت معلومش
که دم بدم بلعب آورده ورها کرد است

گرت نخوست چفد افگند بدر ویشی
غمین مشو که ستم سایه همای کرد است

ز نور زاده مرا چشم و طلعت خورشید
بگوی سر سه فروشان مرا گدا کرد است

دلیل جوهر عرفی همین دقیقه بس است
که اختراع سخن های آشنا کرد است

هر گاه که از مهر بکین میل تو بیش است
اول نمک سینهٔ ما باش که ریش است

معشوق در آغوش و مرا آینه در کف
از بس که دلم شیفتهٔ خویش است

زندان بود آمیزش آن کز ره عادت
در کشمکش صحبت بیگانه و خویش است

دانم که شفیق اند طبیبان همگی لیک
مرهم که نه معشوق نهد دشمن ریش است

ما خود ز کبر تکیه بهجت زدیم لیک
درویش را معامله با جود منعم است

هر چند شرم دوست خلافش قبول کرد
معلوم شد ز کوشش عرفی که مجرم است

مژدگانی که جنون را بسرم کاری هست
در درا با دل سودا زده بازاری هست

قفل الماس بیارید که زخم دل ما
سر بسر گشته دهن بر سر گفتاری هست

اینقدر سنگدلی نیست گمانم بسگی
مگر از راه تو در پای اجل خاری هست

ای مسیحا اثری نافت نیست ملاف
امتحانی بکن اینک دل بیماری هست

نه به اندازهٔ بازوست کمندم مپهیات
ورنه با کوشش بامیم سر و کاری هست

لن ترانی نشود گر ادب آموز کلیم
ما چه دانیم که حرمانی و دیداری هست

محرم خلوتی عاشق نه چراغست نه شمع
آفتاب ار نرسد سایهٔ دیواری هست

دلم آن کافر عیاریست که در گوشهٔ دیر
پیر گردیدو ندانست که زناری هست

غمزه چون تیغ زند لب بگشائی عرفی
کز تحیر تو کیفیت زنهاری هست

مرا که شیشهٔ دل در زیارت سنگست
کجا دماغ مئے ناب و نغمهٔ چنگست

مرا که شغل هم آغوشی است باز نار
اگر سبحه دهم دست دوستی ننگست

باین که کعبه نمایان شود ز پا نشین
که نیم گام جدائی هزار فرسنگست

فغان ز غمزهٔ شوخی که وقت تنهائی
بهانه بخود آغاز کرد در جنگست

هزار دیر بدل دارم از صنم معمور
لباس کعبه بدوشم مده که ایس ننگست

بهانه جو تیو عرفی بناز عادت کرد
با شتی مرد اکنون که صلح هم جنگست

مرثیهٔ عرفی

موج زن در دل احبای آن لب میگون گذشت
کاروان عمر ما هم از درون گذشت

آب حیوان میرود در پای آن جوی روان
عمر ما در پای عشرت عمر ما گذشت

تا ره آوردم دهان فتنها بر دوشتم
دیدم از سیلاب هم وجویها در خون گذشت

از کرانه ها چرا بر خاطر آرد ون گذشت
نقش پا نمایت گر زانگشتی گم کرده اند

با من گریان چه داری رو که تا نزدیک من
وه که از دود دهن این چال گریان بر گذشت

هم قدم می باید از صد جاده چون گذشت
این تگاپو نیست کز دامن بیابان بر گذشت

در درون باغ عشرت عمر ها گذشت
بلبل از دود دهن جان آن کس که زین بیجان بر گذشت

عمر دیگر در پریشانی هم از درون گذشت
لن ترانی

آن کعبه روانیسم که در بادیه راز
خاموشی جاوید فغان جرس ماست

از لذت امید تماشا بتو مردن
در باغ تمنا ثمر پیش رس ماست

مرغان اجابت همه برنان کباب اند
در باغ دعای که تشمیش نفس ماست

عرفی کس ماهر که بود حیله فروشیست
در پی کسی آویز که بی گفت کس ماست

مست و بدخویم و همصحبت جانانه مست
فتنه انگیز بود آتش و همخانه مست

همه محتاج شرابیم و ولی ساقی عدل
ندهد ساغر هشیار چو پیمانه مست

قول ارباب خرد دست کش صد عبرت
هیچ افسانه چنان نیست که افسانه مست

ابله مست و خرد پیشه هشیار یکیست
مصلحت دان طلبی رو سوی فرزانه مست

شور عالم همه جمعست دران نرگس شوخ
مجمع فتنه و آشوب بود خانه مست

دوش با عرفی دیوانه زدم جامی چند
چه بلا فیض رسد صحبت دیوانه یکست

آتشین لاله دل صد ورق است
هر ورق مائده صد طبق است

عشق می خوانم و میگریم زار
طفل نادانم و اول سبق است

حرف مقصود نمیزیبد و زود
خانه طالع من تنگ شق است

گل غم از آتش من میجوشد
شیشه دل ز غمش پر عرق است

از کتاب کهنش درخواندم
لوح محفوظ نخستین ورق است

عرفی از عیب تو گفتیم مرنج
هر چه در حق تو گویند حق است

کنار کشت و لب جو بغم زیان دارد | میان دایرهٔ غم کنار کشت منست

بگیر آئینهٔ عرفی بهین سرانجامم
که هر چه صورت حال تو سر نوشت منست

خاموشی من قفل نهانخانهٔ عشق است | افسانهٔ من گریهٔ مستانهٔ عشق است
دیوانه دل من که در و فتنه ز بند جوش | گنجیست که آرایش ویرانهٔ عشق است
شوریده شد از ناخن عشق این دل صد شاخ | این زلف پریشان شدهٔ شانهٔ عشق است
صد دشنه خورد عقل که خاری کشد از پای | اینها گل آنست که بیگانهٔ عشق است
از منطق و حکمت نکشاید در معشوق | اینها همه آرایش افسانهٔ عشق است
هر شمع که در انجمن دهر برافروخت | گر آتش طور است که پروانهٔ عشق است

عرفی دل افتاده ام از کعبه چو جوئی
دیریست که او در فکن صنم خانهٔ عشق است

زبان زنگته فرو ماند و راز من باقیست | بضاعت سخن آخر شد و سخن باقیست
گمان مبر که تو چون بگذری جهان بگذشت | هزار شمع بکشتند و انجمن باقیست
کسی که محرم باد صباست میداند | که با وجود خزان بوی یاسمن باقیست
ز شکوه های جفایت و کون پر شد لیک | هنوز رنگ ادب بر رخ سخن باقیست
نماند قاعدهٔ مهر کو کهن بجهان | ولی عداوت پرویز و کوهکن باقیست

بگو که هیچ تعلق نماند عرفی را
تعلقی که نبودش بخویشتن باقیست

شبم بخفتن در و زم تر از خائی رفت | غرض که مدت عمرم به بینوائی رفت

حسن جنسی نیست کانرا سیم و زر باشد بها
خان و مان کاروانی زانیخا آتش است

عرفی از اندیشه بیهوده باز آ چاره چیست
سر نوشتت یا بهشت جاودان یا آتش است

خبری خواهم ازان کوی که اعزازی هست
از برون عرض بیاریم زدرون نازی هست

گاه گاهی بدعا یکدم و بساطی در باز
عشق این شیوه ضرورست دعا بازی هست

هایهای زمن بلبل عشرت بشنو
در مصیبت کده هم مرغ خوش آوازی هست

آتشین بال و پرم دود بر آرد ز قفس
گو ندانم که مرا خصت پروازی هست

جهتی دید هوای خوش و پرواز گرفت
لیک مسکین چه خبر داشت که شهبازی هست

عرفی آن زلف سبکدست کمندی که مراست
مانده چین بر سر چین در خم اندازی هست

هرگز بگو که کعبه ز بتخانه خوشتر است
هر جا که هست جلوه جانانه خوشتر است

با برهمن حدیث محبت دراست لیک
در دام طائر حرم این دانه خوشتر است

تسبیح زهد خوش بود اما درین دو روز
چشن گل است شیشه و پیمانه خوشتر است

گر در بهشت باده کشی فتنه گل کند
ساغر کشی بگوشه میخانه خوشتر است

گر شرط دوستی نشناسی بچشن شمع
ادل محبت تو به پروانه خوشتر است

در صحبتی که شرم و ادب نیست فیض نیست
زانرو مرو بصحبت بیگانه خوشتر است

با نوش نیش مردم چشمم کرشمه است
هم صحبتی بمردم دیوانه خوشتر است

کفران نعمت گله مندان بی ادب
در کیش من ز شکر گدایانه خوشتر است

عرفی منال بهیده احوال دل مگوی
کز نالهای بی اثر افسانه خوشتر است

ای کوی یار منزل و راه کوی تو
بر بوی آن ز جان و دل آمد طواف تو

گر نقش آرزو بود صورت نمی کند
عیبی بجز هوا نبود در بنای تو

از خاک پای تو نشود دور هیچ دل
آبی که خورد از سر کوی وفای تو

دل عاشق هزار ان مطلب نیاز هست
از خصالت پرسشم بام و در دل روشن است

آنکه کوتاه شود در کوی من مختار هست
عاشقی را با دل روشن چه کار هست

آنکه آن چیزی که دارد عاشقی را عاشقی
عاشقان چیزی دگر دارند کاندیشه کنند

عاشقی با کی ندارم در نهاد خود بجز
عاشقی با عاشقان کار دگر دارند هست

گر نئی ارزم بوصلت زار زار و منتم کن
عاشقان بیچاره را با عاشقان کار دگر هست

ای دل عاشق ز بیداد تو فریاد هست
عاشقان را با معشوقان سخن بسیار هست

در بیابانی بشکی عاشق غم خوی نگین روباش
عاشقان را با معشوقان سخن بسیار هست

شیخ صوفی طالبان کعبه را گمراه کرد
نوسلمانی درآمد فوج ایمانی شکست

هر که با آن همسلمان یک زمان همراه شد
با خدای خویش در هر گام پیمانی شکست

قابل رنج محبت کس نیاید در وجود
رنگ روی خویش را هر کس به دستانی شکست

تا دل عرفی شکست آشوب در عالم فتاد
این نه موری بود پندار سلیمانی شکست

من بلبل آن گل که گلابش همه خونست
مرغابی آن بحر که آبش همه خونست

خونم بگلو ریز که بیمار محبت
آشوب نشانست و بآبش همه خونست

دیوانه عشقیم که این شاهد مستم
حسنش همه زخم ست و شبابش همه خونست

گو ژاله لب خشک و جگر تشنه فرستد
دریاد یه عشق که آبش همه خونست

از صید بخون گشته مپرهیز که صیاد
ارآیش فتراک و رکابش همه خونست

آتش چه و سرچشمه کدامست مپرسید
صحرای محبت که سرابش همه خونست

عرفی غم دل باز نپرسی که دل ما
مستست که در جام حبابش همه خونست

گو ز من دل جمع دار آنکس که با من دشمنست
هر که خود را دوست میدارد بدشمن دشمنست

در حصار عافیت بی ذوق را آرام نیست
آنکه ذوق فتنه دریابد بآهن دشمنست

گوشه عزلت در خلوت گه ارباب راز
دود شمع خلوت ایشان برزن دشمنست

بس که دیدم جور دشمن دشمنم با جور دوست
آنکه در آتش بود با نار آهن دشمنست

دوستی با دشمنم بی بهره مهر انگیز نیست
دوستی دوستدارم ورنه دشمن دشمنست

بس که در کام عمم اثر کرد دست و فق اتفاق
با ورم باید که زاهد با برهمن دشمنست

عرفی

این مراد یست که از نعمت دو عالم خاست
رقم هندسه عرفی نه نشان اشعار ست
هم چو زین باغ برو بلبل و گل را دو سبد ست

ولہ

جنگل آتش است شیشه آتش است
خوش هم و کاری از ان بده خورا با آتش است

باده قوای باش تا از خم برون آرم کمن
ایخم در جام و بسبو دارم نیما آتش است

با دماغ عاشقان در چشم موی کمر چون عشق
ام کمند باش و فتح در یا آتش است

قوت را محکوم کس در میان بود جانسوز تر
در نه در جان زلیخا شرم و بسو دا آتش است

حسن

فغان ز جلوهٔ جنت که با سخاوت عشق
ببر فشاندن جان میکند بخیل مرا

دلم ز جور خیسان الم کشد ورنه
نمیگزد ستم مردم اصیل مرا

کجاست عرفی مجنون که تا زیانهٔ او
ز کوی عقل بدارد بهزار میل مرا

میکش و مست عشوه کن نرگس می‌پرست را
میکدهٔ کرشمه کن گوشهٔ چشم مست را

آمده فوج تازه جمله شهادت آرزو
خیز و شراب و شنه ده غمزهٔ تیز بست را

خیز و سماع شوق کن چند بحکم عافیت
در شکنی بگوش دل زمزمهٔ الست را

زلف شکن فروش بر دل من متاع کش
یاد زمانه ده ز نو قاعدهٔ شکست را

گرم زیارت حرم گشت ز نیکوی ولی
یا صنما ست بر زبان عرفی بت پرست را

التفاتی نیست با امید مطلوب مرا
مرحمت با یاس باشد خوی محبوب مرا

تا بجال من کند اندیشهای باطنش
پیش او در آتش اندازید میزاب مرا

زان حجاب افتاد زین غمخانه می‌باید برون
دشمنی با خویش تا کی جان محبوب مرا

گفت گوهای دل شوریده ام باطل مدان
بهرهٔ از هوشمندی هست مجذوب مرا

گریه زیرم قست کانرا تهمتی باعث شست
ورنه یوسف در گریبان ست یعقوب مرا

حسن و ناز و عشوه خواهد هر دم از شرم و ادب
حسن اهلیت دهد آزار محبوب مرا

ناصبوری گر کند عرفی دلم عیبش مکن
ناصبوری شرط اصلاحست ایوب مرا

ردیف الباء الموحده

صورت حال چون شود بر تو عیان که همچو من
نازِ تو جنبش از قلم چهره کشای رازرا

آه که طبل جنگ زد آنکه بگاه آشتی
چاشنی ستم دهد لطف الم گدازرا

تا حرم فرشتگان از دل و دین تهی شود
رخصتِ جلوه بده حجله نشین نازرا

اے که کشودِ جسم جان در طلب حقیقتے
طرف نقاب برفگن پردگیِ حجازرا

شربت نازرا کند تلخ بکام دلبران
عرفی اگر بیان کند چاشنیِ نیازرا

هر دم زند هوس بچراغ دگرمرا
رسوا کند ز شکوه داغ دگرمرا

گو بوی گل بسوز دماغم که داده اند
از بهر بوے دوست دماغ دگرمرا

مشتاق شمع طورم و هر دم هجوم شوق
آلوده مے کند بچراغ دگرمرا

هر محرمی که می کنم از وی سراغ دوست
محتاج مے کند بسراغ دگرمرا

عرفی نوا مجوکه حریفان بلبلند
هر دم مکش بنغمهٔ زاغ دگرمرا

در باغ طبیعت بفشردیم قدم را
چیدیم و گذشتیم گل شادی و غم را

نوبت بمن افتاد بگویند که دوران
آرایشے از نو بکند کند جم را

در بحث دل و عشق تصرف نتوان کرد
در خون کشد این مسئله برهان حکم را

الماس بود طعنه شنو از جگرما
بیهوده بزن هر آب مده تیغ ستم را

در روضه چو با این دهن تلخ بخندم
بس غوطه که در زهر دهم باغ ارم را

ما سجده بر سایهٔ دیوار گذشتیم
از بی ادبان پرس حرم گاه صنم را

عرفی غم دل گر طلب جان کند از تو
زنهار برافشان و مرنجان دل غم را

ولہ

امید مغفرتت بس مرا که هم امروز
که می کشند غمت انتقام فردا را

باین جمال چو آئی برون بمعجر عشق
ز کام خلق برم لذت تماشا را

لبت بخنده مرا می کشد چه بد بختم
که داده خوی اجل بخت من مسیحا را

چو یوسفم گذر د در بهشت بر صف حور
نشان دهم تو هر گام صد ز لیخا را

اگر اجازت عرفی اشاره فرماید
ستم کنم ز گهر گنج رمز ایما را

امید عیش کجا و دل خراب کجا
هوای باغ کجا طائر کباب کجا

بهی نشاط جوانی بدست نتوان کرد
سرور باده کجا نشأه شباب کجا

بذوق کلبه رندان کجاست خلوت شیخ
حریم کعبه خلوت کجا شراب کجا

بلای دیده و دل را زپی نشتابم
کسی نگویدم ای خان و مان خراب کجا

بلند همتی ذره داغ مے کندم
وگرنه ذره کجا مهر آفتاب کجا

نوای عشق ابد می سرود عرفی دوش
کجاست مطرب و آهنگ این رباب کجا

تا بکی بنشینم مے نوش و بیارایمانرا
تا بکی پیش برم لمعه شادروانرا

این مزار یست که صد چو تو درو مدفونست
که تو امروز بر د طرح کنے ایوانرا

جمله در کشتی نوح اند حریفان در خواب
ورنه هرگز نه نشانید قضا طوفانرا

بحث بارد و قبول بت ترسا بچه است
ورنه از کفر بلوئے نبود ایمانرا

چون اثر در تو کند عشق که اعجاز مسیح
مرده را جان دهد آدم نکند حیوانرا

جنس دین را چه کساد آمده عرفی در پیش
که بجز مرده ز حافظ نخرد قرآنرا

ولہ

ز گلشن چون تو سروے کے بر آید
دوم بچشم او دل اندوده پیشه را

در روزگار نیست رسوے کے بر آید
غافل کرشمه می شکند تار و پیشه را

دست بیخ نخم ز بیخش مدام ما
اے مرد عیب کوش که کم کرده قدر است

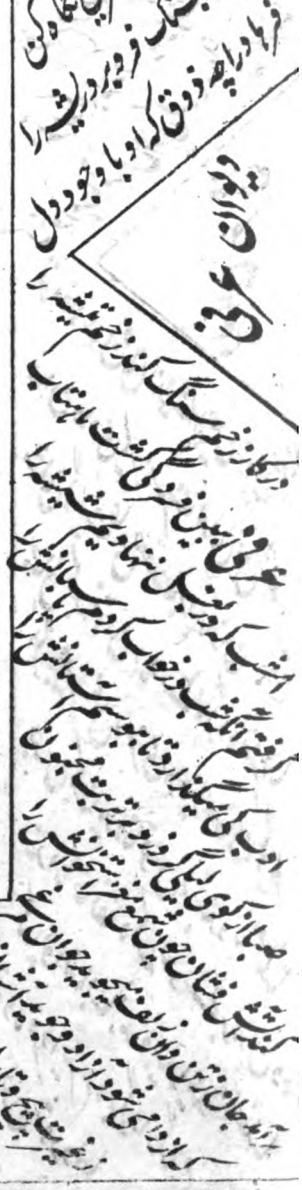
وشمن کے پیچکا و بس و دام ما
عشق همیشه دامن حسن همیشه را

در خلوتی کز دخم ز نیست عیش نیست
در بیستون بصورت شیرین نگاه کن

ما را بکام خویش بپرورد و کش بخوشت
تا حسن چون بسنگ فرو برد ریشه را

گر قادری بچش ز ایاغ بشام ما
فرهاد را چه ذوق گر او با وجود دل

شرح گداز شام فراق روشن است
دیوان عرفی

هرگز رهم فتاد بصحرای معرفت | با برق در معامله دیدم گیاه را
فردا بخلق تا ننمایم عطای دوست | ثابت کنم بخویش دو عالم گناه را

عرفی طمع مدار مدار از خوی دوست
در دل نگاه دار سر اسیمه آه را

منم که یافته ام ذوق صحبت غم را | بصبح عید دهم وعده شام ماتم را
ز لاف صبر بسی نادمیم طعنه مزن | مروت که ملامت بلاست ملزم را
بلذت ابد از زخم او دلا مژده | که داد بی اثری انفعال مرهم را
هوای باغ محبت بغایتی گرم است | که هیچ سبزه ندیده است وی شبنم را

قبول عشق عنانم گرفت عرفی برد
بخلوتی که تصور نبود محرم را

از تو نوشت و داد دل آرمیده را | غمنامهای شسته و صدره دریده را
شادم که در طپیدن خاصی فگنده ام | هر ذره از وجود دل آرمیده را
الماس ریزه کس نخرد در دیار عشق | کانجا بتو تیا نبود صلح دیده را
آورده ام بکف سر زلفی که برد دلم | شب کرده صبح عافیتی نادمیده را

عرفی بزیر تیغ مشو مضطرب که هست
اجری دگر شهید بخون طپیده را

فارغیم ای عاملان حشر ز احسان شما | گشت و کار ما نمی گنجد بمیزان شما
رندیم ای پیر دیوان جزا ثابت بود | من صبوحی کرده می آیم بدیوان شما
نیست غم ز آلودگی ای سالکان راه عشق | دست کوثر مے فشاند گرد ایوان شما

بشنو ترانهٔ عشق ای بلبل بلاغت
بیدار ساز گوشت در خواب کن نوا نرا

عشقم ببست و افگند در پیش در دو محنت
سلطان شکار لاغر نبخشد طلا زما نرا

عرفی نکرد صیدی در دشت معرفت لیک
بنشاند بر بناوک بر بستهٔ کمان را

از پس که در معاوضه دیدم مثالها
عاجز شدم ز شمکش احتمالها

با آنکه هیچ مطلب ممکن روا نشد
دل خوش نمی کنیم مگر از محالها

آنجاست برگ عیش که هر سو فشانده اند
پروانهای سوخته پرها و بالها

مشغول درد خویش چو پستان عشق باش
همدرد و همنشین عنانی ست حالها

در ملک عشق هر که شفا یابد از مرض
رسوای خلق گردد و گویند سالها

صد ره کشود دیده و بشناخت چشم عقل
با آنکه آشنا شده بود از مثالها

گه گه فتد ز طاق دل دوستان دلی
خورشید را زیان نرسد زین زوالها

عرفی دگر با انجمن همنان نشست
کز جام جم شراب کند در سفالها

بزهر تشنه لبم با شکر چکار مرا
دراز باد شبم با سحر چکار مرا

مرا نشاط تماشا بس از بهشت وصال
بقیمت کم و بیش ثمر چکار مرا

ز بهر کاوش دل اهل درد نیش طلب
من و نگاه تو با نیشتر چکار مرا

مرا فریب دهد ناله و بغم گوید
ز من ترانه شنو با اثر چکار مرا

ز ناز شربت کوثر نمی چشیدم آه
با آتش دل و داغ جگر چکار مرا

من و شکستن ما فغان بسینه در شب غم
بنغمه سنجی مرغ سحر چکار مرا

دیوان عرفی

شوق موسی چه که آن مه چو برآید بر بام
مشعل طور کمند افگن بام ست اینجا

در حرم ذکر بتی دیر نشین خاص منست
للہ الحمد که این زمزمه عام ست اینجا

عشق بنشست زپا در ره جویای قرب
زاغ اندیشه همان کبک خرام ست اینجا

سر تقدیر دران نشاء رسد سخنه بگوش
سر این مسئله نکشای که خاست اینجا

عرفی از هر دو جهان می مدالا در دست
همه جا وحشی از انست که رام ست اینجا

بجز ریش بلا مرهم مباد اسینه ریشانرا
عداوت با دل من باد زهر آلود دینشانرا

بمن بیگانگانرا کی دل هم صحبتی ماند
که با من صحبت غم می کند بیگانه خویشانرا

دمی صد چشمهائی از دلم سر آمد و شادم
که محکم نیست ایمان محبت صبر کیشانرا

نه با من با یکی از اهل دل خود دوستی میکن
ولی در کار هست آخر سر زلف پریشانرا

عذاب دوزخ آشامان بآتش خون کند ایزد
مگر در سینهٔ آسودگان اندازد ایشانرا

برو عرفی بکوی بیغمان پژمرده مرهم
که اینجا با نمک هم نیست الفت سینه ریشانرا

گفت و گوی غم یعقوب بود پیشهٔ ما
بوی پیراهن یوسف دهد اندیشهٔ ما

اندران بیشه که با شیر دمم آفت نیست
روبه از بی جگری رم کند از بیشهٔ ما

کوهکن صنعت ما داشت ولی فرق بسی ست
قوت بازوی دل می طلبد تیشهٔ ما

در دل ما غم دنیا غم معشوق شود
باده گر خام بود پخته کند شیشهٔ ما

عرفی افسانه تراشی نجموشی بفروخت
للہ الحمد که آزاد شد از پیشهٔ ما

دیوان عرفی

شوق موسی چه که آن مه چو برآید بر بام
مشعل طور کمند افگن بام ست اینجا

در حرم ذکر بتی دیر نشین خاص منست
للہ الحمد که این زمزمه عام ست اینجا

عشق بنشست زپا در ره جویای قرب
زاغ اندیشه همان کبک خرام ست اینجا

سر تقدیر دران نشاء رسد سخنه بگوش
سر این مسئله نکشای که خاست اینجا

عرفی از هر دو جهان می مدالا در دست
همه جا وحشی از انست که رام ست اینجا

بجز ریش بلا مرهم مباد اسینه ریشانرا
عداوت با دل من باد زهر آلود دینشانرا

بمن بیگانگانرا کی دل هم صحبتی ماند
که با من صحبت غم می کند بیگانه خویشانرا

دمی صد چشمهائی از دلم سر آمد و شادم
که محکم نیست ایمان محبت صبر کیشانرا

نه با من با یکی از اهل دل خود دوستی میکن
ولی در کار هست آخر سر زلف پریشانرا

عذاب دوزخ آشامان بآتش خون کند ایزد
مگر در سینهٔ آسودگان اندازد ایشانرا

برو عرفی بکوی بیغمان پژمرده مرهم
که اینجا با نمک هم نیست الفت سینه ریشانرا

گفت و گوی غم یعقوب بود پیشهٔ ما
بوی پیراهن یوسف دهد اندیشهٔ ما

اندران بیشه که با شیر دمم آفت نیست
روبه از بی جگری رم کند از بیشهٔ ما

کوهکن صنعت ما داشت ولی فرق بسی ست
قوت بازوی دل می طلبد تیشهٔ ما

در دل ما غم دنیا غم معشوق شود
باده گر خام بود پخته کند شیشهٔ ما

عرفی افسانه تراشی نجموشی بفروخت
للہ الحمد که آزاد شد از پیشهٔ ما

بسم الله الرحمن الرحیم

ردیف الالف

تحفهٔ مرهم نگیر دسینهٔ افگار ما
سایهٔ گل برنتابد گوشهٔ دستار ما

باعشی دار درواج سبحه کوتزویر کو
تابه بندد صدگره بررشتهٔ زنار ما

مالب آلوده بهر توبه بکشائیم لیک
بانگ عصیان میزند ناقوس استغفار ما

آتش افروز تپ هجریم و هرگز کس ندید
جوش تبخال شفاعت برلب زنهار ما

مرحبا ای چاره آسان میکشائی کار خلق
ناخنی بس تیز داری رخنهٔ در کار ما

ساکن میخانهٔ ما باش عرفی زانکه نیست
چشمهٔ نور وصفا درسایهٔ دیوار ما

فی مهر دوستدارم نه کین دشمنان را
یک طور دوستدارم بمهر و مهربانرا

غم میکشد عنانم من هم شتاب دارم
از هم دعا بگویند یاران شادمانرا

مستانه گر بتازم علیم مکن که شوقش
گرمی دهد بمرکب نرمی دهد عنانرا

دیوان عرفی

بتوفیق دیوان آرای ازل لایزال و لم یزل

دیوان فیض بخش

بمطبع فیض منبع منشی نولکشور واقع کانپور منطبع شد

اطلاع

اس مطبع مین ہر علم و فن کی کتب کا ذخیرہ بسلسلہ وار فروخت کے لیے موجود ہے یہ فہرست ہر ایک شائق کو چھاپہ خانہ سے مل سکتی ہے جسکے معاینہ و ملاحظہ سے شائقان اصلی حالات کتب کے معلوم فرما سکتے ہین قیمت بھی ارزان ہے اس کتاب کے ٹیٹل پیج کے تین صفحہ سادہ مین کلیات و دواوین و قصائد فارسی کتب تذکرہ شعرا و کتب قصص نظم درسی وغیرہ درج کرتے ہین تاکہ جس فن کی یہ کتاب ہے اس فن کی اور بھی کتب موجودہ کا زیادہ سے قدردانون کو آگاہی کا ذریعہ حاصل ہو۔

کلیات و دواوین قصائد فارسی

کلیات حزین یہ مجموعہ نادر روزگار سے ہے جسمین چند رسایل ہین
۱- سوانح عمری حضرت مصنف ۲- تواریخ سلاطین
۳- قصائد نعتیہ ائمہ اطہار علیہم السلام ۴- دیوان مصنف
۵- مثنویات صفیر دل و چمن انجمن ۶- مثنویات خرابات
۷- فرہنگ نامہ ۸- تذکرۃ العاشقین۔
مصنفہ شاعر عدیم النظیر وحید العصر شیخ محمد علی حزین۔

کلیات خاقانی جسمین قصائد عربی و فارسی و غزلیات و رباعیات کا پورا ذخیرہ ہے ایسا کلیات اس جامعیت کے ساتھ کمیاب ہے جو اس مطبع مین محشی ہو کر مع حل معانی اشعار عربی کی دو جلد مین چھپا ہے۔

کلیات مرزا بیدل اس کلیات مین چار کتابین ہین
۱- دیوان بیدل غزلین سب ردیفون کی۔
۲- رقعات بیدل۔
۳- رقعات بیدل۔
۴- نکات بیدل۔ نتیجہ طبع شاعر نازک خیال مرزا عبد القادر بیدل تخلص۔

دیوان بیدل فقط نقل از نسخہ قلمی محررہ ولایت ایضاً

کلیات سعدی شیرازی جسمین رسائل ذیل ہین۔
۱- دیباچہ کلیات۔
۲- کریما۔ مختشی۔
۳- گلستان۔ ؍؍
۴- بوستان ؍؍

INDIAN INSTITUTE OXFORD

۵- قصائد عربیہ فارسیہ و مراثی و ترجیعات۔
۶- طیبات و بدائع و خواتم و غزلیات قدیم و مقطعات و صاحبات و مثنویات و قطعات و رباعیات و مفردات و ہزلیات از نتائج طبع حضرت مصلح الدین سعدی شیرازی۔

کلیات نظم غالب میرزا اسد اللہ خان غالب دہلوی

انتخاب کلیات بمناصر حسرو اسمین چار دیوان ہین
۱- دیوان نخبۃ الصغر صغر سن کا کلام ہے۔
۲- دیوان وسط الحیات عنوان شباب کا کلام
۳- دیوان عزت الکمال جو کمال عمر چالیس برس مین فرمایا۔
۴- دیوان اقصیٰ بقیہ کلام ہنگام پیری۔
یہ کلیات ایک انتخاب ہر چار دیوان روشن طبع سخنور صاحب کمال ملقب بہ طوطی ہند حضرت امیر خسرو دہلوی کے

کلیات جامی تصنیف ملا عبد الرحمن جامی۔

کلیات نظیری نیشاپوری۔ از خوش فکری ملا نظیری نیشاپوری۔

کلیات ظہیر فاریابی تصنیف صدر الحکما ابو نصر فاریابی

دیوان ظہیر فاریابی تصنیف ایضاً۔

دیوان صائب تبریزی از مرزا محمد علی صائب تبریزی ایضاً۔ انتخاب دیوان۔ ؍؍

بتوفیق دیوان آرای ازل لایزال و لم یزل

دیوان ذوق

به مطبع فیض منبع منشی نول کشور واقع کانپور منطبع شد

Deewan Zauq

Dīvān-i-Ḥāfiẓ.

~~49 D 64~~ 49 D 64

Indian Institute, Oxford.

The Lucknow Sparks Library.

Presented

by

Munshi Newul Kishore.

